

University of
Stavanger

Samfunnets vesentlighetsgrense

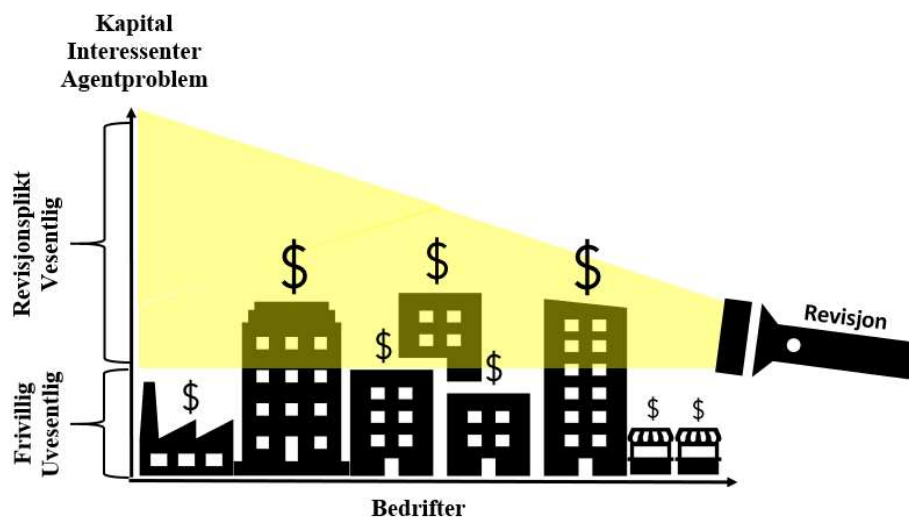
En evaluering av revisjonsplikt i Norge

Ulrikke Dåsvand og Geir Sola Østensen
Veileder: Marius Sikveland

Masterutredning i regnskap og revisjon

Handelshøgskolen ved UiS

Stavanger, høst 2020

Universitetet
i Stavanger

**HANDELSHØGSKOLEN VED UIS
MASTEROPPGAVE**

STUDIEPROGRAM:

Master i regnskap og revisjon (MRRMAS)

ER OPPGAVEN KONFIDENSIELL?

(NB! Bruk rødt skjema ved konfidensiell oppgave)

TITTEL:

Samfunnets vesentlighetsgrense: En evaluering av revisjonsplikt i Norge

ENGELSK TITTEL:

The Society's Materiality Threshold: An Evaluation of the Audit Obligation in Norway

FORFATTER(E)

Kandidatnummer:

9900

.....

9901

.....

Navn:

Ulrikke Dåsvand

.....

Geir Sola Østensen

.....

VEILEDER:

Marius Sikveland

Abstract

The goal of this master's thesis is to evaluate the audit obligation in Norway. Our discussion highlights important findings from the Langli-report (2015), differences and developments in Scandinavia, as well as day-relevant topics such as SAF-T and crowdfunding. The purpose of this discussion is to shed light on the consequences and risks of incorrect information that may arise by increasing the threshold, as well as potentials that argue for why the threshold can be increased.

To emphasize the importance of this regulation, we analyzed the auditor's impact on accounting quality. This was achieved by estimating accounting quality based on various models that measure the degree of earnings management. Subsequently, we ran nine different regressions for accounting quality in order to verify if lack of audit is associated with lower accounting quality. Our findings confirm that the auditor increases the quality of the financial statement by directly influencing the accounting figures and indirectly by submitting a modified opinion. Where a modified opinion increases the quality by highlighting the uncertainty in the financial statement and thereby averting actions that incorrect information could have led to.

This study assumes that the Norwegian welfare state is the most significant external user of the financial statement of small entities. Thus, the study emphasizes the state's ability and opportunity to handle responsibility and risk to ensure that the audit requirement is user-oriented.

Our evaluation of the audit exemption in Norway demonstrates that a further increase in the threshold is justifiable for entities with an authorized accountant. Such an arrangement will ensure that the responsibility is transferred from the auditor to the authorized accountant and the responsibility is not shifted to the state alone. On the other hand, there is clear distinction between the auditor's and the authorized accountant's education, independence and responsibility. It is thus considered reasonable that closing this gap will argue for increased threshold. In addition, the implementation of SAF-T reporting is expected to increase the efficiency of tax audit, which is likely to strengthen the state's ability to mitigate possible unaddressed risk. Thereby, authorized accountant and SAF-T argue together for increased threshold for audit obligation.

Keywords: Audit obligation in Norway, earnings management, econometrics, economic crime, homogeneous accounting quality, heterogeneous accounting quality, SAF-T and crowdfunding.

Sammendrag

Målet med denne masterutredningen er å evaluere bestemmelsen om revisjonsplikt i Norge. Utredningen drøfter viktige funn fra Langli-rapporten (2015), ulikheter og utvikling i Skandinavia, samt dagsrelevante temaer som SAF-T og folkefinansiering. Formålet med utredningen er å belyse konsekvenser og risiko for feilinformasjon ved å øke grensen for revisjonsplikt, samt trekke frem argumenter for hvorfor grensen for revisjonsplikt kan økes.

Vi har analysert revisors effekt på regnskapskvalitet for å fremheve betydningen av revisjonsplikt. Analysen er utført ved bruk av forskjellige modeller som anslår omfanget av regnskapsmanipulasjon. Vi har utført ni forskjellige regresjoner for regnskapskvalitet for å undersøke om fravalg av revisor er assosiert med lavere regnskapskvalitet. Funnene våre viser at revisor øker regnskapskvaliteten ved å direkte påvirke regnskapstallene og indirekte ved å avgi modifisert beretning. Revisor vil med en modifisert beretning presisere forhold eller ta forbehold slik at brukeren av regnskapet blir kjent med usikkerheten. En modifisert beretning hever derfor kvaliteten indirekte ved å gi regnskapsbrukeren beslutningsnyttig informasjon.

Denne utredningen tar utgangspunkt i at den norske velferdsstaten er den mest sentrale utenforstående brukeren av regnskapet til små selskaper. Dermed vektlegges statens evne og mulighet til å bære ansvar og risiko for å påse at bestemmelsen om revisjonsplikt er brukerorientert.

Vår evaluering av revisjonsplikten i Norge viser at ytterligere økning i grensen er forsvarlig for selskaper med autorisert regnskapsfører. En slik endring vil medføre at ansvaret flyttes fra revisor til autorisert regnskapsfører og at ansvaret ikke forskyves over på staten alene. Det foreligger imidlertid et klart skille mellom revisors og autorisert regnskapsførers utdanning, uavhengighet og ansvar. Det anses dermed rimelig at jo mer gapet mellom revisor og autorisert regnskapsfører lukkes, desto mer kan grensen for revisjonsplikt økes. I tillegg forventes det at innførelse av SAF-T rapportering effektiviserer bokettersyn, noe som taler for at statens evne til å håndtere udekket risiko øker. Krav om autorisert regnskapsfører og innføring av SAF-T rapportering argumenterer sammen for at grensen for revisjonsplikt kan økes.

Nøkkelord: Revisjonsplikt i Norge, fravalgsordningen, heterogen regnskapskvalitet, homogen regnskapskvalitet, utvikling i Skandinavia, regnskapsmanipulasjon, SAF-T, folkefinansiering, økonometri og økonomisk kriminalitet.

Forord

Denne masterutredningen *Samfunnets vesentlighetsgrense: En evaluering av revisjonsplikt i Norge*, er et resultat av avsluttende utdanning ved Universitetet i Stavanger, toårige masterstudiet i regnskap og revisjon, og godkjent som sådan. Godkjenningen innebærer ikke at universitetet eller sensor innestår for de metoder som er anvendt, resultater som er fremkommet eller konklusjoner som er trukket i arbeidet. Utredningen ble skrevet i løpet av høstsemesteret 2020 og utgjør 30 av totalt 120 studiepoeng på masterstudiet.

Ved valg av tema var det viktig for oss å finne et tidsaktuelt tema innenfor revisjon hvor vår bakgrunn og erfaring som revisormedarbeidere kom til nytte. Samtidig fikk vi anvende flere av emnene som har inngått i studieprogrammet regnskap og revisjon. Vi er stolte over vår tid som studenter ved Universitet i Stavanger og ser frem til å bygge videre på det vi har lært. Peter Drucker sitt kjente sitat om kunnskap anses passende her:

«Knowledge has to be improved, challenged, and increased constantly, or it vanishes.»

Arbeidet med masteroppgaven har vært givende, tidkrevende og ikke minst utfordrerne, men til gjengjeld sitter vi igjen med en utredning som vi er meget fornøyd med. I den anledning vil vi takke vår veileder Marius Sikveland som har vært til god støtte i denne prosessen med konstruktive råd og gode tilbakemeldinger underveis. Avslutningsvis ønsker vi å takke våre arbeidsgivere for tilrettelegging og støtte slik at gjennomføringen av mastergraden har vært mulig.

Handelshøgskolen ved UiS

Stavanger, januar 2021

Ulrikke Dåsvand

Geir Sola Østensen

Innholdsfortegnelse

Abstract	I
Sammendrag	II
Forord	III
1. Introduksjon	1
1.1 Problemstilling	3
1.2 Struktur	3
1.3 Avgrensning	4
2. Bakgrunn	5
2.1 Utvikling av revisjonsplikt i Norge	5
2.1.1 Terskelverdi for fravalg av revisjon i Norge	7
2.1.2 Økonomisk kriminalitet	8
2.1.3 Revisors plikter og krav til etterlevelse av hvitvaskingsloven	9
2.2 Forholdet mellom revisor og regnskapsfører	10
2.3 Digitalisering i regnskapsbransjen	11
2.3.1 SAF-T: Økt rapporteringskrav og monitorering	12
2.3.2 ELMA registeret	13
2.4 Folkefinansiering: Et fremvoksende kapitalmarked	14
3. Utvikling i Skandinavia	18
3.1 Utvikling i Sverige	18
3.2 Utvikling i Danmark	22
4. Teori	27
4.1 Prinsipal-agent-teori	27
4.2 Regnskapsmanipulasjon	29
4.2.1 Mislighetstrianglet	30
4.2.2 Røde flagg	31
4.3 Regnskapskvalitet	32
4.3.1 Måling av regnskapskvalitet	33
4.3.2 Accrual-based Earnings Management	34
4.3.3 Oppsummering av modeller	38
4.3.4 Alternativ teori	38
4.4 Regnskapskvalitet og revisors rolle	39
4.4.1 Revisjonskvalitet	40
4.4.2 Trusler mot revisors uavhengighet	40
4.4.3 Tidligere funn	42

5. Metode	43
5.1 Innledning.....	43
5.2 Design.....	43
5.2.1 Generalisering og kausalitet	43
5.2.2 Tilpasset design	44
5.3 Hypotese: Revisors Dilemma	45
5.3.1 Revisors vesentlighetsgrense (1)	46
5.3.2 Revisors risikoaversjon (2).....	47
5.3.3 Revisors forutsetning om mislighetsrisiko (3).....	47
5.3.4 Valg av estimeringsmodeller	47
5.4 Populasjon	49
5.4.1 Utvalg	50
5.5 Datainnsamling.....	51
5.5.1 Valg av kilde	52
5.5.2 Valg av kvantitativ informasjon	52
5.5.3 Innsamlingen	53
5.5.4 Datarensing	54
5.5.5 Databehandling.....	55
5.6 Dataanalyse	56
5.6.1 Minste kvadratets metode.....	56
5.6.2 Forutsetninger.....	57
5.6.3 Hypotesetesting	59
5.6.4 Modellens forklaringskraft	59
5.6.5 Winsorization	60
5.6.6 Variance inflation factor.....	61
6. Spesifisering av den generelle testmodellen	62
6.1 Utforming	62
6.1.1 Homogen regnskapskvalitet	64
6.1.2 Heterogen regnskapskvalitet	64
6.1.3 Ekstern bistand	64
6.1.4 Kontrollvariablene.....	65
6.2 Deskriptiv statistikk.....	66
6.2.1 Deskriptiv statistikk utover omsetning	67
6.2.2 Korrelasjon mellom anmerkning og regnskapskvalitet.....	67
6.3 Multikollinearitet.....	68

6.4 Feilleddet	69
7. Resultater	70
7.1 Estimeringsresultater	70
7.2 Hypoteser.....	73
7.3 Homogen og heterogen regnskapskvalitet.....	74
7.4 Revisors påvirkning på regnskapskvalitet	75
7.5 Autorisert regnskapsførers påvirkning på regnskapskvalitet.....	78
8. Drøftelse	79
8.1 Samfunnets vesentlighetsgrense	79
8.1.1 Empiriske funn	80
8.1.2 Brukeren av regnskapet	83
8.1.3 Grenser for revisjonsplikt i Skandinavia	86
8.1.4 Forholdet mellom driftsinntekter og balansesum	88
8.1.5 Økonomisk kriminalitet i Skandinavia.....	92
8.1.6 Er dagens grense for revisjonsplikt forsvarlig?	95
8.2 Den nye revisoren.....	97
8.2.1 Involvert vs. uavhengighet	97
8.2.2 Utdanning	98
8.2.3 Oppdragsvurdering.....	98
8.2.4 Autorisert regnskapsførers uavhengighet	99
8.2.5 Kommunikasjon	100
8.2.6 Ansvar overfor økonomisk kriminalitet	100
8.2.7 Kan autorisert regnskapsfører kompensere for fravalg av revisor?.....	102
8.3 Staten.....	103
8.3.1 Risiko.....	104
8.3.2 Revisor.....	104
8.3.3 Autorisert regnskapsfører	105
8.3.4 Statens evne	105
8.3.5 Kan grensen for revisjonsplikt økes?.....	106
8.4 Den fremtidige revisoren.....	107
8.4.1 Bokettersyn.....	108
8.4.2 Åpenhetsrapport	108
8.4.3 IKEA-revisjon	108
8.4.4 Autorisert regnskapsfører	109
8.4.5 Portefølje revisjon	109

8.4.6 Risikobasert revisjon	109
8.4.7 Konesjonsrevisjon.....	109
9. Konklusjon	111
9.1 Evaluering av revisjonsplikt i Norge	111
9.2 Anbefalinger.....	113
9.3 Videre forskning.....	113
Bibliografi	115
Appendiks	126

Tabellfortegnelse

Tabell 1.1 Avskrivning av fly.....	2
Tabell 2.1 Innrapporterte mistenkelige transaksjoner i perioden 2017-2019	8
Tabell 2.2 Kravene til statsautorisert revisor og autorisert regnskapsfører	11
Tabell 3.1 Analyse av anmeldelser i 2015.....	20
Tabell 5.1 Bransjene i utvalget.....	51
Tabell 5.2 Informasjon hentet fra Proff Forvalt	52
Tabell 5.3 Strukturering av søk i Proff Forvalt	54
Tabell 6.1 Deskriptiv statistikk for utvalgte variabler	66
Tabell 6.2 Gjennomsnittlig regnskapskvalitet utover omsetning	67
Tabell 6.3 Korrelasjonskoeffisienter mellom regnskapskvalitet og merknad	67
Tabell 6.4 VIF for et utvalg av modellene	68
Tabell 7.1 Regresjonsresultater fra modell 1.....	70
Tabell 7.2 Regresjonsresultater fra modell 2.....	71
Tabell 7.3 Regresjonsresultater fra modell 3.....	72
Tabell 8.1 Grenser for revisjonsplikt i Skandinavia.....	86

Figurfortegnelse

Figur 1.1 Fordeling av regnskapsmessig resultat til ikke finansielle selskaper i USA.....	2
Figur 2.1 De ulike fasene i implementering av SAF-T	12
Figur 2.2 Ulike former for folkefinansiering.....	15
Figur 2.3 Utvikling i folkefinansiering i perioden 2012-2019	16
Figur 4.1 Grafisk illustrasjon av regresjonsanalyse	37
Figur 5.1 Grafisk illustrasjon av «winsorization»	61
Figur 6.1 Distribusjon av residualer	69
Figur 8.1 Monitoreringsaksen	108

1. Introduksjon

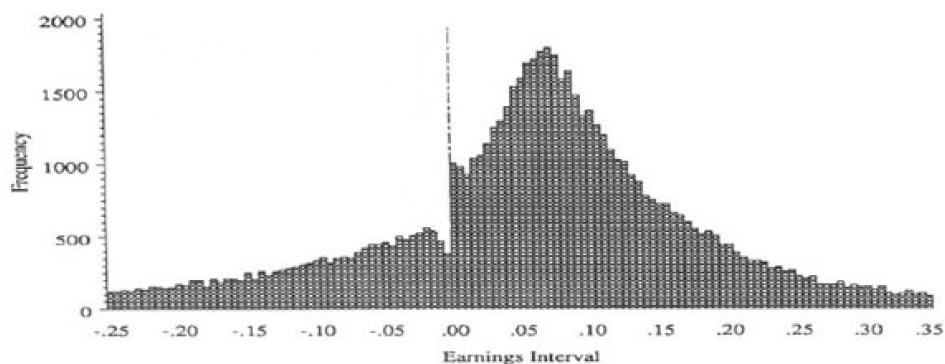
Regnskapsinformasjon er et samspill mellom lover, regnskapsregler og god oppførsel, og er sammensatt av skjønnsmessige vurderinger (Hamberg, 2020a). Regnskapet anses ofte som den viktigste informasjonskilden for eksterne beslutningstakere, med forventning om at regnskapet reflekterer selskapets underliggende økonomi. Penman (2013) uttrykker følgende om regnskap: «*Financial statements are the lens on a business*». Motargumentet er at regnskapet er påvirket av valg gjennom regnskapsprinsipper, skjønnsmessige estimater og ulike regnskapsregler (Gjesdal, 2003). Brukerne av regnskapet foretar ulike beslutninger med utgangspunkt i ulik informasjon. Hvorvidt regnskapet og informasjonen er av høy kvalitet vil dermed variere ut ifra brukerperspektivet.

Bruk av skjønnsmessige vurderinger er positivt når det representerer god regnskapsskikk. Skjønnsmessig regnskapsrapportering kan medføre en bedre assosiasjon mellom informasjon og regnskapstall når en bruker innsideinformasjonen til å reflektere selskapets underliggende økonomi. Dette er derimot ikke tilfellet når skjønnsmessige vurderinger brukes opportunistisk til å villedde brukeren av regnskapet. Når innsideinformasjon misbrukes til å oppnå egne fordeler vil dette mest sannsynlig føre til dårligere assosiasjoner mellom informasjon og regnskapstall (Hamberg, 2020b).

«Alt du kan forestille deg er virkelig»

Dette er et sitat av den kjente kunstneren Pablo Picasso om kreativitet. Sitatet er inspirerende, men også skremmende hvis man ser sitatet i sammenheng med bokføring. Vi hadde riktignok ikke vært her i dag uten kreativitet, men det samme kan man dessverre ikke si om Enron. Vi kan dessverre ikke fraskrive oss det faktumet at noen misbraker mulighetene når de utarbeider regnskapsinformasjon. Dette kan bekreftes med å trekke frem fordeling av resultatet til ikke-finansielle selskaper i USA, presentert i figur 1.1. Statistikken viser tydelig at resultatet til selskapene ikke er normalfordelt. Dette indikerer at selskaper med noe underskudd pynter på tallene slik at resultatet akkurat bikker over til å være positivt (Burgstahler & Dichev, 1996).

Figur 1.1: Fordeling av regnskapsmessig resultat til ikke-finansielle selskaper i USA

Note: Figuren er hentet fra studien til Burgstahler & Dichev (1997).

Figuren illustrerer at man ikke alltid kan stole på tallene i regnskapet, og at ikke alle regnskap er av samme kvalitet. Regnskapet må gi et rettviseende bilde for at informasjonen skal være nyttig for brukeren. Det er imidlertid utfordrende å fastslå om regnskapet i realiteten gir et rettviseende bilde.

Avskrivninger i flybransjen, presentert i tabell 1.1, er et godt eksempel på at det er vanskelig å vurdere hva som er riktig presentasjon av regnskapstall. Tre av selskapene presentert i tabell 1.1 har satt levetiden på fly til mellom 20 og 25 år, mens Lufthansa avviker tydelig med en forventet levetid på 12 år. Det er ikke ulovlig å avvike fra praksisen i bransjen, men det er grunn til å stille spørsmål til regnskapets pålitelighet. Er det slik at Lufthansa bytter ut flyene oftere og Norwegian sjeldnere?

Tabell 1.1: Avskrivning av fly

Årsregnskapet for 2012	Lufthansa	SAS	Norwegian	Ryanair
Avskrivningsmetode	Lineær	Lineær	Lineær	Lineær
Utnyttbar levetid	12 år	20 år	25 år	23 år
Restverdi	15 %	10 %	0 %	15 %
Avskrivning i %	7,1 %	4,5 %	4,0 %	3,7 %

Note: Hentet fra presentasjon av Hamberg (2020a).

Bruk av feil avskrivningsprofil fører til at selskapets resultat og balanse ikke gir et riktig bilde av den underliggende aktiviteten i selskapet. Dette kan føre til at brukeren av regnskapet villedes og tar feil beslutninger. Samfunnets håndtering av denne utfordringen er blant annet å pålegge selskaper revisjon, noe som innebærer at en uavhengig tredjepart bekrefter at regnskapet i all vesentlighet er korrekt. Alle selskaper vil imidlertid ikke være underlagt revisjonsplikt. Grensen for revisjonsplikt anser vi å representere samfunnets vesentlighetsgrense for nødvendigheten av revisjon.

1.1 Problemstilling

Målet med denne masterutredningen er å evaluere grensen for revisjonsplikt i Norge. Arild Grande kom med skriftlig spørsmål til finansministeren 28. mai 2019 om det er fare for at ytterligere lempelse av revisjonsplikten i Norge kan ha samme effekt som i Sverige? Finansdepartement påpekte at de skulle vurdere virkningen av å eventuelt heve grensen for revisjonsplikt for selskaper med autorisert regnskapsfører, samt se hen til internasjonal utvikling og konsekvensutredninger gjennomført i andre land (Stortinget, 2019).

Uttalelsen fra Finansdepartementet, sett i sammenheng med reaksjonen til Jyske Bank i Danmark, fanget vår interesse. Jyske Bank annonserte i 2019 at de avviser bedriftskunder uten revisor, noe som illustrerer at det er aktuelt å ta opp debatten igjen (Andersen, 2019). For å evaluere revisjonsplikten i Norge har vi formulert følgende delproblemstillinger:

1. Er dagens grense for revisjonsplikt forsvarlig?
2. Kan autorisert regnskapsfører kompensere for fravalg av revisor?
3. Er det forsvarlig å øke grensen for revisjonsplikt?

Delproblemstilling nr. 1 og 2 er ment til å underbygge delproblemstilling nr. 3.

1.2 Struktur

For å besvare delproblemstillingene vektlegges den tidligere debatten om revisjonsplikt i Norge. I tillegg belyses tidsaktuelle temaer for å bygge videre på debatten. Revisjonsplikten har også vært et diskutert tema i Sverige og Danmark, og av den grunn har vi viet oppmerksomhet til disse landenes lovgivning, rapporter og diskusjoner for å utfylle diskusjonen i Norge.

Utredningen presenterer nærmere teori om hvorfor regnskapsmanipulasjon oppstår i lys av agent-prinsipal-teori, og hvordan manipulasjonen kan måles ved bruk av ulike teoretiske modeller. Videre beskrives metoden som benytter det teoretiske rammeverket for å besvare problemstillingen. Her gjengis blant annet valg av metode, våre hypoteser, innsamlingsprosessen og hvordan de teoretiske modellene er anvendt for å måle regnskapskvalitet. Deretter oppsummeres resultatene fra den empiriske analysen med en fortolkning.

I den avsluttende delen sammenstilles debatten i Skandinavia med de empiriske resultatene for å drøfte de ulike delproblemstillingene. I tillegg tydeliggjøres brukeren av regnskapet og mulige

svakheter i bestemmelsen om revisjonsplikt. Til slutt presenteres konklusjonen, med en anbefaling av fremgangsmåte og forslag til videre forskning.

1.3 Avgrensning

Vi har avgrenset denne utredningen til å kun vedrøre bestemmelsen om revisjonsplikt for norske aksjeselskaper. På bakgrunn av dette presiserer vi at ordet selskap i denne utredningen viser særskilt til aksjeselskaper. Holdingselskaper er ikke vektlagt i evalueringen, dette fordi selskapene i utgangspunktet ikke representerer reell virksomhet. Vår vurdering er videre avgrenset til grensen for selskapets omsetning og balansesum, det vil si at grensen for antall ansatte holdes utenfor og er derfor ikke diskutert.

I denne masterutredningen kommer vi til å avgi en formell konklusjon, men det påpekes at formålet er primært å bringe frem nye perspektiver og problemstillinger. Målet vårt er ikke at leseren skal sitte igjen med et objektivt svar, men heller at vedkommende sitter igjen med flere spørsmål og kan ta et opplyst valg i fremtiden. Med dette ønsker vi å understreke at omfanget i utredningen ikke nødvendigvis strekker til for å kunne avgi et endelig objektivt svar. Utredningen er derfor ikke fullstendig og er heller ikke ment til å være det. Temaene i denne utredningen trekkes kun frem som eksempler for å illustrere hvordan ulike faktorer påvirker drøftelsen om revisjonsplikt.

Avslutningsvis gjøres leseren oppmerksom på at denne studien tar utgangspunkt i gjeldende lovverk høsten 2020. Ny revisorlov har i etterkant blitt vedtatt og trer i kraft 1. januar 2021 (Revisorforeningen, 2020).

2. Bakgrunn

Dette kapittelet er en generell gjennomgang av utviklingen i Norge med hensyn til dagens regler og økonomisk kriminalitet. I tillegg introduseres forskjellene mellom revisor og regnskapsfører. Deretter presenteres en introduksjon om digitalisering og folkefinansiering med formål om å gi en mer tidsriktig evaluasjon av grensen for revisjonsplikt. Digitalisering illustrerer den teknologiske utviklingen i regnskapsbransjen og endring i hvordan regnskapsinformasjon oppstår, kontrolleres og rapporteres. Folkefinansiering illustrerer at kapitalmarkedet og brukeren av regnskapet står overfor en endring, noe som danner grunnlag for nye utfordringer.

2.1 Utvikling av revisjonsplikt i Norge

Lovbestemmelse om revisjonsplikt i Norge har røtter tilbake til 1899, når konkursloven ble endret slik at retten hadde mulighet til å oppnevne en person til å gjennomgå skyldnerens regnskaper. Aksjeloven ble deretter vedtatt i 1910 og inneholdt bestemmelse om lovpålagt revisjon for alle aksjeselskaper (NOU 2008: 12).

Revisjonsplikten for små selskaper har dog vært omdiskutert, og ble blant annet drøftet i *NOU 1985: 36 Revisors plikter og ansvar overfor det offentlige*. Det avgjørende argumentet for å beholde revisjonsplikten i 1985 var at aksjeselskap hadde et begrenset ansvar (NOU 2008: 12). Behovet for revisjonsplikt for små selskaper ble på nytt behandlet i *NOU 2008: 12 Revisjonsplikten for små foretak*. På bakgrunn av funnene i NOU 2008: 12 ble revisjonsplikten for små aksjeselskaper videreført. I denne utredningen var det avgjørende argumentet revisjonens betydning for korrekt skatte- og avgiftsberegning, samt forebygging og avdekking av økonomisk kriminalitet. Viktigheten av revisjon og et korrekt regnskap i et samfunnsperspektiv fremheves i NOU 2008: 12, side 61-62:

«Samfunnets behov for revisjon er sammensatt. Kvalitetssikret regnskapsinformasjon bidrar til at kredittgivning kan gjennomføres på en kostnadseffektiv måte, noe som er i samfunnets interesse. Videre har samfunnet gjennom stat og kommuner krav på skatter og avgifter. Revisors rolle blant annet i forbindelse med skattekontrollen bidrar til å kvalitetssikre grunnlag for beregning av skatter og avgifter. [...] Dessuten må revisjon antas å bidra til å forebygge og avdekke økonomisk kriminalitet samt at aksjeselskaper som ikke oppfyller visse grunnleggende krav til virksomheten, tvangsavvikles.»

Sitatet ovenfor fremhever viktigheten rundt revisjon og dens betydning for samfunnet, men hvor viktig er revisjon i realiteten? Langli (2009) påpekte at små aksjeselskaper betyr svært lite for samfunnet totalt sett og konkluderte med at revisjonsplikt for små aksjeselskap burde oppheves. Han mente at NOU 2008: 12 tok utgangspunkt i at små aksjeselskap hadde langt flere regnskapsbrukere enn hva som var tilfellet.

Fra 1. mai 2011 ble det mulig for små selskaper å velge bort revisjon etter at lovvedtaket 47 (2010-2011) trådte i kraft (Finansdepartement, 2011; Stortinget, 2011). Noen av hovedhensynene som ble vektlagt ved lovendring var forenkling, sannsynlige samfunnsøkonomiske nettogevinster og internasjonal tilpassing. Finansdepartementet mente at de aller minste selskapene ble utsatt for en uforholdsmessig høy kostnad ved revisjonsplikt, sett i forhold til omsetning og skattbar inntekt (Finansdepartement, 2010).

Evalueringen av loven ble fremlagt 26. mars 2015 i rapporten *Evaluering av unntak for revisjonsplikt i små aksjeselskaper*. Gjennomgangen var ledet av professor John Christian Langli ved Handelshøyskolen BI på oppdrag fra Finansdepartementet (Nærings- og fiskeridepartement, 2017). Analysene i Langli-rapporten ble basert på spørreundersøkelser og opplysninger som selskapene sendte til Skatteetaten og Brønnøysundregistrene i perioden 2006-2012. Hovedfunnene fra rapporten er vedlagt i appendiks A, og et kort utdrag gjengis nedenfor (Langli, 2015).

1. Fravalgsordningen berører mange aksjeselskaper, men deres økonomiske betydning er liten.
2. Ingen negative finansieringseffekter for fravalgselskapene.
3. Billigere revisjon.
4. Nettobesparelse per fravalgselskap i 2012 var rundt kr 20 000.
5. Samlet sett oppnådde aksjeselskapene en nettobesparelse på 1,6 milliarder kroner i 2012.
6. Kvaliteten på ligningsoppgavene har gått ned.
7. Omfanget på fravalgselskapenes skatteunndragelse, i den grad de det ble drevet med, har generelt sett ikke økt etter fravalget.
8. Nedgangen i kvaliteten på ligningsoppgavene gjelder selskapene som verken bruker regnskapsfører og revisor.
9. Blant fravalgselskapene generelt finner vi ingen tegn til svekket regnskapskvalitet, men vi finner indikasjoner på redusert regnskapskvalitet blant selskapene med det største potensialet for å bruke skjønnsmessige vurderinger i regnskapsavleggelsen.
10. Selskapenes fravalg er rasjonelt begrunnet.

11. Ressursbruken i Skatteetaten har økt.

12. Lavere krav til aksjekapital er viktigere for viljen til å stifte AS enn opphevelsen av pliktig revisjon for de minste ASene.

13. Revisjonsbransjen har klart omstillingen godt og det har ikke vært unormal kraftig vekst i regnskapsførerbransjen.

På bakgrunn av rapporten fikk et nytt utvalg, ledet av Tore Bråten, i oppdrag å vurdere behovet for hevelse av terskelverdiene for fravalg av revisjon. Utvalget konkluderte med at unntaket for revisjonsplikt hadde gitt næringslivet vesentlige besparelser, uten at en hadde avdekket større ulemper. I tillegg ble det påpekt at dersom det foreligger særskilte behov kan skattemyndighetene, minoritetsaksjonærer, og i praksis långivere kreve revisjon, selv om selskapet i utgangspunktet har valgt bort revisjon (NOU 2016: 22, s. 160).

Bråthen-utvalget foreslo ingen endringer av terskelverdier for fravalg av revisjon. Dette ble blant annet begrunnet med at terskelverdiene allerede gjaldt for et betydelig antall aksjeselskaper. Det ble også tilføyet at en eventuell økning i terskelverdi for driftsinntekt ville føre til en merkbar endring i sammensetninger av selskaper. Revisjonspliktens unntak ville da omfavne flere selskaper og muligens medføre at selskaper bevisst holder seg under grensen ved å fisjonere ut deler av driften.

2.1.1 Terskelverdi for fravalg av revisjon i Norge

Alle selskaper er i utgangspunktet revisjonspliktige dersom de er regnskapspliktige etter rskl. § 1-2 første ledd, jf. revl. § 2-1 første ledd. Små aksjeselskap kan likevel velge bort revisjon dersom gitte vilkår innfris. Disse vilkårene er nærmere beskrevet i aksjeloven § 7-6 første ledd, nummer 1 til 3. Et aksjeselskap kan velge bort revisjon dersom følgende krav er oppfylgt:

- Driftsinntekten er lavere enn 6 millioner kroner
- Balansesummen er lavere enn 23 millioner kroner
- Antatt ansatte: 10 årsverk eller mindre

I tillegg må også generalforsmalingen godkjenne avgjørelsen om fravalg med flertall for vedtektsendringer, jf. asl. § 7-6 første ledd. Beslutningen krever minst to tredeler av de avgitte stemmene og den representerte aksjekapitalen på generalforsamlingen, jf. asl. § 5-18 første ledd.

Det foreligger imidlertid tilfeller hvor aksjeselskapet ikke har mulighet til å unnlate revisjon. Dette gjelder virksomheter innenfor apotek, advokat, entreprenør som er godkjent etter lotteriloven, selskap som er underlagt Finanstilsynet, samt selskap som er pålagt revisjon av skatte- eller

avgiftsmyndighetene. Det er også spesielle regler for morselskap i et konsern. Morselskapet kan kun velge bort revisjon dersom konsernet i sin helhet har verdier under terskelverdiene (Brønnøysundregistrene, 2019).

I 2011 var to av terskelverdiene lavere sammenlignet med dagens grenser. Driftsinntekter hadde en grense på 5 millioner kroner og balansesum 20 millioner kroner (Nærings- og fiskeridepartement, 2017). Den senere økningen ble begrunnet med at uendret terskelverdier i realiteten innstrammes dersom de ikke inflasjonsjusteres. Dermed ble de opprinnelig nivåene opprettholdt, men «terskelverdiene for driftsinntekter og balansesum fastsettes i forskrift, slik at disse kan justeres på en hensiktsmessig måte» (Nærings- og fiskeridepartement, 2017, s. 66).

2.1.2 Økonomisk kriminalitet

Revisjon anses for å være et viktig ledd i kampen mot hvitvasking, terrorfinansiering og generelt økonomisk kriminalitet (f.eks. NOU 2008: 12; Brovoll & Stenbeck, 2019; Finansdepartement, 2019). Tabell 2.1 nedenfor viser hvor mye de respektive virksomhetsområdene har rapportert av mistenkelige transaksjoner til Økokrim i perioden 2017-2019. Banker og virksomhet for betalingsformidling rapporterer hyppigst til Økokrim. Revisor ligger derimot i det nedre sjiktet sammen med advokater, e-pengeforetak og verdipapirforetak (Økokrim, 2020).

Tabell 2.1: Innrapporterte mistenkelige transaksjoner i perioden 2017-2019

Virksomhetsområde	2017	i %	2018	i %	2019	i %
Advokater m. fl.	10	0,1 %	13	0,1 %	24	0,2 %
Andre jf. Hv-loven §4	186	2,1 %	138	1,3 %	232	2,0 %
Banker	5 622	62,8 %	6 884	64,0 %	7 595	65,7 %
E-pengeforetak	1	0,0 %	7	0,1 %	25	0,2 %
Forhandlere av gjenstander	60	0,7 %	-	0,0 %	-	0,0 %
Forsikringsselskap	77	0,9 %	108	1,0 %	259	2,2 %
Meglere	423	4,7 %	574	5,3 %	979	8,5 %
Regnskapsførere	66	0,7 %	61	0,6 %	58	0,5 %
Revisorer	51	0,6 %	42	0,4 %	45	0,4 %
Verdipapirforetak mv.	5	0,1 %	4	0,0 %	9	0,1 %
Virksomhet for betalingsformidling	2 452	27,4 %	2 932	27,2 %	2 338	20,2 %
Sum MT-rapportering	8 953	100 %	10 763	100 %	11 564	100 %

Note: Tabellen viser hvor mye de ulike gruppene rapporterer til Økokrim i perioden 2017-2019. Herunder står banken alene for over halvparten av rapporteringen i samtlige år. Tallene er hentet hos Økokrim sin hjemmeside (2020) og det påpekes at forhandlere av gjenstander er tatt ut av listen etter 2017, som følge av de ikke lenger er rapporteringspliktige etter hvitvaskingsloven.

Revisors lave andel av rapporterte mistenkelige transaksjoner må ses i lys av at revisor har en preventiv rolle i samfunnet. Dette betyr at revisor ikke bare avdekker, men også hindrer mistenkelige transaksjoner. I tillegg vil nok revisor velge bort potensielle kunder med høy risiko i oppdragsvurderingen. Revisor er også pliktig til å avslutte kundeforholdet dersom kunden systematisk har bryt gjeldende lover og forskrifter jf. revl. § 7-1 første ledd. Revisors rolle i samfunnet kan dermed være større enn hva det fremstår i tabell 2.1.

2.1.3 Revisors plikter og krav til etterlevelse av hvitvaskingsloven

I 2018 kom det ny hvitvaskingslov, men sentrale regler som kundetiltak, undersøkelse og rapporteringsplikt, lagring av opplysninger og dokumenter, samt krav om utarbeidelse av rutiner, internkontroll og opplæring av ansatte ble videreført, jf. hvvl. §§ 10, 25, 26, 35 og 36. Samtidig innebærer den nye loven noen endringer som revisjonsselskapene og revisor må forholde seg til. Dette medfører at fokuset på reelle rettighetshavere utvides og revisor må identifisere faktiske eiere som eier 25 % eller mer av selskapet jf. hvvl. § 14. Revisor må også kartlegge om selskapet har relasjoner til personer som er politisk eksponert, iht. hvvl. § 18. I tillegg skal det vurderes, identifiseres, og dokumenteres risiko for hvitvasking og terrorfinansiering på virksomhetsnivå iht. hvvl. § 9. Revisors undersøkelsesplikt er også blitt endret, tidligere var det mistenkelige «transaksjoner» som utløste undersøkelsesplikt og rapporteringsplikt til Økokrim. Nå skal revisor derimot rapportere til Økokrim dersom det ved undersøkelse avdekkes «forhold» som kan gi mistanke om at det begås hvitvasking eller terrorfinansiering i selskapet (Revisorforeningen, 2018).

Revisor skal før etablering av nye kundeforhold utføre en risikovurdering. Vurderingen er avgjørende for hvorvidt revisjonsoppdraget kan inngås og påvirker hvordan revisor skal følge opp kunden, jf. hvvl. §§ 10 og 11. Det må også utføres løpende risikovurdering for de eksisterende kundeforholdene. Viktige momenter i risikovurderingen er identifisering av bransje, hvilke land kunden har relasjoner til og om kunden eller personer i relasjon til kunden er tidligere straffet for hvitvasking, terrorfinansiering eller annen økonomisk kriminalitet. Enkelte bransjer og land er mer utsatt enn andre for hvitvasking. Utsatte bransjer anses å være renhold, restauranter, samt håndverk- og verkstedtjenester. Mens noen land og områder er utsatt for korrupsjon eller at det er begrenset innsyn noe som gjøre det utfordrerne å spore transaksjoner og kartlegge eierstruktur (Brovoll og Stenbeck, 2019).

2.2 Forholdet mellom revisor og regnskapsfører

Etter gjeldende rett er det to bestemmelser for profesjonene revisor og regnskapsfører. Revisors rolle etter revisorloven § 1-2 er å være allmennhetens tillitperson, hvor revisor skal utføre sine oppgaver med integritet, objektivitet og aktsomhet. Revisors oppgave etter revisorloven § 5-1 er å «vurdere om årsregnskapet er utarbeidet og fastsatt i samsvar med lov og forskrifter». Samtidig følger det av revisorloven § 5-2 første og andre ledd at revisor skal utføre en uavhengig kontroll av regnskapet ut fra revisors beste skjønn og «god revisjonsskikk». Mens definisjon av rollen til autoriserte regnskapsfører følger av regnskapsførerloven § 2, «utføring av oppdragsgivers plikter etter regnskaps- og bokføringslovgivningen og utarbeidelse av oppgaver og opplysninger for oppdragsgiver som denne skal gi i henhold til lov eller forskrift». Med dette menes at regnskapsfører utføre sine arbeidsoppgaver på vegne av oppdragsgiver i samsvar med lov og forskrift, herunder regnskapsførerloven. En forskjell mellom profesjonene er at revisor skal være uavhengig, noe som ikke kreves av regnskapsfører (Finansdepartement, 2019).

Utvalget og departementet i Prop. 37 LS (2019-2020) deler samme oppfatning ved at dagens ordning med to bestemmelser for profesjonene revisor og regnskapsfører videreføres. Dette blir blant annet begrunnet med at profesjonene er to yrker med ulike roller og formål. Utvalget påpeker derimot at det kan være hensiktsmessig med samordning i de to bestemmelsene på en rekke punkter, derav kvalifikasjonskrav, etterutdanning og krav til oppbevaring av dokumentasjon (Finansdepartement, 2019, s. 20).

Det er Finanstilsynet som utsteder autorisasjon for regnskapsfører og godkjenning som registret eller statsautorisert revisor. Det forventes at tittelen registrert revisor avvikles som følge av den nye revisorloven, dermed velger vi å ikke omtale registrert revisor ytterligere (Finansdepartement, 2019). I tabell 2.2 nedenfor oppsummeres de mest relevante kravene for autorisert regnskapsfører og statsautorisert revisor. Vi trekker frem disse kravene for å belyse forskjellen mellom rollene.

Tabell 2.2: Kravene til statsautorisert revisor og autorisert regnskapsfører

Autorisasjon	Autorisert regnskapsfører	Statsautorisert revisor
Utdanning	Bachelorgrad i økonomi og administrasjon eller høyere grad som inneholde gitte relevante fag. Ingen krav til karakter utover å være bestått.	Mastergrad i regnskap og revisjon og graden skal være fullført med karakter C eller bedre i samtlige fag.
Etterutdanning	Tre år etter avsluttet utdanning er det krav om etterutdanning på 77 timer som må inneholde et bestemt antall timer innenfor for gitte fagområder.	Ingen etterutdanning for å bli godkjent statsautorisert revisor*
Praksis	To års relevant regnskapspraksis	Tre års variert praksis i revisjon og årsregnskap
Praktisk prøve	Nei	Ja
Vandel	Hederlig vandel	Hederlig vandel
Økonomiske situasjon	Må være i stand til å oppfylle sine løpende forpliktelser	Må være i stand til å oppfylle sine løpende forpliktelser
Bestemmelse	Regnskapsførerloven	Revisorloven

Note: Tabellen viser de ulike kravene til statsautorisert revisor og autorisert regnskapsfører (Finanstilsynet, 2020a; Finanstilsynet, 2020b).

*For oppdragsansvarlig revisor kreves det minimum 105 timer i etterutdanning de tre foregående kalenderår og må inneholde et bestemt antall timer innenfor gitte fagområder (Revisorforeningen u.å.). I forslag til ny revisorlov § 5-1 første ledd skal derimot alle statsautoriserte revisorer gjennomføre minst 120 timer i løpet av de tre foregående kalenderår (Finansdepartement, 2019).

2.3 Digitalisering i regnskapsbransjen

Den digitale revolusjonen synes i større grad å være lengre utstrakt enn den industrielle revolusjonen. I den digitale verden virker det som om kun fantasien kan sette en stopper for hvordan selskaper kan ta i bruk teknologi til forenkling, utvikling av nye forretningsmodeller og fremskaffelse av relevant styringsinformasjon (Hoff, 2015).

Vi inkluderer noen få elementer innenfor digitalisering i vår studie for å illustrere at bransjen er i utvikling, noe som forventes å heve det generelle nivået for regnskapskvalitet i fremtiden. Dette er relevant for revisors og Skatteetatens kontrollfunksjon i samfunnet og burde påvirke bestemmelsen om revisjonsplikt. Nåværende bestemmelse om revisjonsplikt kan muligens være noe utdatert, da man ikke har vektlagt den digitale utviklingen, men dette gjelder for øvrig regnskapsregler generelt.

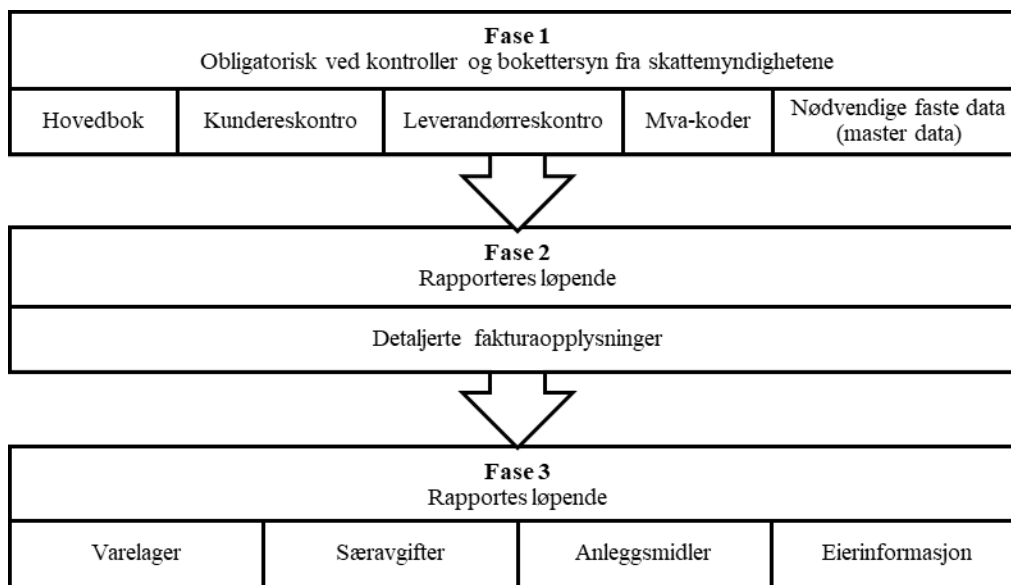
2.3.1 SAF-T: Økt rapporteringskrav og monitorering

SAF-T (Standard Audit File-Tax) er et nytt rapporteringskrav som skulle ha vært innført fra og med 1. januar 2020, men ble utsatt på grunn av covid-19 utbruddet (Skatteetaten, 2020). Kravet innebærer at alle bokføringspliktige skal være i stand til å gjengi elektroniske bokførte opplysninger i standardisert XML-format på forespørsel fra Skatteetaten. Målet er over tid å digitalisere både mva-oppgaven og skattemeldingen (EY, u.å.).

Dette rapporteringskravet er obligatorisk for alle bokføringspliktige med unntak for selskaper med omsetning under 5 millioner kroner eller færre enn 600 bilag i året. Derimot gjelder ikke unntaket for selskaper med elektronisk tilgjengelig regnskapsdata (EY, u.å.).

SAF-T vil gradvis bli implementert utover flere faser, som presentert i figur 2.1. I første omgang skal filen inneholde hovedboken til selskapet, kunde- og leverandørreskontro, mva-koder og master data.¹ Deretter i neste fase stilles krav om detaljerte fakturaopplysninger, samtidig som rapporteringen utvides til løpende rapportering. I siste fase skal filen inneholde alle opplysninger, blant annet varelager, særavgifter, anleggsmidler og eier-informasjon (EY, u.å.).

Figur 2.1: De ulike fasene i implementering av SAF-T

Note: Figuren presenterer de ulike fasene i forbindelse med implementering av SAF-T og hva de innebærer. Fra fase 1 til 3 vil man se at rapporten stiller gradvis høyere krav til hvilken informasjon som skal inkluderes (EY, u.å.).

¹ Master data er informasjon som beskriver og gir kontekst til selskapets transaksjoner. Dette kan for eksempel være informasjon om de ulike partene i transaksjonen, hvilke produkter som ble solgt, avdeling og geografisk område (Gartner, u.å.).

Hovedformålet med SAF-T er primært å effektivisere bokettersyn, da formatet vil gi myndighetene et større og sammenlignbart analysegrunnlag. Dette vil gjøre Skatteetaten mer egnet til å utføre detaljkontroller innenfor flere områder, som for eksempel merverdiavgift, internprising og overholdelse av bokføringsloven (EY, u.å.). Rapporteringskravet kan øke potensialet til Skatteetatens avdekkende kontroller betraktelig. SAF-T vil gjøre det mulig å analysere røde flagg eller kjøre regresjoner med hensyn til selskapets periodiseringer for å identifisere uvanlig aktivitet. Dette er metodikker som gjennomgås i kapittel 4. Skatteetaten vil med denne ordningen kunne utføre kontroller på et lavere nivå enn hva forskning har hatt mulighet til. Med dette menes at Skatteetaten kan analysere og kjøre regresjoner på transaksjonsnivå i hovedboken, samtidig som man kan sammenligne med tilnærmede selskaper på samme nivå.

I fase 2 ved implementering av SAF-T vil Skatteetaten kunne verifisere opplysningene med motpart for å bekrefte både nøyaktighet og fullstendighet, da rapporteringspakken skal på dette tidspunktet også inneholde detaljerte fakturaopplysninger. Denne introduksjonen om SAF-T illustrerer at Skatteetatens evne til å kontrollere er i utvikling og kan potensielt bli mer nøyaktig og egnet til å dekke et større omfang.

2.3.2 ELMA registeret

ELMA (Elektronisk mottakeradresseregister) er et norsk register som gir en oversikt over alle som benytter EHF-format. Før EHF-faktura kan oversendelse, må hver av partene knytte seg til et bestemt aksesspunkt og med dette må begge partene godta utveksling av informasjon. De fleste økonomisystemene har integrert denne tjenesten slik at standardiserte fakturaer kan både utstedes og mottas. Gitt at standarden for EHF-format følges, kan dokumenter leses inn automatisk i ERP systemet på kryss og tvers av ulike regnskapssystemer (Digitaliseringsdirektoratet, 2020).

Administrerende direktør Erlend Sogn i Visma har påpekt at digitalisering ikke kommer av seg selv og at bruk av EHF-faktura bør være obligatorisk. Visma har estimert at bruk av EHF-faktura vil gi hele 34 milliarder kroner i besparelser. Derimot må det også nevnes som påpekt av administrerende direktør i Revisorforeningen Per Hanstad, at Visma er noe inhabil i denne diskusjonen, da de belaster brukeren med 3 kroner for hver behandling og utstedelse av EHF-faktura (Grandal, 2019). I skrivende stund har ikke slik påleggelse blitt vedtatt.

Sett bort i fra besparelser, kan EHF-faktura også potensielt styrke selskapets internkontroll og følgelig redusere risiko for feil i regnskapet. Dette gir ikke bare effektiv innlesning i ERP systemet,

men også trygg overføring av data og mindre rom for menneskelige feil. I tillegg krever tjenesten at man må verifiserer motparten, noe som kan redusere oversendelsen fiktive fakturaer. Det kan også nevnes at EHF-format er ikke bare tilgjengelig for faktura, men også ordrebekreftelser og pakksedler (Digitaliseringsdirektoratet, 2020). Dette betyr at EHF-format kan benyttes i hele innkjøpsprosessen, herunder initiering av kjøp (ordrebekreftelse), varemottak (pakkseddel) og oppgjør (faktura). EHF-format tilrettelegger dermed for at virksomheter kan utføre en såkalt «Three-way-match», hvor man avstemmer ordre med varemottak og faktura (AccountingTools, 2019). Selskapet kan dermed påse at mottatt kvantum og fakturert pris er korrekt og i samsvar med ordre. Oppsummert kan muligens innmelding i ELMA registeret signalisere til omverden at deres regnskap er assosiert med lavere risiko for feil.

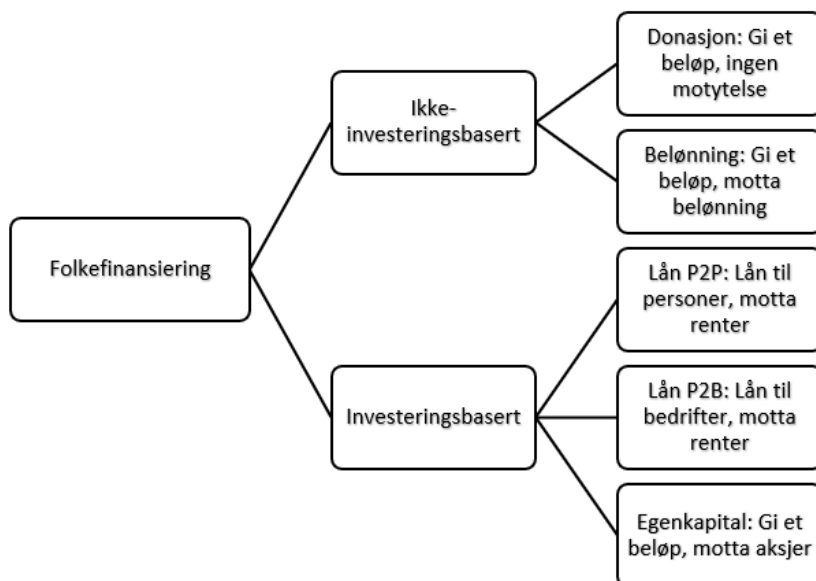
2.4 Folkefinansiering: Et fremvoksende kapitalmarked

Folkefinansiering også referert til som «crowdfunding» har spiret frem en tillitsbasert dugnadskultur over hele verden. Dette markedet har vokst betydelig i nyere tid og utgjør nå titalls milliarder på verdensbasis. Den økte interessen for folkefinansiering har også smittet over på kapitalmarkedet, hvor bedrifter kan nå søke støtte i form av nytegning av aksjer eller lån ved hjelp av nettbaserte folkefinansieringsplattformer (Østbye, 2016).

Vi har inkludert en introduksjon om folkefinansiering for å illustrere at brukeren av regnskapet er i endring. Folkefinansiering gjør det mulig for allmennheten å investere i små selskaper og dermed økes antall brukere av regnskapet. Dette er gjerne brukere som er mindre egnet til å håndtere risiko og forstå regnskapet i forhold til bankene. Samtidig gjelder dette små selskaper hvor regnskapskvaliteten muligens er lavere og ikke revidert. Disse forholdene gir grunnlag for en ny utfordring som bestemmelsen om revisjonsplikt muligens ikke har tatt høyde for.

Overordnet kan man kategorisere de ulike folkefinansieringsordningene i to hovedtyper, herunder ikke-investeringsbaserte og investeringsbaserte typer. De vanligste underkategoriene presenteres i figur 2.2 nedenfor (Schmidt, 2019).

Figur 2.2: Ulike former for folkefinansiering

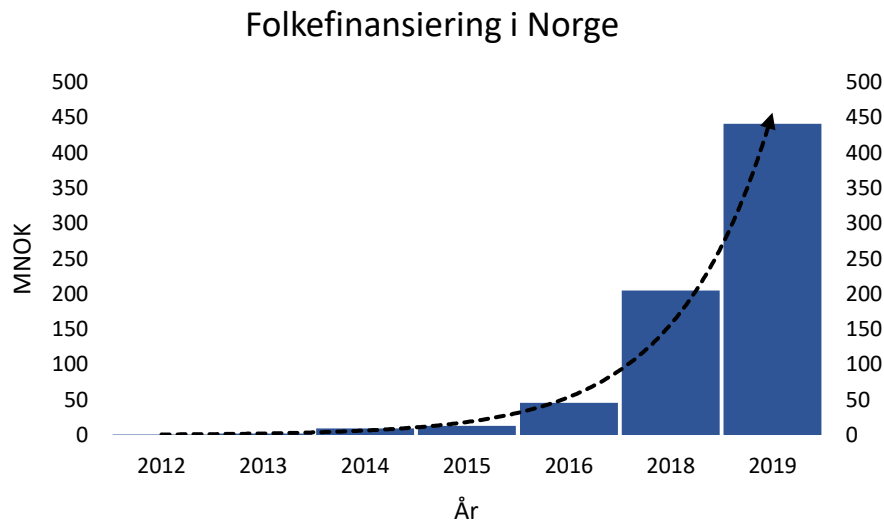

Note: Figuren presenterer de vanligste formene for folkefinansiering som overordnet deles inn i investeringsbaserte typer og ikke-investeringsbaserte typer. Figuren er egen illustrasjon basert på Schmidt (2019).

Et alminnelig aksjeselskap kan nå enkelt innhente egenkapital og lån fra allmennheten gjennom ulike nettbaserte plattformer. Enkelte plattformer legger også til rette for et annenhåndsmarked, slik at unoterte aksjer kan enklere kjøpes og selges uten å berøre selskapets kapital (Dealflow, 2020). Det har med andre ord oppstått mindre kapitalmarkeder utover Oslo børs som er mindre regulerte og stiller lavere krav til selskapets størrelse og form. Aksjeselskaper har dermed mulighet til å oppføre seg mer som et allmennaksjeselskap uten å bli berørt av den strengere reguleringen. Fra et positivt perspektiv vil denne utviklingen fremme konkurranse i kapitalmarkedet og kan muligens gi lavere kapitalkostnad. Utviklingen tilrettelegger også for risikospredning i den forstand at risiko fordeles utover flere parter. Både lavere kapitalkostnad og deling av risiko kan muligens føre til at flere prosjekter blir realisert.

I figur 2.3 presenteres omfanget av folkefinansierte lån til bedrifter i Norge i perioden 2012 til 2019. I denne perioden har utlån økt eksponentielt fra 800 tusen kroner i 2012 til 441 millioner kroner i 2019. Dette har gitt nye muligheter for bedrifter i oppstartsfasen, men ikke minst et behov for regulering.

Figur 2.3: Utvikling i folkefinansiering i perioden 2012-2019

Note: Tabellen viser utstedt lån til selskaper i Norge gjennom folkefinansiering i perioden 2012-2019 i mill.kr. Trendlinje illustrerer den eksponentielle utviklingen utover tid (Finansdepartement, 2020).

Finanstilsynet la frem 26. april 2019 forslag til lov om folkefinansieringsplattformer for å regulere dette fremvoksende markedet. Forslaget til lovgivning har særlig fokus på å beskytte brukerne av slike plattformer, da denne type lånevirkosomhet innebærer særskilt risiko. Det presiseres at lånebasert folkefinansiering kan yte lån til selskaper som normalt ikke ville ha fått lån fra banker eller finansieringsforetak. Folkefinansiering kan dermed ha særlig betydning for selskaper i etableringsfasen, noe som assosieres med særskilt risiko da slike selskaper har ofte svak balanse, negativ kontantstrøm og usikkerhet i forhold til om forretningsmodellen er levedyktig.

Finanstilsynet presiserer at det er viktig å gjøre långiver klar over den særskilte risikoen og foreslår regler om hensiktsmessighetsvurdering. Dette innebærer plikt om å innhente informasjon fra kunden for å vurdere om vedkommende er egnet til å forstå risikoen med å yte lånet, samt advare kunden hvis investeringen ikke skulle være hensiktsmessig. Det er derfor også viktig at folkefinansieringsplattformen påser at all markedsføringsinformasjon er korrekt, tydelig og ikke villedende. I tillegg skal plattformen være ansvarlig for å gi långiver relevant informasjon om låntaker, samt påse at låntaker informerer om alle vesentlige endringer i dens finansielle situasjon. Folkefinansieringsplattformene bør også pålegges revisjon selv om vilkår for fravalg i aksjeloven § 7-6 er oppfylt. Dersom plattformen ikke har internrevisjon bør revisor i tillegg avgi en årlig bekreftelse til styret om risikostyring og internkontroll (Finanstilsynet, 2019).

Finansdepartementets forslag om regulering av folkefinansieringsplattformer viser til at denne type lånevirkosomhet er av høy risiko, samt at korrekt og intuitiv informasjon er essensielt for å skjerme brukeren av plattformen. Forslaget viser også til strengere revisjonsplikt for plattformene, men det stilles derimot ikke strengere krav til revisjon av låntakere. Norske selskaper med og uten revisor benytter seg i skrivende stund av folkefinansiering, for eksempel plattformen Dealflow (u.å.) for utstedelse av aksjer og Fundingpartner (u.å.) for utstedelse av lån. Med tiden vil man kunne oppleve at flere oppstartsselskaper finansieres gjennom folkefinansiering. Dermed vil utenforstående brukere av regnskap i små selskaper øke og følgelig også agentproblemet. Risikoen er høy, og korrekt informasjon essensielt. Det er muligens enda større risiko for selskaper uten revisor. I slike tilfeller vil plattformen alene måtte skjerme brukeren mot villedende informasjon og samfunnet mot hvitvasking. Det er dermed grunn til å stille seg spørsmålet om risikoen i finansbransjen er fremdeles på et akseptabelt nivå og hvorvidt bestemmelsen om revisjonsplikt er egnet for dagens utvikling.

3. Utvikling i Skandinavia

Når det vurderes å endre lovverket er det naturlig at en sammenligner og henviser til hvordan våre naboland har håndtert problemstillingen. Dette fordi man kan lære av hverandres erfaring, samtidig som man tar hensyn til at forskjellene ikke er så store at det skaper incentiver til å drive næring utenfor norske landegrenser.

3.1 Utvikling i Sverige

Fra 1. november 2010 ble nye regler om revisjon for små selskaper gjeldende i Sverige. Et selskap kunne nå selv bestemme om de skulle ha revisor eller ikke under forutsetning om at minst to av tre nedenstående kriterier er oppfylt (Ekobrottsmyndigheten, 2016):

- Driftsinntekter på 3 millioner svenske kroner
- Balansesum på 1,5 millioner svenske kroner
- Antall ansatte: 3 årsverk

Reformen som innførte frivillig revisjonsplikt for små selskaper, hadde som formål å redusere selskapenes administrative byrder og kostnader med revisjon. Et annet argument for avskaffelse av revisjonsplikten var intensjonen med reformen sett sammen med andre reformer i regjeringens forenklingsarbeid. Dette skulle styrke selskapenes konkurransedrift ved å bidra til vekst i selskaper, samt skape nye arbeidsplasser. Risikoen med reformen var derimot mindre skatteinntekter, økt økonomisk kriminalitet og dårligere regnskapskvalitet (Riksrevisjonen, 2017).

Riksrevisjonen i Sverige utarbeidet i 2017 rapporten *Avskaffande av revisjonsplikten för små aktiebolag*. Hvor de gransket konsekvensene av reformen fra 2010 som avskaffet revisjonsplikt for små selskap. De påpekte at selskap som valgte bort revisor har deretter levert lavere inntjening og sysselsatt færre sammenlignet med selskap som har beholdt revisor. Dette er derimot et spørsmål om kausalitet, har revisor en reell påvirkning på innrapportert lønnsomhet eller velges revisor bort i selskaper med lav lønnsomhet? Enkelte selskaper har ikke ambisjoner om å komme over grensen for revisjonsplikt, noe som kan forklare hvorfor revisor velges bort. Uavhengig av kausalitet påpeker rapporten at fravalg medfører høyere risiko for at skatteunndragelse ikke blir avdekket.

Etter innføring av reformen økte antall formalia-feil i selskapenes årsregnskap. Bolagsverket har dermed i større grad en tidligere bedt selskapene om å korrigere feil og sende inn korrigert årsregnskapet.² Det presiseres at økningen av formalia-feil kommer hovedsakelig fra nystartede selskap uten revisor. I tillegg fremkommer det indikasjoner på at feilsummeringer og annen feilaktig informasjon i årsregnskapene har økt siden reformen ble innført. Bolagsverket har derimot ingen rutiner hvor de ber selskapene korrigere slike feil. En konsekvens av dette er at de registrerte årsregnskapene kan inneholde feil, noe som gjør at årsregnskapet ikke gir et rettviseende bilde (Riksrevisjonen, 2017).

Skatteverket hadde ikke grunnlag til å uttale seg til Riksrevisjonen (2017) om skattefeil hadde blitt påvirket av den nye reformen.³ Skatteverket fikk med den nye reformen en ny kontrollmulighet og 40 millioner svenske kroner til å dekke kostnader ved å kontrollere at selskaper oppfylte sine dokumentasjonsplikter. Kontrollmuligheten skulle forebygge feil i selskapenes regnskap og dermed motvirke skatteunndragelse. Det påpekes derimot at svakheten med kontrollmuligheten er at den ikke har preventiv effekt for selskapene. Samtidige er Riksrevisjonen (2017) kritisk til at Skatteverket ikke vektlegger om selskapene har revisor eller ei i sine kontrollprosesser. De mener dermed at den nye kontrollmuligheten ikke har noe effekt på å motvirke feil i selskapenes regnskap og herunder skatteunndragelse.

Svenske Ekobrottsmyndigheten utga i 2016 rapporten *Effekter på den økonomiska brottsligheten efter avskaffandet av revisionsplikten för mindre aktiebolag*.⁴ Det ble gjennomført en dyptgående analyse hvor Ekobrottsmyndigheten gransket 325 anmeldte hendelser i løp av en to måneders periode i 2015. Oppdraget var å undersøke om avskaffelsen av revisorsplikten for små selskaper hadde effekt på økonomisk kriminalitet.

Selskapene ble delt inn i tre kategorier:

99 selskaper (30,5 %) tilhørte kategori A: Selskaper som er stiftet med formål å begå økonomisk kriminalitet.

48 selskaper (14,8 %) tilhørte kategori B: Selskaper som ikke er stiftet for å begå brudd, men hvor det senere har forekommet av ulike grunner.

² Bolagsverket tilsvarer Brønnøysund i Norge.

³ Skatteverket tilsvarer Skatteetaten i Norge.

⁴ Ekobrottsmyndigheten tilsvarer Økokrim i Norge.

178 selskaper (54,7 %) tilhørte kategori C: Selskaper med seriøse virksomheter der mistanker om brudd foreligger på grunn av manglene kunnskap eller slurv.

Foruten om å skille anmeldelsene i de ulike kategoriene, fokuseres det på om selskapene er registrert før eller etter revisjon ble frivillig for små selskap (01.11.2010) og hvorvidt de har revisor eller ei. Resultatet fra denne undersøkelsen er presentert i tabell 3.1 nedenfor.

Tabell 3.1: Analyse av anmeldelser i 2015

Selskap registrert før 01.11.2010 N=182			Selskap registrert etter 31.10.2010 N=143			Totalt
Kategori	Revisor	Ikke revisor	Kategori	Revisor	Ikke revisor	
Kategori A N=48	24 (20 %)	24 (40 %)	Kategori A N=51	11 (41 %)	40 (34 %)	N=99
Kategori B N=32	21 (17 %)	11 (18 %)	Kategori B N=16	1 (4 %)	15 (13 %)	N=48
Kategori C N=102	77 (63 %)	25 (42 %)	Kategori C N=76	15 (55 %)	61 (53 %)	N=178
Totalt	122 (100 %)	60 (100 %)	Totalt	27 (100 %)	116 (100 %)	N=325

Note: Tabellen viser fordelingen av anmeldelser i en to måneders periode i 2015, hvor N er antall granskede selskaper. Selskapene kategoriseres i tre grupper basert på formålet med selskapet og bakgrunnen for anmeldelsen. I tillegg skilles det mellom hvorvidt disse selskapene var stiftet før eller etter avskaffelse av revisjonsplikt, samt hvorvidt de hadde revisor eller ei (Ekobrottsmyndigheten, 2016, s. 7).

Det fremkommer i rapporten til Ekobrottsmyndigheten (2016) at det ikke kan gis noen enkle svar ettersom økonomiske kriminalitet påvirkes av mange faktorer. Dermed har det vært vanskelig å konkludere hvorvidt avskaffelsen av revisjonsplikten har påvirket statistikken over anmeldte brudd. Til tross for upålitelighet ble det fremlagt følgende konklusjon:

- Omtrent 45 % (147 av 325) av gransket selskaper ble anvendt som et kriminelt verktøy. Merk at kategori A og B er slått sammen i denne konklusjonen.
- Rundt en tredjedel (51 av 143) av selskapene registrert etter endring av revisjonsplikt var stiftet med formål å begå økonomisk kriminalitet. Mens en fjerdedel (48 av 182) var registrert før endring av revisjonsplikt.
- Av de selskapene som er registrert etter endringen av revisjonsplikten har drøyt 80 % (116 av 143) valgt bort revisor. Derimot valgte kun 33 % (60 av 182) av selskaper registrert før endring i revisjonsplikt bort revisor.

- Anmeldte selskaper som er anskaffet til anvendelse av økonomisk kriminalitet er nesten dobbelt så høy blant selskap som ikke har revisor (64) versus de som har revisor (35).
- Selskapene som er med i granskingen og som valgte bort revisor står ikke for en uforholdsmessig stor andel av uaktsomme brudd. Det er derimot mulighet for mørketall i denne kategori ettersom det er lettere for selskap som ikke har revisor å gå under «radaren».
- Avskaffelse av revisjonsplikten er en risikofaktor for at selskap anvendes som et verktøy for økonomisk kriminalitet.

Ekobrottsmyndigheten (2016) påpeker at det foreligger en overrepresentasjon av selskap som har valgt bort revisor. Men etter deres mening er det ikke støtte for at revisjonsplikten bør innføres for alle aksjeselskap. I rapporten trekker de frem forslag til forbedringer som kommer fra Brå som foreslår at ulike administrative tiltak bør sees på som et viktig supplement til tradisjonell brudds bekjempelse.⁵ Administrative tiltak bør dermed betraktes som et tredje ben for å motvirke både økonomisk og organisert kriminalitet.

I Sverige finnes det to større organisasjoner for regnskapsførere, herunder Förenade Auktoriserade Revisorer og Sveriges Redovisningskonsulters Förbund. Begge organisasjonene har et velfungerende tilsyn av sine medlemmer og et system for autorisasjon. Et forslag til administrativ handling er å gjennomgå aksjelovens regler for revisjon og vurdere muligheten for at en autorisert regnskapsfører kan utføre en forenklet kontroll for de selskapene som har valgt bort revisor. Dette vil være veldig grunnleggende og medføre en liten kostnad for selskapene. Den autoriserte regnskapsfører skal kunne brukes til bokføring (frivillig) og utarbeidelse av årsavslutning (obligatorisk). Det essensielle med utførelse av årsavslutning er at de oppfyller de formelle kravene til årsregnskapsloven. I tillegg skal regnskapsfører utføre visse avstemminger mot ekstern kontrolldokumentasjon, samt kontroll av skatt og avgift. Obligatorisk årsavslutning skulle da bli en tjeneste som tilkommer de selskap som ikke allerede har regnskapsfører eller revisor i dag (Ekobrottsmyndigheten, 2016).

Det trekkes også frem at regnskapsfører er pålagt anmeldelsesplikt i henhold til hvitvaskingsloven. Dette innebærer at de er forpliktet til å bli kjent med sine kunder og rapportere inn mistanker om hvitvasking til det svenske Finanstilsynet. En introduksjon av ekstern kontroll av selskaper som foreløpig ikke er omfattet av revisjonsplikten vil også innebære en mulighet for å beskytte

⁵ Brå, omtales også som Brottsförebyggande råde. Brå har blant annet ansvaret for Sveriges offisielle-kriminalstatistikk, men er også et sentrum for forsknings- og utviklingsvirksomhet innenfor rettsvesenet (Universitetet i Oslo, 2011).

samfunnet mot hvitvasking og terrorfinansiering finansiering (Ekobrottsmyndigheten, 2016). Sveriges forslag til krav om autorisert regnskapsfører illustrere at forslaget i Norge ikke er uten opphav og kan være et mer gjennomtenkt enn hva det fremstår.

Rapporten til Riksrevisjonen (2017) er derimot mer kritisk til gjeldende lovgivning for frivillig revisjon. Deres overordnede konklusjon er at ulempene ved avskaffelse av revisjonsplikten er større enn fordelene. Kostnadsbesparelsen ved å ikke ha revisor er liten, lønnsomheten er ikke blitt bedret, samtidig som fravalg av revisor minsker mulighetene til kontroll og innsyn i selskaper. Anbefalingen deres er at regjeringen bør arbeide for at revisjonsplikten for små selskap innføres igjen.

3.2 Utvikling i Danmark

Den danske regjeringen hadde før innføring av frivillig revisjon som målsetning å lette de administrative byrder for næringslivet. Dette fordi det er næringslivet som skaper vekst og nye arbeidsplasser. De ønsket samtidig å bevege seg mot de europeiske grenser for å styrke konkurranseevnen til Danmark (Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, 2005).

Danmark innførte i 2006 muligheten for fravalg av revisjon for en rekke selskaper. Vilåårene har deretter blitt lempet ytterligere, først i 2010 og deretter i 2012 med ikrafttredelse fra 1.januar 2013 (Erhvervsstyrelsen, 2018). Selskapene har i dag mulighet til å velge fravalg av revisjon dersom selskapet ikke overskrider to av tre nedenstående kriterier to år på rad (Erhvervsstyrelsen, 2018):

- Driftsinntekter på 8 millioner danske kroner
- Balansesum på 4 millioner danske kroner
- Antall ansatte: 12 årverk

Selskapene som er underlagt revisjonsplikt, kan derimot velge utvidet gjennomgang som et alternativ til ordinær revisjon. Utvidet gjennomgang er en forenklet revisjon og vil heretter for enkelthetsskyld bli omtalt som forenklet revisjon. Selskapene kan velge forenklet revisjon dersom selskapet ikke overskrider to av tre nedenstående kriterier to år på rad (Folketinget Statsrevisorene og Folketinget Rigsrevisjonen, 2019)⁶:

⁶ Ved innførelsen at utvidet gjennomgang var terskelverdiene noe lavere, nettoomsætning var på DDK 72 millioner og balansesum på DDK 36 millioner (Folketinget Statsrevisorene og Folketinget Rigsrevisjon, 2019).

- Driftsinntekter på 89 millioner danske kroner
- Balansesum på 44 millioner danske kroner
- Antall ansatte: 50 årsverk

Formålet med innførelse av forenklet revisjon i 2013 var fortsatt å fremme vekst og nye arbeidsplasser, under forutsetning om gode rammebetingelser for danske selskaper. De ønsket samtidig å gjøre det lettere for selskapene å leve opp til gjeldende lovkrav. Gjeldende ISA bestemmelser ble vurdert som omfattende og ikke særlig egnet for revisjon av små selskaper (Folketinget, 2012-13).

FSR - danske revisorer anerkjente følgende uttalelse i *Lovudkast om bl.a. ny erklæringsstandard som alternativ til revision, i 2012*, side 1:

«Behovet for reviderte regnskap er ikke det samme for en lokal håndverksvirksomhet som i et stort internasjonalt konsern. Derimot er det viktig at disse virksomhetene fortsatt avlegger troverdige regnskap som aksjonærer, leverandører, kreditorer og myndighetene har tillit til som beslutningsgrunnlag. I en turbulent tid preget av økonomisk tilbakeslag og sviktende tillit til markedet er det viktigere enn noensinne.»⁷

Ved forenklet revisjon tar revisor utgangspunkt i opplysninger fra ledelsen, og regnskapet gjennomgås primært ved bruk av analytiske handlinger og forespørsler til ledelsen (Erhvervsstyrelsen, 2018). I tillegg innhentes det bekreftelser fra for eksempel pengeinstitutter, advokat, tinglysning og dokumentasjon på innberetning av skatt (PWC, u.å.). Det gjøres kun ytterligere kontroll dersom de ovenfornevnte elementene gir indikasjon på at det foreligger et behov (Erhvervsstyrelsen, 2018). Hensikten med forenklet revisjon er å være bedre tilpasset små selskap med færre dokumentasjonskrav og revisjonshandlinger enn ved ordinær revisjon. Forskjellen på å velge forenklet revisjon fremfor ordinær revisjon er at revisor i utgangspunktet ikke vil være fysisk til stede på varetelling, kontrollere regnskapstall ved testing av underliggende dokumentasjon eller utarbeide en skriftlig rapportering til ledelsen i selskapet. Forenklet revisjon gir dermed ikke samme grad av sikkerhet som ordinær revisjon. Det skal derimot være et godt alternativ for selskaper som ikke har behov for høy grad av sikkerhet, slik som revisjonen gir (PWC, u.å.).

Danmark har i motsetning til Norge og Sverige et tilbud for dem som ikke er underlagt revisjonsplikt, men likevel vil ha en tilknytting til revisor. Selskap som ikke er underlagt revisjonsplikt, kan

⁷ Utdraget er en direkte oversettelse fra dansk til norsk.

velge mellom erklæringene assistanse og review. Ved erklæringsformen assistanse hjelper revisor ledelsen med å utarbeide årsregnskapet i henhold til lovgivningen. Revisor kan ikke gi en assistanseerklæring dersom regnskapet inneholder tydelige feil. Ved valg av erklæringsformen review tar revisor utgangspunkt i opplysningene fra ledelsen. Gjennomgangen av regnskapet er hovedsakelig basert på analytiske handlinger og forespørslar til ledelsen. Det utføres kun ytterligere kontroll dersom analyser og forespørslar gir indikasjoner på at det er nødvendig (Erhvervsstyrelsen, 2018).

Erhvervsstyrelsen utga i desember 2018 rapporten *Undersøgelser af det fremadrettede behov for revisionspligt*. Formålet var å undersøke revisjonsplikts betydning i forhold til formelle feil i årsregnskap, regeletterlevelse herunder merverdiavgift og skatt, økonomisk kriminalitet, konkurser og tvangsoppløsning. Rapporten ble gjort i en forlengelse av debatten i Sverige, hvor den svenske Riksrevisjonen undersøkte revisjonsplikten for små selskap (Erhvervsstyrelsen, 2018).

Erhvervsstyrelsen (2018) trekker frem følgende hovedkonklusjoner fra rapporten:

- Revisjonsplikten har ikke en signifikant betydning i forhold til regnskapsfeil i årsregnskapet.
- Selskaper med revidert årsregnskap har signifikant færre feil vedrørende merverdiavgift, men ingen umiddelbart signifikant forskjell for feil i skattemeldingen.
- Det har betydning om selskapet benytter revisor, men ikke betydning om man velger, revisjon, forenklet revisjon, review eller assistanse.
- For de selskapene som bevisst ønsker å svindle og begå økonomisk kriminalitet vil revisjonsplikten ikke kunne avdekke de ulovlige aktivitetene før opptil 23 måneder senere.
- Hovedparten av alle selskaper som har mulighet til fravalg av revisjon velger revisjon eller annen form som gjør at de er tilknyttet revisor. Fravalg av revisjon har vært tilstede i over 10 år, dette indikerer at selskapene i utgangspunktet har vilje til å overholde reglene.
- Anvendelse av muligheten for å velge billigere revisjonsytelser gir selskapene som har mulighet til å velge bort revisjon, en direkte besparelse på revisorhonoraret, noe som er estimert i 2017 til å utgjøre 1,6 millioner danske kroner.

Rapporten til Erhvervsstyrelsen (2018) ble derimot møtt med kritikk fra flere hold. Reaksjonen var i hovedsak til formuleringen i rapporten som konkluderte med at revisjonsplikten ikke har en signifikant betydning i forhold til regnskapsfeil i årsregnskapet (Kielberg, 2018). Politiske partier som

Socialdemokratiet, Danske Folkeparti og Venstre gav samtidig uttrykk for at de var klar til å gjøre revisjon pliktig for en rekke selskaper (Koch & Ditzel, 2018).

Professor Thomas Riise Johansen fra institutt for regnskap ved Copenhagen Business School som har vært involvert i undersøkelsen uttalte til Børsen at rapportens konklusjon er upresis og uheldig formulert. Dette fordi studien skulle etter hans mening undersøke revisjonserklæringens effekt på ulike typer feil som identifiseres ved skrivebords gjennomgang «desk review» og ikke ment for å komme med konklusjoner om regnskapsfeil generelt.⁸ Erhvervstyrelsen påpekte derimot at skrivebords gjennomgang er noe de har anvendt helt tilbake i 2006 når effekten skulle dokumenteres (Kielberg, 2018).

Dansk Erhverv uttrykket også deres avstand til rapporten vedrørende revisjon. Dansk Erhverv hadde deltatt i rapporten og hatt som oppgave å evaluere følgerne av den seneste lempelse av revisjonsplikten.⁹ Etter deres vurdering er ikke konklusjonen dekkende basert på utført arbeid. Det reageres på konklusjonen ved at revisjonsplikten ikke har en signifikant betydning i forhold til regnskapsfeil i årsregnskapet. Dette mener Dansk Erhverv strider direkte mot flere av rapportens resultater (Dansk Erhverv, 2018).

På bakgrunn av dette rettet Dansk Erhverv, FSR - danske revisorer og Finans Danmark en felles henvendelse til Folketingets Erhvervsudvalg og Folketingets Skatteudvalg med henblikk på å korrigere og imøtegå mistolkningen av rapportens resultater (Dansk Erhverv, 2018).

Folketingets Riksrevisjonen sammen med Folketingets Statsrevisorene utga rapporten *Lempelsen af revisionsplikten* i juni 2019. Konklusjon og vurderingen var at Erhvervsministeriet og Skatteministeriet ikke har gjennomført en tilfredsstillende innsats for å motvirke utilsiktede konsekvenser etter lempelsen av revisjonsplikten i 2012.

I 2019 annonserte Jyske Bank skjerpene revisorkrav for sine bedriftskunder, gjeldende for eksisterende kunder så vel som nye kunder. Hvis ikke kundene har en av bankens godkjente revisorer, ønsker ikke Jyske Bank å fortsette kunderelasjonen. Til tross for at dette kan koste banken opp mot hver tiende bedriftskunde varsler direktør Anders Dam innføringen. Han påpeker til den danske næringslivsavisen Erhverv Finans at selv om det koster banken kunder, er det likevel disse kundene

⁸ Skrivebordsgjennomgang/ desk review betyr at evalueringen er foretatt ut fra årsrapportens opplysninger. Det er dermed ikke mulighet for oppfølgende spørsmål til de enkelte selskaper.

⁹ Dansk Erhverv er en yrkesorganisasjon og arbeidsforening som representerer ulike bransjer innenfor områdene handel, vitenbasert rådgivning, opplevelse, transport og service.

som påfører dem enormt merarbeid, noe som igjen gjør at han tror at tiltaket vil gi banken besparelser. Bakgrunnen for det skjerpene revisorkravet skyldes også kampen mot økonomisk kriminalitet. Dette blir begrunnet med at av de 625 varslene som ble avgitt til Danske Økokrim (SØIK), hadde 622 av dem ikke revisorplikt. Jyske Banks initiativ er samtidig en protest mot politikerne som har lempet revisjonsplikten løpende (Andersen, 2019). I etterkant ble Anders Dam tildelt Marsh-prisen 2020 av FSR-danske revisorer for hans unike og innovative avgjørelse om å innføre revisorplikt for Jyske Bank sine kunder (FSR- danske revisorer, 2020a).¹⁰

Kritikken til rapporten utgitt av Erhvervsstyrelsen i 2018 og det faktumet at Jyske Bank tar loven i egne hender, gir klare indikasjoner på at det foreligger et endret syn på revisjonsplikt i Danmark. Dette kan også bekreftes med Erhvervsministeren Simon Kollerups uttalelse til Ekstra Bladet i august 2020, som var følgende (Mortensen, 2020):

«Det skal være enkelt å drive virksomhet i Danmark, men til gjengjeld skal det også gjøres på en ærlig og ordentlig måte. Jeg er meget oppmerksom på spørsmålet om revisjonsplikt og økonomisk kriminalitet, og derfor vil regjeringen også innkalle Folketingets partier til drøftelse om emnet etter sommerferien. Mitt håp er, at vi kan finne frem til en løsning, hvor vi kan skjerpe kontrollen og iverksette tiltak mot de selskapene som prøver å jukse og ikke klarer å bidra til samfunnet.»

Ekstra Bladet sin overskrift trekker frem at ministeren vil stramme opp for første gang på 14 år, noe som flertallet på Folketinget støtter (Mortensen, 2020).

Avslutningsvis påpekes det at det ikke finnes tilsvarende autorisering for regnskapsfører i Danmark, slik som i Norge og Sverige. Foreningen for danske bogholdere & regnskapskonsulenter har derimot uttrykt på sin hjemmeside at de har en visjon om å etablere en landsdekkende autorisasjon for regnskapsførere. De har som mål å få til en autorisering som skal være godkjent/anerkjent av andre aktører innenfor næringslivet, for eksempel Erhvervsstyrelsen, SKAT og foreningen Danske Revisorer. Det presiseres derimot at innholdet på hjemmesiden var datert 17. oktober 2016 (Andersen, 2016).

¹⁰ FRS –danske revisor deler ut Marshs Erhvervspris til en person eller virksomhet som har gjort en særskilt innsats for dansk næringsliv (FSR- danske revisorer, 2020a).

4. Teori

I år 1924 og 1932 ble det utført studier som kartla blant annet hvordan belysning påvirket produktiviteten til arbeiderne på fabrikken Hawthorne Works i Chicago. Ulogisk nok hadde ikke belysning noe betydning for produktiviteten. Landsberger kritiserte forskningsmetoden og foreslo at den manglende effekten var som følge av at arbeiderne ble observert. Dette fenomenet ble heretter referert til som Hawthorne-effekten (Noland, 1959). At monitorering øker produktiviteten er ikke nødvendigvis sant, men det kan brukes som et virkemiddel for å påse at motparten handler riktig. Vi ønsker å trekke frem Hawthorne-effekten for å demonstrere at mennesker handler ulikt ut ifra hvorvidt de blir observert eller ei. Dette er nemlig fundamentet for hvorfor mislighet forekommer og demonstrerer behovet for revisjon.

På bakgrunn av dette introduseres først prinsipal-agent-teori, da denne teorien beskriver nærmere problemstillingen som oppstår når en motpart i et kontraktsforhold har motstridene interesser og ikke kan observeres. Kapittelet tar deretter for seg regnskapsmanipulasjon som er en konsekvens av motstridene interesser og manglende monitorering. Med hensyn til regnskapsmanipulasjon gjennomgås deretter ulike teoretiske modeller som forsøker å måle grad av manipulasjon. Dette blir betegnet som et mål på regnskapskvalitet. Avslutningsvis trekker vi frem revisors rolle, dens påvirkning på regnskapskvalitet, samt forhold som kan svekke revisors uavhengighet. Valg av teori er basert på hvor egnet de er til å gi forståelse for, undersøke og drøfte oppgavens problemstilling.

4.1 Prinsipal-agent-teori

Jensen & Meckling (1976) var de første til å utvikle konseptet «agency theory», deres studie anses av mange som en klassiker og deres teoretiske rammeverk er fortsatt mye brukt.¹¹ Forholdet mellom prinsipal og agent oppstår når en agent handler på vegne av eller representerer prinsipal, oftest gjennom en avtalefestet eller lovpålagt ordning. Med andre ord en organisering hvor prinsipal delegerer arbeid til agent, for eksempel arbeidsgiver (prinsipal) og arbeidstaker (agent), aksjonær (prinsipal) og ledelsen (agent) eller myndighetene (prinsipal) og selskapet (agent). Under et slikt samarbeid kan det oppstå problemer hvor partene har ulike insentiver, mål og holdning til risiko. Det kan derfor oppstå situasjoner hvor agenten handler i strid med prinsipalens interesse for å tilfredsstille sine egne behov. Prinsipal-agent-teori omhandler nærmere bestemt om å identifisere og håndtere slike situasjoner. Overordnet oppstår konflikt mellom prinsipal og agent når (a) prinsipals

¹¹ I følge ScienceDirect er artikkelen til Jensen & Meckling (1976) sitert av 91 429 (siden ble besøkt 04.09.20).

ønsker eller mål strider med agentens og (b) når det er utfordrende eller kostbart å verifisere hvorvidt agenten handler redelig (Eisenhardt, 1989).

Innenfor asymmetrisk informasjon anvendes ofte begrepene «adverse selection» og «moral hazard». «Adverse selection» omtales ofte som ugunstig utvalg på norsk, og er problemer som oppstår før kontraktinngåelse. Akerlof (1970) sin studie er et sentralt bidrag til forklaring av asymmetrisk informasjon og derav ugunstig utvalg. Han presenterte eksemplet med bruktbil, hvor selger har mer informasjon om bruktbilen enn kjøper. Når informasjonen er ukjent, vil kjøper måtte prise inn en forventning om bruktbilens egenskaper. Dette medfører at bruktbiler av høy kvalitet selges til en lavere pris enn dens virkelige verdi, mens bruktbiler av lav kvalitet selges for en høyere pris enn dens virkelige verdi. På bakgrunn av dette drives bruktbiler av høy kvalitet bort fra markedet, samtidig som man tiltrekker bruktbiler av lav kvalitet. Med andre ord medfører dette til et ugunstig utvalg, noe som er illustrert matematisk i vedlagt appendiks B.

Med moral hazard, omtalt som moralsk hasard på norsk, menes problemer som oppstår etter kontraktinngåelse. Dowd (2009) presiserer at moralsk hasard oppstår når en part er ansvarlig for en annens parts interesser, men har insentiver for å sette sine egne interesser først. Moralsk hasard oppstår dersom man kan utføre relevante handlinger skjult for prinsipalen (De donder & Hindriks, 2008).

I en situasjon hvor aksjonær ikke er involvert i forvaltningen av kapitalen, vil det foreligge et forhold mellom prinsipal og agent. Eksempelvis kan en aksjonær eie 100 prosent i et selskap, mens daglig leder drifter selskapet. Daglig leder vil naturligvis ha mer innsikt i virksomheten enn aksjonæren, noe som gjør det utfordrende å avgjøre hvorvidt daglig leder handler i samsvar med aksjonærens interesse. Det foreligger med andre ord asymmetrisk informasjon, hvor daglig leder besitter mer informasjon enn aksjonæren. I tillegg har ikke aksjonæren mulighet til å observere hvorvidt daglig leder handler redelig. For å hindre eller avdekke og korrigere feilinformasjon gitt av daglig leder, kan aksjonæren engasjere en revisor som inspiserer forvaltningen og informasjonen utarbeidet av daglig leder. (Langli, 2015).

Når agentens handlinger ikke er observerbare som følge av asymmetrisk informasjon og moralsk hasard, vil prinsipal stå ovenfor to muligheter. Jensen & Meckling (1976) påpeker at prinsipal kan ta i bruk «monitoring activities» og/eller «bonding activities». Ved overvåknings aktiviteter kan prinsipalen investere i informasjonssystem som styrker selskapets internkontroll, som for eksempel

budsjettssystem, rapporteringsprosedyrer, styre eller revisor. Slike investeringer monitorer agentens handlinger og hindrer asymmetrisk informasjon. Mens utvikling av en relasjons «bonding» aktivitet er å kontraktfeste insentiver for å motivere ønskelig adferd. Eksempler på insentiver kan være at ledelsen oppnår bonus i form av penger, aksjer eller opsjoner ved måloppnåelse, hvor målet er satt i samsvar med aksjonærenes interesse (Eisenhardt, 1989).

«Monitoring» og «bonding» vil ideelt redusere agentkostnaden og følgelig gi lavere kapitalkostnad. I denne masterutredningen kommer vi nærmere bestemt til å undersøke hvorvidt revisor og autorisert regnskapsfører kan redusere agentproblemet. Intuitivt antar man at agentkostnaden øker utover selskapets størrelse, da man eksponerer en større formue for risiko. I tillegg vil det være mer utfordrende og kostbart å overvåke ledelsen i større selskaper. Revisjon kan i et slikt tilfelle kompensere for tapt kontroll og på bakgrunn av dette forventes revisjon å ha en større betydning utover selskapets størrelse (Langli, 2015).

4.2 Regnskapsmanipulasjon

Regnskapsinformasjon er et samspill mellom lover, regnskapsregler og god oppførsel, hvor regnskapsinformasjon er et skjønnsmessig emne. Med andre ord er ikke regnskapsinformasjonen objektivt, og det påpekes at det ikke nødvendigvis er tilfellet at de som har kontroll over informasjonen alltid vil handle i samsvar med brukerens interesser (Hamberg, 2020a).

Healy & Wahlen (1999) har den mest standard definisjonen av «earnings management» og omtales ofte som regnskapsmanipulasjon i norsk akademisk litteratur:

«Earnings management occurs when managers intentionally use judgement in financial reporting and in structuring transactions to alter financial reports to mislead some stakeholders about the underlying economic performance of the firm or to influence contractual outcome that depend on reported accounting numbers.»

Kinserdal (2017) påpeker at definisjonen er begrenset til ekstern rapportering, men at regnskapsmanipulasjon omfattes i alle finansielle rapporteringer og ikke bare manipulering av resultatet, slik som det muligens kan tolkes av ordlyden.

Regnskapsmanipulasjon er et godt eksempel på det negative aspektet med en agent som utfører oppgaver på vegne av prinsipalen (prinsipal- agent-teori). Manipulasjonen kan bli trigget frem ved

for eksempel inngåelse av viktige kontrakter, hvor det blir fremlagt optimistiske fakta som følge av at de har en informasjons fordel (Healy & Wahlen, 1999).

Det er utfordrende å avdekke regnskapsmanipulasjon, ettersom det er vanskelig å skille hvilke selskaper som har en avvikende prestasjon ut ifra hva som anses som normalt. For å identifisere normal presentasjon, må man sammenligne selskaper innenfor samme bransje (Hamberg, 2020c). Det er derimot ikke like enkelt å finne tilsvarende selskaper som kan sammenlignes. I et forskningsperspektiv vil man som regel ikke klare å påvise at det utføres regnskapsmanipulasjon i et bestemt selskap, men heller i et bestemt segment eller i en gitt periode (Hamberg, 2020a). Med andre ord vil ikke modeller som presenteres senere i dette kapitlet kunne signifikant påvise manipulasjon på selskapsnivå.

Kinserdal (2017) presiserer at feilvurdering eller utilsiktede feil ikke er regnskapsmanipulasjon, det må være en bevisst handling. Regnskapsmanipulasjon vil gå over til regnskapsvindel når manipulasjonen er så vesentlig at den er langt utenfor loven og gjenstand for straffeforfølgelse. Rapporteringen skal være fullstendig, nøytral og uten vesentlig feil, bevisst bruk av optimisme eller pessimisme ved fastsetting av estimater er brudd på regnskapsstandarden og anses som regnskapsmanipulasjon (Kinserdal, 2017).

4.2.1 Mislighetstriangellet

Mislighetstriangellet omtales i revisjonsstandarden ISA 240, vedlegg 1 og viser til tre viktige faktorer som forklarer hvorfor regnskapsmanipulasjon oppstår. Dette rammeverket brukes også i revisors kartlegging av mislighetsrisiko. Herunder gjennomgås de tre faktorene (a) insentiver/press til å begå mislighet, (b) mulighet til å begå mislighet og (c) rettferdiggjørelse av handlingen.

(a) Insentiver/Press: Misligheter kan oppstå når ledelsen eller andre ansatte har insentiver til å begå slike handlinger eller er under press. Dette har tidligere blitt sett sammen med høyt fokus på suksess, sterk konkurranse, kraftig vekst eller mål om å levere gode resultater for å oppnå bonus. Når presset for å levere blir for høyt, og målene ikke er oppnåelig, kan det oppstå manipulering av regnskapet (Kinserdal, 2017).

(b) Muligheter: Omgivelsene gir en mulighet til at mislighet kan bli gjennomført. Personer med høy tillit eller kjennskap til svak internkontroll er eksempel på hvordan ledelsen eller ansatte har mulighet til å manipulere uten å bli oppdaget (Den norske Revisorforening, 2020). For lite

arbeidsdeling kan medføre at muligheten til å begå misligheter oppstår. Samtidig som for mange personer involverte i sentrale roller kan skape rom for manglene oversikt over hvem som har ansvar for hva.

(c) Rettferdiggjørelser: Til tross for press og muligheter, er fortsatt utføring av regnskapsmanipulasjon en beslutning. Holdninger eller handlinger blir rasjonalisert (rettferdiggjort) ovenfor seg selv eller andre. Kinserdal (2017) påpeker derimot at svindel og kriminalitet er betinget av individuelle personlige faktorer som moral, økonomi og ambisjoner.

4.2.2 Røde flagg

Regnskapsmanipulasjon er et skjønnsmessig emne og det er derfor ikke mulig å direkte observerer slike handlinger. Analyse av røde flagg har derfor blitt en tilnærmet måte hvor man analyserer indirekte trekk som kan indikere mulig regnskapsmanipulasjon. I artikkelen *Resultat kvalitets-analyse, røde flagg og driftsinntekter* av Heskestad (2015), forklares røde flagg på følgende måte: «Med røde flagg menes sammenhenger og utviklingstrekk som avviker fra det normale over tid og til bransjemessige forhold». Røde flagg kan fungere som en varsellampe ved gjennomgang av kvaliteten på regnskapet. Det påpekes at avvik fra det som anses som normalt kan gi indikasjoner på at regnskapet bevisst eller ubevisst er utformet slik at bruken av regnskapet blir villedet (Heskestad, 2015).

Heskestad (2015) presiserer at grundig gjennomgang av regnskapet, såkalt kvalitetsanalyse er nødvendig for å kunne identifisere røde flagg på en tilfredsstillende måte. Dette er en teknikk til å tolke informasjonen og utføre en analyse av det som rapporteres for å vurdere de valgene og skjønnsmessige vurderingene som er lagt til grunn. Han advarer midlertid mot å utføre en analyse av kvaliteten på regnskapet uten tilstrekkelig bransjekunnskap og markedsforståelse. Dette er viktig fordi kunnskap om bransjen og forståelse av marked bidrar til en bedre forståelse av det som rapporteres og kan identifisere regnskapsposter som bør ses nærmere på. Det er disse regnskapspostene som ofte omtales som røde flagg (Heskestad, 2015).

Definisjonen til Healy & Wahlen (1999) viser til at regnskapsmanipulasjon oppstår når ledelsen bruker skjønn ved utarbeidelse av regnskapet. Manipulasjon oppstår derfor oftest hvor det er stor grad av frihet til å utøve skjønn. Dermed forekommer manipulasjon ofte i regnskapsposter hvor man utfører periodiseringer, som for eksempel kundefordringer/inntekter, varelager/varekost og varige driftsmidler/avskrivninger og nedskrivninger.

Røde flagg er derimot ikke kun knyttet til konkrete regnskapsposter, generelle røde flagg kan være: brudd på lånebetingelser, svak ledelse, uoversiktlig og komplisert selskapsstruktur, valg av ny revisor, svak internkontroll, ikke-normal revisjonsberetning, kompliserte noter og ufullstendige noter (Heskestad, 2015). Dette bekreftes også i en studie av Brown, Call, Clement & Sharp (2015) hvor de hadde en spørreundersøkelse med 180 analytikere om hvilke tilfeller de forventet potensielle røde flagg som kunne indikere at ledelsen bevisst presenterte et villedende regnskap. Analytikerne anså blant annet svak eierstyring, svak internkontroll, store engangshendelser, store forskjeller mellom selskapets resultat og operasjonelle kontantstrømmer, samt avvik fra bransjenormal som potensielle røde flagg.

Selskaper definert som små foretak iht. regnskapsloven § 1-6, kan velge mellom hovedregler og forenklingsregler ved innregning og måling av en rekke poster (Langli, 2015). De kan dermed velge mellom forenklingsregler og hovedregler, men anvendelsen må dog være konsistent over tid. Langli (2015) påpeker at siden små foretak har større valgfrihet innenfor regnskapsloven, er det dermed akseptert av reguleringsmyndighetene en lavere regnskapskvalitet blant små foretak. Ledelsen har dermed rom til å føre brukeren av regnskapet bak lyset, gjennom opportunistisk rapportering. Risikoen for dette økes også gjennom interessekonflikter og asymmetrisk informasjon. Det er derfor meget viktig å lese det som rapporteres kritisk, med en profesjonell «sunn» skepsis for å forstå konsekvensene av selskapets vurderinger. Dette gjøres som tidligere påpekt via en kvalitetsanalyse, hvor man muligens identifiserer røde flagg som igjen kan indikere at regnskapet bevisst eller ubevisst er utformet på en slik måte at brukeren av regnskapet villedes (Heskestad, 2015).

4.3 Regnskapskvalitet

Regnskapskvalitet «financial accounting quality» kan tolkes på ulike måter, det kan også ha samme betydning som resultat-kvalitet «earnings quality» og periodiseringskvalitet «accrual quality» ettersom litteraturen bruker disse begrepene i noe grad om hverandre. Regnskapskvalitet vil likevel gi noe mer assosiasjoner enn resultat- og periodiseringskvalitet, ettersom regnskapskvalitet omfatter alle deler av regnskapet: resultat, balanse, noter og ledelsesrapporter hvis det foreligger (Langli, 2015).

Det ble tidligere påpekt at regnskapet har ulike brukere som foretar ulike beslutninger og derav basere seg på ulik regnskapsinformasjon. Hvorvidt regnskapskvaliteten er høy, vil dermed variere ut ifra brukerperspektivet. Høy regnskapskvalitet vil da generelt innebære at beslutningsgrunnlaget

er i all vesentlighet korrekt. Vesentlighet defineres av ISA 320.2 som den størrelsen som rimelig kan forventes å påvirke de økonomiske beslutningene til brukeren av regnskapet.

Dechow & Schrand (2004) definerer regnskapskvalitet på følgende måte:

«a high-quality earnings number is one that accurately reflects the company's current operating performance, is a good indicator of future operating performance, and is a useful summary measure for assessing firm value.»

Definisjonen til Dechow & Schrand (2004) vektlegger verdsettelse av selskapet på en slik måte at god regnskapskvalitet innebærer at informasjonen er representativ og egnet for å beregne selskapets virkelige verdi. Regnskapsinformasjon bør med andre ord være nøyaktig, fullstendig og relevant. Agent-prinsipal-teorien er fundamentalt her, da god regnskapskvalitet forutsetter at det ikke foreligger asymmetrisk informasjon mellom regnskapsprodusenten og regnskapsbrukeren. Sitatet av Henry Ford gir en generelt god forklaring av kvalitet:

«Quality means doing it right when no one is looking».

4.3.1 Måling av regnskapskvalitet

De tre mest kjente strategiene for manipulering av regnskapet er «real earnings management», «accrual-based earnings management» og «disclosure-based earnings management». «Real earnings management» innebærer å endre utførelsen av faktiske transaksjoner, mens «accruals-based earnings management» sikter på å påvirke selskapets resultat ved å endre periodiseringsposter. «Disclosure-based earnings management» innebærer derimot endring i hvordan informasjonen presenteres med hensikt å villedde regnskapsbrukeren (Hamberg, 2020a). Måling av regnskapskvalitet tar utgangspunkt i disse strategiene for å vurdere i hvilken grad regnskapet inneholder slik aktivitet. Generelt innebærer dette å sammenligne regnskapsinformasjon med tilnærmede selskaper for å avdekke uvanlig aktivitet. Det vil si aktivitet som gjør at regnskapsinformasjonen potensielt avviker fra selskapets faktiske økonomiske realiteter. I vår studie avgrensers vi undersøkelsen til «accrual-based earnings management» og tar derfor utgangspunkt i metodikker som måler regnskapskvalitet med hensyn til selskapets periodisering.

Måling av regnskapskvalitet har et særlig fokus på det regnskapsmessige resultatet, da denne informasjonen regnes å være svært relevant for regnskapsbrukeren (f.eks. Healy & Wahlen 1999; Penman, 2013). Dette kan begrunnes med funn fra tidligere studier som viser at selskapets resultat

har signifikant effekt på aksjeprisen. Informasjonen er derfor relevant da den påvirker brukerens beslutning i form av kjøp og salg av aksjer som sammen bestemmer selskapets markedsverdi (f. eks. Beisland & Hamberg, 2008). Et mer korrekt resultat vil derfor gi en mer korrekt markedsverdi. Faktumet at selskapets resultat påvirker aksjeprisen påviser ikke bare informasjonens relevans, men også hvorfor det er insentiver for å manipulere den.

Under gjennomgås kjente modeller som måler regnskapskvalitet med hensyn til dets periodiseringer, satt i et historisk perspektiv.

4.3.2 Accrual-based Earnings Management

Langli (2015) viser til at det regnskapsmessige resultatet består av to elementer:

$$\text{Regnskapsmessig resultat} = \text{netto kontantstrøm} + \text{totale periodiseringer}$$

Det regnskapsmessige resultatet består dermed av kontantstrømmer som representerer reelle penger som tilfaller selskapet og periodiseringer som representerer fremtidige kontantstrømmer. Periodiseringer er essensielt for å kunne presentere det virkelige bilde av det regnskapsmessige resultatet, da slike posteringer flytter kontantstrømmer for å sammenstille inntekter med tilhørende kostnader. Dette er nødvendig for å resultatføre inntektsstrømmer i korrekt periode i tråd med opp-tjenings- og sammenstillingsprinsippet (Langli, 2015).

Det er naturligvis høyere risiko tilknyttet periodiseringer sammenlignet med kontantstrømmer, da slike transaksjoner innebærer skjønnsmessige, komplekse og usikre vurderinger. Bruk av skjønn gir ledelsen rom til å påvirke periodiseringer i deres favør og det er vanskelig å skille mellom usikkerhet i estimatet og manipulering. Tradisjonell litteratur forsøker derfor på en tilnærmet måte å skille mellom normale og unormale periodiseringer. Hvor normale periodiseringer antas å reflektere økonomiske realiteter og omtales som ikke-skjønnsmessige periodiseringer. Unormale periodiseringer omtales derimot som skjønnsmessige periodiseringer (Langli, 2015).

Sammenhengen mellom normale og unormale periodiseringer kan illustreres på følgende måte (Langli, 2015, s. 360):

$$\text{Regnskapsmessig resultat} = \text{netto kontantstrøm} + \text{totale periodiseringer}$$

$$\text{Regnskapsmessig resultat} = \text{netto kontantstrøm} + \text{normale periodiseringer} + \text{unormale periodiseringer}$$

$$\text{Unormale periodiseringer} = \text{totale periodiseringer} - \text{normale periodiseringer}$$

Denne tilnærmingen er benyttet i studier som ser på kvaliteten til totale periodiseringer, kortsiktige periodiseringer og inntektsperiodiseringer. Det er derimot utfordrende å etablere et skille mellom hva som anses som normale og unormale periodiseringer (Langli, 2015). Skillet kan variere ut fra spesielle forhold i selskapet, bransjen og utvalg/periodespesifikke forhold. Dette kan dermed føre til at normale periodiseringer klassifiseres som unormale og motsatt (Dechow, Sloan & Sweeney, 1995; Ronen & Yaari, 2010; Dechow, Ge & Schrand, 2010).

I rapporten til Langli (2015) benyttes fire velkjente mål på periodiseringskvalitet. Vi har valgt å ta utgangspunkt i to av modellene, herunder måling av kvaliteten til selskapets totale periodiseringer og inntektsperiodiseringer. Disse målene gjennomgås videre under.

4.3.2.1 Måling av totale periodiseringer

Den første studien med fokus på totale periodiseringer kom i 1985 av Healy, ofte kalt Healy modellen. Studien benyttet selskapets totale periodisering for å identifisere mulig regnskapsmanipulasjon (Langli, 2015). Deretter ble det gjort forsøk på skille totale periodiseringer, mellom normale og unormale periodiseringer. Hvor differansen mellom selskapets totale periodiseringer og historiske gjennomsnittlige periodiseringer ble betegnet som unormale periodiseringer. Den første til å estimere normale periodiseringer var DeAnglo i 1986. Han antok at fjorårets totale periodiseringer er det beste estimatet på årets normale periodiseringer. Dermed ble ethvert avvik mellom årets og fjorårets totale periodiseringer ansett for å være unormale periodiseringer (Langli, 2015). Modellen til Healy (1985) og DeAnglo (1986) er derimot svært simple og vil honorere selskaper med gjentakende periodiseringer. Med andre ord vil engangstilfeller som nedskrivning anses å være uvanlig periodisering.

Etterfølgende utviklet Jones (1991) videre på konseptet om å skille normale og unormale periodiseringer. Modellen bygger på antakelsen om at normale periodiseringer vil være en funksjon av vekst i inntekter og størrelsen på varige driftsmidler. Dette fordi vekst i inntekter og størrelsen på varige driftsmidler er drivere av underliggende økonomiske ytelser (Langli, 2015). De tidligere gjennomgåtte modellene tar utgangspunkt i selskapets historiske periodiseringer, mens Jones (1991) vektlegger kilden til periodiseringene.

I 1995 videreutviklet Dechow et al. Jones-modellen til den modifiserte Jones-modellen. Dechow et al. (1995) påpekte at ledelsen også kan manipulere regnskapet gjennom kredittsalg og dermed må man trekke ut endringen i kundefordringer. Inntektene ble dermed redusert med endringen i

kundefordringene i den modifiserte Jones-modellen. Den modifiserte modellen er noe bedre til å estimere normale periodiseringer, da den i mindre grad klassifiserer normale periodiseringer som unormale periodiseringer (Dechow et al., 1995).

I rapporten til Langli (2015) ble det benyttet en modell som er basert på Kothari, Leone & Wasley (2005), Hope, Thomas & Vyas (2013). Denne modellen komplementerer den modifiserte Jones-modellen ved å introdusere selskapets totalrentabilitet (ROA) som en uavhengig variabel. Denne modellen kan uttrykkes på følgende måte:

$$\text{Modell 1: } ACC_{i,t} = \beta_0 + \beta_1(1/Assets_{i,t-1}) + \beta_2\Delta REV_{i,t} + \beta_3PPE_{i,t} + \beta_4ROA_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

hvor:

$ACC_{i,t}$ = Totale periodiseringer målt som endringen i omløpsmidler unntatt endring i bankinnskudd og kontanter redusert for endringen i ikke-rentebærende kortsiktig gjeld redusert for avskrivning og nedskrivning for foretak i, periode t, skalert med totale eiendeler ved tidspunkt t-1.

$\Delta REV_{i,t}$ = Årlig endring i driftsinntekter i foretak i, periode t, skalert med totale eiendeler ved tidspunkt t-1.

$PPE_{i,t}$ = Varlige driftsmidler i foretak i, periode t, skalert med totale eiendeler ved tidspunkt t-1.

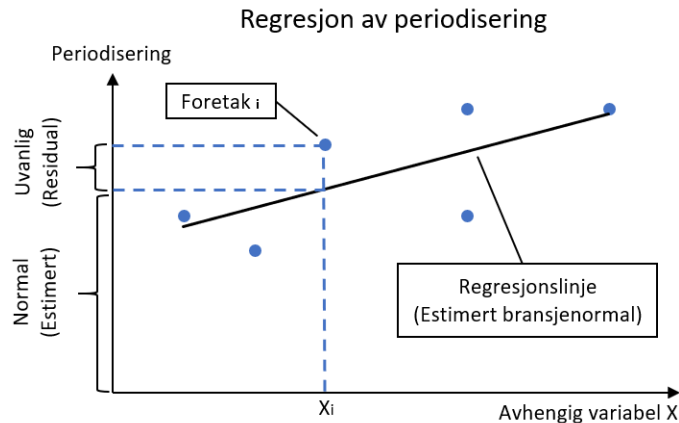
$ROA_{i,t}$ = Driftsresultat tillagt finansinntekter i foretak i, periode t, skalert med totale eiendeler ved tidspunkt t-1.

$\varepsilon_{i,t}$ = Residual i, periode t.

For å estimere denne modellen kjøres det individuelle regresjoner for hver respektiv bransje, slik at observasjonene i størst grad er sammenlignbare. Modellen vil basert på regnskapsinformasjon fra selskaper i samme bransje anslå forventet periodiseringer med hensyn til selskapets totalrentabilitet, varige driftsmidler og endring i inntekt. Differansen mellom selskapets faktiske totale periodiseringer og estimerte periodiseringer vil svare for selskapets unormale periodiseringer. Det vil si at unormale periodiseringer er den størrelsen som avviker fra bransjens normal. Nærmere bestemt vil residualen ($\varepsilon_{i,t}$) representere selskapets unormale periodiseringer som illustrert i figur 4.1.

For å måle regnskapskvaliteten omgjøres residualen til absoluttverdi ved å multiplisere med -1, slik at høyere verdi representerer høyere regnskapskvalitet (Langli, 2015). Variablene skaleres med selskapets totale eiendeler fra forrige regnskapsperiode (t-1). Denne justeringen gjør at man tar hensyn til selskapets størrelse og reduserer heteroskedastisitet (Esteban, Rodrigues & Mendes, 2012). For mer om heteroskedastisitet henvises det til kapittel 5.

Figur 4.1: Grafisk illustrasjon av regresjonsanalyse

Note: Figuren illustrer at uvanlig periodisering utgjør den andelen av selskapets totale periodisering som avviker fra bransjens normal med hensyn til avhengig variabel x (egen illustrasjon).

4.3.2.2 Måling av inntektsperiodisering

McNichols og Stubben (2008) og Stubben (2010) har fokusert på periodisering av inntekter. Deres modeller er bygget på konseptet til Dechow og Dichev (2002), hvor endring i kundefordringer er ment til å forklare endring i driftsinntektene. Det vil si at de endringene i kundefordringene som ikke kan forklares av endringen i driftsinntektene vil svare for selskapets unormale inntektsperiodiseringer. På lik måte som modell 1 benyttes absoluttverdi ved å multipliseres residualen med -1. Modellen presenteres videre under (Langli, 2015).

$$\text{Modell 3: } \Delta AR_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 \Delta REV_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

hvor:

$\Delta AR_{i,t}$ = Årlig endring i kundefordringer i foretak i, periode t, skalert med totale eiendeler ved tidspunkt t.

$\Delta REV_{i,t}$ = Årlig endring driftsinntekter fra for foretak i, periode t, skalert med totale eiendeler ved tidspunkt t.

$\varepsilon_{i,t}$ = Residual i, periode t

4.3.3 Oppsummering av modeller

Heskestad (2015) og Heskestad (2016) trekker frem at typiske røde flagg er når virksomheten har inntekts- og resultatforbedringer uten økning i kontantstrøm, lavere periodiseringer enn hva som er normalt i bransjen, økning i driftsmidler over tid som ikke følger omsetningsveksten og lengre avskrivningstid enn konkurrenter. Tilsvarende røde flagg ble fremhevet i undersøkelsen til Brown et al. (2015). Fellesnevneren blant disse eksemplene er at periodiseringer ikke representerer økonomiske realiteter.

De røde flaggene harmonerer med modellene som blir trukket frem i denne studien og har som formål å identifisere uvanlig aktivitet med hensyn til hva som er normalt i bransjen. Modell 1 undersøker hvorvidt selskapets totale periodiseringer kan forklares med selskapets inntjening og varige driftsmidler. Uvanlig omsetning som ikke kan forsvares med fremtidige kontantstrømmer, vil medføre at selskapets totale periodiseringer avviker fra bransjen. På samme måte vil bruk av uvanlig avskrivningssatser eller levetid for selskapets anleggsmidler gi avvikende periodiseringsposter. Dette er klassiske røde flagg og vil medføre at modell 1 anslår lavere regnskapskvalitet. Modell 2 tar derimot for seg hvorvidt endring i inntekt kan forklare endring i kundefordringer med henblikk på selskaper i samme bransje. Et uvanlig forhold mellom selskapets inntekter og kundefordringer kan indikere at en eventuell økt inntjening ikke representerer fremtidige økonomiske fordeler. Fellestrekkene mellom modellene og de røde flaggene begrunner deres relevans for måling av regnskapskvalitet.

4.3.4 Alternativ teori

En annen angrepsvinkel på måling av regnskapskvalitet er å ta utgangspunkt i formålet og kvalitetskravet til regnskapet. Informasjonen i regnskapet skal redusere asymmetrisk informasjon mellom regnskapsprodusent og brukeren av regnskapet ved å tilføye beslutningsnyttig informasjon. Informasjonen anses å være beslutningsnyttig dersom det er relevant, og gir brukeren ny informasjon som gjør at brukeren blir mer opplyst. Samtidig må informasjonen tilfredsstillende et visst nivå av pålitelighet, med andre ord må informasjonen være troverdig. Basert på dette vil regnskapsinformasjon som er beslutningsnyttig for brukeren holde høy regnskapskvalitet, og mål på regnskapskvaliteten bør derfor reflektere om informasjonen i regnskapet er relevant eller ei (Langli, 2015). Dette blir derimot ikke testet i vår studie, da slik fremgangsmåte vil være omfattende, særlig for ikke-børsnoterte selskaper.

En siste tilnærming presentert av Langli (2015) er å måle forsiktigheten i regnskapsrapporteringen, med den hensikt at regnskapet utarbeides med en forsiktighet fremfor overvurdering. Basu (1997) tolker forsiktighet som en konsekvens av at det regnskapsmessige resultatet reflektere raskere dårlige nyheter fremfor gode nyheter. I tillegg skilles det mellom betinget forsiktighet og ubetinget forsiktighet. Regnskapsføring med betinget forsiktighet kjennetegnes ved å innregne urealiserte tap for å hindre at regnskapet blir overvurdert (f.eks. forsiktighetsprinsippet, regnskapsloven § 4-1). Det urealiserte tapet skal resultatføres så snart selskapet er kjent med forholdet og det anses reelt. Mens regnskapsføring med ubetinget forsiktighet innebærer å innregne lavere verdier enn hva som er faktisk reelt, noe som medfører skjulte reserver. Regnskapsføring av betinget forsiktighet kan føre til økt beslutningsnytte, mens regnskapsføring av ubetinget forsiktighet må antas å redusere informasjonens relevans. Alternative metodikker for å måle regnskapskvalitet vil forsøke å skille mellom ubetinget og betinget forsiktighet (Langli, 2015).

Vår studie er avgrenset til å ikke inkludere måling av relevans og forsiktighet. Disse teoriene trekkes kun frem for å illustrere at det foreligger andre perspektiver som faller utenfor vår studie og konklusjon.

4.4 Regnskapskvalitet og revisors rolle

Revisors hovedoppgave er å forebygge og avdekke vesentlige feil eller mangler i regnskapet, enten det skyldes ubevisste eller bevisste feil (Langli, 2015). I hvilken grad revisor derimot bidrar til økt regnskapskvalitet, er avhengig av revisors evne til å forebygge og avdekke feil, evne til å kommunisere avdekket feil til ledelsen, og ikke minst ledelsens evne og vilje til å korrigere feilene som blir avdekket (DeAnglo, 1981). Langli (2015) påpeker at revisors evne og vilje til å avdekke vesentlige feil er avhengige av faktorer som: revisors egen forretningsrisiko, kompetanse og uavhengighet.¹² Intuitivt forutsetter man at revisor kan forebygge og avdekke feil, likevel er ikke forskningsresultatene på temaet like entydige. Den viktigste årsak til dette skyldes at det er vanskelig å måle revisors innsats, effektivitet og insentiver til å utføre kvalitetsmessig god revisjon (Langli, 2015).

¹² Med forretningsrisiko menes risiko for erstatnings- og straffeansvar.

4.4.1 Revisjonskvalitet

Revisjonskvalitet er en komponent av regnskapskvalitet, ettersom høy revisjonskvalitet øker troverdigheten til det som rapporteres. Selskapenes egenskaper, bransjer og rapporteringssystem er også med på å påvirke relasjonen mellom regnskap- og revisjonskvalitet. Dette kan forklares med at selskaper har ulike periodiseringer og følgelig også ulik iboende risiko (Defond & Zhang, 2014).

DeAnglo (1981) definerte revisjonskvalitet «the quality of audit services» på følgende vis:

«The market-assessed joint probability that a given auditor will both (a) discover a breach in the client's accounting system, and (b) report the breach.»

Defond & Zhang (2014) bygget videre på definisjonen til DeAnglo (1981) og påpekte at god revisjonskvalitet ikke bare er en regnskapsteknisk vurdering, men også hvorvidt regnskapet reflekterer et virkelig bilde av selskapets underliggende økonomi. Definisjonen til Defond & Zhang (2014) er uttrykket på følgende vis:

«High quality auditors consider not only whether the client's accounting choices are in technical compliance with GAAP, but also how faithfully the financial statements reflect the firm's underlying economics.»

4.4.2 Trusler mot revisors uavhengighet

Revisors evne og vilje til å avdekke vesentlige feil er som tidligere påpekt påvirket av faktorer som: revisors egen forretningsrisiko, kompetanse og uavhengighet. Defond & Zhang (2014) presenterer fem elementer som kan være en trussel for revisors uavhengighet, hvor vi gjennomgår fire av elementene nedenfor. Oppsummert kan man si at lengre kundeforhold gir revisor mer kunnskap og kan forebygge mot «opinion shopping», men samtidig kan det forsterke «low-balling».

«Long auditor-client relationship»

Lange kundeforhold for revisor kan anses som trussel som følge av at revisor knytter et for nært bånd til kunden. Studier har derimot påvist at lengre kundeforhold øker revisjonskvaliteten. Det blir gjort mindre feil, foreligger mer fortsatt drift uttalelser, mindre skjønnsmessig rapportering og bedre assosiasjoner mellom resultat og verdsettelse. Bakgrunnen for at det tar tid før revisjonen skaper verdi, skyldes blant annet at revisor blir bedre kjent med sine kunder og opparbeider seg mer informasjon og forståelse over tid. Selv om lengden på kundeforholdet øker revisjonskvaliteten, ønsker revisor i utgangspunktet kun kundeforhold hvor risikoen er håndterbar med fortjeneste.

Dermed kan dette funnet også komme av at kundeforhold med ikke-håndterbar risiko selekteres bort av revisor, samtidig som kunder også filtrerer bort revisjon av dårlig kvalitet (Defond & Zhang, 2014).

«Opinion Shopping»

Kunden bytter revisor til dem som aksepterer løsningen deres og gir en «normal» revisjonsberetning. Defond & Zhang (2014) trekke frem at tidligere forskning antyder at skifte av revisor er mer sannsynlig etter en fortsatt drift uttalelse, men dette påvirker ikke sannsynligheten for en fortsatt drift uttalelse fra den etterfølgende revisoren. Teoh (1992) påpeker derimot at kunder som bytte revisor vil vurdere sannsynligheten av få en «normal revisjonsberetning» av nåværende revisor og eventuelt etterfølgende revisor. Dermed er det ikke tilstrekkelig å kun vurdere utskiftning av revisor alene.

«Low-balling»

Revisor priser seg lavt fra start for å vinne anbudet om kunden, med den intensjon om å innhente tapet senere år som følge av at prisen var lav. Defond & Zhang (2014) påpeker at det er flere teorier som kan forklare «low-balling», men at de empiriske funnene rundt «low-balling» ikke er entydige. «Low-balling» kan forklares opportunistisk med at det foreligger betydelige kostnader ved å bytte kunder, samt at det tar tid for revisor å opparbeide seg kunnskap om kunden. En mer rasjonell forklaring på «low-balling» er at det er priskonkurranse i markedet og at det er slik markedet i revisjonsbransjen er bygget opp. Dermed er kundeforholdet en investering og revisor har derfor insentiver for å beholde kunder over lengre tid, noe som truer revisors uavhengighet.

«Clients importance»

Det å være økonomisk avhengig av viktige kunder anses som en stor trussel til revisors uavhengighet. Dette fordi det skaper sterkere insentiver for revisor å beholde kunden. Til tross for dette, er de empiriske funnene rundt såkalte viktige kunder noe blandet (Defond & Zhang, 2014). Det er derimot lovfestet i revisorloven § 4-6 1. ledd, hvor revisor skal påse at honoraret ikke utgjør en så stor del av revisors samlede honorar at det er egnet til å påvirke eller reise tvil om revisors uavhengighet og objektivitet.

4.4.3 Tidligere funn

Langli (2015) trekker frem at tidligere studier har bekreftet sammenheng med bruk av store revisjonsselskaper til utførelse av revisjon og lavere unormale periodiseringer. Han påpeker derimot at den største mengden studier har sett på sammenhengen mellom revisjonshonorar og periodiseringskvalitet med ulike resultater. De ulike resultatene kan forklares ved at det er ulike typer honorar, ulike utvalg av selskaper som inngår i studiene og ulike mål på regnskapskvalitet som er blitt benyttet.¹³

Langli (2015) viser også til at selskaper med høy grad av unormale periodiseringer har færre normale revisjonsberetninger. Med andre ord har selskaper med lavere regnskapskvalitet høyere sannsynlighet for å få anmerkning av revisor. Men, det er ikke funnet støtte for at unormalt høye kort-siktige periodiseringer forbindes med anmerkning eller økt utskiftning av revisor. Langli (2015) trekker frem at dette kan muligens skyldes bruk av data fra ulike utvalg og tidsperioder. Mens Bradshaw, Richardson & Sloan (2001) mener at revisor ikke uttaler seg om periodiseringskvalitet på samme måte som forskningslitteraturen. Butler, Leone & Willenborg (2004) ser derimot på sammenhengen mellom unormale periodiseringer og anmerkning, og at dette i hovedsak er drevet av sammenhengen mellom store negative periodiseringer og revisors uttalelse om fortsatt drift.

¹³ Med ulike honorarer menes at revisor ikke kun fakturerer for revisjon. Det kan også faktureres for konsulentarbeid eller annen bistand.

5. Metode

5.1 Innledning

I dette kapittelet gjennomgås studiens fremgangsmåte for å besvare problemstillingen: Evaluering av bestemmelsen for revisjonsplikt i Norge, nærmere bestemt:

1. Er dagens grense for revisjonsplikt forsvarlig?
2. Kan autorisert regnskapsfører kompensere for fravalg av revisor?
3. Er det forsvarlig å øke grensen for revisjonsplikt?

I de kommende delkapitlene beskriver vi nærmere valg av forskningsdesign og hvordan metodikken skal sikre pålitelige resultater. Vi gir også en detaljert beskrivelse av utførelsen slik at det er mulig å etterprøve studien.

5.2 Design

Hvilket design som bør velges avhenger naturligvis av studiens problemstilling. Korrekt valg av design er essensielt for undersøkelsens validitet og man bør derfor velge et undersøkelsesopplegg ut ifra hvor egnet det er til å besvare studiens problemstilling. Generalisering og kausalitet er to sentrale elementer som har betydning for undersøkelsenes validitet, og gjennomgås videre under (Jacobsen, 2015).

5.2.1 Generalisering og kausalitet

Statistisk generalisering vil si at resultatene fra studien ikke bare svarer for utvalget, men også for hele populasjonen. Slike resultater vil kunne oppnås ved bruk av et omfattende design med fokus på svært mange observasjoner og standardiserte variabler (Jacobsen, 2015).

Et fokus på generalisering alene vil ikke nødvendigvis være tilstrekkelig for å kunne gi pålitelige resultater. En må også vurdere hvorvidt det er nødvendig å studere kausalitet for å besvare problemstillingen, det vil si årsakssammenhenger. I lys av varianstiltærning må følgende vilkår innfris for å kunne fastslå kausalitet (Jacobsen, 2015):

1. Samvariasjon mellom antatt årsak og virkning
2. Årsak inntreffer før virkning med tidsmessig nærhet
3. Kontroll for alle andre relevante forhold

Første vilkår forutsetter at det foreligger korrelasjon mellom antatt årsak og virkning. Andre vilkår stiller krav om at hendelser observeres over tid for å kunne påvise at virkningen kommer som følge av årsaken. Avslutningsvis viser tredje vilkår til at man må ta hensyn til andre forhold som også kan forårsake virkningen. Dette er nødvendig for å kunne presist anslå at en spesifikk årsak fremkaller en virkning (Jacobsen, 2015).

5.2.2 Tilpasset design

Vi skal besvare de tidligere nevnte delproblemstillingene om grensen for revisjonsplikt gjennom empirisk analyse og drøftelse av utviklingen i Skandinavia. Formålet med den empiriske analysen er å anslå hvilken betydning revisor og autorisert regnskapsfører har for regnskapskvaliteten. Hvor lavere regnskapskvalitet antas å indikere at det foreligger et større agentproblem enn for selskaper med høyere regnskapskvalitet. Lavere regnskapskvalitet kan nærmere bestemt indikere at det foreligger ubevisste og bevisste feil i regnskapet. Dette forventes å svekke beslutningsgrunnlaget til brukeren av regnskapet.

Vi har valgt å basere forskningsdesignet på Langli sin evaluering av revisjonsplikt i 2015. Benyttet metodikk anses å være gyldig, da forskningen var engasjert av det offentlige i forbindelse med deres evaluering av fravalgsordningen innført i 2011. Metodikken er også i tråd med teori om regnskapskvalitet og gir oss et godt utgangspunkt. Langli (2015) har benyttet fire ulike modeller til å estimere regnskapskvalitet med hensyn til totale periodiseringer, kortsiktige periodiseringer, inntektsperiodiseringer og grad av betinget forsiktighet. Vi har valgt å ta utgangspunkt i to av disse for å avgrense studiens omfang. Nærmere bestemt utføres estimeringen av regnskapskvalitet ved å kjøre regresjonsanalyse for hver respektiv bransje som inngår i utvalget. Deretter benyttes estimert regnskapskvalitet som avhengig variabel og fravalg som uavhengig variabel for å undersøke hvorvidt det foreligger kausalitet mellom revisor og regnskapskvalitet.

I metodikken til Langli (2015) benyttes velkjente modeller innenfor regnskapsforskning som krever kvantitativ informasjon. Denne informasjonen er hentet fra avlagte årsregnskap, hvor regnskapsloven og bokføringsloven spiller en sentral rolle. Lovverkene påser nemlig at informasjonen er korrekt klassifisert innenfor gitte regnskapslinjer. Dette betyr at informasjonen er standardisert som gjør det mulig å utføre en kvantitativ analyse basert på svært mange observasjoner. Informasjonen er derfor egnet for et ekstensivt undersøkelsesopplegg og skal med dette sikre generaliserte

funn som svarer for hele populasjonen. På lik linje som Langli (2015) velger vi å innhente regnskapsinformasjon fra flere år for å oppnå et tilstrekkelig utvalg.

For å kunne måle kausalitet mellom regnskapskvalitet, revisor og autorisert regnskapsfører velger vi å basere studien på varianstilmærming. Ved bruk av regresjonsanalyse kan vi måle virkningen ut ifra samvariasjon. Deretter kan vi bekrefte at samvariasjonen er signifikant ved bruk av T-test og F-test. Regresjonen vil bli utført for regnskapsinformasjon utover tid. Dette vil ikke bare gi oss flere observasjoner, men også gjøre det mulig å inkludere selskaper som over tid har blitt revisjonspliktige. Dette legger med andre ord til rette for å kunne verifisere hvorvidt antatt årsak inntreffer før antatt virkning. For å ta høyde for andre relevante forhold inkluderes kontrollvariabler som også antas å påvirke selskapets regnskapskvalitet. Dette skal sikre et mer treffsikkert resultat, da vi påser at effekten av revisjon og autorisert regnskapsfører ikke påtar seg samvariasjon forårsaket av andre forhold.

Kort oppsummert kommer vi til å utføre en ekstensiv panelstudie. Dette innebærer at vi innhenter kvantitativ informasjon fra flere år, som deretter analyseres ved bruk av regresjon. Formålet med analysen er å forklare regnskapskvalitet med hensyn til bruk av revisor og/eller autorisert regnskapsfører, samt en rekke utvalgte kontrollvariabler. Regresjonsanalyse gjennomgås nærmere i kommende delkapittel.

5.3 Hypotese: Revisors Dilemma

Bradshaw et al. (2001) foreslo at revisor ikke uttaler seg om periodiseringskvalitet på samme måte som forskningslitteraturen. Vi er enig i denne uttalelsen basert på vår erfaring fra revisjonsbransjen. For å kunne måle revisors virkelige betydning for regnskapskvaliteten foreslår vi at det må skilles mellom ulike typer uvanlig aktivitet i studien. Nærmere bestemt at regnskapskvalitet er heterogen, og ikke homogen. Med dette menes at resultatøkende uvanlig aktivitet påvirker kvaliteten på en helt annen måte enn resultatreduserende uvanlig aktivitet.

Vår hypotese forutsetter at revisor står ovenfor et dilemma hvor man kan forenklet velge mellom høy revisjonskvalitet og lav fortjeneste eller lav revisjonskvalitet og høy fortjeneste. Det foreligger dermed et bytteforhold mellom regnskapskvalitet og oppdragets fortjeneste. For å maksimere kvalitet ut ifra gitt honorar bekrefter revisor kun at regnskapet er fri for feil i all vesentlighet. I tillegg antas revisor å være risikoavers med tanke på å ivareta sitt eget rykte, autorisasjon og forhindre eventuelle søksmål. Vi tror at risikoaversjonen fører til at revisor favoriserer forsiktighetsprinsippet

høyest blant regnskapsprinsippene. Vår hypotese er at dette fører totalt sett til at revisor ikke behandler alle feil på lik måte. Nærmere bestemt mener vi at revisor er partisk i den forstand at:

1. Revisor forholder seg til en vesentlighetsgrense (størrelse)
2. Revisor er i større grad sensitiv for resultatøkende feil (fortegn)
3. Revisor har større fokus på inntekter enn kostnader (karakter)

Det er ikke meningen å påpeke at revisor handler feil med å følge antakelsene listet ovenfor. Tvert imot, da slike handlinger er risikostyrt med hensyn til hva som påvirker brukeren av regnskapet og hvilke konsekvenser ulike feil kan medbringe. Derimot ønsker vi å belyse at revisor ikke har tilstrekkelig ressurser til å avdekke alle feil, noe som forventes å begrense revisors effekt på regnskapskvalitet og følgelig regresjonsresultatene. Korreksjon eller modifisert beretning krever etter vår hypotese at feilen er av (1) et visst omfang, hvor feilens (2) fortegn og (3) karakter vektlegges. De ulike antakelsene gjennomgås videre i delkapitlene under.

5.3.1 Revisors vesentlighetsgrense (1)

Revisor skal etter ISA 320.10 fastsette vesentlighetsgrense for regnskapet. Basert på denne grensen skal revisor identifisere og vurdere risiko for vesentlig feil i tråd med ISA 315.25. Risiko og vesentlighet vil videre bestemme hvilke revisjonshandlinger som skal gjennomføres. Uvanlig aktivitet må dermed være av slik betydelighet at det er risiko for vesentlig feil for å bli adressert av revisors handlinger. Etter ISA 450.5 skal revisor gjennom revisjonen akkumulere avdekket feil over ubetydelighetsgrensen. Denne grensen viser til når feil er klart uvesentlig og er fastsatt ut ifra vesentlighetsgrensen for regnskapet. Revisor skal deretter i tråd med ISA 450.8 be ledelsen om å korrigere de akkumulerte feilene. Dersom ledelsen ikke korrigerer feilene, må revisor vurdere om regnskapet totalt sett er vesentlig feil. Hvis dette er tilfellet, må revisor avgi negativ eller modifisert beretning i henhold til ISA 705. Oppsummert vil det si at mindre feil ikke nødvendigvis bli korrigert om de i hele tatt blir revidert.

Avsnittet ovenfor danner grunnlaget for vår hypotese om at uvanlig aktivitet må være av en viss størrelse for at revisor skal ha en reell påvirkning på dem. Herunder kan revisors påvirkning enten være direkte gjennom korreksjon eller indirekte ved å avgi modifisert beretning.

5.3.2 Revisors risikoaversjon (2)

Langli (2015) utførte blant annet regresjon hvor den avhengige variabelen skulle fastslå regnskapsgrad av forsiktighet. Undersøkelsen ga støtte for at selskaper uten revisor utførte mindre forsiktig regnskapsføring. Det er logisk at revisor fremmer forsiktig regnskapsføring, da forsiktighet er et sentralt prinsipp i regnskapsloven og er generelt en gjenganger i norsk god regnskapsskikk (NGAAP).

Formålet med forsiktighetsprinsippet er gjerne å hindre overrapportering av regnskapsmessig resultat og egenkapital. Dette har særlig vært etterspurt av långivere og man kan derfor tolke grad av forsiktighet som et kvalitetsmål. Derimot, betyr ikke dette at alle anser forsiktighet som et kjennetegn på god regnskapskvalitet (Langli, 2015). Dette fordi forsiktighet kan potensielt forstyrre regnskapsinformasjonen og gjør den mindre objektiv.

Vår hypotese basert på funn fra studien til Langli (2015) er at revisor favoriserer forsiktighetsprinsippet. Vi begrunner dette med vår antakelse om at revisor er risikoavers og anser pessimistiske estimater til å være mindre alvorlige enn optimistiske estimater. Revisor vil for eksempel ha et større fokus på resultatøkende periodiseringer enn resultatreduserende periodiseringer. Under denne antakelsen vil revisor ha større påvirkning på positive uvanlige periodiseringer sammenlignet med negative uvanlige periodiseringer.

5.3.3 Revisors forutsetning om mislighetsrisiko (3)

Revisor skal som utgangspunkt anta at det foreligger risiko for mislighet ved inntektsføring, jf. ISA 240.26. Hvis revisor konkluderer med at det ikke foreligger mislighetsrisiko, må dette begrunnes og inkluderes i revisjonsdokumentasjonen, jf. ISA 240.47. Mislighetsrisiko vil ha konsekvens for revisors handlinger i den forstand at høyere risiko vil medføre et større behov for revisjonsbevis for å håndtere risikoen. Utgangspunktet i revisjonsstandarden er at selskapets inntekter assosieres med høyere risiko sammenlignet med kostnader. Basert på dette forventer vi at revisor har større påvirkning på selskapets inntekter enn dets kostnader. Dette harmonerer med vår hypotese om revisors fokus på resultatøkende posteringer.

5.3.4 Valg av estimeringsmodeller

Oppsummert fra forrige delkapittel, antar vi at revisor har større effekt på resultatøkende uvanlig aktivitet enn resultatreduserende. I tillegg forventes det at revisor har større effekt på inntekter fremfor kostnader. Når den uvanlige aktiviteten blir av en vesentlig størrelse, vil revisor avgi

modifisert beretning når ledelsen ikke korrigerer. For å estimere regnskapskvaliteten velger vi modeller som er egnet til å teste hypotesene våre. Vi har herunder valgt modeller som skal estimere regnskapskvaliteten med hensyn til selskapets totale periodiseringer (modell 1), inntektsperiodiseringer (modell 2) og inntektsføringer generelt (modell 3).

Modell 1 og 2 ble benyttet av Langli (2015) og er blant annet basert på studiene til Dechow og Dichev (2002), Kothari et al. (2005), McNichols og Stubben (2008) og Hope et al. (2013). Disse modellene er et produkt av flere studier og konstruktiv kritikk. Modell 1 og 2 er presenteres nedenfor. Se kapittel 4 for nærmere beskrivelse av disse modellene.

$$\text{Modell 1: } ACC_{i,t} = \beta_1(1/Assets_{i,t-1}) + \beta_2\Delta REV_{i,t} + \beta_3PPE_{i,t} + \beta_4ROA_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

$$\text{Modell 2: } \Delta AR_{i,t} = \beta_1\Delta REV_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

Samtlige variabler er skalert med totale eiendeler fra forrige periode for å motvirke heteroskedastisitet i residualene. Vi inkluderer ikke konstanten (β_0) for å påse at estimert periodisering kun bestemmes av variablene. I motsetning til variablene, vil ikke konstantens effekt kunne direkte forsvares med selskapets underliggende økonomiske drivere. Vi komplementerer ikke modellene med ytterligere variabler, og begrunner dette med at det ikke er hensiktsmessig å forklare mest mulig. Argumentet kan illustreres med en hypotetisk modell som kan forklare alt og følgelig estimere selskapets periodiseringer uten feil. Problemet med en slik modell er at den ikke skiller mellom selskapets normale og unormale periodiseringer, og er dermed ikke egnet til å anslå regnskapskvaliteten. Formålet med disse modellene er ikke å estimere selskapets periodiseringer, men heller å estimere hva periodiseringene burde ha vært.

Vi komplementerer modell 1 og 2 med vår egen modell utarbeidet med mål om å estimere selskapets inntekter generelt, det vil si ikke bare periodiseringer. Modellen skal forklare selskapets inntekter gjennom innsatsfaktorer, herunder varer, arbeidstimer og investeringer. Modellen kan uttrykkes på følgende måte:

$$\text{Modell 3: } \text{Ln}(\text{REV})_{i,t} = \beta_1 \text{Ln}(\text{COGS})_{i,t} + \beta_2 \text{Ln}(\Delta \text{COGS})_{i,t} + \beta_3 \text{Ln}(\text{Personnel})_{i,t} + \beta_4 \text{Ln}(\text{PPE})_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

hvor:

$$\text{Ln}(\text{REV})_{i,t} = \text{Naturlig logaritme av driftsinntekter i selskap i, periode t, skalert med totale eiendeler ved periode t-1.}$$

$\text{Ln}(\text{COGS})_{i,t}$ = Naturlig logaritme av varekost i selskap i, periode t, skalert med totale eiendeler ved periode t-1.

$\text{Ln}(\Delta\text{COGS})_{i,t}$ = Naturlig logaritme av årlig endring i varekost i selskap i, periode t, skalert med totale eiendeler ved periode t-1.

$\text{Ln}(\text{Personnel})_{i,t}$ = Naturlig logaritme av lønnskostnader i selskap i, periode t, skalert med totale eiendeler ved periode t-1.

$\text{Ln}(\text{PPE})_{i,t}$ = Naturlig logaritme av varige driftsmidler i selskap i, periode t, skalert med totale eiendeler ved periode t-1.

Modellen er ment til å estimere selskapets inntekter basert på hvordan innsatsfaktorer utnyttes normalt i bransjen som selskapet opererer i. Endring i varekost inkluderes for å ta høyde for hvordan inntekter påvirkes særskilt av momentum. Differansen mellom selskapets faktiske og estimerte inntekter vil svare for selskapets unormale inntekter. Dette er ment til å måle regnskapskvalitet i den forstand at unormale inntekter kan representere manglende sammenstilling, ufullstendighet eller fiktive salg. Det benyttes naturlig logaritme av den avhengige variabelen og de uavhengige variablene, med andre ord gir denne transformasjonen en log-log-modell. En logaritmisk koeffisient vil i denne sammenhengen representere den prosentvise endringen i inntekt ved 1 % endring i innsatsfaktorer, det vil si et mål på elastisitet (Wooldridge, 2013). Vi begrunner dette valget med vår antakelse om at innsatsfaktorens bidrag er fallende utover x.

5.4 Populasjon

Gjennom denne undersøkelsen ønsker vi å forklare hvordan revisor og autorisert regnskapsfører påvirker regnskapskvaliteten til selskaper i Norge. Opprinnelig vil populasjonen være samtlige selskaper i Norge som vil bli rammet av en eventuell økning i grensen for revisjonsplikt. Derimot kan et slik omfang potensielt forstyrre resultatet i undersøkelsen. Måling av regnskapskvalitet krever som utgangspunkt at man skiller mellom bransjer for å sikre sammenlignbare observasjoner. På lik linje kan man betrakte geografiske områder som egne markeder, og på bakgrunn av dette avgrenses populasjonen til Østlandet. Det presiseres at resultater fra denne studien svarer ikke for selskaper med adresse utenfor Østlandet.

5.4.1 Utvalg

Det kan være svært ressurskrevende å beskrive hele populasjonen, da dette innebærer å studere samtlige selskaper til enhver tid. En tilnærming er å foreta et representativt utvalg for populasjonen i en bestemt tidsperiode. Når man foretar et utvalg av populasjonen må dette gjøres på en slik måte at informasjonen er relevant og pålitelig (Jacobsen, 2015).

Vi benytter Proff Forvalt til å innhente regnskapsinformasjon, denne tjenesten tillater oss å innhente maksimalt 10 000 selskaper per dag. Dette gjør at søkene må struktureres slik at man ikke innhenter de samme selskapene hver gang. Vi er dermed teknisk begrenset og må derfor avgrense utvalget. Basert på dette har vi valgt å avgrense utvalget til aksjeselskaper med årlig omsetning opptil 150 millioner kroner på Østlandet i perioden 2015-2018. Merk at utvalget inkluderer selskaper som neppe vil bli påvirket av en økning i grensen for revisjonsplikt. Vi inkluderer selskaper utenfor populasjonen for å oppnå ulike sammensetninger av egenskaper, slik at undersøkelsen i størst mulig grad kan ta høyde for andre forhold som påvirker regnskapskvalitet. Naturligvis vil utvalget bestå av flere små selskaper enn store. For å studere årsakssammenhengen mellom revisor, autorisert regnskapsfører og regnskapskvalitet, må vi også påse at utvalget dekker de ulike sammensetningene av disse rollene. Utvalget må dermed bestå av selskaper med revisor og autorisert regnskapsfører, selskaper med enten revisor eller autorisert regnskapsfører og selskaper med ingen av delene.

Vi avgrenser utvalget ytterligere til de bransjene med flest selskaper. Utvalget er avgrenset til bransjer hvor det opererer minst 800 selskaper, med unntak av «hovedkontortjenester» og «investeringsselskaper lukket for allmennheten». Disse bransjene består hovedsakelig av holdingselskaper og holdes utenfor oppgavens omfang. Ved å vektlegge antall observasjoner sikrer vi ikke bare et tilstrekkelig utvalg, men også et representativt utvalg. I tabell 5.1 spesifiseres hvilke bransjer som inngår i utvalget vårt, med informasjon om antall selskaper, antall selskaper med revisor og antall selskaper med autorisert regnskapsfører i 2018. Totalt utgjør bransjene 52 % av aksjeselskapene på Østlandet med omsetning mellom 50 000 kroner og 150 000 000 kroner.

Tabell 5.1: Bransjene i utvalget

År	2018
Geografisk område	Østlandet
Selskapsform	AS
Status	Aktiv
Omsetning	50 000 - 150 000 000 kr

Utvalgte bransjer

NACE	NACE-beskrivelse	Antall selskaper	Med revisor	Med autorisert regnskapsfører
68.209	Utleie av egen eller leid fast eiendom ellers	16 533	10 999	9 635
70.220	Bedriftsrådgivning og annen administrativ rådgivning	3 934	2 690	1 050
41.200	Oppføring av bygninger	3 689	2 899	1 557
41.109	Utvikling og salg av egen fast eiendom ellers	3 224	2 097	2 173
68.100	Kjøp og salg av egen fast eiendom	2 970	2 053	1 705
56.101	Drift av restauranter og kafeer	1 937	1 596	962
71.129	Annen teknisk konsulentvirksomhet	1 785	1 299	572
62.020	Konsulentvirksomhet tilknyttet informasjonsteknologi	1 769	1 184	622
62.010	Programmeringstjenester	1 671	1 139	606
49.410	Godstransport på vei	1 541	1 241	682
43.120	Grunnarbeid	1 375	1 150	615
69.201	Regnskap og bokføring	1 264	257	1 120
43.210	Elektrisk installasjonsarbeid	1 194	867	713
43.221	Rørlegger- og ventilasjonsarbeid	1 176	948	547
45.200	Vedlikehold og reparasjon av motorvogner, unntatt motorsykler	1 153	884	577
96.020	Frisering og annen skjønnhetspleie	1 058	923	191
71.121	Byggeteknisk konsulentvirksomhet	1 006	765	317
43.990	Annen spesialisert bygge- og anleggsvirksomhet	953	760	451
68.320	Eiendomsforvaltning	851	550	521
47.111	Butikkhandel med bredt vareutvalg med hovedvekt på nærings- og nytelsesmidler	846	808	730
47.710	Butikkhandel med klær	835	649	398
73.110	Reklamebyråer	820	615	278
Antall selskaper totalt		98 537	70 300	48 609
Antall selskaper i utvalgte bransjer		51 584	36 373	26 022
I %		52 %	52 %	54 %

Note: Tabellen er basert på statistikk hentet fra Proff Forvalt.

5.5 Datainnsamling

Det har tradisjonelt vært større tillit til kilder med erfaring innenfor fagområdet som studeres. Dette kommer av at kilder med erfaring vil være mer egnet til å påse at informasjonen er relevant og nøyaktig. Ved bruk av kilder bør man vurdere hvorvidt det foreligger insentiver for å gi korrekt informasjon, med andre ord bør man være kritisk til kilden og vurdere hvorvidt den potensielt kan være partisk (Jacobsen, 2015).

5.5.1 Valg av kilde

All informasjon i denne studien er innhentet fra Proff Forvalt som hovedsakelig leverer informasjon om norske selskaper. Proff Forvalt har kommersiell interesse med klare insentiver for å levere nøyaktig og fullstendig informasjon, da dette vil avgjøre kvaliteten til tjenesten som leveres. De har i tillegg driftet over lengre tid og det antas at selskapet ikke ville ha eksistert i dag hvis informasjonen var feil eller villedende. Informasjonen deres innhentes og oppdateres daglig fra blant annet Brønnøysundregistrene og Skatteetaten (Proff, u.å.). Dette er to offentlige kilder som uten videre diskusjon kan antas å være pålitelige. Det kan også nevnes at Langli (2015) benyttet Proff Forvalt ved datainnsamling, noe som bekrefter kildens kvalitet. På bakgrunn av dette anser vi Proff Forvalt som pålitelig og egnet for denne studien.

5.5.2 Valg av kvantitativ informasjon

Proff Forvalt benyttes i denne studien til å innhente regnskapsmessig og ikke-regnskapsmessig informasjon, som til sammen utgjør datasettet i vår empiriske analyse. Tabell 5.2 viser i detaljer hvilken informasjon som er innhentet fra Proff Forvalt. Informasjonen er innhentet for samtlige aksjeselskaper på Østlandet med omsetning mellom kr 50 000-150 000 000 i 2018. Generelt innhentes all nødvendig regnskapsinformasjon som kreves for å beregne de ulike variablene i modell 1 til 3. Flere variabler krever fjorårets regnskapstall og dermed innhentes informasjon om 2014 for å beregne 2015 variabler.

Tabell 5.2: Informasjon hentet fra Proff Forvalt

Regnskapstall	Basisinformasjon	Øvrig regnskapsinformasjon	Regnskapsår
Sum driftsinntekter	Juridisk selskapsnavn	Revisor	2014
Vareforbruk	Org.nr	Revisors anmerkninger	2015
Lønnskostnader	Stiftelsesdato		2016
Avskr. varige driftsm./im. eiend.	NACE-bransje		2017
Andre driftskostnader	Revisor		2018
Ordinært resultat før skattekostnad	Regnskapsfører		
Kasse/Bank/Post			
Kundefordringer			
Sum varelager			
Sum omløpsmidler			
Sum eiendeler			
Leverandørgjeld			
Sum kortsiktig gjeld			
Sum gjeld			
Sum egenkapital			

Note: Figuren gir en oversikt over informasjon hentet fra Proff Forvalt. Regnskapstall og øvrig regnskapsinformasjon hentes for hvert regnskapsår. Basisinformasjon hentes for selskapet generelt og vil derfor ikke variere med ulike regnskapsår.

Et utvalg av begrepene i tabell 5.2 defineres videre under.

NACE-bransje: Næringskode viser selskapets primære aktivitet og benyttes av Statistisk sentralbyrå til å kategorisere selskaper. Næringskoden registreres først ved stiftelse av et selskap, men kan endres i ettertid av selskapet (Brønnøysundregistrene, 2020). Denne informasjonen vil i vår studie representere hvilken bransje selskapet opererer i, og sikrer at utvalget består av sammenlignbare selskaper.

Revisors anmerkninger: Revisors anmerkning viser til revisors kommentar til årsregnskap, dette kan for eksempel være usikkerhet om fortsatt drift, presiseringer eller forbehold (Proff Forvalt, u.å.). Denne informasjonen vil i vår studie representere revisors indirekte påvirkning på regnskapskvaliteten. Revisor kan gjennom anmerkning kommunisere til regnskapsbrukeren at kvaliteten er lav.

Regnskapsfører: Opplyser om selskapet har autorisert regnskapsfører. Denne informasjonen kan derimot kun innhentes for selskapet generelt og ikke per år. Dermed er en viktig antakelse i vår studie at selskaper registrert med autorisert regnskapsfører har langsiktige kundeforhold. Dette påvirker naturligvis kvaliteten på funnene i den empiriske analysen.

5.5.3 Innsamlingen

Det ble tidligere nevnt at Proff Forvalt begrenser uttrekk til 10 000 selskaper per dag, og vi utfører strukturerte søk for å påse at samme selskap ikke trekkes ut hver gang. Nærmere bestemt inneles søkene i intervall for driftsinntekter i 2018 på en slik måte at de gir høyest 10 000 treff. Vi har ekskludert selskaper med omsetning under 50 000 kr, da dette ikke tolkes som reell drift. Prosessen er presentert i tabell 5.3.

Tabell 5.3: Strukturering av søk i Proff Forvalt

År	2018
Geografisk område	Østlandet
Selskapsform	AS
Status	Aktiv

Datainnsamling

Uttrekk	Driftsinntekter	Antall totalt	Akkumulert	I %
1	50 000 kr - 200 000 kr	9 663	9 663	10 %
2	200 000 kr - 450 000 kr	9 784	19 447	20 %
3	450 000 kr - 800 000 kr	9 340	28 787	29 %
4	800 000 kr - 1 300 000 kr	9 723	38 510	39 %
5	1 300 000 kr - 2 000 000 kr	9 259	47 769	48 %
6	2 000 000 kr - 3 100 000 kr	9 478	57 247	58 %
7	3 100 000 kr - 4 900 000 kr	9 259	66 506	67 %
8	4 900 000 kr - 8 500 000 kr	9 570	76 076	77 %
9	8 500 000 kr - 18 000 000 kr	9 868	85 944	87 %
10	18 000 000 kr - 70 000 000 kr	9 601	95 545	97 %
11	70 000 000 kr - 150 000 000 kr	2 992	98 537	100 %

Note: Tabellen viser hvordan søkene i Proff Forvalt er strukturert for å sikre fullstendige og korrekte uttrekk fra databasen.

5.5.4 Datarengjøring

I denne studien vil antall regnskapsår representere antall observasjoner. Vi har som utgangspunkt innhentet informasjon fra 98 537 selskaper med totalt 422 247 regnskapsår. Deretter selekterte vi bort utvalgte bransjer og endte opp med 51 584 selskaper med totalt 222 186 regnskapsår.

Vi har på lik linje som Langli (2015) ekskludert regnskap hvor inntekter og/eller eiendeler er lavere enn en million kroner. Vi antar at denne størrelsen ikke representerer reell aktivitet og kan forstyrre resultatet fra den empiriske analysen. Det presiseres at uttrekk 1 til 3 i tabell 5.3 er dermed ekskludert fra utvalget. Denne informasjonen ble opprinnelig inkludert for å kartlegge størrelsen til de ulike bransjene.

Vi har deretter filtrert bort regnskap som ble avlagt ett til to år etter stiftelsesdato. Regnskap avlagt ett år etter stiftelsesdato må ekskluderes da det ikke er nok historisk regnskapsinformasjon til å beregne de ulike variablene. Regnskap avlagt to år etter stiftelsesdato innfrir derimot kravet, men antas å være selskaper i etableringsfasen og vil derfor ikke være sammenlignbare med andre selskaper. Avslutningsvis kontrollerer vi datasettet for duplikater og ulogiske verdier. Eksempler på ulogiske verdier i denne sammenhenger er positiv gjeld og negativt varelager. Etter datarengjøring ble det endelige utvalget 83 396 regnskapsår.

5.5.5 Databehandling

Vi har først beregnet de ulike variablene som benyttes i modell 1 til 3. Disse variablene er generelt beregnet på samme måte som variabelen beskrives. Proff Forvalt skiller ikke mellom selskapets rentebærende og ikke-rentebærende kortsiktig gjeld. Vi har derfor antatt at kortsiktig gjeld totalt representerer selskapets kortsiktige periodiseringer av kostnader. Denne antakelsen anses rimelig, da man tar høyde for kontantstrømmer fra gjeld ved å justere ut selskapets kontanter. I tillegg vil regnskapspostene under kortsiktig gjeld representere fremtidige utgående kontantstrømmer og kan derfor betraktes som periodiseringer.

Det har ikke vært mulig å innhente selskapets varige driftsmidler og vi har derfor beregnet det som differansen mellom selskapets totale eiendeler og omløpsmidler. Varige driftsmidler kan dermed bestå av anleggsmidler, immaterielle eiendeler og langsiktige fordringer. Disse regnskapspostene representerer også fremtidige kontantstrømmer og kan derfor betraktes som periodiseringer. På bakgrunn av dette anser vi forenklingen som rimelig.

De gjennomgåtte forenklingene ovenfor kan forsvares med at alle observasjoner behandles likt. Dermed vil de ulike modellene fremdeles være egnet til å identifisere uvanlig aktivitet for selskaper i samme bransje. Forenklingene vil i tillegg redusere risiko for feilklassifisering mellom de ulike postene som inngår i forenklingen.

Gjennom modell 1 til 3 estimerer vi forventet totale periodiseringer (modell 1), inntektsperiodiseringer (modell 2) og inntektsføringer (modell 3) ved å kjøre regresjon for hver respektiv bransje. Først anslår vi hva som er normalt i bransjen, deretter benyttes dette til å identifisere uvanlig aktivitet. Nærmere bestemt vil differansen mellom observasjonen og estimatet representere dens grad av uvanlig aktivitet. Dette vil teknisk svare for residualen i regresjonen og representerer regnskapskvaliteten. Desto mer observasjonen avviker fra estimatet, desto lavere er regnskapskvaliteten. Residualen blir videre multiplisert med -1, slik at lavere residual gir lavere regnskapskvalitet. Regnskapskvalitet kan uttrykkes på følgende måte for de ulike modellene:

$$\text{Modell 1: Regnskapskvalitet}_{i,t} = -(\text{ACC} - \widehat{\text{ACC}})_{i,t} = -\varepsilon_{i,t}$$

$$\text{Modell 2: Regnskapskvalitet}_{i,t} = -(\Delta\text{AR} - \widehat{\Delta\text{AR}})_{i,t} = -\varepsilon_{i,t}$$

$$\text{Modell 3: Regnskapskvalitet}_{i,t} = -[\text{Ln}(\text{REV}) - \widehat{\text{Ln}(\text{REV})}]_{i,t} = -\varepsilon_{i,t}$$

For å utføre regresjonsanalyse benytter vi STATA, da programmet er fritt tilgjengelig for studenter ved Universitet i Stavanger. Kodingen som benyttes for å beregne regnskapskvalitet er vedlagt i appendiks C. Vi har deretter kjørt regresjon for den estimerte regnskapskvaliteten med hensikt å forklare hva som er kjennetegnet til lav og høy regnskapskvalitet. Denne regresjonen er i vår studie betegnet som «den generelle testmodellen» og blir videre utledet i kapittel 6.

5.6 Dataanalyse

Ved bruk av regresjonsanalyse kan vi studere kausalitet mellom regnskapskvalitet og andre variabler. På denne måten kan vi undersøke hva som potensielt kan være årsaken til hvorfor enkelte selskaper har avlagt et regnskap med lav eller høy kvalitet. Vi bruker ikke bare regresjonsanalyse til å estimere regnskapskvalitet, men undersøker også hva som driver frem lav kvalitet. Regresjonsanalyse har dermed en svært sentral rolle i vår forskningsmetodikk. På bakgrunn av dette inkluderer vi en gjennomgang av regresjonsmetodikk for å belyse hva eventuelle funn baseres på.

5.6.1 Minste kvadraters metode

Gjennomgangen tar utgangspunkt i regresjonsmetodikken, minste kvadraters metoden (MKM) også kjent som OLS. Metoden gjennomgås med utgangspunkt i boken *Introduction to Econometrics* kapittel 3-4 (Wooldridge, 2013).

MKM er en regresjonsanalyse som beskriver sammenhengen mellom en avhengig variabel og en eller flere uavhengige variabler. I lys av vår problemstilling ønsker vi å undersøke hvorvidt revisor og regnskapsfører har en påvirkning på regnskapskvalitet. For å sikre at resultatene er pålitelige, må andre kontrollvariabler inkluderes for å ta hensyn til andre forhold. Regresjonen kjøres for flere uavhengige variable og dermed brukes multippel lineær regresjon (MLR). Det tekniske målet med en slik regresjonsmodell er å estimere koeffisienter på en slik måte at summen av de kvadrerte residualene (SSR) minimaliseres. Dette gjøres matematisk ved å partiellderivere SSR med hensyn til de respektive koeffisientene, hvor ligningene settes lik 0 for å minimalisere SSR (Wooldridge, 2013). Denne prosessen kan være svært komplisert og ressurskrevende, dermed er det vanlig å bruke programmer som er særskilt utviklet for statistisk analyse, som for eksempel STATA, SPSS og R.

5.6.2 Forutsetninger

MKM vil kun gi pålitelige resultater dersom en rekke forutsetninger innfris. MKM betraktes som «best linear unbiased estimator» (BLUE), men kun hvis forutsetning 1 til 5 er møtt. Derimot må også den 6. forutsetningen innfris for at modellen skal være egnet for hypotesetesting. Under gjennomgås disse forutsetningene i korte trekk (Wooldridge, 2013).

1. Lineær i parameterne

Den uavhengige variabelen er en lineær funksjon av uavhengige variabler og kan uttrykkes på følgende måte: $y = \beta_0 + \beta_1 x_1 + \beta_2 x_2 \dots + \beta_k x_k + u$, hvor $\beta_0, \beta_1, \beta_2, \dots, \beta_k$ er ukjente parametere og u er det tilfeldige feilleddet. Nærmere bestemt er ikke MKM egnet for funksjoner hvor parametere i den virkelige modellen har for eksempel eksponentiell eller logaritmisk oppførsel. Derimot strider ikke slik transformasjon av x med denne forutsetningen (Wooldridge, 2013).

2. Tilfeldig utvalg

Utvalget må bestå av tilfeldige observasjoner fra populasjonen. Dette skal påse at utvalget og følgende også resultatet er representativt for populasjonen. Dette skal også sikre at utvalget inneholder ulike sammensetninger for å kunne korrekt estimere virkningen til de ulike uavhengige variablene (Wooldridge, 2013). Det er for eksempel ikke mulig å anslå revisors påvirkning på regnskapskvalitet, dersom utvalget kun inneholder revisjonspliktige selskaper.

3. Feilleddet er gjennomsnittlig lik null

Denne forutsetningen krever at distribusjonen av feilleddet har et gjennomsnitt lik 0 og er ikke avhengig av variablene som inngår i modellen. Dette kan beskrives matematisk på følgende måte: $E(u|x_1, x_2, x_3, \dots, x_k) = 0$. Konflikt med denne forutsetningen kan oppstå ved målefeil, utilstrekkelig utvalg eller bruk av feil transformasjon (Wooldridge, 2013).

4. Ingen perfekt korrelasjon eller multikollinearitet

MKM forutsetter at den avhengige variabelen bestemmes av de uavhengige variablene. Dette betyr at den avhengige variabelen vil korrelere med de uavhengige variablene. De uavhengige variablene skal derimot som navngitt være uavhengige av hverandre. Modellen bør dermed ikke inkludere uavhengige variabler som i høy grad korrelerer med hverandre. Dette kan oppstå når man inkluderer indikatorvariabler uten referansegruppe (Wooldridge, 2013). I lys av studiens kontekst kan man ikke ha indikatorvariabel som tar verdi 1 hvis selskapet har revisor og en annen indikatorvariabel

som tar verdi 1 hvis selskapet har valgt bort revisor. I dette tilfellet er det perfekt negativ korrelasjon mellom indikatorvariablene. For å unngå dette problemet kan man bruke en indikatorvariabel som tar verdi 1 hvis selskapet har revisor og verdi 0 hvis selskapet ikke har revisor.

5. Homoskedastisitet og ingen autokorrelasjon

Kravet om homoskedastisitet innebærer at feilleddets varians er konstant utover x . Hvis feilleddet varierer utover de ulike uavhengige variablene vil datasettet lide av heteroskedastisitet (Wooldridge, 2013). Heteroskedastisitet kan for eksempel oppstå når man skal estimere selskapets periodiseringer. Dette kommer av at små selskaper har lavere aktivitet, resultat og eiendeler, noe som begrenser muligheten for periodiseringenes størrelse sammenlignet med større selskaper. Det er dermed mindre usikkerhet tilknyttet estimerer for små selskaper enn for større selskaper. Når et utvalg inneholder store og små selskaper vil feilleddets varians ikke være konstant, og forutsetningen er dermed ikke møtt.

Kravet om ingen autokorrelasjon innebærer at feilleddet for de ulike observasjonene ikke kan være korrelert med hverandre. Brudd på denne forutsetningen kan typisk oppstå i en tidsserie, hvor man studerer observasjoner over tid (Wooldridge, 2013). For eksempel vil selskapets langsiktige periodiseringer i periode t naturligvis avhenge av selskapets periodiseringer i periode $t-1$. Korrelasjon mellom observasjonene kan typisk oppstå når selskapet benytter standard avskrivningssatser.

Eksemplene som ble benyttet ovenfor demonstrerer utfordringer som kan oppstå når man skal forsøke å estimere regnskapskvalitet. For å redusere variasjon i feilleddet skaleres de ulike variablene med selskapets eiendeler, slik at man justerer for selskapets størrelse. Derimot vil selskapets størrelse være bedre reflektert gjennom dets eiendeler i starten av regnskapsperioden fremfor slutten. Dette kommer av at selskapets resultat, inkludert periodiseringer er en konsekvens av at formuen i $t-1$ forvaltes. Variablene skaleres derfor med selskapets eiendeler i periode $t-1$, noe som vil redusere autokorrelasjon. Avslutningsvis kan det også nevnes at modell 1 til 3 tar utgangspunkt i selskapets resultat og endring i balansen, det vil si ikke-akkumulerende verdier for å redusere mulig autokorrelasjon.

6. Normalitet

Feilleddet u skal være normalfordelt med gjennomsnitt lik 0, varians lik σ^2 og uavhengig av x . Feilleddets distribusjon kan under denne antakelsen uttrykkes på følgende måte $u \sim N(0, \sigma^2)$. Denne forutsetningen er essensiell for å kunne utføre hypotesetesting (Wooldridge, 2013).

5.6.3 Hypotesetesting

For å trekke en slutning om samvariasjon mellom den avhengige og uavhengige variabelen, må samvariasjonen hypotese testes i et forskningsperspektiv. En slik prosess undersøker hvorvidt nullhypotesen (H_0) kan med sikkerhet avkreftes. Nullhypotesen komplementeres med en alternativ hypotese (H_1), formulert som det motsatte av nullhypotesen. På denne måten vil en avkreftelse av nullhypotesen bekrefte det alternative utsagnet (Wooldridge, 2013).

I lys av vår problemstilling er nullhypotesen (H_0) at fravalg av revisor har ingen betydning for regnskapskvaliteten. Den alternative hypotesen er derimot at fravalg har negativ betydning for regnskapskvaliteten. Utsagnene kan uttrykkes på følgende måte:

$$H_0: \beta_{Fravalg} = 0$$

$$H_1: \beta_{Fravalg} < 0$$

Signifikansnivået vil i hypotesetesting avgjøre den nødvendige sikkerheten for å fastslå at nullhypotesen kan forkastes. Signifikansnivået i hypotesetesting settes typisk til 1 %, 5 % eller 10 %, noe som innebærer at nullhypotesen kan forkastes med 99 %, 95 % eller 90 % sikkerhet. Eventuelt kan man oppgi p-verdien som illustrerer det laveste signifikansnivået for at nullhypotesen blir forkastet (Wooldridge, 2013).

5.6.4 Modellens forklaringskraft

R-kvadrat måler i hvilken grad variansen i den avhengige variabelen er forklart med modellens uavhengige variabler. R-kvadrat er dermed et kvalitetsmål på modellens forklaringskraft og kan beregnes på følgende måte (Wooldridge, 2013):

$$R^2 = \frac{SSE}{SST}, \text{ hvor: } SSE = \sum_{i=1}^n (\hat{y}_i - \bar{y}) \text{ og } SST = \sum_{i=1}^n (y_i - \bar{y})^2$$

Uttrykket ovenfor viser at R-kvadrat måler forholdet mellom forklart varians (SSE) og den totale variansen (SST). En økning i R-kvadrat vil dermed illustrere at modellens forklaringskraft øker. R-

kvadrat benyttes i vår studie til å avgjøre hvorvidt de ulike uavhengige variablene styrker modellens forklaringskraft og følgelig bidrar med å ta høyde for andre forhold (Wooldridge, 2013).

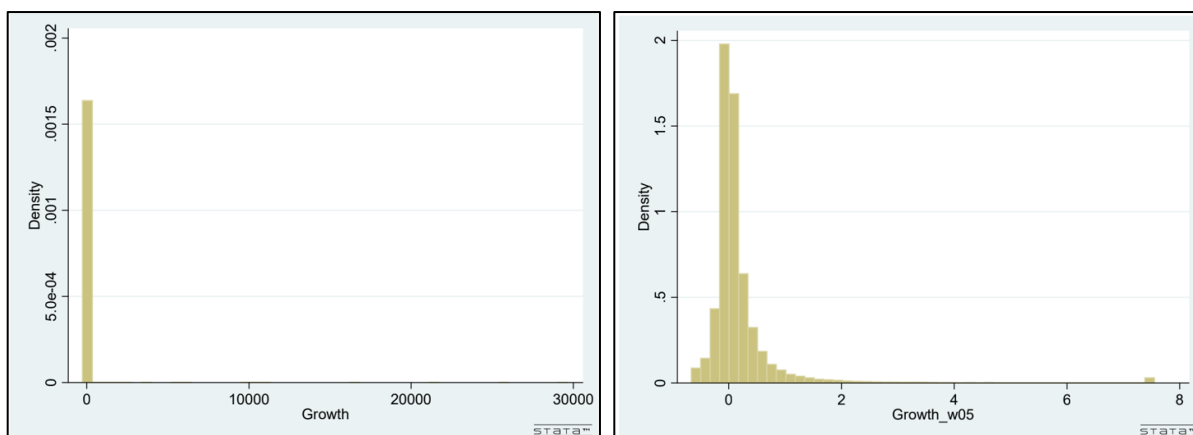
5.6.5 Winsorization

Et vanlig problem innenfor statistisk analyse er at datasettet inneholder ekstremobservasjoner. Slike observasjoner kan være feil, ulogiske eller generelt ikke representative for populasjonen. Ekstremverdier kan muligens skape støy i utvalget og gi mindre robust statistikk. Dette kommer av at distribusjonens gjennomsnitt og standardavvik er svært sensitiv for ekstremverdier. Det er derfor ofte nødvendig å redusere virkningen av slike observasjoner for å oppnå representative resultater.

«Winsorization» er en metode som benyttes for å håndtere ekstremobservasjoner i datasettet. Denne metodikken innebærer å sette verdiene til ekstremobservasjonene lik verdiene til observasjoner på et gitt nedre og øvre ytterpunkt i distribusjonen. Med andre ord fjerner ikke metodikken observasjoner, men heller nedjusterer deres verdi og følgelig deres virkning (Dixon & Yuen, 1974). I denne studien har vi utført «winsorization» for variablene som inngår i den generelle testmodellen. Ytterpunktet er satt til 0,5 %, slik at ekstremverdier utover dette punktet nedjusteres til samme verdi som observasjoner ved 0,5 %.

For å illustrere effekten av «winsorization» presenteres distribusjonen av variabelen «Growth» i figur 5.1. Diagrammet til venstre presenterer distribusjonen før «winsorization» og diagrammet til høyre presenterer distribusjonen etter «winsorization». Distribusjonen til «Growth» kan i utgangspunktet ikke studeres visuelt, noe som illustrerer hvordan ekstremobservasjoner påvirker utvalget. Se vedlagt appendiks C for utførelse av «winsorization» i STATA.

Figur 5.1: Grafisk illustrasjon av «winsorization»

Note: Figuren presenterer distribusjonen av den uavhengige variabelen «Growth» før og etter «winsorization» til 0,5 %. Figuren til venstre presenterer den opprinnelige distribusjonen og figuren til høyere presenterer distribusjonen justert for ekstremverdier.

5.6.6 Variance inflation factor

I henhold til forutsetning nr. 4 presentert under delkapittel 5.6.2 skal det ikke foreligge perfekt korrelasjon eller høy multikollinearitet mellom de uavhengige variablene. Perfekt korrelasjon gjøre det umulig å anslå deres respektive virkning, mens høy multikollinearitet gjøre det generelt vanskeligere å forkaste nullhypotesen. Dette kommer av at høyere korrelasjon kan føre til høyere usikkerhet i estimatene, dermed står man overfor et bytteforhold mellom å beholde relevante korrelerende variabler og deres p-verdi (Murray, Nguyen, Lee, Remmenga & Smith, 2012).

Multikollinearitet i en multipel regresjonsmodell kan måles ved å benytte indikatoren «variance inflation factor» (VIF). Målingen utføres ved å kjøre regresjon for hver respektiv uavhengig variabel som en funksjon av de andre uavhengige variablene. VIF kan deretter beregnes på følgende måte (Murray et al., 2012):

$$VIF_i = \frac{1}{1-R_i^2}$$

Desto mer den uavhengige variabelen kan forklares med de andre uavhengige variablene, desto høyere er R-kvadrat og VIF. I denne studien benyttes VIF til å identifisere uavhengige variabler som forårsaker multikollinearitet. Variabler med høy VIF ekskluderes for å redusere multikollinearitet.

6. Spesifisering av den generelle testmodellen

I forrige kapittel beskrev vi hvilken informasjon som er innhentet og hvordan den kan analyseres i lys av økonometri. Vi benytter denne informasjonen videre til å undersøke hva som driver frem regnskap av lav og høy kvalitet. Denne undersøkelsen utføres ved bruk av en regresjonsmodell som er særskilt utarbeidet for å verifisere om revisor og autorisert regnskapsfører påvirker regnskapskvalitet. Denne regresjonsmodellen refereres til som den generelle testmodellen og dens utforming, deskriptiv statistikk, multikollinearitet og feilledd er beskrevet videre i de kommende delkapitlene.

6.1 Utforming

Basert på innhentet informasjon har vi konstruert følgende funksjon for regnskapskvalitet: $RK_i = RK(EB_i, S_i, FE_i, L_i, OD_i)$, hvor regnskapskvalitet (RK) kan forklares med selskapets bruk av ekstern bistand (EB), størrelse (S), finansiell eksponering (FE), lønnsomhet (L) og operasjonelle driftssyklus (OD). De uavhengige variablene som inkluderes i modellen er basert på den generelle testmodellen til Langli (2015). Funksjonen inndeles videre etter hvorvidt regnskapskvalitet antas å være homogen eller heterogen. Hvor homogen regnskapskvalitet innebærer at den avhengige variabelen inkluderer absolutt verdi av samtlige residualer fra modell 1 til 3. Modellen for heterogen regnskapskvalitet analyserer derimot positive og negative residualer hver for seg. Modellene uttrykkes på følgende måte:

Homogen regnskapskvalitet

$$\begin{aligned} \text{AbsDACC}_{i,t} \\ \text{AbsDAR}_{i,t} \\ \text{AbsDREV}_{i,t} \end{aligned} &= \beta_0 + \beta_1 \text{Fravalg}_{i,t} + \beta_2 \text{Anmerkning}_{i,t} + \beta_3 \text{Autorisert_RF}_{i,t} + \beta_4 \text{Ln_REV}_{i,t} + \\ & \beta_5 \text{Ln_Assets}_{i,t} + \beta_6 \text{INV}_{i,t} + \beta_7 \text{Alder}_{i,t} + \beta_8 \text{LEV}_{i,t} + \beta_9 \text{Growth}_{i,t} + \beta_{10} \text{ROE}_{i,t} + \\ & \beta_{11} \text{LOSS}_{i,t} + \beta_{12} \text{OPCYCLE}_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

Heterogen regnskapskvalitet

$$\begin{aligned} \text{AbsDACC_P}_{i,t} \\ \text{AbsDACC_N}_{i,t} \\ \text{AbsDAR_P}_{i,t} \\ \text{AbsDAR_N}_{i,t} \\ \text{AbsDREV_P}_{i,t} \\ \text{AbsDREV_N}_{i,t} \end{aligned} &= \beta_0 + \beta_1 \text{Fravalg}_{i,t} + \beta_2 \text{Anmerkning}_{i,t} + \beta_3 \text{Autorisert_RF}_{i,t} + \beta_4 \text{Ln_REV}_{i,t} + \\ & \beta_5 \text{Ln_Assets}_{i,t} + \beta_6 \text{INV}_{i,t} + \beta_7 \text{Alder}_{i,t} + \beta_8 \text{LEV}_{i,t} + \beta_9 \text{Growth}_{i,t} + \beta_{10} \text{ROE}_{i,t} + \\ & \beta_{11} \text{LOSS}_{i,t} + \beta_{12} \text{OPCYCLE}_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

hvor:

Homogen regnskapskvalitet (RK)

- AbsDACC_{i,t} = Estimat på periodiseringskvalitet med hensyn til selskapets totale periodiseringer i periode t. Herunder residualen fra modell 1 multiplisert med -1.
- AbsDAR_{i,t} = Estimat på periodiseringskvalitet med hensyn til selskapets driftsinntekter i periode t. Herunder residualen fra modell 2 multiplisert med -1.
- AbsDREV_{i,t} = Estimat på regnskapskvalitet med hensyn til selskapets inntektsføringer i periode t. Herunder residualen fra modell 3 multiplisert med -1.

Heterogen regnskapskvalitet (RK)

- AbsDACC_P_{i,t} = Kun positive residualer fra modell 1 multiplisert med -1.
- AbsDAR_P_{i,t} = Kun positive residualer fra modell 2 multiplisert med -1.
- AbsDREV_P_{i,t} = Kun positive residualer fra modell 3 multiplisert med -1.
- AbsDACC_N_{i,t} = Kun negative residualer fra modell 1.
- AbsDAR_N_{i,t} = Kun negative residualer fra modell 2.
- AbsDREV_N_{i,t} = Kun negative residualer fra modell 3.

Ekstern bistand (EB)

- Fravalg_{i,t} = Indikatorvariabel som tar verdi 1 hvis selskapet har valgt bort revisor i periode t.
- Anmerkning_{i,t} = Indikatorvariabel som tar verdi 1 hvis revisor har avgitt merknad i periode t.
- Autorisert_RF_{i,t} = Indikatorvariabel som tar verdi 1 hvis selskapet benytter autorisert regnskapsfører i 2018.

Størrelse (S)

- Ln_REV_{i,t} = Naturlig logaritme av selskapets driftsinntekter i periode t.
- Ln_Assets_{i,t} = Naturlig logaritme av selskapets eiendeler i periode t.
- INV_{i,t} = Selskapets varelager i periode t, skalert med selskapets eiendeler i periode t.
- Alder_{i,t} = Selskapets alder i antall år, beregnet som differansen mellom periode t og stiftelsesdato.

Finansiell eksponering (FE)

- LEV_{i,t} = Selskapets gjeldsgrad i periode t.

Lønnsomhet (L)

- Growth_{i,t} = Selskapets vekst i sum eiendeler i periode t.
- ROE_{i,t} = Selskapets egenkapitalrentabilitet i periode t.
- LOSS_{i,t} = Indikatorvariabel som tar verdi 1 hvis selskapet gikk med underskudd i periode t.

Operasjonell driftssyklus (OD)

- OPCYCLE_{i,t} = Selskapets operasjonelle driftssyklus, herunder varelagerets gjennomsnittlige om-løpshastighet tillagt gjennomsnittlig kredittid til kunder i periode t.

6.1.1 Homogen regnskapskvalitet

Regnskapskvalitet beregnes som differansen mellom selskapets faktiske og estimerte totale periodiseringer (modell 1), inntektsperiodiseringer (modell 2) og inntektsføringer generelt (modell 3). I regresjonsanalysen for modell 1 til 3 vil regnskapskvaliteten representere observasjonens residual, det vil si hva som ikke kan forklares. Under antakelse om at regnskapskvalitet er homogen, vil alle residualer behandles likt, uavhengig av deres fortegn.

6.1.2 Heterogen regnskapskvalitet

Under antakelse om at regnskapskvalitet er heterogen utfører vi uavhengige regresjonsanalyser for positive og negative residualer separat. Positive residualer representerer at selskapet har høyere totale periodiseringer/inntektsperiodiseringer/inntektsføringer enn hva som er forventet. Nærmere bestemt, vil positiv residual bety at selskapet har et høyere resultat enn hva som er forventet i bransjen. Positive residualer kan være assosiert med bevisst eller ubevisst optimistisk bokføring, hvor inntekter er overrapportert og/eller kostnader er underrapportert. Negativ residual vil derimot bety at selskapet avviker negativt fra bransjen, og den unormale aktiviteten har en netto resultatreduserende effekt. Negative residualer kan med andre ord være assosiert med bevisst eller ubevisst pessimistisk bokføring, hvor inntekter er underrapportert og/eller kostnader er overrapportert.

Positive og negative residualer studeres separat, da det antas at drivere har ulik betydning ut ifra hvorvidt den unormale aktiviteten øker eller reduserer resultatet. Dette er to helt forskjellige situasjoner og behandles derfor ulikt. Lik behandling kan i verste fall eliminere effekten til en eller flere av de uavhengige variablene. Helt eller delvis netting av effekten kan gi større usikkerhet i estimatene og følgelig gjøre det vanskeligere å forkaste nullhypotesen. Vi ønsker med denne fremgangsmåten å komme nærmere den virkelige modellen generelt, samtidig som vi presenterer et nytt bidrag til den eksisterende litteraturen om regnskapskvalitet.

6.1.3 Ekstern bistand

Ekstern bistand innebærer i denne studien revisors og autorisert regnskapsførers påvirkning på regnskapskvalitet. Det antas at revisor kan ha direkte og indirekte påvirkning på regnskapskvalitet. Med direkte påvirkning menes at regnskapskvaliteten økes som følge av at revisor påvirker regnskapstallene ved å avdekke og korrigere vesentlige feil. Revisor kan også ha en preventiv effekt ved sin tilstedeværelse, alternativt kan revisor forhindre at vesentlige feil forekommer ved å påpeke svakheter i internkontrollen.

Når selskapets ledelse ikke er villig til å endre vesentlige feil, kan revisor avggi modifisert beretning. I en slik anledning vil revisor presisere forholdet eller ta forbehold slik at brukeren av regnskapet blir kjent med usikkerheten. Modifisert beretning antas derfor å være assosiert med lavere regnskapskvalitet og refereres til som revisors anmerkning i denne studien. Det må derimot presiseres at modifisert beretning hever kvaliteten, da anmerkning kan gi beslutningsnyttig informasjon til brukeren av regnskapet.

Fravalg av revisor skal i denne studien måle revisors direkte effekt på regnskapskvalitet. Dette er en indikatorvariabel som tar verdi 1 hvis selskapet har valgt bort revisor. Revisors merknad vil derimot måle revisors indirekte effekt på regnskapskvalitet. Denne indikatorvariabelen tar verdi 1 hvis revisor har avgitt modifisert beretning. Begge variablene antas å påvirke kvaliteten negativt, men i større grad når lav regnskapskvalitet kommer av resultatøkende uvanlig aktivitet (positive residualer).

Den uavhengige variabelen «Autorisert_RF» er en indikatorvariabel som tar verdi 1 hvis selskapet hadde autorisert regnskapsfører i 2018. Variabelen skal måle effekten av å ha autorisert regnskapsfører og antas å heve regnskapskvaliteten. Dette begrunnes med at autorisert regnskapsfører har en formell utdanning, erfaring fra bransjen og ikke minst insentiver for å beholde autorisasjonen, noe som styrker deres integritet.

6.1.4 Kontrollvariablene

Kontrollvariablene som benyttes i denne studien er i all hovedsak basert på Langli (2015). Vi har komplementert den generelle testmodellen til Langli (2015) med å inkludere selskapets alder og naturlig logaritme av eiendeler. Med dette skal selskapets inntekter, eiendeler, varelager og alder representere selskapets størrelse. Studien har et høyt fokus på å måle sammenhengen mellom selskapets størrelse og regnskapskvalitet. Dette utføres for å påse at variabelen fravalg i minst mulig grad assosieres med selskapets størrelse. Ideelt skal fravalg kun reflektere hvorvidt selskapet har revisor eller ei. Når selskapets størrelse ikke kan forklares gjennom kontrollvariabler, vil fravalg pådra seg sammenhenger som er utenfor revisors kontroll. Under slike omstendigheter vil man ikke kunne bruke estimatet for fravalg til å simulere konsekvensen av fravalg for større selskaper.

I tillegg til variablene beskrevet i dette kapittelet inkluderer vi også indikatorvariabler for de ulike regnskapsårene og bransjene, disse er spesifisert ytterligere i appendiks D. I dette appendikset har vi også vedlagt hypoteser for hver av de uavhengige variablene, med unntak av regnskapsår og

bransjer. Hypotesene brukes videre til å vurdere kvaliteten til modellene ved å undersøke hvorvidt estimatene gir logiske svar. Med kvaliteten til modellen menes hvor egnet den er til å ta høyde for andre forhold.

6.2 Deskriptiv statistikk

I tabell 6.1 nedenfor presenteres deskriptiv statistikk for utvalgte variabler og er et utdrag av tabell E.1 vedlagt i appendiks E. I appendiks E er det også vedlagt spesifikt deskriptiv statistikk for fravalgselskaper, revisjonspliktige og ulike intervaller for omsetning. Den deskriptive statistikken definerer modellenes nedre og øvre grenser, da modellene vil ha utfordringer med å gi gode estimater når det benyttes ikke-observerte verdier. I tabell 6.1. vil gjennomsnittet for indikatorvariabler representere andelen i utvalget som tilhører denne gruppen. Ut ifra tabellen vil man for eksempel kunne se at gjennomsnittet for fravalg er lik 0,22077, noe som betyr at utvalget består av 22 % ureviderte årsregnskap.

Tabell 6.1: Deskriptiv statistikk for utvalgte variabler

Variabler	N	Gj.snitt	Sd	Min	Maks
AbsDACC	83405	-0,16240	0,23116	-2,59631	0,00000
AbsDACC_P	46865	-0,15484	0,22599	-2,59631	0,00000
AbsDACC_N	36540	-0,17209	0,23728	-2,20124	0,00000
AbsDAR	83405	-0,06781	0,15690	-9,27238	0,00000
AbsDAR_P	38500	-0,07368	0,12654	-5,14089	0,00000
AbsDAR_N	44331	-0,06359	0,17973	-9,27238	0,00000
AbsDREV	83405	-0,00095	0,00132	-0,03011	0,00000
AbsDREV_P	73922	-0,00096	0,00125	-0,03011	0,00000
AbsDREV_N	9433	-0,00088	0,00182	-0,02382	0,00000
Fravalg	83405	0,22077	0,41477	0,00000	1,00000
Anmerk	83405	0,04564	0,20871	0,00000	1,00000
Autorisert_RF	83405	0,69063	0,46224	0,00000	1,00000
Ln_REV_w05	83405	8,68521	1,15213	6,92560	11,76411
Ln_Assets_w05	83313	9,07996	1,47427	5,84063	13,81551
INV_w05	83405	0,06462	0,16716	0,00000	0,93826
Alder_w05	83405	15,81915	13,77550	3,00000	92,00000
LEV_w05	83405	0,63788	0,28206	0,00978	1,42996
Growth_w05	83405	0,19542	0,76834	-0,66419	7,55224
ROE_w05	83396	1,01824	4,51113	-15,538	42,5185
LOSS	83405	0,15705	0,36385	0,00000	1,00000
OPCYCLE_w05	83405	41,05779	57,19201	0,00000	441,716

Note: Tabellen presenterer beskrivende statistikk for utvalget med hensyn til avhengige og uavhengige variablene som studeres i den generelle testmodellen. Statistikken er hentet fra perioden 2014 – 2018. Fullstendig tabell er vedlagt i appendiks E.

6.2.1 Deskriptiv statistikk utover omsetning

Tabell 6.2 presenterer gjennomsnittlig regnskapskvalitet utover omsetning, hvor omsetning kan forestille selskapets størrelse. Tabellen viser at periodiseringskvalitet (AbsDACC og AbsDAR) faller gjennomsnittlig utover omsetning, mens kvaliteten på inntektsføring generelt (AbsDREV) øker utover omsetning. Dette illustrerer at de ulike avhengige variablene representerer ulike perspektiver på kvalitet. Hvordan de ulike uavhengige variablene påvirker regnskapskvalitet kan dermed avhenge av hvilket perspektiv som benyttes. Dersom fravalg reduserer regnskapskvaliteten generelt i alle modellene, vil dette bekrefte at revisor ikke er partisk.

Tabell 6.2 Gjennomsnittlig regnskapskvalitet utover omsetning

Variabler	0-2	2-4	4-6	6-8	8-10	>10
AbsDACC	-0,1493	-0,1619	-0,1690	-0,1667	-0,1677	-0,1664
AbsDACC_P	-0,1379	-0,1542	-0,1590	-0,1671	-0,1584	-0,1627
AbsDACC_N	-0,1683	-0,1724	-0,1812	-0,1662	-0,1787	-0,1705
AbsDAR	-0,0375	-0,0556	-0,0700	-0,0793	-0,0812	-0,0900
AbsDAR_P	-0,0451	-0,0644	-0,0762	-0,0818	-0,0867	-0,0917
AbsDAR_N	-0,0326	-0,0488	-0,0653	-0,0774	-0,0766	-0,0889
AbsDREV	-0,0013	-0,0012	-0,0012	-0,0010	-0,0009	-0,0005
AbsDREV_P	-0,0013	-0,0012	-0,0012	-0,0010	-0,0009	-0,0005
AbsDREV_N	-0,0017	-0,0015	-0,0012	-0,0009	-0,0008	-0,0004

Note: Deskriptiv statistikk for avhengige variabler utover omsetning, oppgitt i MNOK.

6.2.2 Korrelasjon mellom anmerkning og regnskapskvalitet

I tabell 6.3 presenteres Pearsons korrelasjonskoeffisienter for ulike mål på regnskapskvalitet og revisors anmerkning, og er et utdrag av korrelasjonsmatrisen presentert i tabell F.2 i appendiks F. Samtlige koeffisienter er negative, noe som betyr at revisors anmerkning er assosiert med lavere regnskapskvalitet. Dette funnet er konsistent med konklusjonen i Langli-rapporten (2015). Korrelasjonskoeffisientene bekrefter også at revisors anmerkning korrelerer sterkere med positive residualer enn negative residualer. Dette funnet blir videre drøftet i lys av våre hypoteser i kapittel 7.

Tabell 6.3: Korrelasjonskoeffisienter mellom regnskapskvalitet og merknad

Regnskapskvalitet	Anmerkning	Regnskapskvalitet	Anmerkning	Regnskapskvalitet	Anmerkning
AbsDACC	-0,0448***	AbsDAR	-0,0672***	AbsDREV	-0,0264***
AbsDACC_P	-0,0509***	AbsDAR_P	-0,0685***	AbsDREV_P	-0,0313***
AbsDACC_N	-0,0370***	AbsDAR_N	-0,0674***	AbsDREV_N	-0,008

Note: Tabellen viser Pearsons korrelasjonskoeffisient for regnskapskvalitet og revisors merknad. *, ** og *** indikerer signifikant koeffisient med signifikansnivå på henholdsvis 0,1, 0,05 og 0,01.

6.3 Multikollinearitet

Etter forutsetning nr. 4 presentert under delkapittel 5.6.2 skal variablene være uavhengige av hverandre, nærmere bestemt ikke ha perfekt korrelasjon eller høy grad av multikollinearitet. Vi har testet samtlige regresjoner for multikollinearitet ved hjelp av VIF, og presenterer beregnet VIF for regresjon av AbsDACC, AbsDACC_P og AbsDACC_N i tabell 6.4 nedenfor. Fullstendig tabell for hver regresjon er vedlagt i appendiks F. En tommelfingerregel for å håndtere multikollinearitet er å ekskludere variabler med VIF over 10 (Langli, 2015). I denne studien har ingen av variablene VIF over 4. Det presiseres samtidig at ingen av variablene har høyere korrelasjon enn 0,5. Både VIF og korrelasjon er på et uproblematisk nivå og vi konkluderer dermed med at forutsetning nr. 4 er møtt.

Tabell 6.4: VIF for et utvalg av modellene

AbsDACC		AbsDACC_P		AbsDACC_N	
Variabler	VIF	Variabler	VIF	Variabler	VIF
Ln_Assets_w05	3,28	Ln_Assets_w05	3,19	Ln_Assets_w05	3,51
Ln_REV_w05	2,6	Ln_REV_w05	2,54	Ln_REV_w05	2,76
NACE_41200	1,77	NACE_41200	1,73	NACE_41200	1,84
Y2018	1,67	Y2018	1,67	Y2018	1,68
Y2017	1,63	Y2017	1,64	INV_w05	1,67
INV_w05	1,62	Y2016	1,61	NACE_47111	1,63
Y2016	1,6	INV_w05	1,61	Y2017	1,63
NACE_47111	1,55	NACE_47111	1,51	Y2016	1,58
NACE_47710	1,51	NACE_47710	1,48	NACE_47710	1,55
Fravalg	1,46	Fravalg	1,44	NACE_49410	1,48
NACE_56101	1,42	NACE_56101	1,41	Fravalg	1,48
NACE_43210	1,4	NACE_43210	1,39	NACE_56101	1,44
NACE_49410	1,4	NACE_49410	1,34	NACE_43210	1,43
NACE_69201	1,35	NACE_69201	1,34	NACE_43120	1,4
NACE_43120	1,35	NACE_70220	1,32	NACE_45200	1,4
...
NACE_68320	1,05	NACE_68320	1,05	NACE_68320	1,05
Gj.snittlig VIF	1,40	Gj.snittlig VIF	1,38	Gj.snittlig VIF	1,44

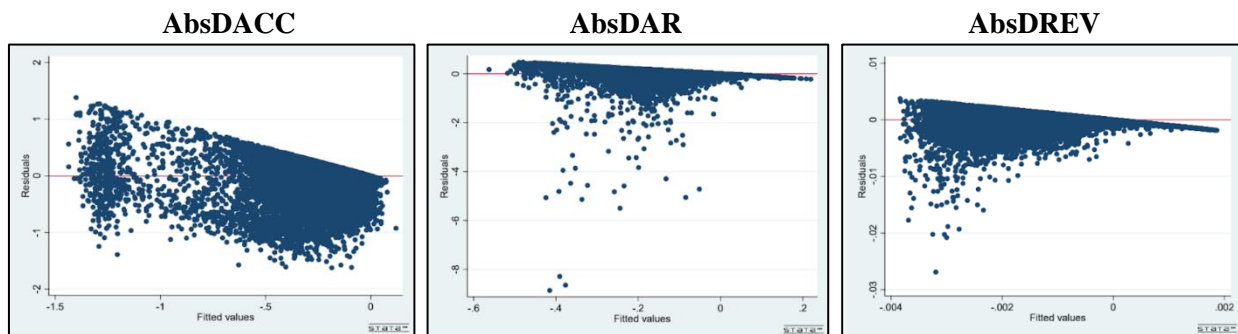
Note: Tabellen viser beregnet VIF for utvalgte variabler i regresjon av AbsDACC, AbsDACC_P og AbsDACC_N. Tabellen er et utdrag av tabell F.1, vedlagt i appendiks F.

6.4 Feilleddet

Modellenes feilledd skal etter forutsetning nr. 5 presentert under delkapittel 5.6.2 ha en konstant varians og ikke variere utover x for de uavhengige variablene. Figur 6.1 nedenfor presenterer feilleddets distribusjon for regresjon av AbsDACC, AbsDAR og AbsDREV. Distribusjonen illustrerer tydelig at feilleddets varians ikke er konstant. Dette har også blitt bekreftet med Breusch-Pagan test.

Med hensyn til forutsetning nr. 5 kan feilleddet for de ulike observasjonene ikke korrelere med hverandre. Dette er noe utfordrende å unngå, ettersom at observasjoner fra samme selskap vil antakeligvis korrelere. Vi antar at observasjoner fra samme selskap vil korrelere og justerer for autokorrelasjon uten videre diskusjon. MKM forutsetningene er med andre ord ikke møtt og vi tar derfor hensyn til heteroskedastisitet og autokorrelasjon ved å kjøre robust regresjon, justert for klynger (cluster) i samme selskap.

Figur 6.1: Distribusjon av residualer

Note: Diagrammene presenterer distribusjonen av residualer for regresjon av AbsDACC, AbsDAR og AbsDREV.

7. Resultater

I dette kapittelet presenteres resultater fra de endelige regresjonene, samt en tolkning av informasjonen. Resultatene ses først mot hypotesene for å vurdere modellenes totale kvalitet og hvorvidt andre forhold har blitt hensyntatt. Deretter sammenstilles resultatene for å vurdere hvorvidt det gir mening å betrakte regnskapskvalitet som homogen og/eller heterogen. Avslutningsvis gjennomgås resultatene spesifikt for revisor og autorisert regnskapsfører.

7.1 Estimeringsresultater

I tabell 7.1 nedenfor presenteres resultatene fra den generelle testmodellen når regnskapskvalitet måles med hensyn til selskapets totale periodiseringer. Fullstendige resultater fra regresjonene er vedlagt i appendiks G. I den kommende diskusjonen vil resultatene fra denne tabellen bli referert til som resultater fra modell 1.

Tabell 7.1: Regresjonsresultater fra modell 1

AbsDACC AbsDACC_P AbsDACC_N	Homogen regnskapskvalitet		Heterogen regnskapskvalitet			
	Absolutt verdier		Positive residualer		Negative residualer	
	Koef.	Robust SE.	Koef.	Robust SE.	Koef.	Robust SE.
Fravalg	-0,007992***	0,002324	-0,007317***	0,002732	-0,009936***	0,003457
Anmerkning	-0,020005***	0,004026	-0,026297***	0,005321	-0,007929	0,005672
Autorisert_RF	0,003524*	0,001818	0,003320	0,002042	0,003399	0,002599
Ln_REV_w05	-0,018423***	0,001316	-0,015987***	0,001559	-0,018333***	0,002014
Ln_Assets_w05	0,025033***	0,001172	0,023166***	0,001319	0,024554***	0,001810
INV_w05	-0,102487***	0,008548	-0,17262***	0,010825	0,018666*	0,010437
Alder_w05	0,000286***	0,000054	0,000295***	0,000060	0,000271***	0,000077
LEV_w05	-0,024584***	0,003034	0,021266***	0,003511	-0,096241***	0,004714
Growth_w05	-0,13637***	0,002519	-0,152512***	0,003657	-0,120822***	0,003311
ROE_w05	-0,001579***	0,000270	-0,00205***	0,000345	-0,000914**	0,000400
LOSS	-0,023717***	0,002188	-0,02323***	0,002792	-0,023833***	0,003199
OPCYCLE_w05	-0,000077***	0,000016	-0,000126***	0,000019	0,000013	0,000022
N		83304	46793		36511	
F-verdi		229,73	162,74		119,55	
Prob > F		0,0000	0,0000		0,0000	
R-kvadrat		0.3121	0.3420		0.2976	
VIF (gj.snitt)		1,40	1,38		1,44	

Note: Tabellen presenterer utvalgte estimeringsresultater fra modell 1 og er et utdrag fra tabell G.1, G.2 og G.3, vedlagt i appendiks G. *, ** og *** indikerer henholdsvis signifikant koeffisient med et signifikansnivå på 0,1, 0,05 og 0,01. Variabler som ender med w05 indikerer at den er blitt «winsorized» til 0,5 %.

I tabell 7.2 nedenfor presenteres resultatene fra den generelle testmodellen når regnskapskvalitet måles med hensyn til selskapets inntektsperiodiseringer. Fullstendige resultater fra regresjonene er vedlagt i appendiks G. I den kommende diskusjonen vil resultatene fra denne tabellen bli referert til som resultater fra modell 2.

Tabell 7.2: Regresjonsresultater fra modell 2

AbsDAR AbsDAR_P AbsDAR_N	Homogen regnskapskvalitet		Heterogen regnskapskvalitet			
	Absolutt verdier		Positive residualer		Negative residualer	
	Koef.	Robust SE.	Koef.	Robust SE.	Koef.	Robust SE.
Fravalg	0,002153	0,001351	0,002831*	0,001600	0,001868	0,001825
Anmerkning	-0,016231***	0,003876	-0,013317***	0,003241	-0,017786***	0,006691
Autorisert_RF	0,001302	0,001373	-0,000038	0,001369	0,002650	0,001974
Ln_REV_w05	-0,033842***	0,000999	-0,031628***	0,001066	-0,035906***	0,001451
Ln_Assets_w05	0,033309***	0,000835	0,033797***	0,000866	0,033129***	0,001217
INV_w05	0,003146	0,005387	0,036594***	0,005008	-0,01757**	0,007886
Alder_w05	0,000428***	0,000035	0,000317***	0,000037	0,000502***	0,000048
LEV_w05	-0,010299***	0,002425	-0,011598***	0,002306	-0,007934**	0,003719
Growth_w05	0,007732***	0,001063	-0,01355***	0,001510	0,027771***	0,001432
ROE_w05	-0,000293	0,000202	0,000115	0,000190	-0,000651**	0,000314
LOSS	-0,019143***	0,001824	-0,011394***	0,001758	-0,024465***	0,003017
OPCYCLE_w05	-0,000786***	0,000041	-0,000507***	0,000019	-0,001038***	0,000077
N		83304		38494		44324
F-verdi		373,33		348,70		206,96
Prob > F		0,0000		0,0000		0,0000
R-kvadrat		0,2142		0,2980		0,2050
VIF (gj.snitt)		1,40		1,44		1,37

Note: Tabellen presenterer utvalgte estimeringsresultater fra modell 2 og er et utdrag fra tabell G.4, G.5 og G.6, vedlagt i appendiks G. *, ** og *** indikerer henholdsvis signifikant koeffisient med et signifikansnivå på 0,1, 0,05 og 0,01. Variabler som ender med w05 indikerer at den er blitt «winsorized» til 0,5 %.

I tabell 7.3 nedenfor presenteres resultatene fra den generelle testmodellen når regnskapskvalitet måles med hensyn til selskapets inntektsføringer generelt. Fullstendige resultater fra regresjonene er vedlagt i appendiks G. I den kommende diskusjonen vil resultatene fra denne tabellen bli referert til som resultater fra modell 3.

Tabell 7.3: Regresjonsresultater fra modell 3

AbsDREV AbsDREV_P AbsDREV_N	Homogen regnskapskvalitet		Heterogen regnskapskvalitet			
	Absolutt verdier		Positive residualer		Negative residualer	
	Koef.	Robust SE.	Koef.	Robust SE.	Koef.	Robust SE.
Fravalg	-0,000325***	0,000014	-0,000323***	0,000014	-0,000304***	0,000048
Anmerkning	-0,000051**	0,000021	-0,000054**	0,000021	-0,000022	0,000057
Autorisert_RF	0,000071***	0,000010	0,00007***	0,000010	0,000039	0,000038
Ln_REV_w05	-0,000061***	0,000007	-0,000096***	0,000006	0,000020	0,000027
Ln_Assets_w05	0,000557***	0,000007	0,000598***	0,000007	0,000377***	0,000025
INV_w05	0,000294***	0,000029	0,000252***	0,000029	0,000213***	0,000071
Alder_w05	0,000001***	0,0000003	0,000002***	0,0000003	0,000001	0,000001
LEV_w05	-0,000013	0,000016	0,000003	0,000016	-0,000375***	0,000072
Growth_w05	-0,000018	0,000018	0,000267***	0,000018	-0,000578***	0,000034
ROE_w05	-0,000004***	0,000002	-0,000004***	0,000001	0,00001*	0,000006
LOSS	-0,000185***	0,000012	-0,00016***	0,000011	0,000059	0,000047
OPCYCLE_w05	0,0000004***	0,0000001	0,0000004***	0,0000001	0,0000003	0,0000004
Obs		83304		73822		9432
F-verdi		557,96		557,19		52,93
Prob > F		0,0000		0,0000		0,0000
R-kvadrat		0,4029		0,4680		0,4292
VIF (gj.snitt)		1,40		1,37		1,99

Note: Tabellen presenterer utvalgte estimeringsresultater fra modell 3 og er et utdrag fra tabell G.7, G.8 og G.9, vedlagt i appendiks G. *, ** og *** indikerer henholdsvis signifikant koeffisient med et signifikansnivå på 0,1, 0,05 og 0,01. Variabler som ender med w05 indikerer at den er blitt «winsorized» til 0,5 %.

7.2 Hypoteser

Vi kontrollerer resultatene opp mot hypotesene for de uavhengige variablene, med unntak av regnskapsår og bransjer. Vi undersøker hvorvidt estimatene gir logiske svar sett mot hypotesene vedlagt i appendiks D. Ikke-logiske svar kan indikere type I-feil, det vil si at man forkaster nullhypotesen når den egentlig er sann. Hvorvidt de ulike variablene gir logiske estimater, vil reflektere modellens totale kvalitet. Dette er relevant for oppgavens problemstilling i den forstand at modellens totale kvalitet representerer hvor egnet den er til å hensynta andre forhold. Merk at drøftelsen av hypoteser er avgrenset til modeller som studerer samtlige residualer.

Samtlige funn fra modell 1 er i samsvar med våre forventninger med hensyn til koeffisientens fortegn. Som antatt vil bruk av autorisert regnskapsfører (Autorisert_RF), selskapets eiendeler (Ln_Assets_w05) og alder (Alder_w05) drive frem god regnskapskvalitet. Resterende uavhengige variabler har negativt fortegn og vil som antatt drive frem lav regnskapskvalitet. Resultatene fra modell 2 og 3 er overveiende i samsvar med forventningene, med unntak av vekst i selskapets eiendeler (Growth_w05) og selskapets varelager i modell 2, samt selskapets varelager (INV_w05) og operasjonelle driftssyklus (OPCYCLE_w05) i modell 3.

Etter videre refleksjon anser vi det som logisk at selskapets varelager er kun som forventet i modell 1. Dette kommer av at selskapets varelager er assosiert med skjønnsmessige vurderinger som avsetning for ukurans og nedskrivelse. Avsetninger som ikke påvirker selskapets inntekt, vil ikke være relevant for modell 2 og 3. I disse modellene vil det i stedet for være rimelig å anta at varelagerets størrelse representerer selskapets aktivitet. Stort varelager kan dermed indikere selskapets forventning om fremtidig salg, og høy omsetning sammen med lite varelager kan derfor betraktes som et rødt flagg.

Vi utfører ikke videre tolkning av kontrollvariabler, da totalt 34 av 36 koeffisienter gir logiske estimater med hensyn til deres fortegn. Resultatene fra de ulike modellene er også konsise med hverandre, noe som indikerer deres robusthet. På bakgrunn av dette anses modellene til å være av tilstrekkelig kvalitet og egnet til å besvare oppgavens problemstilling.

7.3 Homogen og heterogen regnskapskvalitet

Vi sammenligner modellenes R-kvadrat, variabelenes signifikans og fortegn for å vurdere hvorvidt regnskapskvalitet bør betraktes som homogen og/eller heterogen.

R-kvadrat

Det fremkommer av resultatene at R-kvadrat er høyere for modeller som studerer positive residualer sammenlignet med modeller som studerer alle eller kun negative residualer. Dette vil dermed indikere at de inkluderte variablene er i større grad egnet til å forklare positive residualer og driver frem uvanlig aktivitet med resultatøkende effekt.

Fortegn

Koeffisienten til enkelte variabler som for eksempel selskapets varelager (INV_w05) i modell 1 og vekst i selskapets eiendeler i modell 2 (Growth_w05) endrer fortegn når man går fra å studere residualene samlet til separat. Dette kan indikere at variablene driver frem resultatøkende uvanlig aktivitet og motvirker resultatreduserende uvanlig aktivitet. Eventuelt kan dette indikerer at variablene er mindre robuste.

Signifikans

Selv om variablene er signifikante når man analyserer samtlige residualer, er de derimot ikke nødvendigvis signifikante i analyse av positive og negative residualer separat. For noen variabler er det utfordrende å forkaste nullhypotesen når positive residualer studeres alene, mens for andre variabler er det utfordrende å forkaste nullhypotesen når negative residualer. Med andre ord kan dette være en indikasjon på at enkelte variabler i større grad driver frem positive residualer, mens andre driver i større grad frem negative residualer.

I enkelte tilfeller kan variabelens betydning elimineres når man studerer samtlige residualer. Selskapets varelager (INV_w05) i modell 2 og vekst i eiendeler (Growth_w05) i modell 3 er eksempler på tilfeller hvor variabelen ikke er signifikant når residualene analyseres samlet. Koeffisienten til disse variablene har ulikt fortegn og kan dermed forklare hvorfor effekten er eliminert i analyse av alle residualer. Slike tilfeller kan argumentere for at regnskapskvalitet bør betraktes som heterogen. På tilsvarende måte kan tilfeller hvor variabelen kun er signifikant i analyse av samtlige residualer argumentere for at regnskapskvalitet må betraktes som homogen. Variabelen autorisert regnskapsfører i modell 1 må betraktes som homogen, dette fordi variabelen kun er signifikant når man kjører regresjon for samtlige residualer, men kun på signifikansnivå 0,1.

Resonnement

Funnene viser at det kan være relevant å studere positive og negative residualer hver for seg. Dette vil komplementere den tradisjonelle måten, hvor man analyserer dem samlet som absolutt verdi.

Ved å studere drivkreftene netto (homogen) og brutto (heterogen), kan bruttopresentasjon gi indikasjoner på hvilken måte variablene driver frem lav regnskapskvalitet. Det vil si om variabelen driver frem, eventuelt motvirker resultatøkende eller resultatreduserende uvanlig aktivitet. På bakgrunn av dette anser vi resultatene fra samtlige modeller som relevante for videre diskusjon.

7.4 Revisors påvirkning på regnskapskvalitet

Som tidligere nevnt måles revisors direkte effekt på regnskapskvalitet med indikatorvariabelen fravalg som tar verdi 1 hvis selskapet ikke har revisor. Fravalg har signifikant negativ effekt i modell 1 og 3 med 99 % sikkerhet. Dette viser at ureviderte regnskap er assosiert med lavere regnskapskvalitet. Fravalg er i disse modellene like signifikant i analyse av positive og negative residualer. Dette indikere dermed at revisors direkte effekt ikke nødvendigvis avhenger av hvorvidt feilene har en netto resultatøkende eller resultatreduserende effekt. Funnene for fravalg er dermed ikke i samsvar med vår hypotese, da vi forventet at revisor var mer sensitiv for resultatøkende enn resultatreduserende uvanlig aktivitet. Eventuelt kan de konsise resultatene indikere at funnene er robuste.

Variabelen anmerkning representerer revisors indirekte effekt på regnskapskvalitet. Når revisor ikke har mulighet til å korrigere uvanlig aktivitet, kan revisor kommunisere usikkerheten til brukeren av regnskapet ved å avgitt modifisert beretning. Variabelen har signifikant effekt i 7 av 9 regresjoner, hvor samtlige koeffisienter har negativt fortegn. Dette er konsistent med Pearsons korrelasjonskoeffisienter presentert i tabell 6.3 under delkapittel 6.2.2. Resultatet for anmerkning indikerer at regnskap med modifisert beretning assosieres med regnskap av lavere kvalitet. Dette er logisk da revisor ville neppe ha avgitt modifisert beretning med mindre avvikene er objektivt feil og av vesentlig størrelse.

Det må derimot presiseres at anmerkning ikke har et kausalt forhold som påpekt i regresjonene. Anmerkning er ikke årsaken til lavere regnskapskvalitet, men heller et resultat av lavere regnskapskvalitet. Variabelen inkluderes for å skille mellom revisors direkte og indirekte effekt. Dette gjør at vi kan studere den isolerte endringen i regnskapskvaliteten som er assosiert med revisors merknad.

Anmerkning er nærmere bestemt ikke signifikant i modell 1 og 3 når man kun studerer negative residualer. Det kan da diskuteres om dette er en type II-feil, hvor nullhypotesen ikke forkastes når den i realiteten er usann. Denne type feil kan oppstå når utvalget ikke er valgt på en tilfeldig måte eller er av utilstrekkelig størrelse.

Hvis man derimot antar at nullhypotesen er sann, vil resultatet indikere at anmerkning ikke er assosiert med regnskap av lavere kvalitet når den uvanlige aktiviteten har resultatreduserende effekt. Resultatene viser indikasjon på at revisor vurderer feilens resultat effekt og er mer sensitiv for resultatøkende enn resultatreduserende feil. Av vår hypotese tror vi at slik oppførsel kan oppstå når revisor favoriserer forsiktighetsprinsippet.

Tegn på favorisering av forsiktighetsprinsippet kan kun observeres for revisors anmerkning og ikke fravalg av revisor. Forskjellen mellom revisors direkte og indirekte handlinger kan muligens forklare hvorfor. Å avgi modifisert beretning må anses som mer alvorlig, da dette indikerer at akkumulerte ukorrigerte feil er over revisors vesentlighetsgrense. Mens revisors direkte effekt innebærer derimot at avdekket feil korrigeres løpende i regnskapet. Da revisors anmerkning er mer alvorlig vil revisor muligens vektlegge forsiktighetsprinsippet, da resultatøkende feil kan potensielt gi større konsekvenser for brukerne av regnskapet sammenlignet med resultatreduserende feil. Overoptimisme kan for eksempel føre til at banken gir lavere rente i forhold til risiko og yter lån på feil grunnlag. Resultatøkende feil kan også føre til høyere verdsettelse av selskapet hvor konsekvensen er at nye investorer betaler en høy pris for aksjene. Forskjellen i funnene fra analysen kan dermed indikere at desto mer alvorlig handlingen er, desto mer må revisor vektlegge hvilken konsekvens feilene har for brukerne av regnskapet. Under denne antakelsen vil det være logisk at anmerkning i større grad er assosiert med resultatøkende feil, da dette vil ha størst konsekvenser for brukerne av regnskapet. Konsekvensens størrelse kan videre knyttes opp mot risiko for forringelse av revisjonsselskapets omdømme, noe som også kan forklare hvorfor ulike feil kan potensielt lede til ulike reaksjoner.

Revisors totale effekt, direkte og indirekte er i større grad signifikant i studie av selskapets totale periodiseringer (modell 1), enn studie av inntektsperiodiseringer (modell 2) og inntektsføringer generelt (modell 3). Dette kan dermed indikere at revisors betydning ikke er enklere å observere for inntekter spesifikt. Vår forventning var derimot at revisors effekt er tydeligere i studie av

inntekter (modell 2 & 3), enn både inntekter og kostnader (modell 1). Dette er imidlertid logisk hvis man antar at revisor vurderer regnskapet i sin helhet og ikke regnskapslinjer separat.

Vår hypotese antar at den uvanlige aktivitetens størrelse, fortegn og karakter avgjør revisors betydning for regnskapskvaliteten. Effekten av anmerkning representerer revisors betydning med hensyn til feilens størrelse. I tillegg assosieres anmerkninger i høyere grad med resultatøkende feil enn resultatreduserende, noe som bekrefter at revisor vektlegger feilens fortegn. Resultatene viser derimot at revisor ikke vektlegger feilens karakter, da revisors effekt ikke er tydeligere i studie av inntekter alene. Funnene gir dermed indikasjon på at to av tre antakelser om revisors behandling av uvanlig aktivitet foreligger. Vi trekker frem disse funnene for å belyse at revisors effekt på regnskapskvalitet er begrenset.

Oppsummert viser funnene til at revisor har direkte og indirekte effekt på regnskapskvalitet. Derimot må det understrekes at konklusjonen avhenger av om modellene er i stand til å hensynta andre forhold, særlig selskapets størrelse. Dersom dette er tilfellet vil variabelen fravalg kun inngå som et nytt mål på selskapets størrelse og kan ikke simulere konsekvensen av fravalg i større selskaper. Revisors anmerkning er derimot observert for ulike selskapsstørrelser og kan derfor gi et mer robust svar på om revisor har en påvirkning på regnskapskvalitet. Prinsippet er likevel:

«Ingen revisor, ingen anmerkning»

Anmerkning vil alene kunne påvise at revisor har en reell påvirkning på regnskapskvalitet. Selskaper uten revisor kan ikke få anmerkning, og derfor må denne variabelen ses i sammenheng med fravalg. Konsekvensen av å innføre fravalg blant større selskaper er naturligvis at man fjerner muligheten for å få anmerkning. Det at anmerkning er assosiert med regnskap av lavere kvalitet er ikke noe nytt i litteraturen om regnskapskvalitet (Langli, 2015). Vi kan derimot komplementere tidligere forskning med å påpeke at anmerkning i større grad er assosiert med feil som gir netto resultatøkende effekt enn resultatreduserende. Merk at denne studien kun tar utgangspunkt i hvorvidt anmerkning ble gitt og ikke hvorvidt revisor burde ha gitt.

7.5 Autorisert regnskapsførers påvirkning på regnskapskvalitet

Når autorisert regnskapsfører har signifikant påvirkning har koeffisienten positivt fortegn, dette taler for at autorisert regnskapsfører øker regnskapskvaliteten. Regnskapsførers påvirkning på regnskapskvalitet er særlig signifikant i modell 3. Derimot gjelder dette kun for regresjon av samtlige residualer og positive residualer. Variabelen autorisert regnskapsfører er ikke signifikant på konvensjonelle signifikansnivå i modell 1 og 2. Resultatene kan indikere at autorisert regnskapsfører har i større grad betydning for selskapets posteringer generelt enn kun periodiseringer. Dette kan muligens komme av at autorisert regnskapsfører ikke er direkte involvert i virksomheten og utarbeider ikke nødvendigvis selskapets periodiseringer. Eventuelt kan funnet være en type I-feil, hvor man forkaster nullhypotesen når den egentlig er sann.

Det presiseres at funnene for autorisert regnskapsfører må tolkes med forsiktighet. Dette fordi studien antar at selskaper med autorisert regnskapsfører i 2018 også hadde autorisert regnskapsfører i 2015, 2016 og 2017. Variabelens signifikans kan muligens forklare med at den måler selskapets holdning og betalingsvillighet for økt regnskapskvalitet fremfor den reelle påvirkningen til autorisert regnskapsfører. Det vil si at selskaper som engasjerte autorisert regnskapsfører i 2018, kan ha hatt høy regnskapskvalitet før kundeforholdet ble inngått. Bruk av autorisert regnskapsfører kan signalisere selskapets eksisterende prioritering av regnskapskvalitet. Om dette skulle vise seg å være sant, kan man ikke kunne bruke estimatene til å simulere effekten av å pålegge selskaper autorisert regnskapsfører. Antakelsen om lange kundeforhold kan muligens forklare hvorfor variabelen ikke er særlig signifikant i modell 1 og 2. På bakgrunn av dette velger vi å tolke funnene som en indikasjon på at autorisert regnskapsfører kan ha betydning fremfor har betydning.

8. Drøftelse

De empiriske funnene som er presentert i kapittel 7 viser at revisor har en reell påvirkning på regnskapskvalitet. Dette bekrefter at en økning i grensen vil ha konsekvenser og det må derfor drøftes hvorvidt en lempelse er forsvarlig. Problemstillingen er som tidligere nevnt inndelt i tre delproblemstillinger, herunder:

1. Er dagens grense for revisjonsplikt forsvarlig?
2. Kan autorisert regnskapsfører kompensere for fravalg av revisor?
3. Er det forsvarlig å øke grensen for revisjonsplikt?

Det første delkapittelet 8.1 *Samfunnets vesentlighetsgrense* har som formål å besvare delproblemstilling nr. 1 om dagens grense. Deretter i det påfølgende delkapittelet 8.2 *Den nye revisoren* presenteres en sammenligning av revisor og autorisert regnskapsfører med formål å besvare delproblemstilling nr. 2. Diskusjonen sammenstilles deretter i delkapitlet 8.3 *Staten* for å belyse sammenhengen mellom risiko og de ulike rollene i samfunnet. I dette delkapittelet besvares delproblemstilling nr. 3 om grensen kan generelt økes. Avslutningsvis presenteres alternative metodikker i delkapittelet 8.4 *Den fremtidige revisoren*, som skal illustrere at det finnes alternativer til å kun heve eller senke grensen for revisjonsplikt.

8.1 Samfunnets vesentlighetsgrense

Fundamentalt bør monitorering i alle former utføres i den grad det gir verdi. I lys av agent-prinsipal-teori ønsker man å utføre monitorering når dette gir prinsipal en økning i fremtidige økonomiske fordeler som overstiger kostnaden ved monitorering. Dette er ment til å være en generell forklaring, hvor prinsipal kan for eksempel være staten, banker eller aksjonærer. Monitorering vil naturligvis ikke øke avkastningen til prosjektet, men heller sikre en korrekt fordeling mellom prinsipal og agent.

Agentproblemet omhandler risiko tilknyttet forvaltning av formuen, hvor monitorering kan redusere sannsynligheten for at agenten handler illojalt. Når vi akkumulerer alle agent-prinsipal-forhold vil man få den totale risikoen i samfunnet. I et samfunnsperspektiv kan grensen for revisjonsplikt representere størrelsen for risiko, formue og inntjening som gjør monitorering lønnsomt for prinsipal. Risiko, formue og inntjening under grensen kan dermed betraktes som samfunnets tolererbare risiko. Grensen for revisjonsplikt kan med andre ord representere samfunnets vesentlighetsgrense

og er fundamentet i vår drøftelse. Tiltak som generelt reduserer den totale risikoen i samfunnet, vil argumenterer for at samfunnets vesentlighetsgrense kan heves. Dette kommer av at lavere risiko til samme mengde monitorering vil gi større dekning enn hva som opprinnelig var tiltenkt. Eventuelle forhold som øker risiko generelt i samfunnet, vil derimot argumentere for at grensen bør senkes.

Nærings- og fiskeridepartement (2017) begrunnet tidligere økning i grensen for revisjonsplikt med at inflasjon uten endring i grensen vil i realiteten bety at revisjonsplikten innstrammes. Vi mener at en reduksjon i risiko uten å endre grensen vil på tilsvarende måte innstramme revisjonsplikten. Økning i risiko sammen med ingen endring i grensen vil derimot svare for en lempelse av revisjonsplikt. Dette illustrerer at ingen endring i grensen med tiden er på lik linje en beslutning som å heve eller senke grensen for revisjonsplikt. På bakgrunn av dette vil diskusjonen vektlegge endring i risiko og utvikling i samfunnet.

8.1.1 Empiriske funn

De empiriske funnene viser til at fravalg av revisor og revisors anmerkning er assosiert med lavere regnskapskvalitet. Funnene bekrefter at fravalg øker regnskapets uvanlige periodiseringer og inntektsføringer generelt. Med fravalg vil revisor ikke kunne direkte påvirke regnskapstallene eller gi anmerkning for å advare brukerne av regnskapet. Den uvanlige aktiviteten kan for eksempel oppstå som følge av manglende sammenstilling av inntekter og kostnader, ufullstendighet eller feil verdsettelse av selskapets eiendeler og gjeld. Dette er tilfeller som kan indikere at selskapet har manglende regnskapsforståelse og svak internkontroll, men ikke minst en indikasjon på at flere feil kan ha forekommet eller kommer til å oppstå i fremtiden.

Den empiriske analysen er riktig-nok begrenset til studie av årsregnskap, det er derimot rimelig å anta at manglende regnskapsforståelse og svak internkontroll påvirker annen rapportering, som for eksempel skattemeldingen, a-meldingen og mva-meldingen. I Langli (2015) sin evaluering av grensen for revisjonsplikt ble det rapportert at kvaliteten på skattemeldingen hadde gått ned for selskaper uten revisor og autorisert regnskapsfører. Det anses dermed rimelig å anta at revisor har en reell betydning for kvaliteten på årsregnskapet og skattemeldingen. Det kan derimot påpekes at innføring av fravalgsordningen er en betraktelig større endring enn å øke den eksisterende grensen.

8.1.1.1 Hendelsesrekkefølge

Hendelsesrekkefølgen kan på lik linje som selskapets størrelse forstyrre de empiriske resultatene. Den generelle testmodellen skiller ikke mellom tilfeller hvor selskapet går fra å være unntatt til å være revisjonspliktig og tilfeller hvor selskapet går fra å være revisjonspliktig til å være unntatt. Dette representerer to helt ulike situasjoner med to helt ulike effekter på regnskapskvalitet. Resultatet i denne studien kan være forstyrret da estimert effekt av fravalg muligens representerer et vektet gjennomsnitt av begge tilfellene. Dette er relevant å presisere, da den positive effekten av å gå fra å være unntatt til å være revisjonspliktig er muligens høyere enn den negative effekten av å gå fra å være revisjonspliktig til å være unntatt. Med dette menes at selskap som blir unntatt fra revisjonsplikt ikke kastes ut på dypt vann, da selskapet kan ha tatt lærdom av revisjonen.

8.1.1.2 Små foretak

Det er tidligere nevnt at reguleringsmyndighetene har høyere aksept for lavere regnskapskvalitet blant små selskaper. Dette kommer av at små selskaper kan i langt større grad fravike hovedregler i regnskapsloven.¹⁴ Dette gir små selskaper mulighet til å fravike sikrings- opptjenings- og sammenstillingsprinsippet. Hvor valgfrihet kan antas å være assosiert med større rom for skjønnsmessige vurderinger og følgelig lavere regnskapskvalitet (Langli, 2015). I tillegg kan små selskaper også unnlate å utarbeide kontantstrømoppstilling. Denne informasjonen er beslutningsnyttig, i tillegg kan utarbeidelse muligens lede til at uforklarte forskjeller mellom selskapets resultat og kontantstrømmer avdekkes. Valgfrihet kan dermed svekke internkontrollen i små selskaper.

Da lovgivningen viser til høyere aksept for lavere regnskapskvalitet for små selskaper, er det naturlig at fravalgselskaper assosieres med lavere regnskapskvalitet. Dette betyr at fravalgselskaper ikke nødvendigvis har lavere regnskapskvalitet som følge av at selskapet ikke har revisor. Dessuten fører valgfrihet til at små selskaper ikke nødvendigvis er sammenlignbare med store selskaper. Dette argumenterer for at effekten av fravalg på regnskapskvalitet kan representere selskapets størrelse og ikke nødvendigvis effekten av at selskapet ikke har revisor. Eventuelt kan dette representere effekten av selskapets størrelse i tillegg til å ha valgt bort revisor.

¹⁴ f.eks. rskl. §§ 5-4, 5-5, §§ 5-8 til 5-12 og § 5-16.

Et selskap er etter regnskapsloven § 1-6 et lite selskap hvis det oppfyller minst to av de tre følgende vilkårene to år på rad:

1. Salgsinntekter er lavere enn 70 millioner kr.
2. Balansesum er mindre enn 35 millioner kr.
3. Færre enn 50 årsverk i løpet av regnskapsåret.

Av definisjonen kan man se at skillet mellom små og store selskaper er betraktelig større enn skillet mellom fravalgselskaper og revisjonspliktige. Dette vil med andre ord tale for at valgfriheten ikke har særlig betydning for de empiriske resultatene. Det foreligger dermed en høyere terskel for lavere regnskapskvalitet for selskaper over og under grensen for revisjonsplikt. Lovgivningen bærer fremdeles preg av kost-/nytte-prinsippet med tanke på at valgfriheten i regnskapsloven også omfatter en del selskaper som er revisjonspliktige. Det er derfor naturlig å vurdere kostnad opp mot nytt når man vurderer grensen for revisjonsplikt.

8.1.1.3 Måling av grenseverdier

Valgfrihet for små selskaper er basert på en kost-/nytte vurdering, hvor den reduserte regnskapskvaliteten likevel anses tilstrekkelig. Effekten av å velge forenklet regler kan fremstå som uvesentlig regnskapsmessig, men kan derimot ha stor betydning i tilfeller hvor forenklingsreglene leder til at man faller under grensen for revisjonsplikt. Det er ikke nødvendigvis gitt at valgfriheten praktiseres korrekt, da det kun er anledning til å fravike regnskapsprinsipper når de representerer god regnskapsskikk. I tillegg må valget være konsistent over tid (Langli, 2015). Det er med andre ord rom for bevisste og ubevisste feil som kan føre til en lavere regnskapskvalitet enn hva som opprinnelig var akseptert.

Feil praktisering av valgfrihet eller generelt feil i regnskapet kan fører til at selskaper blir unntatt revisjonsplikt. Et selskap kan avverge revisjonsplikt ved å for eksempel postere inntektsreduserende periodiseringer systematisk hvert år for å forskyve inntekten utover tid.¹⁵ Selskapet kan deretter reversere periodiseringene når den totale inntekten ikke vil føre til revisjonsplikt. Et ufullstendig regnskap kan på lik linje føre til at selskapet ikke blir revisjonspliktig ved å unnlate å postere inntekt. Det å ikke innregne én utgående faktura før på nyåret kan fremstå som en liten uskyld feil,

¹⁵ Inntektsreduserende periodisering kan for eksempel være rabatt til kunder som oppnås ved kjøp av et bestemt kvantum i løpet av en 12 måneders periode. Selskapet må i et slikt tilfelle avsette for forventet rabatt ved årsslutt.

men kan i verste fall fører til at selskapets regnskap, skattemelding, a-melding og mva-melding forblir urevidert.

Figur H.1 og H.2 vedlagt appendiks H illustrerer at selskaper har muligens avverget revisjonsplikt i 2017 og 2018. Figurene viser at antall selskaper har en tendens til å være høyere rett under grensen i forhold til antall selskaper rett over grensen for revisjonsplikt. Å øke grensen kan muligens forsterke denne svakheten i bestemmelsen, da høyere grenser kan gi større spillerom for å unngå revisjonsplikt. Dette kommer av at den uvanlige aktiviteten som trengs for å avverge revisjonsplikt vil utgjøre en mindre andel av selskapets inntekter ved en høyere grense. Dette illustreres i det enkle talleksempelen under, hvor den uvanlige aktiviteten er på kr 100 000 og ses i forhold til dagens grense for omsetning på kr 6 000 000 og en hypotetisk grense på kr 10 000 000. Når aktiviteten økes, blir den uvanlige aktiviteten dempet og fremstår som mindre vesentlig.

Dagens grense: $100\ 000 / 6\ 000\ 000 = 1,67\ \%$

Hypotetisk grense: $100\ 000 / 10\ 000\ 000 = 1,00\ \%$

En enkel løsning kan være å måle selskapets inntekt som høyest av driftsinntekter inkludert periodiseringer eller ekskludert periodiseringer. Balansesum kan også måles på tilsvarende måte, slik at det ikke er mulig å nedskrive eiendeler for å avverge revisjonsplikt.

Konsekvensen ved å øke grensen er at flere selskaper kan velge bort revisor. Med hensyn til de empiriske funnene kan man risikere at regnskapskvaliteten faller for selskapene som velger bort revisor. Dette kan også føre til at kvaliteten i annen rapportering enn årsregnskapet faller, som for eksempel skattemeldingen. Dog er effekten av fravalg muligens noe lavere enn hva de empiriske funnene indikerer, ettersom at selskaper kan ha tatt lærdom av revisjonen. Økning i grensen kan muligens forsterke svakheter tilknyttet måling av grenseverdiene. Dette kommer av at høyere grense kan gi større spillerom for å unngå revisjonsplikt, noe som kan føre til flere fravalgselskaper enn tiltenkt.

8.1.2 Brukeren av regnskapet

Appendiks I demonstrerer at en hypotetisk økning på 1 million kroner ikke rammer selskaper med vesentlige ulike egenskaper sammenlignet med selskaper under dagens grense. Med egenskaper menes selskapets egenkapital, gjeld, lønn og driftsresultat, som sammen skal illustrere agentproblemet i selskapene ovenfor aksjonær, kreditor og myndighetene. Med uvesentlig ulike egenskaper

menes at agentproblemet er det samme for selskaper med 5-6 millioner kroner som for selskaper med 6-7 millioner kroner i omsetning. Statistikken er hentet fra Proff Forvalt og gjelder norske aksjeselskaper i 2018.

Egenskapene er like for selskaper under og over grensen for revisjonsplikt, men antall selskaper er generelt fallende utover omsetning. Figur I.5 i vedlagt appendiks I viser at det er registrert ca. 25 % færre selskaper med 6-7 millioner kroner i omsetning enn selskaper med 5-6 millioner kroner. Dette betyr at den estimerte konsekvensen av fravalg vil berøre færre selskaper sammenlignet med når frivillig revisjon ble innført. Hvis man tidligere har akseptert en økning med høyere konsekvens kan dette argumentere for at en økning med lavere konsekvens kan aksepteres. Merk at argumentet kun taler for hvorvidt det er forsvarlig ut ifra endring i risiko, og tar ikke hensyn til akkumulerte ureviderte verdier eller om det totale nivået er forsvarlig.

Figurene i appendiks I illustrerer konsekvensen av å øke grensen med 1 million kroner. Figurene er derimot ikke begrenset til dette og illustrerer også konsekvenser ved høyere økning. Figurene bekrefter for eksempel at egenskapene for selskaper ved dagens grense for revisjonsplikt er like for selskaper med opptil 10 millioner kroner i omsetning.

Det er rimelig å anta at arbeidsgiveravgift, merverdiavgift, skattetrekk og selskapsskatt er høyere enn rentekostnader i små selskaper. I tillegg er egenkapitalen i små selskaper av liten størrelse og derav antatt at de har få utenforstående aksjonærer. Under denne antakelsen anses den norske velferdsstaten som den vesentlige utenforstående brukeren av regnskapet og bør derfor vektlegges høyest når man vurderer å øke grensen for revisjonsplikt. Forenkeltthetsskyld vil den norske velferdsstaten bli referert til som staten i videre drøftelse.

8.1.2.1 Folkefinansiering

Folkefinansiering er derimot et eksempel på at brukeren av regnskapet til små selskaper er i endring. Dette argumentere mot at staten er den eneste vesentlige utenforstående regnskapsbrukeren, da folkefinansiering kan føre til at små selskaper blir av allmenn interesse i praksis.

For å unngå ugunstig selektering i markedet kan selskaper signalisere at deres prosjekter er av god kvalitet gjennom pantstillelse av eiendeler eller bruk av revisor. Bruk av folkefinansiering kan derimot indikere at prosjektet er av lavere kvalitet. Denne påstanden kommer av at selskaper som bruker folkefinansiering har gjerne ikke mulighet til å få lån hos banken (Finanstilsynet, 2019). For

å illustrere den særskilte risikoen forbundet med folkefinansiering, kan man stille seg følgende spørsmål; hvem er mest egnet til å forstå regnskapet og risikoen, samt egnet til å tåle slik risiko, banken eller Ola Nordmann?

Finanstilsynet har som respons på utviklingen i kapitalmarkedet fremlagt forslag om regulering av folkefinansiert utlån. Regelverket skal påse at långiver forstår og er egnet til å håndtere risikoen. Dette innebærer blant annet å sikre at långiver får relevant, korrekt og intuitiv informasjon. Dette kan derimot være utfordrende, da låntaker ikke nødvendigvis er revidert. I tillegg til at investeringsformen er forbundet med høy risiko, er det også risiko for at regnskapsinformasjonen er feil og villedende. Det er derfor naturlig å anta at risiko er enda høyere for fravalgselskaper når banken ikke ønsker å finansiere virksomheten.

8.1.2.1 Brukerne av regnskapet i et samfunnsperspektiv

Figurene vedlagt i appendiks I demonstrerer at estimert effekt av fravalg på regnskapskvalitet er antatt å berøre få utenforstående brukere av regnskapet. I lys av kost-nytte-prinsippet argumenterer figurene for en lempelse av dagens grense for revisjonsplikt. Derimot vektlegger denne argumentasjonen kun endring i risiko som følge av økning i grensen, og ikke hvorvidt det totale nivået er forsvarlig. Blant brukerne av regnskapet anses staten å være mest eksponert for risiko ved å øke grensen, samtidig er staten muligens den brukeren som er mest egnet til å håndtere den økte risikoen.

Argumentasjonen i dette delkapittelet viser at små selskaper generelt har få utenforstående brukere av regnskapet, samtidig vil en økning i dagens grense berøre færre selskaper enn ved innførelse av fravalgsordningen. Utviklingen i folkefinansiering bekrefter derimot at brukeren av regnskapet er i endring og at det ikke er gitt at små aksjeselskaper er uvesentlige for samfunnet i fremtiden. En mulig konsekvens med å øke grensen er at flere folkefinansierte selskaper velger bort revisor og tar mer risiko på kreditors regning. Dette agentproblemet kan for eksempel håndteres ved å pålegge låntaker revisjonsplikt uavhengig av om vilkår for fravalg i aksjeloven § 7-6 er oppfylt. Men, det kan også nevnes at skattemyndighetene, minoritetsaksjonærer, og i praksis långivere kan kreve revisjon av et selskap, gitt at det foreligger et særskilt behov (NOU 2016: 22). Denne prosessen kan derimot være ressurskrevende og hvor ofte dette blir praktisert kan vi ikke uttale oss om.

8.1.3 Grenser for revisjonsplikt i Skandinavia

I denne utredningen redegjøres det for ulikheter og utvikling i Skandinavia, og det anses som relevant å sammenligne grensene for revisjonsplikt, erfaringer og konklusjoner. Dette for å støtte diskusjonen og vurdere hvorvidt det er relevante erfaringer som bør tas i betraktning. For sammenligningsformål presenteres grensene for revisjonsplikt i Skandinavia i tabell 8.1 nedenfor.

Tabell 8.1: Grenser for revisjonsplikt i Skandinavia

Land	Danmark	Norge	Sverige
Driftsinntekter lavere enn	8 (89)	6	3
Balansesum lavere enn	4 (44)	23	1,5
Ansatt ansatte	12 (50)	10	3

Note: Tabellen viser til de ulike grensene for revisjonsplikt i Danmark, Norge og Sverige i lokal valuta. Grensen for forenklet revisjon i Danmark er oppgitt i parentes (Ekobrottsmyndigheten, 2016; Brønnøysundregistrene, 2019; Folketinget Statsrevisorene og Folketinget Rigsrevisjonen, 2019).

Tabell 8.1 viser at Sverige har de strengeste grenseverdiene, mens Danmark med unntak av balansesum har de høyeste grenseverdiene. Med utgangspunkt i forenklet revisjon i Danmark, er terskelverdiene betraktelig høyere enn Norge og Sverige. Norge har dermed verken laveste eller høyeste grense for revisjonsplikt i Skandinavia. Merk derimot at Norge er strengere i den forstand at alle kriteriene må være oppfylt for å kunne velge bort revisjon, mens i Sverige og Danmark må kun to av tre kriterier være oppfylt. Dette belyser at grensene i Skandinavia ikke er direkte sammenlignbare. I tillegg må det presiseres at forenklet revisjon innebærer at revisor i utgangspunktet ikke er fysisk til stede på kontroll av varelageret (PWC, u.å.). Vi finner dette meget interessant og ikke minst i stor kontrast til Norge.

8.1.3.1 Forenklet revisjon i Danmark og revisjon av varelager

På generelt grunnlag anses varelageret å være av vesentlig størrelse og høy risiko. Et estimert varelager til handels- eller produksjonsbedrifter utgjør omtrent 20-60 % av balansen. Selskapets varelager, kundefordringer og varige driftsmidler er typisk de største regnskapslinjene (Kleppen & Hammertrø, 2009). Det følger av ISA 500.4 at dersom varelageret er vesentlig for regnskapet, må revisor innhente tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis for varelagerets eksistens og tilstand. Dette utføres ved å være fysisk til stede på varetelling, inspisere varelageret, utføre kontrolltelling, samt evaluere og observere tellerutiner.

Kleppen & Hammertrø (2009) stiller spørsmål til om revisor for en produksjonsvirksomhet kan i det hele tatt konkludere positivt på selskapets varelager, internkontroll og overholdelse av

bokføringsloven uten å fysisk være til stede på varetelling. De presiserer at uten deltakelse på varetelling vil revisor ikke ha tilstrekkelig bevis for å bekrefte varelagerets verdi, tilstand og eksistens. I tillegg gir deltakelse på varetelling bevis for betryggende internkontroll og hvordan selskapet håndterer varene, herunder kartlegging av ansvar og risiko for misligheter som underslag av varer. Vår erfaring tilsier at aksjonærer ser verdi i revisors tilstedeværelse på kontrolltelling av varelageret, da revisor har en preventiv effekt på selskapets ansatte. Vi stiller oss derfor kritisk til at revisor i Danmark ikke trenger å delta på kontroll av varelageret når selskapet velger forenklet revisjon. Dette kan begrunnes videre med at balansesummen kan være høyere enn 44 millioner, gitt at grensen for driftsinntekter og antall ansatte er oppfylt. En konsekvens av dette er at selskapets varelager kan være særdeles vesentlig og ikke kontrollert av revisor. Hvordan dette blir praktisk håndtert uttaler vi oss derimot ikke om. Dette illustrerer at grensen i Danmark er høyere, og at revisjonen er mindre omfattende.

8.1.3.2 Erfaringer fra tidligere lempelse av revisjonsplikt i Skandinavia

Det sentrale grunnlaget for lempelse av revisjonsplikten i Skandinavia var å gjøre det mer attraktivt å være en del av næringslivet uten å pålegge de minste selskapene en ekstra kostnad. I tillegg skulle bestemmelsen om revisjonsplikt harmonere med andre EU-land. Intuitivt har fravalg for små selskaper ført til en besparelse for dem som har valgt bort revisor (Langli, 2015; Riksrevisjon, 2017; Erhvervsstyrelsen, 2018). Derimot vil en evaluering ikke kun vektlegge hvorvidt fravalg gir ønsket effekt, men også om det foreligger negative konsekvenser.

I Sverige sin evalueringsrapport fra Riksrevisjonen (2017) ble det blant annet påpekt at lønnsomheten for selskaper uten revisor ikke hadde blitt bedre. Dette er som tidligere påpekt et spørsmål om kausalitet, fører fravalg av revisor til økt lønnsomhet (reduksjon i kostnader) eller til reduksjon i aktivitet slik at man er under grensen for revisjonsplikt. Vi mener derimot at en bør vurdere om grensen i Sverige faktisk har potensial til å skape vekst. Med en omsetning opptil 3 millioner svenske kroner er det mer sannsynlig at selskapet er i en etableringsfase enn at det bidrar med økt sysselsetting og verdiskapning. Riksrevisjonen (2017) mener likevel at ulempene ved avskaffelse av revisjonsplikt er større enn fordelene, og anbefalte innførelse av revisjonsplikt for alle selskaper.

Danmark som var først ute med lempelsen av revisjonsplikten er også det landet i Skandinavia som har lempet grensene ytterligere to ganger i ettertid. Den siste lempelsen ble blant annet begrunnet med at ISA bestemmelsene var for omfattende, og at behovet for revisjon ikke er det samme for

håndverksvirksomheter som for store internasjonale konsern. Det har derimot vært et endret syn i Danmark vedrørende behovet for revisjon i nyere tid. Erhvervsstyrelsen (2018) ble som tidligere nevnt møtt med sterk kritikk etter formuleringen i rapporten som konkluderte med at revisjonsplikten ikke har en signifikant betydning i forhold til feil i årsregnskapet (Kielberg, 2018). I 2019 annonserte Jyske Bank revisorplikt for sine bedriftskunder. Erhvervsministeren Simon Kollerups bekreftet i 2020 at revisjonsplikt og økonomisk kriminalitet skulle drøftes videre (Mortensen, 2020). Det forventes at forhandlingene om revisjonsplikt påbegynnes i 2021 og er dermed ikke avklart før denne utredningen er ferdigstilt (FSR- danske revisorer, 2020b).

Revisjonsplikt i Danmark har i nyere tid fått sterk kritikk og det er naturlig å forvente strengere regulering fremover. Dette er imidlertid ikke direkte overførbart til Norge på grunn av de store forskjellene i bestemmelsen om revisjonsplikt. Danske selskaper med omsetning mellom 8-89 millioner danske kroner er underlagt ordinær revisjon, men har muligheten til å velge forenklet revisjon. Den store kontrasten mellom Norge og Danmark argumenterer ikke for at grensen i Norge er uforsvarlig. Utvikling i Sverige taler derimot for at grensen for revisjonsplikt kan være noe for høy. I evalueringsrapporten utarbeidet av Langli (2015) fremstår det derimot som om konsekvensene i Norge ikke har vært like betydelige som i Sverige ved innførelse av fravalgsordningen. Til tross for at fravalgsordningen berørte mange aksjeselskaper, konkluderte han med at omfanget var lite og uvesentlig i et samfunnsperspektiv. Med hensyn til reaksjonen til Jyske Bank kan det nevnes at Langli (2015) ikke fant indikasjoner på at fravalg medførte negativ finansieringseffekt.

8.1.4 Forholdet mellom driftsinntekter og balansesum

Grensen for balansesum i Norge er nesten fire ganger høyere enn grensen for driftsinntekter. Dette betyr at 1 % endring i balansen tilsvarer ca. 4 % endring i driftsinntekter, som illustrert i talleksempelen nedenfor.

$$230\,000 / 23\,000\,000 = 1,0 \%$$

$$230\,000 / 6\,000\,000 = 3,8 \%$$

I Sverige og Danmark er derimot grensen for selskapets balansesum satt til halvparten av grensen for driftsinntekter. Forholdet mellom grensen for driftsinntekter og balansesummen illustrerer implisitt at selskapets formue prioriteres høyere enn dets inntekter i Sverige og Danmark, mens i

Norge prioriteres inntekt høyest. Ulikhetene gjør det interessant å se nærmere på forholdene mellom grensene i Europa generelt, samt andre relevante perspektiver som gir gode analogier.

8.1.4.1 Grensene for revisjonsplikt i Europa

Danmark og Sverige er ikke alene om å ha en grense for balansesum lik halvparten av grensen for driftsinntekter. Vedlagt appendiks J viser at nesten alle land i Europa har et slikt forhold mellom grensen for balansesum og driftsinntekter. Norge skiller seg med andre ord særskilt ut i forhold til andre land i Europa. Dette kan enten tale for at Norge muligens har et feil forhold mellom grensene eller at Norge ikke har latt seg bli påvirket av Den europeiske unionen.

For diskusjonens skyld antas det at forholdet mellom grensene benyttet av land i Europa er mer samfunnsnyttig. Under denne antakelsen kan man beregne nye grenser for Norge med utgangspunkt i at grensen for balansesum skal være halvparten av grensen for driftsinntekter.

For å oppnå ønskelig forhold må enten grensen for balansesum reduseres fra 23 millioner norske kroner til 3 millioner norske kroner, da dagens grense for driftsinntekter er 6 millioner norske kroner. Alternativt må grensen for driftsinntekter økes fra 6 millioner norske kroner til 11,5 millioner norske kroner, da dette representerer halvparten av dagens grense for balansesum på 23 millioner norske kroner. Justering av balansesum fører til strengere revisjonsplikt, mens justering av driftsinntekter fører til lempelse av revisjonsplikt. Da myndighetene ikke gir noe uttrykk for at grensen bør settes ned, ekskluderes justering av balansesum som ett alternativ.

Fravalg i Norge krever som tidligere nevnt at samtlige kriterier er innfridd, mens i Danmark og Sverige må to av tre kriterier være innfridd for å velge bort revisjon. Alt annet konstant, er det å innfri samtlige kriterier en strengere bestemmelse. Det anses derfor naturlig at grensen for balansesum er høyere i Norge sammenlignet med Danmark og Sverige.

8.1.4.2 Revisors vesentlighetsberegning

Bestemmelsen om revisjonsplikt representerer åpenbart hvilke selskaper som skal kontrolleres. Tilsvarende vil revisors vesentlighetsgrense avgjøre hvilke tall i regnskapet som skal kontrolleres. Revisors vesentlighetsgrense kan gi en interessant analogisk sammenligning, da den representerer hva som er vesentlig for brukeren av regnskapet. Dersom forholdet mellom balansesum og driftsinntekter er konsis med hvordan vesentlighetsgrensen beregnes, vil forholdet korrekt representere regnskapsbrukerens oppfatning av vesentlighet.

En tommelfingerregel er at vesentlighetsgrensen beregnes som 0,5 % av selskapets totale eiendeler eller 0,5 % av selskapets totale inntekt (McKee & Eilifsen, 2000). Dette argumenterer dermed for at selskapets inntekt bør prioriteres på lik linje som selskapets formue. Ut ifra dagens grense for revisjonsplikt fremstår driftsinntekter som overprioritert, eventuelt fremstår balansesum som underprioritert.¹⁶

8.1.4.3 Forholdet mellom grensen for revisjonsplikt og små foretak

Definisjonen av små selskaper i regnskapsloven viser implisitt til grensen for når lavere regnskapskvalitet kan aksepteres. Grensen for revisjonsplikt viser derimot til når regnskapskvaliteten må kontrolleres. Formålet med bestemmelsene er svært like, da regnskapskvaliteten økes ved å enten innskrenke valgmuligheter eller innføre kontroll. Det kan dermed være relevant å sammenligne forholdet mellom balansesum og driftsinntekter i de ulike bestemmelsene.

For å oppfylle definisjonen som små foretak etter regnskapsloven § 1-6 må selskapet oppfylle to av de tre følgende kriteriene: Driftsinntekter lavere enn 70 millioner kroner, balansesum lavere enn 35 millioner kroner og færre enn 50 årsverk i løpet av perioden. Balansesum er med andre ord halvparten av driftsinntekter på lik linje som grensene for revisjonsplikt i Europa. Samtidig krever definisjonen at to av tre kriterier oppfylles på lik linje som grensen for revisjonsplikt i Danmark og Sverige. Sammenligningen av grensen for revisjonsplikt og definisjonen av små foretak viser inkonsistent prioritering av balansesum og driftsinntekter i norsk lovgivning. Hvis man antar at forholdet i definisjonen av små foretak er korrekt, vil dette argumentere for at grensen for driftsinntekter i bestemmelsen om revisjonsplikt bør økes. Resonnementet kan ses sammen med drøftelsen i delkapittel 8.1.4.1.

8.1.4.4 Forholdet mellom grenseverdiene i lys av empiriske funn

I vår empiriske analyse beskriver vi med den generelle testmodellen hva som driver frem lav og høy regnskapskvalitet. Av resultatene presentert i kapittel 7, ser man at regnskapskvalitet faller utover selskapets inntekt i de fleste regresjonene. Derimot viser resultatene til at regnskapskvaliteten øker med selskapets eiendeler. Funnene argumenterer dermed for at selskapets inntekt bør være driveren for revisjonsplikt, da dette representerer risiko for lavere regnskapskvalitet. Dermed basert

¹⁶ Driftsinntekter: 6 000 000 kr x 0,5 % = 30 000 i vesentlighetsgrense.
Balansesum: 23 000 000 x 0,5 % = 115 000 i vesentlighetsgrense.

på de empiriske funnene bør grensen for driftsinntekter være lavere enn balansesum, noe som samsvarer med den norske bestemmelse om revisjonsplikt.

8.1.4.5 Robust bestemmelse om revisjonsplikt

Det kan antas at staten er den viktigste utenforstående brukeren av regnskapet og vektlegges dermed i denne drøftelsen. Videre kan det antas at selskapets driftsinntekter anses mer vesentlig for staten enn selskapets formue, da inntekten driver frem selskapsskatt. Alternativt antas det at risikoen ikke er assosiert med rapportert inntekt, men heller risiko for at inntektene er ufullstendige. Staten anses dermed å være mest sensitiv for inntekter som er utelatt, da dette vil føre til lavere selskapsskatt.

Årsakssammenhengen mellom selskapets formue og inntekt er at formuen forvaltes og genererer inntekten. Dette illustrerer sammenhengen mellom selskapets balansesum og driftsinntekter, og av den grunn bør de enkelte grensene ikke fastsettes individuelt. Dersom man vektlegger årsakssammenhengen vil dette innebære at grensene er konsise i forhold til forventet omløpshastighet til kapitalen. Dette vil føre til at revisjonsplikt ikke bare inntreffer når driftsinntekten er høyere enn 6 millioner kroner, men også når 6 millioner kroner i driftsinntekter er forventet med hensyn til selskapets balansesum. Denne løsningen vil bidra med å gjøre grensene for revisjonsplikt mer robuste ved å adressere risiko for ufullstendighet. Selv om selskapets driftsinntekt antas å være mest vesentlig for staten, kan selskapets formue fremdeles spille en viktig rolle. Det kan dermed være mer hensiktsmessig å fastsette grensene ut ifra deres regnskapsmessige sammenheng.

Vedlagt appendiks K presenterer kapitalens gjennomsnittlige omløpshastighet beregnet ut ifra regnskapsstatistikk for ikke-finansielle aksjeselskaper hentet fra Statistisk sentralbyrå (2020). For å oppnå et forhold mellom grensen for driftsinntekter og balansesum i tråd med gjennomsnittlig omløpshastighet for kapital, må man enten nedjustere balansesum og/eller oppjustere driftsinntekter. Dette kan for eksempel oppnås ved å redusere grensen for balansesum alene fra 23 millioner kroner til 13,5 millioner kroner. Eventuelt øke grensen for driftsinntekter alene fra 6 millioner kroner til 10,25 millioner kroner. Se appendiks K for fullstendig utregning.

Høyere prioritering av balansesum kan også bidra med å gjøre bestemmelsen om revisjonsplikt mer robust. Selskapets balansesum består av akkumulerende verdier og er derfor et mer stabilt grunnlag enn selskapets driftsinntekter. Motargumentet er derimot at selskapets balansesum er muligens enklere å manipulere for å avverge revisjonsplikt, som diskutert i delkapittel 8.1.1.3.

8.1.4.6 Oppsummering av ulike perspektiver på forholdet mellom grenseverdier

Drøftelsen om forholdet mellom grensen for driftsinntekt og balansesum illustrerer at revisjonsplikt i Norge er inkonsistent i forhold til andre bestemmelser i norsk lovgivning, samt i forhold til andre land i Europa. Forholdet mellom grensene representerer nødvendigvis ikke regnskapsbrukerens oppfatning av vesentlighet eller den regnskapsmessige sammenhengen mellom selskapets formue og driftsinntekt. Drøftelsen gir indikasjoner på at det foreligger svakheter i bestemmelsen om revisjonsplikt, noe som muligens kan forsterkes ved ytterligere lempelse.

De ulike perspektivene taler overveiet for at gapet mellom grensen for driftsinntekter og balansesum bør reduseres. Nærmere bestemt viser argumentasjonen til at balansesum muligens er underprioritert og grensen bør derfor reduseres. Da myndighetene ikke gir særlig uttrykk for at revisjonsplikt bør innskjerpes, er det ikke naturlig å nedjustere grensen for balansesum alene. Drøftelsen illustrerer videre at lavere grense for balansesum kan bidra med å gjøre bestemmelsen mer robust, og argumenterer for at grensen for driftsinntekter kan økes ytterligere. Gapet mellom grensene bør derfor lukkes ved å redusere grensen for balansesum, samtidig som grensen for driftsinntekter økes. Det er derimot ikke nødvendigvis korrekt å bruke grensen for balansesum i Danmark og Sverige som referanseverdi, da disse grensene ikke er direkte sammenlignbare.

8.1.5 Økonomisk kriminalitet i Skandinavia

I vurdering eller drøftelse av revisjonsplikt i Norge, har flere henvist til den svenske rapporten utarbeidet av Ekobrottsmyndigheten i 2016. Det trekkes frem at selskaper som ikke er lovpålagt revisjon er overrepresentert av dem som bevisst begår økonomisk kriminalitet. Resonnementet er at manglende innsyn har medført økt risiko for at selskaper begår økonomisk kriminalitet (Nærings- og fiskeridepartement 2017; Stortinget, 2019; Revisorforeningen, 2019). Rapporten til Riksrevisjonen (2017) i Sverige konstaterer derimot at det foreligger indikasjoner på at skatteunndragelse har økt, men at man mangler kunnskap om hvorvidt det har ført til en økning i økonomisk kriminalitet. Riksrevisjonen (2017) henviser også til Ekobrottsmyndighetenes rapport, men det kan tenkes at de tolker rapporten med forsiktighet. Dette kan ses i lys av at Ekobrottsmyndigheten (2016) presenterer noen konklusjoner, samtidig som de presiserer at det er vanskelig å uttale seg om hvorvidt avskaffelsen av revisjonsplikten har påvirket statistikken over anmeldte brudd.

Langli (2015) konkluderte med at fravalg ikke medførte økt skatteunndragelse generelt sett i Norge. I etterkant undersøkte Nygaard (2016) om innføring av fravalgsordningen medførte endret

skatteatferd for fravalgselskaper. Nygaard (2016) konkluderte med at det var sammenheng mellom fravalg og økt skatteaggressivitet, men det presiseres at skatteaggressivitet har en bredere omfang enn skatteunndragelse.¹⁷ Det er dermed ikke direkte grunnlag til å sammenligne funnene. I tillegg tar Langli sine funn utgangspunkt i regnskapsåret 2011 når fravalgsordningen ble innført, mens Nygaard sin studie er basert på selskaper i 2013.

Danske Erhvervsstyrelsen (2018) påpekte at det kan ta opptil 23 måneder før revisor avdekker svindel eller økonomisk kriminalitet. Det kan dermed tolkes som at Danske Erhvervsstyrelsen mener at revisors rolle er noe begrenset i forhold til å avdekke økonomisk kriminalitet. I Norge og Danmark er det banker og lignende virksomheter som rapporterer inn mest mistenkelige transaksjoner (Anklagemyndighetene, 2020; Økokrim, 2020).¹⁸ Bakgrunnen for dette er logisk i den forstand at de observerer daglige transaksjoner som går via deres systemer, mens revisor først ser på transaksjoner i etterkant. Samtidig er det viktig å presisere at selv om banker er underlagt Finanstilsynet er det ikke deres primære virksomhetsområde å avdekke økonomisk kriminalitet. Det samme kan man derimot ikke si om revisor.

I lovforslaget, Prop 37 LS (ny revisorlov i Norge) er det gjennomgående blitt lagt vekt på at revisors rolle er viktig i forebygging og avdekking av økonomisk kriminalitet i større grad enn tidligere. Dette blir blant annet påpekt i lovforslag § 9-1:

«Formålet med lovfestet revisjon er å skape tillit til at årsregnskapet og konsernregnskapet oppfyller gjeldende lovkrav og ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, og ved dette blant annet bidra til å forebygge og avdekke økonomisk kriminalitet (*Finansdepartement, 2019 s. 246*).»

Det har alltid vært kjent at revisor indirekte skal bidra til bekjempelse av økonomisk kriminalitet, men det har ikke tidligere vært spesifisert direkte i loven. Begrunnelsen for å inkludere økonomisk kriminalitet var formålet med ISA 200, og at revisor som utfører en uavhengig revisjon med faglig kompetanse, kan bidra med å redusere transaksjonskostnader, sikre skattegrunnlaget og bedre konkurransegrunnlaget (Finansdepartement, 2019).

¹⁷ Hensikten var å studere en helhet av skatteadferd herunder skatteplanlegging, skatteomgåelse og skatteunndragelse, og han brukte ordet skatteaggressivitet som et vidtfavnende uttrykk.

¹⁸ I 2019 utgjorde banker og virksomheter for betalingsformidling omtrent 86 % av innrapporterte mistenkelige transaksjoner til Økokrim i Norge (Økokrim, 2020). Merk derimot at dette inkluderer rapportering av både virksomheter og privatpersoner.

Jyske Bank i Danmark begrunnet blant annet at innføring av revisorplikt for sine bedriftskunder var et tiltak i kampen mot økonomisk kriminalitet (Andersen, 2019). En rimelig antagelse kan være at banken var lei av å stå alene med ansvaret mot økonomisk kriminalitet når revisor ble valgt bort. Samtidig som de muligens signaliserer at konsekvensen med å øke grensen for revisjonsplikt gir økt mistenkelige transaksjoner og ulønnsomme kundeforhold. I lys av agent-prinsippal-teori gir dette mening, da manglende kontroll kan medføre ugunstig utvalg i kapitalmarkedet. Kravet om revisor for bedriftskunder i Jyske Bank ble muligens innført i forventning om at revisor har preventiv effekt på økonomisk kriminalitet.

Det er derimot viktig å presisere at selskaper uten revisor som brukes i ledd for å begå økonomisk kriminalitet, ikke nødvendigvis betyr at fravalg fremmer økonomisk kriminalitet. Dette er et spørsmål om kausalitet, medfører revisjon til mindre økonomisk kriminalitet eller fører økonomisk kriminalitet til at man velger bort revisor. Hvis man i utgangspunktet skal utføre økonomisk kriminalitet vil det være et opplagt valg å velge bort revisor, gitt at man har valgmulighet. En må derimot skille mellom selskapene som ble opprettet med formål å begå økonomisk kriminalitet og selskaper som valgte bort revisor og endte opp med å begå økonomisk kriminalitet. Det kan tenkes at revisor har en preventiv effekt mot økonomisk kriminalitet i selskaper som ikke ble stiftet med formål å begå økonomisk kriminalitet. Høyere grense for revisjonsplikt kan muligens føre til at selskaper som allerede begår økonomisk kriminell øker denne aktiviteten ytterligere.

Oppsummert kan vi trekke konklusjon om at Sverige viser til forhold som gir indikasjoner på at økonomisk kriminalitet muligens har økt som følge av fravalg. Resonnementet til Ekobrottsmyndigheten (2016) var at en burde iverksette ulike administrative tiltak, som for eksempel å pålegge fravalgselskaper å bruke autorisert regnskapsfører. I motsetning viser Langli (2015) til at økonomisk kriminalitet generelt sett ikke hadde økt i Norge. Mens Nygaard (2016) sin studie viser at det er sammenheng mellom fravalg og økt skatteaggressivitet. Jyske Bank i Danmark viser samtidig sterke reaksjoner med innføring av revisorplikt for sine bedriftskunder. Det er derimot verdt å merke seg at Jyske Bank sin reaksjon fremstår strengere enn hva som er realiteten. Det sentrale for Jyske Bank er at det må være en godkjent revisor herunder statsautorisert eller registret revisor, men en ikke-offentlig godkjent revisor kan unntaksvis bli godtatt dersom det foreligger et lokalt bekjentskap med banken. De stiller dermed ikke krav om spesifikke revisjonserklæringer og ikke

at regnskap skal være revidert. Men ved konkrete vurderinger forbeholder de seg retten til å kunne be om spesifikke erklæringer og regnskapsmaterialer.¹⁹

Forskjellene mellom Norge og Danmark er så store at det vil være urimelig å anta at samme konsekvens oppstår i Norge. Dessuten fremstår reaksjonen til Jyske Bank som mer alvorlig enn hva den er i realiteten. Erfaringer i Sverige viser at mulig konsekvens ved lempelse av revisjonsplikt er økt økonomisk kriminalitet, dog med forbehold. Mens Langli (2015) viser til at innførelsen av fravalgsordningen i Norge ikke ga slik konsekvens. Dette kan derimot ikke fastslås, da Nygaard (2016) viser til økt skatteaggressivitet blant fravalgselskapene. Dette påviser ikke nødvendigvis at skatteunndragelsen har økt, da skatteaggressivitet omfatter også skatteplanlegging og skatteomgåelse. Likevel vil aktivitetene til felles påvirke samfunnet negativt. Dermed indikerer dette at innførelse av fravalgsordningen har gitt negative konsekvenser, men i et kost-nytte-perspektiv er de ikke nødvendigvis vesentlige for samfunnet.

8.1.6 Er dagens grense for revisjonsplikt forsvarlig?

Langli (2015) konkluderte med at regnskapskvaliteten ikke ble svekket som følge av fravalg. Derimot ble det avdekket redusert regnskapskvalitet blant selskapene med størst potensial for å bruke skjønnsmessige vurderinger i regnskapsavleggelsen. Våre empiriske funn som tar utgangspunkt i nyere statistikk viser derimot at fravalg generelt er assosiert med lavere regnskapskvalitet. Uavhengig av om fravalg fører til lavere regnskapskvalitet eller ikke, vil fravalgsordningen medføre at selskaper under grensen ikke har mulighet til å få anmerkning. Revisors anmerkning er sterkt assosiert med lavere regnskapskvalitet i vår empiriske analyse og studien til Langli (2015). Dette gir en mer robust antydning på at revisor har en reell påvirkning på regnskapskvalitet, da effekten av revisors anmerkning kan studeres for ulike selskapsstørrelser.

Hvis man sammenligner grensene i Skandinavia, vil grensen i Danmark tale for at nivået i den norske bestemmelsen ikke er urimelig. Sverige vil på den andre siden tale for at grensene i Norge kan være noe for høy. Grensene er derimot ikke direkte sammenlignbare med tanke på antall kriterier som må oppfylles for å kunne velge bort revisjon i de ulike bestemmelsene. Alt annet konstant, det å kreve at samtlige kriterier er oppfylt taler for at bestemmelsen i Norge er strengere, noe som argumenterer for at dagens grense i Norge er forsvarlig.

¹⁹ Mail korrespondanse med Jyske Bank 06.11.2020.

Dersom det forutsettes at små selskaper har generelt få utenforstående brukere av regnskapet, er det rimelig å anta at staten er den brukeren som er størst eksponert mot risiko i fravalgselskaper. Konsekvensen for staten har herunder vært redusert kvalitet på skattemeldinger og følgelig økt ressursbruk. Derimot har ikke omfanget av skatteunndragelse økt etter innførelse av fravalgsordningen (Langli, 2015). Dette viser til at den reduserte kvaliteten på skattemeldingene ikke nødvendigvis kommer av bevisste feil. Nygaard (2016) og Sverige viser derimot til at fravalg kan ha medført økning i økonomisk kriminalitet (Ekobrottsmyndigheten, 2016). Dette viser til at situasjonen kan ha endret seg i etterkant av Langli-rapporten i 2015. Dermed er det ikke gitt at konsekvensen er kun redusert kvalitet på skattemeldinger, men at det kan foreligge andre utfordringer assosiert med økonomisk kriminalitet.

Staten som bruker av regnskapet viser imidlertid aksept for lavere regnskapskvalitet, da små selskaper har i større grad valgmulighet til å fravike hovedregler i regnskapsloven. Denne beslutningen bærer preg av kost-nytte-prinsippet, og indikerer at den redusert regnskapskvaliteten i små selskaper er uvesentlig for staten. Dette er konsistent med konklusjonen til Langli (2015), hvor han viser til at fravalgselskaper har generelt liten økonomisk betydning for samfunnet totalt. I tillegg viser Langli (2015) til at berørte aksjeselskaper oppnådde en nettobesparelse på 1,6 milliarder kroner i 2012. Samtidig har ikke myndighetene gitt uttrykk for at fravalgsordningen medførte vesentlig økning i risiko som ikke var håndterbar. Dette illustrerer at lempelsen av revisjonsplikt har muligens gitt mer nytte enn kostnad for samfunnet. Da omfanget av fravalgselskaper antas å være uproblematisk er det naturlig å anta at påpekte svakheter i bestemmelsen ikke er vesentlig for dagens grense.

Oppsummert har ikke fravalgsordningen medført at staten eksponeres for vesentlig høyere risiko enn hva som er håndterbar. Da staten anses som den mest sentrale utenforstående brukeren av regnskapet til små selskaper, demonstrerer drøftelsen at dagens bestemmelse er brukerorientert og følgelig forsvarlig. Der er derimot ikke gitt at staten forblir den eneste vesentlige utenforstående brukeren i fremtiden med hensyn til utviklingen i folkefinansiering. Denne utviklingen argumenterer for at små selskaper kan i praksis ende opp med å bli «foretak av allmenn interesse». Folkefinansierte fravalgselskaper bør på bakgrunn av dette særskilt reguleres hvis omfanget er eller blir vesentlig i fremtiden.

8.2 Den nye revisoren

Siv Jensen sin uttalelsen vedrørende autorisert regnskapsfører som krav for å øke revisjonsplikten bekrefter ikke om det henvises til intern eller ekstern regnskapsfører (Stortinget, 2019). Uavhengig av om regnskapsføreren er intern eller ekstern vil et generelt krav til autorisering løfte kunnskapsnivået, og bør derfor ha positiv effekt på regnskapet. Denne diskusjonen begrenses derimot til å kun omhandle ekstern autorisert regnskapsfører, hvor vi ytterligere diskuterer forskjeller og likheter mellom revisor og autorisert regnskapsfører. Med hensikt å vurdere om bruk av autorisert regnskapsfører kan forsvare en økning i grensen for revisjonsplikt.

8.2.1 Involvert vs. uavhengighet

Direktør Per Hanstad i Revisorforeningen uttalte at autorisert regnskapsfører som forutsetning for å unnlate revisjon, «*vitner om manglende rolleforståelse*». Dette ble begrunnet med at «*regnskapsfører utfører tjenester på vegne av selskapet, mens revisor gir en uavhengig bekreftelse av selskapet*» (Revisorforeningen, 2019).

Styrken til disse profesjonene kommer av et bytteforhold mellom å være mer involvert i virksomheten og uavhengighet. I de tilfeller hvor selskapet ikke vil eller kan håndtere regnskapet selv er det sannsynlig at de er mer avhengig av en regnskapsfører enn en revisor. Dette fordi en revisor aldri vil delta i den daglige virksomheten med bokføring, fakturering eller innsendelse av mva-oppgaver mv. Revisor kan ha en avdekkende funksjon ved å identifisere og kommunisere vesentlige svakheter og feil. Mens autorisert regnskapsfører er i større grad involvert i selskapets daglige virksomhet og har derfor en mer forebyggende funksjon. En regnskapsfører arbeider heller ikke systematisk ut ifra en vesentlighetsgrense, slik som revisor gjør. Det påpekes derimot i NOU 2018: 9, at regnskapsfører ikke utøver en kontrollfunksjon. Dette stiller vi oss dog undrende til. Dette fordi avstemming av bank, mva-oppgave og lønnsinnberetning mv. anses som en kontrollfunksjon i større grad når det utføres av en autorisert regnskapsfører.

Uavhengighet er en av «grunnsteinene» i revisors profesjon og kreves ikke av en autorisert regnskapsfører. Under forutsetning om at regnskapets brukere er i hovedsak begrenset til staten, er muligens innsikt viktigere enn uavhengighet. Skal derimot regnskapsfører kunne anvendes i økt utstrekning er det viktig at regnskapsførers integritet økes. Dette begrunner vi med at det er gap mellom revisor og autorisert regnskapsfører, og vi belyser gapet gjennom elementer som utdanning, oppdragsvurdering, uavhengighet, kommunikasjon og økonomisk kriminalitet.

8.2.2 Utdanning

I dette avsnittet henvises det til tabell 2.2 i kapittel 2.2. Et fellestrekk for begge profesjonene er at det stilles krav om kompetanse, herunder utdanning og praksis. En statsautorisert revisor må ha mastergrad med minimum karakter C i samtlige fag, og etter tre års praksis er man kvalifisert til en praktisk prøve som må bestås. En autorisert regnskapsfører må derimot ha en bachelorgrad som inneholder visse fagområder og opparbeide seg to års relevant regnskapspraksis. Foruten om at utdanningsnivå skiller profesjonene, er det også et skille ved at det ikke er karakterkrav i utdanningen eller at praktisk prøve må bestås for å bli autorisert regnskapsfører. Derimot må en autorisert regnskapsfører hvert tredje år ha oppfylt etterutdanningskravet for å beholde autorisasjonen. Mens etterutdanning for revisor kun er påkrevd for oppdragsansvarlig revisor. Det forventes derimot at etterutdanning vil bli et krav for revisor når den nye revisorloven trer i kraft (Finansdepartement, 2019).

Oppsummerer vi dette, tar det minimum 5 år for å bli autorisert regnskapsfører, mens det tar minimum 8 år for å bli statsautorisert revisor. Med unntak av nåværende krav til etterutdanning, er alle ovenfor nevnte krav til kompetanse strengere for revisor, noe som gir et gap mellom statsautorisert revisor og autorisert regnskapsfører. Intuitivt er det dermed forventet at kompetansen til statsautorisert revisor er på et høyere nivå enn en autorisert regnskapsfører. Det er dermed grunn til å vurdere tilsvarende kompetanse krav for autorisert regnskapsfører som for statsautorisert revisor, dersom autorisert regnskapsfører i større grad skal overta revisors ansvar.

8.2.3 Oppdragsvurdering

Revisor er pliktig ved nye oppdrag å be om en uttale fra forrige revisor for å kartlegge om det foreligger noen forhold som gjør at de ikke bør påta seg oppdraget jf. revl. § 7-2 første ledd. Tilnærmet regler er det også for regnskapsfører, hvor regnskapsførerforskriften § 3-1 annet ledd viser til følgende: «*Regnskapsfører plikter å gi opplysninger til ny regnskapsfører om forhold som tilsier at ny regnskapsfører ikke bør påta seg oppdraget dersom ny regnskapsfører spør om dette*».

Derimot kan forespørsel til tidligere regnskapsfører unnlates etter god regnskapsføringsskikk gitt at ny regnskapsfører har god kunnskap og forståelse av arbeidet som skal utføres på vegne av oppdragsgiver. Tilsvarende gjelder for oppdrag, hvor forespørsel fra tidligere regnskapsfører ikke forventer å ha relevans for oppdragsutførelsen (NOU 2018: 9). Skille mellom forespørsel til tidligere revisor og regnskapsfører, er at ny revisor er pliktig til å be om uttale fra tidligere revisor, mens

tidligere regnskapsfører er pliktig til å gi opplysninger. Det er dermed en skjønnsmessig vurdering av ny regnskapsfører, å vurdere behovet for å kontakte tidligere regnskapsfører. Dette gir grunnlag for antagelse om at kunder enklere kan utføre en tilnærming av «opinion shopping» blant regnskapsfører fremfor revisor, ettersom regnskapsfører ikke er pliktig til å kontakte tidligere regnskapsfører. Med en tilnærming av «opinion shopping» menes at kunder søker spesifikt etter regnskapsfører som vil akseptere deres løsning. Ved bruk av autorisert regnskapsfører som krav for unnlattelse for revisjon, er det naturlig å vurdere om dette burde ha vært en plikt fremfor en skjønnsmessig vurdering med forespørsel til tidligere regnskapsfører. Slik at en minimerer risikoen for at ny regnskapsfører ikke blir kjent med tidligere mislighold.

8.2.4 Autorisert regnskapsførers uavhengighet

Revisorloven § 4-1 viser til at revisor ikke kan ha en tilknytning til den revisjonspliktige på slik måte at revisors uavhengighet og objektivitet svekkes. Tilsvarende gjelder også generelt andre forhold som kan svekke tillit til revisor. Gjeldende lovgivning for autorisert regnskapsfører stiller derimot ikke krav til uavhengighet. Manglende uavhengighet må antas å svekke autorisert regnskapsførers integritet og øker følgelig risiko for å bli overstyrt av ledelsen. På den andre siden er det ikke mulig å være både involvert og uavhengig. Det sentrale er at autorisert regnskapsfører bør ha et profesjonelt forhold til sine kunder, men at uavhengigheten ikke stilles i samme grad som for revisor. Med dette menes at autorisert regnskapsfører ikke kan ha en tilknytning til kunden som kan svekke regnskapsførers objektivitet. Uten slik regulering, vil det ikke være gitt at autorisert regnskapsfører kan overta ansvar fra revisor på en forsvarlig måte.

Viktige kunder «client importance» er presentert tidligere under kapittel 4.4.2. Begrepet viktige kunder kommer av at en ikke skal være økonomisk avhengig av enkelte kunder. I tillegg er selskaper pliktig etter rskl. §§ 7-31a og 7-44 å opplyse om revisors godtgjørelse i notene. Det kan derimot vært hensiktsmessig med tilsvarende regler for autorisert regnskapsfører for å forhindre at en er økonomisk avhengig av enkelte kunder. Det er ikke ønskelig at regnskapsfører kommer i situasjoner som kan føre til at det utføres regnskapsmanipulasjon som følge av press fra oppdragsgiver, og regnskapsfører rasjonaliserer handlingen med at dette er en viktig kunde.

8.2.5 Kommunikasjon

Det følger av revisorloven § 5-2 fjerde ledd at revisor skal skriftlig påpeke forhold som mangler, misligheter, feil og tilfeller som kan føre til ansvar for styret og grunnlag for revisors manglende underskrifter mv. til den revisjonspliktige. I tillegg skal revisor avgi revisjonsberetningen etter at årsregnskapet er fastsatt og innenfor lovens frister jf. revl. § 5-6 først ledd. Revisor har med andre ord to måter å kommunisere forhold, hvor brev er kun til ledelsen og styret, mens revisjonsberetningen skal dekke eksterne brukere av regnskapet. En autorisert regnskapsfører har derimot ingen tilsvarende kommunikasjonsverktøy ovenfor oppdragsgiver. Dersom regnskapsfører ikke er enig i enkelte vurderinger eller håndtering har de i dag ikke mulighet til å signalisere dette til omverden på tilsvarende måte som revisor. For å påse at autorisert regnskapsfører kan kompensere for fravalg av revisor, bør man vurdere om autorisert regnskapsfører skal ha muligheten for å kommunisere med de eksterne brukerne av regnskapet. Med hensyn til de empiriske funnene vil en slik løsning innebære at fravalgselskaper fremdeles kan få anmerkning, slik at den lavere regnskapskvaliteten signaliseres.

8.2.6 Ansvar overfor økonomisk kriminalitet

I kampen mot økonomisk kriminalitet herunder hvitvasking og terrorfinansiering er det viktig å presisere at regnskapsførerselskapene og derav regnskapsfører også er underlagt hvitvaskingsreglene (Finanstilsynet, 2020c). Autoriserte regnskapsførere er i tillegg pliktig til å si fra seg oppdraget dersom oppdragsgiver i vesentlig grad misligholder sine plikter, jf. regnskapsførerforskriften § 3-1 tredje ledd. I tabell 2.1 under kapittel 2.1.2 presenteres statistikk for rapportering av mistenkelige transaksjoner til Økokrim. Av tabellen fremkommer det at regnskapsførere rapportere noe mer en revisorer, herunder stod regnskapsfører for 0,5 % og revisor 0,4 % av totalt innrapporterte mistenkelige transaksjoner i 2019. Det er derimot ikke mulig å direkte sammenligne disse tallene, som følge av at statistikken ikke sier noe om antall oppdrag/kunder.

Flere internasjonale undersøkelser viser at økonomisk kriminalitet innenfor arbeidsforhold avdekkes i stor grad via varslere og tips. Bakgrunnen for at økonomisk kriminalitet oppstår skyldes i stor grad svakheter i internkontrollen til selskapet. Et av de viktigste tiltakene for økonomisk kriminalitet er god internkontroll som avdekker når avvik eller mislighet finner sted (Olsen, 2006; Advokatfirmaet Erling Grimstad, 2018; Angermo & Bringsjord, 2020). Som følge av at regnskapsfører i større grad er involvert i selskapets daglige virksomhet gir det dem også mulighet til å styrke

internkontrollen i selskapet. Revisor vil derimot kommunisere svakheter med internkontrollen og understøtte revisjonen gjennom alternative handlinger, eventuelt ta forbehold i revisjonsberetningen. Forskjellen er at revisor vurderer internkontrollen, mens autorisert regnskapsfører inngår i internkontrollen.

Langli (2015) trekker frem en spørreundersøkelse blant autoriserte regnskapsførere som var gjennomført av mastergradsstudentene Are Berg Hjelle og Sebastian Berntzen i samarbeid med Norges Autoriserte Regnskapsfører Forening i 2014. Vedrørende økonomisk kriminalitet ble det stilt spørsmål om det hadde blitt avdekket misligheter/ulovligheter hos sine kunder, og hvem som eventuelt hadde avdekket disse mislighetene. I undersøkelsen kom det frem at i 68 % (150 av 222) av tilfellene ble mislighetene avdekket av ekstern regnskapsfører.

Under kapitel 4.1 angis bruk av revisor som et tiltak for å redusere asymmetrisk informasjon og moralsk hasard når prinsipalen ikke kan observere agentens handlinger. Det er dermed interessant å vurdere om autorisert regnskapsfører også kan redusere agentproblemet. I 2016 undersøkte Nygaard om det var sammenheng mellom skatteaggressivitet og bruk av ekstern (autorisert) regnskapsfører. Undersøkelsen konkluderte med at det foreligger sammenheng mellom økt skatteaggressivitet og selskap uten ekstern regnskapsfører. Nygaard (2016) hevder at ekstern regnskapsfører støttes av prinsipal-agent-teori på tilsvarende måte som ved bruk av revisor. Dette begrunner han med at ekstern regnskapsfører kan betraktes som en kontrollmekanisme som reduserer opportuniste.

I Sverige har det som tidligere nevnt vært et stort fokus på økonomisk kriminalitet som en konsekvens av frivillig revisjon for små selskaper. Ekobrottsmyndigheten (2016) fremmet dermed forslag om bruk av autorisert regnskapsfører for selskapene som ikke har revisor. Dette ble blant annet begrunnet med at regnskapsfører også er underlagt krav om rapportering i henhold til hvitvaskingsloven. Men merk at dette ikke taler for at Norge bør øke grensen, da forslaget innebærer å pålegge eksisterende fravalgselskaper å bruke autorisert regnskapsfører. Forslaget til Ekobrottsmyndigheten må dermed betraktes som en innstramming av revisjonsplikten i Sverige. Grensen for revisjonsplikt i Norge er derimot som tidligere påpekt høyere enn i Sverige, og i evaluering av fritaket i Norge konkluderte man med at konsekvensene var uvesentlig i et samfunnsperspektiv (Langli, 2015). Dette gjør at det er mer naturlig at Norge vurderer ytterligere lempelse av revisjonsplikten enn Sverige. Samtidig forventes det et økt fokus på økonomisk kriminalitet i den norske

revisjonsbransjen (Finansdepartement, 2019). Det kan dermed virke mot sin hensikt at revisor skal ha økt fokus på økonomisk kriminalitet, samtidig som en vurderer å øke grensen for revisjonsplikt gitt at selskapet har en autorisert regnskapsfører. I NOU 2018: 9 *Forslag til ny lov om regnskapsfører*, er fokuset på økonomisk kriminalitet svært begrenset sammenlignet med forslaget om ny revisorlov (Finansdepartement, 2019).²⁰ Ved en eventuell overgang vil det være naturlig å ha økt fokus og bevisstgjøring av autorisert regnskapsførers rolle i kampen mot økonomisk kriminalitet. Alternativt bør det foreligge en forutsigbar fordeling av ansvar mellom autorisert regnskapsfører og staten.

8.2.7 Kan autorisert regnskapsfører kompensere for fravalg av revisor?

Dersom man øker grensen for revisjonsplikt i Norge under forutsetning om krav til autorisert regnskapsfører er hensikten at omfang og ansvar overføres fra revisor til autorisert regnskapsfører. Langli (2015) viser til at kvaliteten på skattemeldinger har gått ned for fravalgselskapene. Men om fravalgselskapene får bistand av revisor (uten at regnskapene revideres) eller regnskapsfører viser funnene at kvalitet blir tilsvarende som om selskapet hadde revisor. I undersøkelsen til Nygaard (2016) finner man i tillegg støtte for at autorisert regnskapsfører kan betraktes som et kontrolltiltak. Dette bekrefter at autorisert regnskapsfører har potensial til å pådra seg omfang og ansvar som tidligere har vært forbeholdt revisor. Da man kan konkludere med at autorisert regnskapsfører har positiv effekt på skattemeldingen, vil det å pålegge bruk av autorisert regnskapsfører uten å øke grensen implisitt bety strengere regulering. Bruk av autorisert regnskapsfører reduserer risiko og taler for at grensen for revisjonsplikt kan økes spesifikt for selskaper som bruker autorisert regnskapsfører.

Både Langli (2015) og Nygaard (2016) tar utgangspunkt i fravalgselskaper basert på de opprinnelige terskelverdiene for revisjonsplikt. Dermed er ikke argumentasjonen nødvendigvis representativ for større selskaper. Det kan være rimelig å anta at argumentasjonen er mindre gyldig desto større økningen i grensen er. På bakgrunn av dette trekker vi frem gapet mellom revisor og autorisert regnskapsfører. Vi mener at jo høyere grensen skal økes, desto strengere regulering av autorisert regnskapsfører må til for å oppnå en vellykket overføring av ansvar. Med strengere regulering mener vi at det diskuterte gapet mellom revisor og autorisert regnskapsfører bør lukkes. Dette kan utføres ved bruk av tiltak diskutert i forhold til utdanning, oppdragsvurdering, uavhengighet,

²⁰ Merk at lovforslaget om endring av revisorloven er nyere enn forslaget om endring av regnskapsførerloven.

kommunikasjon og økonomisk kriminalitet. Tiltakene vil styrke regnskapsførers integritet og gjøre dem mer egnet til å håndtere økt ansvar. Det anses dermed nærliggende at jo mer gapet lukkes, desto mer kan grensen økes. Dette viser samtidig at potensialet til autorisert regnskapsfører muligens ikke er fullt utnyttet i dag.

Avslutningsvis påpekes det at det bør komme klare retningslinje for hvilke arbeidsoppgaver som skal utføres av den autoriserte regnskapsføreren. Dette vil forhindre at selskaper påroper seg bruk av autorisert regnskapsfører når de i realiteten utfører arbeidet selv. Autorisert regnskapsfører bør dermed stilles ansvarlig for å oppfylle sine plikter når dette fører til at selskapet kan velge bort revisjon.

8.3 Staten

Langli (2015) trekker frem at konsekvensen ved innførelse av fravalgsordningen er at ressursbruken økte i Skatteetaten. Tilsvarende var forventet i Sverige, da Skatteverket fikk tildelt 40 millioner svenske kroner for å øke kontrollen ved innførelse av den nye reformen (Riksrevisjonen, 2017). Det er ikke overraskende at ressursbruken øker med høyere grense for revisjonsplikt, da Langli (2015) også rapporterte at kvaliteten på skattemeldinger hadde gått ned. Derimot gjaldt denne nedgangen i kvaliteten for selskaper med verken autorisert regnskapsfører og revisor. Dette illustrerer en ansvarssammenheng, hvor risiko som ikke dekkes av revisor og autorisert regnskapsfører må håndteres av staten selv (residualen). Denne ansvarssammenhengen kan dermed uttrykkes på følgende måte:

Risiko – Revisor – Autorisert regnskapsfører = Staten (residualen)

Hvor: Revisor – Autorisert regnskapsfører = Gapet mellom revisor og autorisert regnskapsfører

Det å øke grensen for revisjonsplikt generelt vil innebære at ansvaret overføres fra revisor til staten. Dersom grensen økes spesifikt for selskaper med autorisert regnskapsfører, flyttes ansvaret fra revisor til autorisert regnskapsfører og forskyver ikke ansvaret over til staten alene. Risikoen som ikke dekkes av autorisert regnskapsfører overføres videre til staten. Dermed ikke staten kun den viktigste eksterne regnskapsbrukeren i små selskaper, men også den parten som må håndtere udekket risiko for økonomisk kriminalitet og feilrapportering. Det er derfor avgjørende å vurdere økning i grensen med hensyn til hvorvidt staten er egnet til å håndtere den eventuelle økningen i udekket risiko.

8.3.1 Risiko

Diskusjonen i de foregående delkapitlene benyttes videre til å danne det totale risikobildet med hensyn til konsekvenser som kan oppstå ved å øke grensen for revisjonsplikt. De sentrale konsekvensene oppsummeres videre under for å vurdere hvorvidt staten er egnet til å håndtere denne risikoen.

Rapporteringskvalitet: Økning i grensen for revisjonsplikt kan muligens redusere kvaliteten til årsregnskap, skattemeldinger og annen rapportering.

Økonomisk kriminalitet: Økning i grensen for revisjonsplikt antas å øke risiko for økonomisk kriminalitet, som for eksempel hvitvasking og skatteunndragelse. Det kan foreligge risiko for at den eksisterende kriminelle aktiviteten oppskaleres til den nye grense for revisjonsplikt.

Brukeren av regnskapet: Økning i grensen antas ikke å øke risiko for uriktig fordeling mellom regnskapsprodusenten og andre brukere enn staten. Dette kommer av at fremtidig fravalgselskaper ikke forventes å ha mange eksterne brukere av regnskapet på lik linje som dagens fravalgselskaper. Folkefinansiering viser derimot til at brukerne av regnskapet er i endring. Det er derfor ikke gitt at selskaper nær grensen for revisjonsplikt forblir uvesentlige for samfunnet i fremtiden.

Digitalisering: Teknologisk utvikling forventes å redusere risiko for feil i rapportering. EHF faktura vil for eksempel redusere muligheten for å utstede fiktive fakturaer. Denne positive effekten kan forsterkes ved å pålegge selskaper å benytte slikt format. Hvis bruk av EHF faktura forenkler SAF-T rapportering kan dette muligens øke bruken av EHF faktura i fremtiden. Merk at med digitalisering kan det også forekomme nye muligheter for å forfalske dokumentasjon. Digitalisering stiller samtidig høyere krav til kompetanse for å kunne produsere og være kritisk til regnskapsinformasjonen. Dermed er det ikke gitt at digitalisering vil redusere risiko for feil i rapportering.

8.3.2 Revisor

Økning i grensen vil generelt reduserer revisors håndtering av risiko. Dette kommer naturligvis av at revisor velges bort i flere selskaper og har dermed ikke anledning til å avgi anmerkning eller avdekke og korrigere feil. En økning i grensen for revisjonsplikt vil også føre til at revisor

rapporterer færre mistenkelige forhold til Økokrim. Mens svakheter i bestemmelse om revisjonsplikt kan samtidig medføre et høyere fravalg enn opprinnelig tiltenkt.²¹

8.3.3 Autorisert regnskapsfører

Økning i grensen for selskaper med autorisert regnskapsfører kan føre til at flere selskaper velger autorisert regnskapsfører fremfor revisor. Langli (2015) påpekte at autorisert regnskapsfører kan ivareta kvaliteten på skattemeldingen. I tillegg er autorisert regnskapsfører pliktig til å rapportere eventuelle mistenkelige forhold til Økokrim. Ordningen kan samtidig fremme insentiver for bruk av autorisert regnskapsfører for fravalgselskaper som forventer å overstige grensen i fremtiden. Dermed kan autorisert regnskapsfører muligens håndtere risiko som oppsto ved tidligere lempelse av revisjonsplikt. Det antas at den positive effekten av å bruke autorisert regnskapsfører økes ytterligere ved å innføre strengere regulering som diskutert under delkapittel 8.2. Dette er fordi strengere regulering kan stryke integriteten til autoriserte regnskapsførere og gjøre dem mer egnet til å pådra seg mer ansvar.

8.3.4 Statens evne

Skatteverket fikk som tidligere nevnt 40 millioner svenske kroner ved innføring av frivillig revisjon. Tilskuddet skulle benyttes til å kontrollere at selskaper oppfylte sine dokumentasjonsplikter. Riksrevisjonen var kritisk til Skatteverkets håndtering, som følge av at de ikke vektla om selskapene hadde revisor eller ei, og at kontrollmuligheten ikke hadde preventiv effekt for selskapene. Det forelå heller ingen dokumentert effekt i 2017 (Riksrevisjonen, 2017). Dette gir indikasjoner på at staten i Sverige ikke har vært i stand til å håndtere konsekvensen av fravalg.

Delkapittel 8.1.6 viser at fravalgsordningen i Norge ikke har medført at staten eksponeres for høyere risiko enn hva som er håndterbart. Konsekvensen var riktig-nok økt ressursbruk i Skatteetaten og redusert kvalitet på skattemeldinger, midlertid hadde ikke skatteunndragelsen økt (Langli, 2015). Dette argumenterer for at staten ikke er egnet til å pådra seg mer ansvar som følge av økning i grensen for revisjonsplikt. Men, i 2020 har tilnærmet alle selskaper blitt underlagt SAF-T rapportering. Dette viser at Skatteetaten er i utvikling og har muligens større potensial nå enn tidligere.

Hovedformålet med SAF-T rapportering er som tidligere nevnt effektivisering av bokettersyn. Dette kravet gjøre at Skatteetaten blir mer egnet til å utføre detaljkontroller innenfor flere områder.

²¹ For svakheter i bestemmelsen henvises det til delkapittel 8.1.1.3 og 8.1.4.6.

På sikt forventes det at SAF-T stiller krav til fakturaopplysninger, noe som kan gjøre det mulig for Skatteetaten å verifisere opplysninger med motpart, gitt at begge parter er bokføringspliktige (EY, u.å.). Skatteetaten kan på denne måten kontrollere regnskapet for både nøyaktighet og fullstendighet. I tillegg vil Skatteetaten antakeligvis kunne gjenskape innsendte skattemeldinger ved bruk av innsendte hovedbøker i SAF-T format. De kan dermed identifisere eventuelle avvik som kan være grunnlag for bokettersyn. Dette belyser statens potensiale til å håndtere større omfang av ansvar. Dette argumenterer også for at situasjonen i Sverige ikke er representativ for Norge.

En viktig forutsetning er imidlertid at formålet med SAF-T er å øke kontrollen fremfor besparelser. For at potensialet kan realiseres må det dessuten være vilje til å ta i bruk verktøyet. Det vil naturligvis være oppstartsproblemer og det er derfor ikke gitt at staten kan dra maksimal nytte av SAF-T i løpet av de første årene.

8.3.5 Kan grensen for revisjonsplikt økes?

Delkapittel 8.1.2 viser at flertallet av selskaper ved dagens grense for revisjonsplikt har svært like egenskaper som selskap med omsetning opptil 10 millioner kroner. Dette taler for at selskaper nær grensen for revisjonsplikt har få eksterne brukere av regnskapet og at staten må betraktes som den mest sentrale. Merk at det imidlertid ikke er gitt at staten forblir den eneste sentrale eksterne brukeren av regnskapet til små selskaper. Dette kommer av at utvikling i folkefinansiering kan føre til at små selskaper i praksis ender opp med å bli «foretak av allmenn interesse». Folkefinansierte fravalgselskaper bør på bakgrunn av dette særskilt reguleres dersom omfanget er eller blir vesentlig.

Diskusjonen i delkapittel 8.1.1.3 og 8.1.4 viser at det kan foreligge svakheter i bestemmelsen om revisjonsplikt. Med dette menes svakheter i hvordan grenseverdiene måles og forholdet mellom grenseverdiene. Risiko ved å øke grensen for revisjonsplikt er at slike svakheter forsterkes ytterligere og kan medføre et høyere fravalg enn opprinnelig tiltenkt. Svakheter i bestemmelsen kan elimineres ved å redusere grensen for balansesum, noe som vil gi et mer robust forhold mellom grensen for driftsinntekter og balansesum. Da staten ikke gir uttrykk for at revisjonsplikten skal innstrammes, vil det ikke være aktuelt å endre grensen for balansesum alene. Ved å samtidig øke grensen for driftsinntekter, vil man påse at tiltaket ikke gir en innstramming av revisjonsplikt.

Det forventes at økning i grensen for revisjonsplikt øker risiko for feil i rapportering og at selskaper begår økonomisk kriminalitet. For å redusere denne risikoen kan man øke grensen spesifikt for

selskaper med autorisert regnskapsfører. En slik ordning vil påse at ansvaret flyttes fra revisor til autorisert regnskapsfører og forskyver ikke ansvaret over til staten alene. En økning i grensen for revisjonsplikt vil være forsvarlig dersom overført ansvar til staten enten er uvesentlig eller håndterbar. Diskusjonen om det nye SAF-T rapporteringskravet argumenterer for at statens evne til å håndtere et større omfang kommer til å øke. Dette begrunnes med at SAF-T kan gi nye kontrollmuligheter og effektivisere bokettersyn.

Langli (2015) har som tidligere nevnt, påpekt at fravalg ikke fører til redusert kvalitet på skattemelding når selskapet får bistand av revisor eller autorisert regnskapsfører. Det kan derfor være rimelig å anta at selskaper med verken revisor og autorisert regnskapsfører vil i tillegg ha lavere kvalitet på SAF-T rapportering. Revisor og autorisert regnskapsfører kan derfor være et viktig ledd i realisering av potensialet til SAF-T rapportering. Kravet om autorisert regnskapsfører må muliggjøre for at SAF-T kan argumentere for at staten kan håndtere mer risiko og ansvar. Krav om autorisert regnskapsfører og innføring av SAF-T rapportering argumenterer dermed sammen for at grensen for revisjonsplikt kan økes.

8.4 Den fremtidige revisoren

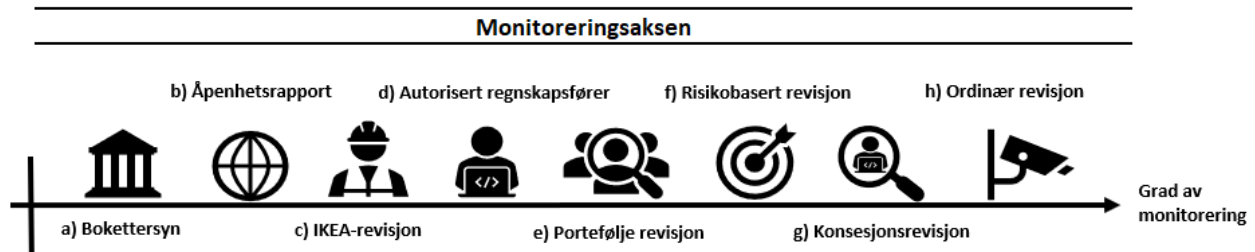
Grensen for revisjonsplikt handler fundamentalt om å oppnå akseptabel dekning i samfunnet ved bruk av gitte ressurser. Ideelt bør den faktiske sannsynligheten for vesentlig feil bestemmes når selskapet bør revideres. Med dette mener vi at bestemmelsen mangler skalering i tråd med risiko. Det må imidlertid påpekes at en effektiv lovbestemmelse må til en viss grad være standardisert og inneholde liten grad av skjønn.

I dette delkapittelet ønsker vi å illustrere gjennom våre eksempler at det finnes alternative måter for revisjonsplikt fremfor å kun øke eller redusere den generelle grensen. Konseptene er tiltenkt selskaper under den generelle grensen for å oppnå gradvis dekning utover størrelse eller karakteristikker i tråd med risiko for vesentlig feil. Dette vil dermed redusere den totale risikoen i samfunnet og argumenterer for at den generelle grensen kan økes ytterligere.

Figur 8.1 presenterer våre eksempler sett i sammenheng med eksisterende ordninger og forslag utover grad av monitorering. Det er ikke meningen å vise at bokettersyn gir lavest grad av monitorering, men heller at alle ordningene over dette nivået innebærer at man kan fremdeles bli utvalgt til bokettersyn. Grad av monitorering er i denne sammenhengen satt ut ifra ordningens antatte evne

til å avdekke feil. Konseptene er beskrevet kort i avsnittene under figur 8.1, og enkelte konsepter er ytterligere beskrevet i appendiks L.

Figur 8.1: Monitoreringsaksen

Note: Figuren illustrerer våre eksempler i forhold til eksisterende ordninger og forslag med hensyn til grad av monitorering.

8.4.1 Bokettersyn

Bokettersyn er en fellesbetegnelse for kontroll av næringsdrivende utført av skattemyndighetene. Kontrollene kan variere fra ut ifra enkelte tema eller det kan være omfattende gjennomgang av virksomhetens forhold som skatt, bokføring, merverdiavgift og arbeidsgiveravgift (Deloitte, u.å).

8.4.2 Åpenhetsrapport

Åpenhetsrapport innebærer en absolutt offentliggjøring av regnskapsdata for å hindre asymmetrisk informasjon, slik at brukeren selv kan vurdere regnskapskvaliteten. Konseptet forutsetter at markedet består av rasjonelle agenter som kan ved denne ordningen avdekke feil og avverge handlinger som feilinformasjonen kunne ha medført. Dette gjør at alle har tilgang til regnskapsmaterialet og gjør det forhåpentligvis mindre lukrativt å utføre regnskapsmanipulasjon. Ulempen med denne ordningen er at både kunder og konkurrenter kan få tilgang til sensitiv informasjon. Åpenhetsrapport anses derfor aktuelt for små selskaper som ikke har noe å legge skjul på.²²

8.4.3 IKEA-revisjon

IKEA-revisjon innebærer at mindre selskaper reviderer seg selv. Det vil si at selskapet følger et standardisert, mindre komplekst revisjonsprogram. Selskapet utfører og dokumenterer forhåndsbestemte revisjonshandlinger for de respektive regnskapslinjene. Konseptet forutsetter at feil i små selskaper er ubevisste og ikke bevisste. Basert på vår erfaring avdekkes flere feil allerede når man ber den revisjonspliktige om å utarbeide revisjonsdokumentasjon.

²² Konseptet er inspirert av foredraget «Beyond Budgeting – An Agile Management Model for New Business and People Realities» av Bjarte Bogsnes (2014)

8.4.4 Autorisert regnskapsfører

Små selskaper pålegges bruk av autorisert regnskapsfører. Det henvises til delkapittel 8.2 *Den nye revisoren* for ytterligere beskrivelse og diskusjon rundt denne ordningen.

8.4.5 Portefølje revisjon

Konseptet innebærer at selskaper innenfor en gitt størrelse inngår i ulike bransjeporteføljer. Bransjeporteføljen konstrueres av myndighetene og legges ut på anbud til revisjonsselskapene. Revisor skal deretter revidere et utvalg av selskapene i porteføljen for å oppnå akseptabel dekning for populasjonen. Fordelen med å inndelegge porteføljene etter bransjer er at selskapene i den tildelte porteføljen er sammenlignbare og kan dermed analyseres av revisor. Revisors analyser vil være grunnlaget for utvalget som foretas og kontrolleres. På lik måte som en forsikringsordning skal selskapene i porteføljen betale en premie som sammen utgjør det totale honoraret. Revisjonshonoraret fordeles dermed utover porteføljen og vil gi et lavere honorar for de enkelte selskapene.

8.4.6 Risikobasert revisjon

Konseptet innebærer begrenset revisjon av små selskaper med særskilt risiko for at selskapet handler i strid med interessen til brukeren av regnskapet. Revisjonen er begrenset i den forstand at det kun utføres bestemte revisjonshandlinger for å dekke den særskilte risikoen. Konseptet er en gruppe av flere metodikker basert på hvilke særskilte risikoer som foreligger. Nedenfor presenteres et eksempel på slik metodikk. Se appendiks L for flere eksempler.

Bankkonto-revisjon kan være aktuelt for selskapet med enkel godkjenning i nettbanken og ikke har autorisert regnskapsfører som avstemmer og kontrollerer bank. Metodikken innebærer at revisor benytter seg av en vesentlighetsgrense satt ut ifra aktiviteten på selskapets bankkontoer, innhenter revisjonsoppgave og kontrollerer vesentlige inn- og utbetalinger med særlig fokus på gyldighet.

8.4.7 Konesjonsrevisjon

Konesjonsrevisjon innebærer at revisor kontrollerer regnskapsbyrået og deres kundeportefølje som en enhet. Ved å revidere den autoriserte regnskapsførerens arbeid, vil revisor også indirekte kontrollere regnskapsførerens kundeportefølje.

Konseptet baseres på forslaget om at grensen for revisjonsplikt kan økes for selskaper med autorisert regnskapsfører. Dette vil sannsynligvis fremme vekst i regnskapsbransjen og kan muligens drive frem større og spesialiserte regnskapsbyråer. Store regnskapsbyrå er en potensiell risiko, da

deres kundeportefølje sett som en enhet kan bli vesentlige over tid. Dette kan argumentere for at regnskapsbyråer med vesentlig kundeportefølje bør revideres. Det kan være korrekt å se på byrået som en enhet, da den autoriserte regnskapsføreren bruker samme kunnskap, system, metodikk og kontrollhandlinger for flere selskaper. Feil som oppstår kan muligens være systematiske og med dette omfatte flere selskaper, noe som gjør at feilen blir vesentlig.

Normalt vil et regnskapsbyrå måtte forholde seg til flere revisorer basert på hvorvidt deres klienter er revisjonspliktige eller ei. Revisors observasjoner trenger ikke nødvendigvis være alvorlige enkeltvis og kan i større grad fremstå tilfeldige. Hvis revisor derimot sitter med hele bildet, er det enklere å uttale seg om regnskapsførerens arbeid og effektivt kommunisere vesentlige og systematiske brudd på lovgivning til Skatteetaten og Finanstilsynet. Revisor kan dermed få en ny rolle hvor de bistår Finanstilsynet med å vurdere regnskapsførers autorisasjon. Vi har på bakgrunn av dette valgt å kalle konseptet konsesjonsrevisjon.

Under dette konseptet kan revisor for eksempel avdekke at autorisert regnskapsfører ikke er kjent med et spesifikt obligatorisk notekrav. I dette tilfellet vil revisor ha anledning til å korrigere samtlige regnskap og heve kvaliteten på hele kundeporteføljen. Dette eksempelet illustrerer at revisor kan med samme innsats ha en større påvirkning på regnskapskvaliteten i forhold til ordinær revisjon.

9. Konklusjon

9.1 Evaluering av revisjonsplikt i Norge

Vår evaluering av revisjonsplikt i Norge tar utgangspunkt i hvorvidt dagens grense er forsvarlig, hvorvidt autorisert regnskapsfører kan kompensere for fravalg av revisor og om grensen for revisjonsplikt generelt kan økes.

Gjennom empirisk analyse har vi påvist at revisor har både direkte og indirekte påvirkning på regnskapskvalitet. Med direkte påvirkning menes at regnskapskvalitet økes som følge av at revisor påvirker regnskapstallene ved å avdekke og korrigere vesentlige feil. Når selskapets ledelse ikke er villig til å endre vesentlige feil, kan revisor avgi modifisert beretning. Revisor vil da presisere forholdet eller ta forbehold slik at brukeren av regnskapet blir kjent med usikkerheten. En beretning med modifisert konklusjon kan derfor indirekte heve regnskapskvaliteten og gi brukeren av regnskapet beslutningsnyttig informasjon. Revisors direkte og indirekte påvirkning viser hvorfor det er viktig å drøfte om en lempelse av revisjonsplikt er forsvarlig.

1. Er dagens grense for revisjonsplikt forsvarlig?

Langli (2015) viser til at dagens grense for revisjonsplikt er forsvarlig og begrunner dette med at selskaper som velger bort revisor, generelt er av uvesentlig betydning for samfunnet. Regnskapsloven viser samtidig at det er høyere aksept for lavere regnskapskvalitet i selskaper definert som små foretak iht. rskl. § 1-6. Dette er fordi at små foretak kan velge mellom hovedregler og forenklingsregler ved innregning og måling av en rekke poster (Langli, 2015). Dermed er ikke Langli (2015) alene om å trekke frem fravalgselskapenes ubetydelighet, men også myndighetene gjør dette indirekte gjennom lovgivningen. Den norske velferdsstaten, ansett som den mest sentrale utenforstående brukeren av regnskapet, viser aksept for lavere regnskapskvalitet hos små foretak. Det er derfor rimelig å konkludere med at dagens grense for revisjonsplikt er brukerorientert og følgelig forsvarlig.

2. Kan autorisert regnskapsfører kompensere for fravalg av revisor?

Langli (2015) viser til at kvaliteten på skattemeldingen er lavere for selskaper med verken revisor og autorisert regnskapsfører. I undersøkelsen til Nygaard (2016) finner man i tillegg støtte for at selskaper uten autorisert regnskapsfører har økt skatteaggressivitet. Tidligere studier finner dermed

støtte for at autorisert regnskapsfører har en kontrollfunksjon som argumenterer for at autorisert regnskapsfører kan kompensere for fravalg av revisor (Langli, 2015; Nygaard 2016).

Det er imidlertid et klart skille mellom revisors og autorisert regnskapsførers utdanning, uavhengighet og ansvar. I hvilken grad autorisert regnskapsfører kan kompensere for fravalg av revisor er avhengig av hvorvidt gapet mellom disse rollene lukkes. Dette vil kreve strengere regulering av utdanning, oppdragsvurdering og uavhengighet til autoriserte regnskapsførere, samt deres ansvar i forhold til økonomisk kriminalitet. Slike tiltak vil styrke integriteten til den autoriserte regnskapsføreren og påse at pliktene som kommer med økt ansvar, oppfylles.

3. Er det forsvarlig å øke grensen for revisjonsplikt?

Oppsummert har vi konkludert med at dagens grense for revisjonsplikt er forsvarlig og at grensen kan økes ytterligere for selskaper med autorisert regnskapsfører. Økning i grensen for revisjonsplikt anses forsvarlig dersom samfunnet er i stand til å håndtere den medfølgende økningen i risiko. For å vurdere om grensen for revisjonsplikt kan økes ytterligere trekker vi frem rollen til revisor, autorisert regnskapsfører og staten, samt deres samhandling i et samfunnsperspektiv. Den totale risikoen i samfunnet dekkes av revisor og autorisert regnskapsfører sine plikter, og en eventuell udekket risiko håndteres av staten. Denne ansvarssammenhengen kan uttrykkes på følgende måte:

Risiko – Revisor – Autorisert regnskapsfører = Staten (residualen)

Hvor: Revisor – Autorisert regnskapsfører = Gapet mellom revisor og autorisert regnskapsfører

Merk at den norske velferdsstaten anses som den mest sentrale brukeren av regnskapet til små selskaper. Det er derfor avgjørende at staten har evne og mulighet til å håndtere økt ansvar og risiko ved ytterligere lempelse av revisjonsplikt.

En ordning som tilbyr lempelse av revisjonsplikt for selskaper med autorisert regnskapsfører, er etter vår mening et steg i riktig retning for å oppnå en mer risikostyrt bestemmelse. En slik endring vil påse at ansvaret flyttes fra revisor til autorisert regnskapsfører og forskyver ikke ansvaret over til staten alene. Samtidig forventes det at innførelse av SAF-T rapportering vil effektivisere bokettersyn, noe som taler for at statens evne til å håndtere udekket risiko øker. Autorisert regnskapsfører er muligens et viktig ledd i realisering av potensialet til SAF-T rapporteringen. Krav om autorisert regnskapsfører og SAF-T rapportering kan sammen påse at staten ikke eksponeres for høyere risiko

og ansvar enn hva som er håndterbart. Det forventes at økning i grensen for revisjonsplikt fremdeles vil gi en brukerorientert bestemmelse.

Leseren gjøres oppmerksom på at det ikke er gitt at staten forblir den eneste sentrale eksterne brukeren av regnskapet til små selskaper. Folkefinansiering gjør det mulig for små selskaper å finansiere virksomheten gjennom tegning av nye aksjer og lån. Utvikling i folkefinansieringen argumenterer for at små selskaper kan i praksis ende opp med å bli «foretak av allmenn interesse». Folkefinansierte fravalgsselskaper bør, på bakgrunn av dette, særskilt reguleres dersom omfanget er eller blir vesentlig.

9.2 Anbefalinger

Året 2020 har vært preget av mye usikkerhet som følge av koronautbruddet. Mange selskaper er i disse tider i en presset situasjon, og det er muligens et særskilt behov for å beskytte eksterne brukere av regnskapene. Det vil derfor være naturlig å avvente med en ytterligere lempelse av revisjonsplikt inntil en har fått full kontroll over koronautbruddet. For å evaluere effekten av en lempelse er det hensiktsmessig å benytte en trinnvis fremgangsmåte. Med dette menes at man bør avvente til det er mulig å studere effekten av SAF-T under normale forhold. Dersom SAF-T gir ønsket effekt, vil det være rimelig å øke grensen for revisjonsplikt for selskaper med autorisert regnskapsfører. Videre justering av grensen for revisjonsplikt bør avvendes til en har evaluert effekten av fravalg av revisor for selskaper med autorisert regnskapsfører. Deretter kan man, som presentert i delkapittel 8.1.4, redusere grense for balansesum, samtidig som man øker grense for driftsinntekter. Hensikten er å gi et mer robust forhold mellom grenser for driftsinntekter og balansesum, og endringen er ikke ment som en lempelse av revisjonsplikten. Beskrevet fremgangsmåte har til hensikt å påse at effektene av de ulike elementene kan isoleres og studeres i etterkant hver for seg.

9.3 Videre forskning

I vår empiriske analyse trekker vi frem at regnskapskvalitet kan betraktes som heterogen. Med dette mener vi at positive og negative residualer kan studeres separat, ettersom at ulikt fortegn representerer ulike situasjoner. Resultatene fra analysen, som er beskrevet i kapittel 7, viser at de utvalgte uavhengige variablene, er bedre egnet til å beskrive positiv residual enn negativ residual. Det kan dermed være interessant å undersøke hvilke variabler som særskilt driver frem negative residualer for å bygge videre på den eksisterende litteraturen om regnskapskvalitet. I utredningen vår trekkes det frem at effekten av enkelte variabler elimineres når det ikke skilles mellom positive og negative

residualer. Det kan derfor også være interessant å undersøke om det er flere variabler som ikke har blitt belyst. På tilsvarende måte som i regnskapsverden er det ikke alltid korrekt å presentere netto. Ved å analysere negative og positive residualer separat kan man studere effekten av drivere brutto.

I delkapittel 8.4 demonstrerer vi at det foreligger andre metodikker for hvordan man kan regulere revisjonsplikt. Dette er på ingen måte utfyllende og er heller ment som en inspirasjon. Konseptene må naturligvis utredes ytterligere for å kunne konkludere hvorvidt det er hensiktsmessig å anvende dem. Vi håper at leseren finner konseptene interessante og ønsker å bygge videre på dem som egne problemstillinger.

Vi har i tillegg gjort rede for temaer som SAF-T og folkefinansiering for å gi en tidsriktig kontekst. Vi har derimot ikke gitt en utfyllende utredelse av disse temaene. Med dette mener vi at temaene er av et slikt omfang at de er godt egnet som egne individuelle problemstillinger i fremtidige studier.

Bibliografi

(u.å. = uten år)

Accountancy Europe. (2020, 9. april). Audit exemption thresholds in Europe. Hentet fra <https://www.accountancyeurope.eu/publications/audit-exemption-thresholds-in-europe/>

AccountingTools. (2019, 17. april). Three-way matching definition. Hentet fra <https://www.accountingtools.com/articles/what-is-three-way-matching.html>

Advokatfirmaet Erling Grimstad (2018, 20.april). Hvordan kan du beskytte virksomheten mot økonomisk kriminalitet? Hentet fra <https://www.governance.no/post/hvordan-kan-du-beskytte-virksomheten-mot-%C3%B8konomisk-kriminalitet>

Akerlof, G. A. (1970). The Market for “Lemons”: Quality Uncertainty and the Market Mechanism. *The quarterly journal of Economics*. 84(3), 488-500. Hentet fra <http://www-data.unibg.it/dati/corsi/8906/37702-Akerlof%20-%20Market%20for%20lemmons.pdf>

Andersen, R. (2016, 17. oktober). Certificering. Hentet fra <https://fdbr.dk/certificering/>

Andersen, L. (2019, 17. juni). Anders Dam overvejer opgør med Jyske Bank-kunder uden revisor: »Jeg gætter på, at 2.500-5.000 erhvervskunder vil forlade os, men det er jeg fløjtende ligeglad med«. *Erhverv Finans*. Hentet fra <https://finans.dk/erhverv/ECE11445202/anders-dam-overvejer-opgoer-med-jyske-bankkunder-uden-revisor-jeg-gaetter-paa-at-25005000-erhvervskunder-vil-forlade-os-men-det-er-jeg-floejtende-ligeglad-med/?ctxref=ext>

Angermo, L. & Bringsjord, S. (2020, september). Økonomisk kriminalitet: Revisors ansvar og oppgaver. [PowerPoint presentasjon ved kurs i Stavanger 22. september i regi av Revisorforeningen]

Anklagemyndigheden. (2020, 27.oktober). Langt flere underretninger til Hvidvasksekretariatet. Hentet fra <https://anklagemyndigheden.dk/da/langt-flere-underretninger-til-hvidvasksekretariatet>

Basu, S. (1997). The conservatism principle and the asymmetric timeliness of earnings. *Journal of Accounting and Economics*, 24, 3–37. Hentet fra <http://course.sdu.edu.cn/G2S/eWebEditor/uploadfile/20130217205157446.pdf>

- Beisland, L. A. & Hamberg, M. (2008). Essays on the Value Relevance of Accounting Information: Variations in the Value Relevance of Accounting Information. Hentet fra <https://openaccess.nhh.no/nhhxmlui/bitstream/handle/11250/162373/beisland%20avh.2009.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Bogsnes, B. (2014). Beyond Budgeting – An Agile Management Model for New Business and People Realities – The Statoil Implementation Journey. Hentet fra <https://www.agilealliance.org/resources/videos/beyond-budgeting-an-agile-management-model-for-new-business-and-people-realities-the-statoil-implementation-journey/>
- Bradshaw, M. T., Richardson, S. A. & Sloan, R. G. (2001). Do Analysts and Auditors use Information in Accruals? *Journal of Accounting Research*, 39(1), 45–74.
- Brovoll, C. & Stenbeck, H. F. (2019). Revisors etterlevelse av hvitvaskingsregelverket. *Revisorforeningen*, 7. 11-13. Hentet fra <https://www.revregn.no/asset/pdf/2019/7-11-3.pdf>
- Brown, L. D., Call, A. C., Clement, M. D. & Sharp, N. Y. (2015). Inside the “Black Box” of Sell-Side Financial Analysts. *Journal of Accounting Research*, 53(1), 1-47.
- Brønnøysundregistrene. (2019, 7. november). Fravalg av revisjon. Hentet fra <https://www.brreg.no/aksjeselskap/stiftelse-av-aksjeselskap/fravalg-av-revisjon/>
- Brønnøysundregistrene. (2020, 26. oktober). Næringskoder. Hentet fra <https://www.brreg.no/bedrift/naeringskoder/>
- Burgstahler, D. & Dichev, I. (1997). Earnings management to avoid earnings decreases and losses. *Journal of Accounting and Economics*, 24(1), 99-126. Hentet fra <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0165410197000177>
- Butler, M., Leone, A. J. & Willenborg, M. (2004). An empirical analysis of auditor reporting and its association with abnormal accruals. *Journal of Accounting and Economics*, 37(2), 139–165.
- Dansk Erhverv. (2018, 13. desember). Dansk Erhverv tager afstand fra Erhvervsministeriets rapport vedrørende revision. Henter fra <https://www.danskerhverv.dk/presse-og-nyheder/nyheder/fejlagtige-konklusioner-i-rapport-fra-erhvervsministeriet/>

- De Donder, P. & Hindirks, J. (2008). Adverse selection, moral hazard and propitious selection. Hentet fra http://publications.ut-capitole.fr/1668/1/adverse_selection.pdf
- Dealflow. (2020, 16. april). Nytt produkt - kjøp og salg av aksjer. Hentet fra <https://dealflow.no/nytt-produkt-kj%C3%B8p-og-salg-av-aksjer>
- Dealflow. (u.å.). Våre siste kampanjer. Hentet fra <https://dealflow.no/testimonials>
- DeAngelo, L E. (1981). Auditor Size and Audit Quality. *Journal of Accounting and Economics*, 3(3), 183-199. Hentet fra <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/0165410181900021>
- DeAngelo, L. E. (1986). Accounting Numbers as Market Valuation Substitutes: A Study of Management Buyouts of Public Stockholder. *Accounting Review*, 61(3), 400-420.
- Dechow, P. M., Sloan, R. G. & Sweeney, A. P. (1995). Detecting Earnings Management. *The Accounting Review*, 70(2), 193-225. Hentet fra http://sseriga.free.fr/course/uploads/FA%20-%20PM/Dechow_et_al_1995.pdf
- Dechow, P. M. & Dichev, I. D. (2002). The Quality of Accruals and Earnings: The Role of Accrual Estimation Errors. *The Accounting Review*, 77, 35–59.
- Dechow, P. M. & Schrand C. M. (2004). Earnings Quality. *The Research Foundation of CFA Institute and Research Foundation*.
- Dechow, P., Ge, W. & Schrand, C. (2010). Understanding earnings quality: A review of the proxies, their determinants and their consequences. *Journal of Accounting and Economics*, 50(2-3), 344–401.
- DeFond, M. & Zhang, J. (2014). A review of archival auditing research. *Journal of Accounting and Economics*, 58, 275-326.
- Deloitte. (u.å.). Alle selskaper får bokettersyn. Hentet fra <https://www2.deloitte.com/no/no/pages/tax/articles/alle-selskaper-far-bokettersyn.html>
- Den norsk Revisorforeningen. (2020). Revisor Håndbok, 41. Bergen: Fagboklaget.
- Digitaliseringsdirektoratet. (2020, 19. august). Mottakere i ELMA. Hentet fra <https://www.anskaffelser.no/verktoy/veiledere/mottakere-i-elma#argument=undefined&query=&page=1>

Dixon, W. J. & Yuen, K. K. (1974). Trimming and Winsorization: A Review. *Statistische Hefte*, 15, 157-170. Hentet fra <https://link.springer.com/article/10.1007%2FBF02922904>

Dowd, K. (2009). Moral hazard and the financial crisis. *Cato journal*, 29(1), 141-166. Hentet fra <https://www.cato.org/sites/cato.org/files/serials/files/cato-journal/2009/1/cj29n1-12.pdf>

Eisenhardt, K. M. (1989). Agency Theory: An Assessment and Review. *The Academy of Management Review*, 14(1), 57-74. Hentet fra <http://www.jstor.org/stable/258191>

Ekobrottsmyndigheten. (2016, 1. juni). *Effekter på den ekonomiska brottsligheten efter avskaffandet av revisionsplikten för mindre aktiebolag*. (EBM A-2016/0375). Hente fra <https://www.ekobrottsmyndigheten.se/Documents/Rapporter/PM%202016-06-01%20rapport%20-%20slutversion.pdf>

Erhvervs- og Selskabsstyrelsen. (2005, mars). *Rapport om revisionsplikten for B-virksomheder (små selskaber)*. Hente fra <https://docplayer.dk/555313-Rapport-om-revisionsplikten-for-b-virksomheder-smaa-selskaber.html>

Erhvervsstyrelsen (2018, 7. desember). *Undersøgelse af det fremadrettede behov for revisionspligt*. Hente fra <https://em.dk/media/12215/undersogelse-af-det-fremadrettede-behov-for-revisionspligt.pdf>

EY. (u.å.). SAF-T: SAF-T (Standard Audit File-Tax) vil bli obligatorisk fra 1. januar 2020. Er din virksomhet klar? Hentet fra https://www.ey.com/no_no/saf-t

Finansdepartement. (2010). *Endringer i revisorloven og enkelte andre lover (unntak fra revisjonsplikt for små aksjeselskap*. (Prop. 51 L. (2010-2011)). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop-51-l-20102011/id628867/>

Finansdepartement. (2011, 15.april). Unntak for revisjonsplikt fra mai i år. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumentarkiv/stoltenberg-ii/fin/Nyheter-og-pressemeldinger/pressemeldinger/2011/unntak-for-revisjonsplikt-fra-mai-i-ar/id641006/>

Finansdepartement. (2019). *Lov om revisjon og revisorer (revisorloven), lov om endringer i lov om Folketrygdfondet og samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 102/2018 om innlemmelse i EØS-avtalen av direktiv 2014/56/EU og forordning (EU) 537/2014*. (Prop. 37 LS

(2019-2020). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/da6b2bf9f1bc40d8a5cf20db562d8977/no/pdfs/prp201920200037000dddpdfs.pdf>

Finansdepartement. (2020). Meld. St. 22 (2019–2020) *Finansmarkedsmeldingen 2020*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-22-20192020/id2699066/>

Finanstilsynet. (2019). *Høring - forslag til regler for lånebasert folkefinansiering*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/e05672b5f7c949e4a912a8c1f1847cf5/forslag-til-regler-om-lanebasert-folkefinansier-2058246.pdf>

Finanstilsynet. (2020a, 20. februar). Personlig godkjenning som registrert eller statsautorisert revisor. Hentet fra <https://www.finanstilsynet.no/konsesjon/revisor/personlig-godkjenning-som-revisor/>

Finanstilsynet. (2020b, 30. september). Personlig autorisasjon som regnskapsfører. Hentet fra <https://www.finanstilsynet.no/konsesjon/regnskapsforer/personlig-autorisasjon-som-regnskapsforer/>

Finanstilsynet. (2020c, 20. februar). Rundskriv: Veiledning om regnskapsførers og regnskapsførerselskapers etterlevelse av hvitvaskingsregelverket. Hentet fra <https://www.finanstilsynet.no/nyhetsarkiv/rundskriv/2019/veiledning-om-regnskapsforeres-og-regnskapsforerselskapers-etterlevelse-av-hvitvaskingsregelverket/>

Folketinget 2012-13. (2012, 10. oktober). *Forslag til Lov om ændring af årsregnskabsloven og revisorloven*. Lovforslag nr. L 26. Hentet fra https://www.ft.dk/ripdf/samling/20121/lovforslag/126/20121_126_som_fremsat.pdf

Folketinget Statsrevisorerne og Folketinget Rigsrevisionen. (2019, juni). *Lempelsen af revisjonsplikten*. Hentet fra <http://rigsrevisionen.beru.dk/Media/9/6/sr1718.pdf>

Freixas, X. & Rochet, J-C. (2008). *Microeconomics of Banking* (2.utg.). Cambridge: MIT Press.

FSR- danske revisorer. (2012, 15. august). *Lovudkast om bl.a. ny erklæringsstandard som alternativ til revision*. Hente fra <https://www.fsr.dk/Files/Files/Dokumenter/Faglig/Revision/Revision%20og%20erkl%C3%A6ringsopgaver/H%C3%B8ringsvar%20erkl%C3%A6ringsstandard%20endelig%20udgave.pdf>

- FSR-danske revisorer. (2020a, 22.september). Årets Marsh-pris går til Anders Dam. Hentet fra <https://www.fsr.dk/aarets-marsh-pris-gaar-til-anders-dam>
- FSR- danske revisorer. (2020b, 8.oktober). Gode nyheder til revisorbranchen i regeringens lovkatolog. Hentet fra <https://www.fsr.dk/gode-nyheder-til-revisorbranchen-i-regeringens-lovkatolog>
- Fundingpartner. (u.å.). Alle lån. Hentet fra <https://fundingpartner.no/lan>
- Gartner. (u.å.). Master data Management (MDM). Hentet fra <https://www.gartner.com/en/information-technology/glossary/master-data-management-mdm>
- Gjesdal, F. (2003). Resultatkvallitet anno 2003, *Praktisk Økonomi og Ledelse*, nr .1/2003. Hentet fra https://www-idunn-no.ezproxy.uis.no/pof/2003/01/resultatkvallitet_anno_2003
- Grandal, B. H. (2019, 7. november). Vil rasere regnskapsbransjen. *Finansavisen*. Hentet fra https://finansavisen.no/nyheter/naeringsliv/2019/11/07/7466581/vil-rasere-regnskapsbransjen?fbclid=IwAR0r_gKE0GYZr9mVZoqKxsmBl8ArqVa9aXXGCuCI4wTs-2jJPbAn3AnzObA
- Hamberg, M. (2020a). *Earnings management and fraud detection* [Powerpointpresentasjon MRR210 - Avanserte tema i finansregnskap og revisjon]
- Hamberg, M. (2020b). *Research on business combinations and goodwill accounting* [Powerpointpresentasjon MRR210 - Avanserte tema i finansregnskap og revisjon]
- Hamberg, M. (2020a). *Earnings management research* [Powerpointpresentasjon MRR210 - Avanserte tema i finansregnskap og revisjon]
- Healy, P. M. (1985). The effect of bonus schemes on accounting decisions. *Journal of accounting and economics*, 7(1–3), 85-107. [https://doi.org/10.1016/0165-4101\(85\)90029-1](https://doi.org/10.1016/0165-4101(85)90029-1)
- Healy, P. M. & Wahlen, J. M. (1999). A Review of the Earnings Management Literature and Its Implications for Standard Setting. *Accounting Horizons*, 13(4), 365–383. Hentet fra https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=156445
- Heskestad, T. (2015). Resultatkvallitetsanalyse, røde flagg og driftsinntekter, *Revisorforeningen*, 8, 33-40.
- Heskestad, T. (2016). Røde flagg i regnskapet: Manipulering av kostnader, *Revisorforeningen*, 4, 33-39.

- Hoff, K. G. (2015). *Strategisk økonomistyring* (2.utg.) Oslo: Universitetsforlaget.
- Hope, O-K., Thomas, W. B. & Vyas, D. (2013). Financial Reporting Quality of U.S. Private and Public Firms. *The Accounting Review*, 88(5), 1715–1742. Hentet fra https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1995124
- Jacobsen, D. I. (2015). *Hvordan gjennomføre undersøkelser?* (3.utg.). Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Jensen, M. C. & Meckling, W. H. (1976). Theory of the firm: Managerial Behavior, Agency costs and ownership structure. *Journal of Financial Economics* 3(4), 305-360. Hentet fra <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/0304405X7690026X?via%3Dihub>
- Jones, J. J. (1991). Earnings Management During Import Relief Investigations. *Journal of Accounting Research* 29(2), 193-228. Hentet fra <https://www.jstor.org/stable/2491047>
- Kielberg, C. I. (2018, 13.desember). Professor bag Omstridt del af revisionsrapport: Konklusjonen er upræcis og uheldig formuleret. *Børsen*. Hentet fra <https://borsen.dk/nyheder/politik/professor-bag-omstridt-del-af-revisionsrapport-konklusjonen-er-upraecis-og-uheldig-formuleret-1bvq3>
- Kinserdal, F. (2017). Hva er regnskapsmanipulasjon, og hvordan kan den avdekkes, *Magma*, 17(1), 69-78. <https://www.magma.no/hva-er-regnskapsmanipulasjon-og-hvordan-kan-den-best-avdekkes1>
- Kleppen, T. & Hammerstrø, H. (2009). Utvalgte problemstillinger: Revisjon av varelager. *Revisorforeningen*, 8. 35-39. Hentet fra <https://www.revregn.no/asset/pdf/2009/8-35-9.pdf>
- Koch, T. Ø. & Dizel, E. E. (2018, 8. desember). Erhvervsministeren: Der er ikke behov for mere revision. *Tv2 dk nyheder*. Hentet fra <https://nyheder.tv2.dk/samfund/2018-12-08-erhvervsministeren-der-er-ikke-behov-for-mere-revision>
- Kothari, S. P., Leone, A. J. & Wasley, C. E. (2005). Performance matched discretionary accrual measures. *Journal of Accounting and Economics* 39(1), 163-19.
- Langli, J. C. (2009). Hvem er brukerne av årsregnskapene til små aksjeselskaper, og trenger de reviderte regnskaper? *Praktisk økonomis & finans* 25(1), 104-119. Hentet fra <https://www-idunn.no.ezproxy.uis.no/pof/2009/01/art06>

Langli, J. C. (2015). Evaluering av unntak for revisjonsplikt i små aksjeselskaper. Oslo: Handelshøyskolen BI. Hentet fra [http://home.bi.no/john.c.langli/paper/Langli_2015.03.26_Evalueringsrapport\(625s\).pdf](http://home.bi.no/john.c.langli/paper/Langli_2015.03.26_Evalueringsrapport(625s).pdf)

McKee, T. E. & Eilifsen, A. (2000). Current materiality Guidance of Auditors. *Foundation for Research in Economic and Business Administration*. (Working paper No. 51/00). Hentet fra <https://openaccess.nhh.no/nhh-xmlui/handle/11250/166032>

McNichols, M. F. (2002). Discussion of the quality of accruals and earnings: The role of accrual estimation errors. *The Accounting Review* (Supplement), 77, 61-69.

McNichols, M. F. & Stubben, S. R. (2008). Does Earnings Management Affect Firms' Investment Decisions? *The Accounting Review*, 83(6), 1571-1603.

Mendes, C. A., Rodrigues, L. L. & Esteban, L.P. (2012). Evidence of earnings management using accruals as a measure of accounting discretion. *Tékhnē - Review of Applied Management Studies*, 10(1), 3-14. Hentet fra <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1645991112700026#!>

Mortensen, M. B. (2020, 2. august). Første gang i 14 år: Minister vil stramme op. *Ekstra Bladet*. Hentet fra <https://ekstrabladet.dk/nyheder/politik/foerste-gang-i-14-aar-minister-vil-stramme-op/8175628?fbclid=IwAR1ttntekrd-BGvueElBnNaOm6-agqkW1KHEVHe05jx4WdEwjsQ9g0azJ1w>

Murray, L., Nguyen, H., Lee, Y-F., Remmenga, M. D. & Smith, D. W. (2012). "VARIANCE INFLATION FACTORS IN REGRESSION MODELS WITH DUMMY VARIABLES," *Conference on Applied Statistics in Agriculture*. <https://doi.org/10.4148/2475-7772.1034>

Noland, E. W. (1959). Hawthorne Revisited. *Social Forces*, 37(4), 361-364. Hentet fra <https://academic.oup.com/sf/article-abstract/37/4/361/2226840?redirectedFrom=fulltext>

NOU 2008: 12. (2008). *Revisjonsplikten for små foretak*. Hente fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2008-12/id520230/>

NOU 2016: 22. (2016). *Aksjelovgivning for økt verdiskaping*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2016-22/id2516774/>

NOU 2018: 9. (2018). *Regnskapsførerloven: Forslag til ny lov om regnskapsførere*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2018-9/id2602796/>

Nygaard, A. A. (2016). Endringen i revisorloven 2011: Endret skatteatferd for aksjeselskaper som velger bort revisjon. *Revisorforeningen*, 6. 40-44. Hentet fra <https://www.revregn.no/asset/pdf/2016/6-40-4.pdf>

Nærings- og fiskeridepartement. (2017). *Endringer i aksjeloven mv. (modernisering og forenkling)*. (Prop. 112 L. (2016-2017)). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/c29942d03fa840cfb7992f2c711447be/no/pdfs/prp201620170112000dddpdfs.pdf>

Olsen, A. B. (2006). Økonomisk kriminalitet – Hva eiere, ledere, revisorer og regnskapsførere må gjøre for å forebygge og avdekke korrupsjon og misligheter. Innlegg, TØH Fagdager nov 2006. Hentet fra <https://core.ac.uk/reader/30808540>

Penman, S. H. (2013). *Financial Statement Analysis and Security Valuation* (5. Edition). New York: McGraw- Hill.

Proff. (u.å.). Kilder. Hentet fra <http://innsikt.proff.no/kilder/>

Proff Forvalt. (u.å.). Ordbok. Hentet fra <https://www.forvalt.no/Om/Ordbok>

PWC. (u.å.). Revision eller utvidet gjennomgang? Hentet fra <https://www.pwc.dk/da/services/revision/udvidet-gennemgang.html>

Revisorforeningen. (2018, 15.oktober). Ny hvitvaskingslov i kraft 15. oktober 2018. Hentet fra <https://www.revisorforeningen.no/fag/nyheter/ny-hvitvaskingslov-ikraft/>

Revisorforeningen. (2019, 18.januar). Regjeringen svekker kampen mot økonomisk kriminalitet. Hentet fra https://revisorforeningen.no/om-oss/dnr-mener1/regjeringen-svekker-kampen-mot-okonomiskkriminalitet/?fbclid=IwAR2b_IBWw9QITi6noVZYFYRseL-rhq3jfHm224fJVLD_Vj6abUAJ5nRluOdk

Revisorforeningen. (2020, 10.november). Stortinget har vedtatt ny revisorlov. Hentet fra https://www.revisorforeningen.no/fag/nyheter/stortinget-har-vedtatt-ny-revisorlov/?fbclid=IwAR3n38ww236qBG_DgkzykO6yAHAaA6GdksPk2zoz8N5eE98P3L7Go-y3xko

Revisorforeningen. (u.å.). Krav til etterutdanning. Hentet fra <https://revisorforeningen.no/kurs/krav-til-etterutdanning/>

Riksrevisjonen. (2017, 12. desember). *Avskaffande av revisionsplikten för små aktiebolag – en reform som kostnar mer än den smaker*. (RIR 2017:35). Hente fra https://www.riksrevisionen.se/download/18.3daa1b3d160c00a26d2c0f3/1518435499282/RiR_2017_35_REVISIONSPLIKT_ANPASSAD.pdf

Ronen, J. & Yaari, V. (2010) *Earnings Management – Emerging Insights in Theory, Practice, and Research*. NY: Springer Series in Accounting Scholarship.

Schmidt, J. (2019, 24. november). Crowdfunding Explained: The Ultimate Guide to Crowdfunding. Hentet fra <https://p2pmarketdata.com/crowdfunding-explained/>

Skatteetaten. (2020, 20. mars). SAF-T regnskapsfil – utsettelse grunnet koronapandemien. Hentet fra <https://www.skatteetaten.no/rettsskilder/type/uttalelser/prinsipputtalelser/saf-t-regnskapsfil--utsettelse-grunnet-koronapandemien/>.

Statistisk sentralbyrå. (2020, 30.november). Regnskap for ikke-finansielle aksjeselskaper. Hentet fra <https://www.ssb.no/regnno>

Stortinget. (2011, 5.april). Vedtak til lov om endringer i revisorloven og enkelte andre lover (unntak fra revisjonsplikt for små aksjeselskap). Hentet fra <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Vedtak/Beslutninger/Lovvedtak/2010-2011/vedtak-201011-047/#a1>

Stortinget. (2019, 4. juni). Skriftlig spørsmål fra Arild Grande (A) til finansministeren. Hentet fra <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Sporsmal/Skriftlige-sporsmal-og-svar/Skriftlig-sporsmal/?qid=76388>

Stubben, S. R. (2010). Discretionary Revenues as a Measure of Earnings Management. *The Accounting Review*, 85(2), 695-717.

Teoh, S. H. (1992). Auditor independence, Dismissal Threats, and the Market Reaction to Auditor Switches. *Journal of Accounting Research*, 30 (1), 1-23.

Universitet i Oslo. (2011, 7.juli). Juridisk nettviser. Hentet fra <http://juridisk.net/jn/resource/tittel-mangler1065657112.html>

Wooldridge, J. M. (2013). *Introduction to Econometrics*. Canada: CENGAGE Learning

Økokrim. (2020, 1.juli). Statistikk MT-rapporter. Hentet fra <https://www.okokrim.no/statistikk-mt-rapporter.475337.no.html>

Østbye, J. (2016, 29. September). Folkefinansiering – folkefiende eller folkevenn? Hentet fra <https://www.econa.no/folkefinansiering-folkefiende-eller-folkevenn>

Appendiks

Appendiks A: Hovedfunn fra Langli-rapporten

Utfyllende beskrivelse av de viktigste resultatene i Langli-rapporten 2015 er gjengitt nedenfor og er et utdrag fra side 19-22.

1. Fravalgsordningen berører mange aksjeselskaper, men deres økonomiske betydning er liten. Dersom vi tar utgangspunkt i sum driftsinntekter fra selskapsregnskapene til alle regnskapspliktige unntatt stiftelser, økte prosentandelen av omsetningen som ikke blir revidert fra 0,17 prosent i 2010 til 1,4 prosent i 2012. Dersom vi tar utgangspunkt i balansesummen, økte andelen av balansesummen som ikke blir gjenstand for revisjon fra 0,51 prosent til 0,81 prosent. Sett for aksjeselskapene under ett, utgjør den ureviderte omsetningen 1,5 prosent i 2012, mens den utgjør 1,1 prosent av balansesummen. Ser vi på antall enheter i stedet for kronebeløpene, var 11 739 selskapsregnskaper ikke revidert i 2010. I 2012 økte antallet til 78 857 selskaper. Ser vi kun på aksjeselskapene, var 30 prosent av aksjeselskapene uten revisor i 2012 (mot 0 prosent før revisjonsfritaksordningen ble innført).

2. Ingen negative finansieringseffekter for fravalgselskapene. Når vi sammenlikner utviklingen i rentenivået og tilgangen til lån og kreditter over tid for selskaper som valgte bort revisor i 2011 med sammenliknbare selskaper som har beholdt revisor, finner vi ingen tegn til at fravalg av revisor fører til høyere rente på lån eller dårlige tilgang til kreditt.

3. Billigere revisjon. I årene 2010, 2011 og 2012, som kalles årene hvor fravalgsordningen ble innført, stopper realprisveksten på revisjonstjenester omtrent opp. Dersom realprisveksten i 2010-2012 hadde vært som i 2007-2009, ville selskapene som valgte bort revisor i 2011 eller 2012 i gjennomsnitt betalt kroner 14 000 for revisjonen i 2012.

4. Nettobesparelsen per fravalgselskap i 2012 er rundt kroner 20 000. Tre ulike metoder brukes for å estimere nettobesparelsen til fravalgselskapene (med nettobesparelsen menes bortfallet av revisjonshonorar korrigert for andre effekter, f.eks. økte honorarer til 1 Dette sammendraget er hentet fra rapporten «Evaluering av unntak for revisjonsplikt i små aksjeselskaper», som er utarbeidet av medarbeidere ved Institutt for regnskap, revisjon og jus ved Handelshøyskolen BI. Professor John Christian Langli er alene ansvarlig for rapportens innhold. Handelshøyskolen BI har verken behandlet rapporten eller tatt stilling til dens innhold. I regnskapsfører, høyere renter på

banklån, reduserte lønnskostnader fordi ansatte bruker mindre tid på kommunikasjon med revisor og tilrettelegging for revisjonen og liknede). De tre punkttestimatene på den gjennomsnittlige nettobesparelsen er kroner 19 250, kroner 19 950 og kroner 23 600. Tar vi hensyn til usikkerheten i estimatene og bruker regresjonsanalyse, kan vi med 95 prosent sannsynlighet påstå at nettobesparelsen ligger mellom kroner 15 000 og kroner 31 600. I regresjonsanalysen blir nettobesparelsen målt som endringen i driftsresultatet for fravalgselskapene sett i forhold til sammenliknbare selskaper som har beholdt revisor, slik at effekter av f.eks. økt kjøp av tilleggstjenester eller høyere honorarer til regnskapsfører er hensyntatt. Finansieringseffekter kan det ses bort fra på grunn punkt 2 over.

5. Samlet sett oppnådde aksjeselskapene en nettobesparelse på 1,6 milliarder kroner i 2012.

Summen består av følgende komponenter: 120 millioner kroner i bortfall av revisjonshonorar for nystiftede selskaper, 780 millioner kroner i bortfall av revisjonshonorarer for fravalgselskapene, 320 millioner kroner i reduserte revisjonshonorarer for selskaper som har beholdt revisor fordi prisveksten på revisjonen har blitt lavere (jf. punkt 3 over), 90 millioner kroner i redusert tidsbruk for nystiftede selskaper og 290 millioner i redusert tidsbruk for fravalgselskapene. Prisnedgangen på revisjonen i årene 2010-2012 gjelder alle revisjonspliktige, og ikke bare aksjeselskaper. Anslaget på reduserte revisjonshonorarer på 320 millioner kroner i 2012 gjelder kun aksjeselskaper. Tar man hensyn til at andre revisjonspliktige virksomheter også har nytt godt av reduserte priser, er anslaget på 1,6 milliarder kroner et nøktern anslag på nettobesparelsen.

6. Kvaliteten på ligningsoppgavene har gått ned. Etter fravalg vil kompetansen til de som sender inn ligningsoppgavene til selskapene i gjennomsnitt gå ned fordi færre spesialister (= revisorer) vil være involvert i prosessen med utfyllingen og innsendingen. Flere uavhengige analyser viser at kvaliteten på ligningsoppgavene har gått ned. «Kvalitet» er målt på forskjellige måter: Ved hjelp av kvalitetsindekser konstruert på bakgrunn av detaljerte kontroller utført av kontrollører fra Skatteetaten (heretter omtalt som avdekkingskontrollene, se punkt 7 nedenfor), analyser av utslag på Skatteetatens automatiske kontroller og oppfatningen til ansatte i fastsettingsmiljøet i Skatteetaten. Hvordan kvalitet måles har ingen betydning for konklusjonen – kvaliteten har gått ned. Også representanter for fravalgselskapene og nystiftede selskaper er enige: Mer enn hver tredje respondent som ikke bruker autorisert regnskapsfører eller revisor sier seg enig i påstanden om at «Det

blir muligens noen feil når vi utarbeider årsregnskap og ligningspapirer, men de er ikke vesentlige eller viktige.»

7. Omfanget på fravalgselskapenes skatteunndragelser, i den grad de driver med dette, har generelt sett ikke økt etter fravalget. For å undersøke om fravalgselskaper etter fravalget i større grad f.eks. holder omsetningen utenfor regnskapene og/eller fører private utgifter på selskapet, sammenlikner vi utviklingen i fravalgselskapenes resultatmål/-poster med utviklingen i tilsvarende poster hos selskapene som har beholdt revisor. Vi finner ingen tegn ved utviklingen som tyder på økte skatteunndragelser hos fravalgselskapene med unntak av noen få bransjer som står for 2,6 prosent av alle selskapene. Vi analyserer også provenyvirkningene av avdekkingskontrollene. Avdekkingskontrollene ble gjennomført ved at Skatteetaten tilfeldig valgte ut over 2 100 selskaper for kontroll etter en prosedyre utarbeidet av Statistisk Sentralbyrå. Kontrollene var omfattende og hver kontroll tok i gjennomsnitt 3,5 dager. Formålet med kontrollene var primært å undersøke om kvaliteten på selskapenes bokførings og regnskapssystem endret seg etter fravalget, men der hvor det ble avdekket skatte- og avgiftsunndragelser ble dette fulgt opp med endring av ligning, tilleggs-skatt/-avgift og liknende, avhengig av hva som ble avdekket. Avdekkingskontrollene førte til at de kontrollerte selskapene måtte betale 19,9 millioner kroner i inntektsskatt, merverdiavgift og arbeidsgiveravgift (inkludert 2 tilleggsskatt/-avgift og renter). Fravalgselskapene utgjorde 42,7 prosent av de kontrollerte selskapene og hos disse utgjorde påplussingene i inntekt/avgift 3,2 millioner kroner (eller 16 prosent). De store beløpene, vel 16,7 millioner kroner (tilsvarende 84 prosent), ble avdekket hos selskapene som valgte å beholde revisor. Hvis man vurderer provenyeffekten av å bruk en krone på kontroll av små aksjeselskaper, vil man, basert på avdekkingskontrollene, kunne forvente å tjene på kontrollene dersom man kontrollerer selskaper med revisor og tape på kontroller av selskaper som har valgt bort revisor.

8. Nedgangen i kvaliteten på ligningsoppgavene gjelder selskapene som verken bruker regnskapsfører eller revisor. Over har vi rapportert at resultatene helt entydig viser at kvaliteten på ligningsoppgavene går ned for fravalgselskapene. Når fravalgselskapene får hjelp av regnskapsfører eller revisor (uten at revisor reviderer regnskapene), viser resultatene at kvaliteten blir omtrent like god som når selskapene hadde revisor.

9. Blant fravalgselskapene generelt finner vi ingen tegn til svekket regnskapskvalitet, men vi finner indikasjoner på redusert regnskapskvalitet blant selskapene med det største potensialet for å bruke skjønnsmessige vurderinger i regnskapsavleggelsen. Målene på regnskapskvalitet er knyttet til regnskapsoppstillingenes evne til å fange opp økonomisk realiteter, og potensialet for skjønnsmessige vurderinger knyttes til nivået på varelager og kundefordringene. Resultater forenelig med redusert regnskapskvalitet inntreffer for selskaper med mye varelager, mye kundefordringer, mye varelager og kundefordringer og/eller mye gjeld. Sammenlikningsgrunnlaget er fravalgskandidater som har beholdt revisor, eller som ligger rett over terskelverdiene for fravalg, og alle fravalgselskapene må ha omsetning og balansesum over kroner 1 000 000.

10. Selskapenes fravalg er rasjonelt begrunnet. Selskapenes beholder revisor når behovet er til stede, enten det gjelder behov for revisors tjenester utover revisjonen eller av hensyn til parter på utsiden av bedriften. Når selskapet er tett integrert med eiernes økonomi avtar behovet for revisjon og fravalgstilbøyeligheten øker, men transaksjoner med nærstående er lite viktige for fravalgsbeslutningen når vi sammenlikner med hvilken betydning andre variabler har. Selskapets atferd, målt ved regeletterlevelse, revisorbytter og selskapets vilje/evne til å overholde frister og avtaler, spiller en svært underordnet rolle for fravalgsbeslutningen. Det samme gjelder konflikter med revisor, målt ved merknader i revisjonsberetningen. De variablene som har størst betydning for fravalgsbeslutningen er selskapsstørrelsen målt ved eiendeler og omsetning, om selskapet har regnskapsfører, om selskapet engasjerer regnskapsfører for første gang og selskapets kjøp av tilleggstjenester fra revisor i tidligere perioder. Analysene viser også at fravalgstilbøyeligheten er høyere for selskaper som har betalt unormalt mye for revisjonen og den er lavere for selskaper som har brukt den samme revisoren i mange år. Betydningen av et langt kundeforhold er mye mindre viktig enn prisen som ble betalt for revisjon. Når vi bruker nær 100 variabler for å kontrollere for forskjeller mellom fravalgselskaper og selskaper som har beholdt revisor, finner vi at fravalgselskapene har betalt 8,6 prosent mer for revisjonen relativt til sammenliknbare selskaper som har beholdt revisor.

11. Ressursbruken i Skatteetaten har økt. På spørsmål svarer 54 prosent av de som arbeider med fastsetting at de bruker mer tid på ligningen av fravalgselskapene, og i gjennomsnitt anslår de et økt tidsbruk på 25 minutter per fravalgselskap. Vel en av tre synes ikke det er noen sammenheng mellom tidsbruken og hvorvidt selskapene har valgt bort revisor eller ikke. De to viktigste årsakene til økt tidsbruk er at beløp i selvangivelsen eller næringsoppgave er feil eller det mangler opplysninger og skattyters svar på henvendelser viser at de ikke har skjønt hva henvendelsen gjaldt.

12. Lavere krav til aksjekapital er viktigere for viljen til å stifte aksjeselskap enn opphevelsen av pliktig revisjon for de minste aksjeselskapene. I 2012 og 2013 ble det etablert rundt 26 000 selskaper hvert år. Av disse ble anslagsvis 13 000 etablert fordi kravene til aksjekapital ble redusert (med virkning fra 1.1.2012) og revisjonen gjort valgfri for de minste aksjeselskapene (med virkning fra 1.5.2011). Både trendanalyser og spørreundersøkelser viser at endringen i revisjonsplikten har mindre å si for viljen til å stifte aksjeselskap enn reduksjonen i kravet til aksjekapitalens størrelse.

13. Revisjonsbransjen har klart omstillingen godt og det har ikke vært unormal kraftig vekst i regnskapsførerbransjen. Omsetningen i revisjonsbransjen har ligget på om lag samme nivå i 2010, 2011 og 2012, og regnskapsførerbransjen har vokst. Lønnsomheten i de to bransjen er i det store og hele uendret. Revisjonsselskapene som kun har autorisasjon som revisjonsselskap har hatt den største inntektssvikten, men de har klart å redusere kostnadene i omtrent samme takt som inntektene.

Appendiks B: Ugunstig utvalg

Dette vedlegget demonstrerer matematisk hvorfor et ugunstig utvalg kan oppstå i et marked som følge av asymmetrisk informasjon. Illustrasjonen er et forenklet utdrag av *Microeconomics of Banking*, skrevet av Freixas og Rochet (2008).

For enkelthetsskyld antas det at prosjekter har to utfall, herunder $\tilde{y} = 0$ (mislykket) eller $\tilde{y} = y$ (suksess). Sannsynligheten for at prosjektet mislykkes er lik θ og dermed er prosjektets forventningsverdi lik $(1 - \theta)y$. Med lånevilkår som tilsier ingen tilbakebetaling hvis prosjektet mislykkes, kan forventningsverdien til långiver uttrykkes på følgende måte:

$$(1 - \theta)R$$

Hvor R representerer renten gitt av långiver. Forventningsverdien til entreprenøren vil utgjøre resterende andel av den totale forventningsverdien og kan uttrykkes på følgende måte:

$$(1 - \theta)(y - R)$$

Det forutsettes at det eksisterer to ulike prosjekttyper i markedet, herunder prosjekter med høy risiko og høy avkastning (y^H, θ^H) og prosjekter med lav risiko og lav avkastning (y^L, θ^L), hvor $y^H > y^L$ og $\theta^H > \theta^L$. Med andre ord har høyrisiko prosjekter større avkastning hvis de først lykkes (y^H), men derimot også lavere sannsynlighet for å lykkes ($1 - \theta^H$). Forventningsverdien for begge typer prosjekter kan uttrykkes på følgende måte:

$$(1 - \theta^H)y^H = (1 - \theta^L)y^L$$

Forventningsverdien er med andre ord lik for begge typer prosjekter, dermed vil en risikonøytral investor være likegyldig mellom prosjektene, gitt at man ser bort ifra agentproblemer. Långiver vil i dette markedet ideelt tilby høy rente for prosjekter med høy risiko og lav rente for prosjekter med lav risiko, slik at forventningsverdien er lik for begge typer prosjekter. Som følge av konkurranse i finansmarkedet vil långiver i likevekt tilby rente R^i i tråd med risiko som gir nåverdi lik 0 («break-even»). Renten for prosjekt i kommer av følgende uttrykk, hvor R^f representerer risikofri rente:

$$(1 - \theta^i)R^i = R^f$$

Under antakelse om at långiver ikke har mulighet til å skille mellom høyrisiko og lavrisiko prosjekter, må man benytte seg av samme rente for alle lån. Lik rente fører til at høyrisiko prosjekter har større avkastning totalt i forhold til lavrisiko prosjekter, noe som kan uttrykkes på følgende måte:

$$(1 - \theta^H)(y^H - R) > (1 - \theta^L)(y^L - R)$$

Under slike markedsforhold vil kapitalmarkedet i større grad tiltrekke entreprenører med høyrisiko prosjekter enn dem med lavrisiko prosjekter. Dette gir en ugunstig selektering og er en direkte konsekvens av asymmetrisk informasjon. Verditapet som oppstår på grunn av konflikten mellom agent og prinsipal refereres til som agentkostnaden.

Appendiks C: Koding i STATA

Dette vedlegget dokumenterer koding som ble benyttet i STATA til å estimere regnskapskvalitet, importere stort datasett, «Winsorizing», generering av plotdiagram, korrelasjonsmatrise og VIF.

Estimering av regnskapskvalitet

Vi har vedlagt kodingen som ble benyttet i STATA til å beregne regnskapskvaliteten i modell 1 til 3. Under presenteres modell 1 som eksempel. Kort oppsummert kjøres regresjon for modellens variabler med hensyn til perioden 2015-2018 og bransjen 1 til 22, uten konstant. Regresjonen kjøres med andre ord årlig for hver respektiv bransje, som i vår studie bestemmes av næringskoden (NACE). Deretter beregnes residualen for hver respektiv observasjon og inkluderes som egen variabel i datasettet under navnet ACC. Navnet har i etterkant blitt endret til DACC, som i «Discretionary Accounting Accruals».

gen ACC=.

```
forval y = 2015(1)2018{
```

```
forval i = 1(1)22{
```

```
display `i'
```

```
display `y'
```

```
reg TA Assets Delta_REV PPE ROA if `i' == Industry_code & `y' == Firmyear , noconstant
```

```
predict r if `i' == Industry_code & `y' == Firmyear , resid
```

```
replace ACC = r if `i' == Industry_code & `y' == Firmyear
```

```
drop r
```

```
}}
```

hvor:

TA = Selskapets totale periodiseringer (avhengig variabel)

Assets = 1 / selskapets eiendeler i periode t-1

Delta_REV = Årlig endring i inntekter (uavhengig variabel)

PPE = Varige driftsmidler (uavhengig variabel)

ROA = Totalrentabilitet (uavhengig variabel)

Importering av stort datasett

Datasettet var av slik størrelse at den ikke var mulig å importere til STATA i utgangspunktet. Dette kan overstyres ved å kjøre følgende koding: `set excelxslargefile on`.

Winsorizing

Først må man installere denne tilleggsfunksjon ved å skrive:

```
ssc install winsor
```

Deretter kan man utføre «winsorizing» av en variabel ved bruk av følgende koding:

```
winsor "variable name", gen("new name of variable") p(0.005)
```

Denne metodikken erstatter ekstremverdier med verdier fra observasjoner som ligger på en gitt nedre og øvre prosentandel i distribusjonen av variabelen. I vår studie benyttes 0,5 % i både nedre og øvre del av distribusjonen, spesifisert som `p(0.005)` i kodingen.

Generering av plotdiagram

Vi genererer plotdiagram for residualer slik at feilledet kan studeres visuelt. Med dette kan vi undersøke hvorvidt feilledet er homogent eller heterogent. Plotdiagrammet genereres for den nyligste regresjonen ved bruk av følgende koding:

```
rvfplot, yline(0)
```

Generering av korrelasjonsmatrise

Vi genererer korrelasjonsmatrise for å studere samvariasjon mellom de uavhengige variablene. Denne matrisen kan genereres ved bruk av følgende koding:

```
pwcorr variabel 1 variabel 2 variabel 3...
```

Generering av VIF

Vi genererer VIF for å studere multikollinearitet mellom de uavhengige variablene. Denne målingen genereres for den nyligste regresjonen ved bruk av følgende koding:

```
estat vif
```

Appendiks D: Bransjer, regnskapsår og hypoteser

Vedlegget gir en beskrivelse av indikatorvariabler for regnskapsår og bransjer. Deretter presenteres hypoteser for de uavhengige variablene begrenset til modellene som tar utgangspunkt i homogen regnskapskvalitet. Med andre ord studie av residualer uavhengig av deres fortegn.

Indikatorvariabler for regnskapsår (t)

Y2015	=	Regnskapsår 2015. Dette er basegruppen i modellene og er derfor ikke inkludert som egen variabel.
Y2016	=	Regnskapsår 2016
Y2017	=	Regnskapsår 2017
Y2018	=	Regnskapsår 2018

Indikatorvariabler for bransjer

NACE_41109	=	Næringskode 41.109: Utvikling og salg av egen fast eiendom
NACE_41200	=	Næringskode 41.200: Oppføring av bygninger
NACE_43120	=	Næringskode 43.120: Grunnarbeid
NACE_43210	=	Næringskode 43.210: Elektrisk installasjonsarbeid
NACE_43221	=	Næringskode 43.221: Rørlegger- og ventilasjonsarbeid
NACE_43990	=	Næringskode 43.990: Annen spesialisert bygge- og anleggsvirksomhet
NACE_45200	=	Næringskode 45.200: Vedlikehold og reparasjon av motorvogner, unntatt motorsykler
NACE_47111	=	Næringskode 47.111: Butikkhandel med bredt vareutvalg med hovedvekt på nærings- og nytelsesmidler
NACE_47710	=	Næringskode 47.710: Butikkhandel med klær
NACE_49410	=	Næringskode 49.410: Godstransport på vei
NACE_56101	=	Næringskode 56.101: Drift av restauranter og kafeer
NACE_62010	=	Næringskode 62.010: Programmeringstjenester
NACE_62020	=	Næringskode 62.020: Konsulentvirksomhet tilknyttet informasjonsteknologi
NACE_68100	=	Næringskode 68.100: Kjøp og salg av egen fast eiendom
NACE_68209	=	Næringskode 68.209: Utleie av egen eller leid fast eiendom ellers. Dette er basegruppen i modellene og er derfor ikke inkludert som egen variabel.
NACE_68320	=	Næringskode 68.320: Eiendomsforvaltning
NACE_69201	=	Næringskode 69.201: Regnskap og bokføring
NACE_70220	=	Næringskode 70.220: Bedriftsrådgivning og annen administrativ rådgivning
NACE_71121	=	Næringskode: 71.121: Byggeteknisk konsulentvirksomhet
NACE_71129	=	Næringskode 71.129: Annen teknisk konsulentvirksomhet
NACE_73110	=	Næringskode 73.110: Reklamebyråer
NACE_96020	=	Næringskode: 96.020: Frisering og annen skjønnhetspleie

Ekstern bistand	Hypotese	Forventet fortegn
Fravalg	Fravalg av revisor forventes å øke selskapets skjønnsmessige vurderinger / uvanlig aktivitet og følgelig redusere regnskapets kvalitet. Dette begrunnes med at revisors har som oppgave å verifisere at regnskapet er i all vesentlighet korrekt.	—
Anmerkning	Anmerkning forventes å være assosiert med lavere regnskapskvalitet. Det antas at anmerkning gis av revisor når ledelsen ikke ønsker å korrigere vesentlige feil, ikke er i stand til å fremskaffe dokumentasjon eller er generelt i brudd med lovgivning.	—
Autorisert_RF	Autorisert regnskapsfører forventes å øke regnskapskvaliteten. Vi begrunner dette med at regnskapsfører har formell utdanning, teknisk kunnskap og faglig kompetanse.	+
Størrelse	Hypotese	Forventet fortegn
Ln_REV	Det forventes at regnskapskvaliteten faller utover naturlig logaritme av driftsinntekter. Vi begrunner dette med at høyere inntekt gir grunnlag for høyere periodiseringsposter og følgelig større spillerom for ubevisste og bevisste feil.	—
Ln_Assets	Selskapets eiendeler totalt antas å være den positive siden ved selskapets størrelse. Økning i selskapets formue vil kunne utvanne den uvanlige aktiviteten på en slik måte at den ikke har en vesentlig betydning lengre. Selskapets formue vil også representere selskapets soliditet og solvens. Det vil si evne til å tåle tap og innfri løpende forpliktelser. Høyere formue kan dermed være assosiert med lavere konkurrisiko, noe som reduserer usikkerhet rundt verdsettelse av selskapets eiendeler.	+
INV	Regnskapskvalitet forventes å falle utover varelagerets størrelse. Vi begrunner dette med at varelageret gir grunnlag for ukurans og nedskrivning. Begge typene er av skjønnsmessig karakter og kan skape spillerom for ubevisste og bevisste feil.	—
Alder	Regnskapskvalitet er forventet å øke med selskapets alder. Vi antar at selskapet vil oppnå bedre forståelse for både bransjen og regnskap med tiden. Med andre ord være bedre egnet til å postere relevante, fullstendige og korrekte posterings.	+

Finansiell eksponering	Hypotese	Forventet fortegn
-------------------------------	-----------------	--------------------------

LEV	Det forventes at regnskapskvalitet faller utover gjeldsgrad. Lån kan innebære vilkår (covenant) som tar utgangspunkt i selskaps regnskapstall. Overtredelse av slike vilkår kan føre til re-forhandling av renten, noe som kan skape press til å utføre regnskapsmanipulasjon. Høyere gjeldsgrad vil også være assosiert med høyere konkursrisiko, noe som vil stille usikkerhet rundt måling av selskapets eiendeler, særlig balanseført utsatt skattefordel og goodwill.	—
-----	--	---

Lønnsomhet	Hypotese	Forventet fortegn
-------------------	-----------------	--------------------------

Growth	Vekst forventes å påvirke regnskapskvaliteten negativt, da høyere vekst kan innebære stor grad av usikkerhet. Regnskapstall i endring kan gjøre det utfordrende å beregne estimater.	—
ROE	På lik måte som «Growth» vil selskapets egenkapitalrentabilitet indikere vekst. Høyere vekst vil bety regnskapstall i endring og følgelig usikkerhet.	—
LOSS	Regnskapskvaliteten forventes å være lavere i et regnskap med negativt årsresultat enn dem med positivt. Vi antar at når et selskap først har et tap, vil det være insentiver for å øke tapet ytterligere for å sikre overskudd i fremtiden. Et tap kan også indikere nedskrivningsbehov og gir utslag i regnskapskvaliteten når selskapet unnlater å nedskrive.	—

Operasjonell driftssyklus	Hypotese	Forventet fortegn
----------------------------------	-----------------	--------------------------

OPCYCLE	Operasjonell driftssyklus forventes å påvirke regnskapskvaliteten negativt. Dette kan forklares med at lengre kreditt tid kan føre til høyere periodiseringer ved årsslutt og skape usikkerhet rundt avsetning for tap på kundefordringer. På tilsvarende måte kan lavere omløpshastighet på varelageret skape usikkerhet rundt avsetning for ukurans. Begge eksemplene øker differansen mellom selskapets resultat og kontantstrøm.	—
---------	--	---

Appendiks E: Deskriptiv statistikk

Tabell E.1: Deskriptiv statistikk

Variabler	N	Gj.snitt	Sd	Min	Maks
AbsDACC	83405	-0,16240	0,23116	-2,59631	0,00000
AbsDACC_P	46865	-0,15484	0,22599	-2,59631	0,00000
AbsDACC_N	36540	-0,17209	0,23728	-2,20124	0,00000
AbsDAR	83405	-0,06781	0,15690	-9,27238	0,00000
AbsDAR_P	38500	-0,07368	0,12654	-5,14089	0,00000
AbsDAR_N	44331	-0,06359	0,17973	-9,27238	0,00000
AbsDREV	83405	-0,00095	0,00132	-0,03011	0,00000
AbsDREV_P	73922	-0,00096	0,00125	-0,03011	0,00000
AbsDREV_N	9433	-0,00088	0,00182	-0,02382	0,00000
Fravalg	83405	0,22077	0,41477	0,00000	1,00000
Anmerk	83405	0,04564	0,20871	0,00000	1,00000
Autorisert_RF	83405	0,69063	0,46224	0,00000	1,00000
Ln_REV_w05	83405	8,68521	1,15213	6,92560	11,76411
Ln_Assets_w05	83313	9,07996	1,47427	5,84063	13,81551
INV_w05	83405	0,06462	0,16716	0,00000	0,93826
Alder_w05	83405	15,81915	13,77550	3,00000	92,00000
LEV_w05	83405	0,63788	0,28206	0,00978	1,42996
Growth_w05	83405	0,19542	0,76834	-0,66419	7,55224
ROE_w05	83396	1,01824	4,51113	-15,538	42,5185
LOSS	83405	0,15705	0,36385	0,00000	1,00000
OPCYCLE_w05	83405	41,05779	57,19201	0,00000	441,716
Y2016	83405	0,23578	0,42449	0,00000	1,00000
Y2017	83405	0,26002	0,43865	0,00000	1,00000
Y2018	83405	0,28748	0,45259	0,00000	1,00000
NACE_71129	83405	0,02827	0,16575	0,00000	1,00000
NACE_70220	83405	0,04857	0,21497	0,00000	1,00000
NACE_47111	83405	0,02417	0,15358	0,00000	1,00000
NACE_47710	83405	0,02249	0,14828	0,00000	1,00000
NACE_71121	83405	0,01904	0,13667	0,00000	1,00000
NACE_56101	83405	0,03338	0,17963	0,00000	1,00000
NACE_68320	83405	0,01730	0,13039	0,00000	1,00000
NACE_43210	83405	0,03506	0,18393	0,00000	1,00000
NACE_96020	83405	0,01289	0,11280	0,00000	1,00000
NACE_49410	83405	0,04015	0,19632	0,00000	1,00000
NACE_43120	83405	0,03407	0,18142	0,00000	1,00000
NACE_68100	83405	0,04657	0,21071	0,00000	1,00000
NACE_62020	83405	0,02975	0,16989	0,00000	1,00000
NACE_41200	83405	0,06666	0,24944	0,00000	1,00000
NACE_62010	83405	0,02361	0,15182	0,00000	1,00000
NACE_69201	83405	0,02915	0,16822	0,00000	1,00000
NACE_73110	83405	0,01198	0,10879	0,00000	1,00000
NACE_43221	83405	0,02979	0,17002	0,00000	1,00000
NACE_43990	83405	0,02086	0,14292	0,00000	1,00000
NACE_41109	83405	0,05997	0,23744	0,00000	1,00000
NACE_45200	83405	0,02753	0,16362	0,00000	1,00000

Note: Tabellen presenterer beskrivende statistikk for de avhengige og uavhengige variablene som studeres i den generelle testmodellen. Statistikken er hentet fra perioden 2014-2018. W05 indikerer at variabelen er «winsorized» til 0,5 %.

Tabell E.2: Deskriptiv statistikk for fravalselskaper og revisjonspliktige

Variabler	Fravalg = 0					Fravalg = 1				
	N	Gj.snitt	Sd	Min	Maks	N	Gj.snitt	Sd	Min	Maks
AbsDACC	64992	-0,15	0,21	-2,60	0,00	18413	-0,20	0,28	-2,31	0,00
AbsDACC_P	36421	-0,14	0,21	-2,60	0,00	10444	-0,19	0,27	-2,31	0,00
AbsDACC_N	28571	-0,16	0,22	-2,20	0,00	7969	-0,22	0,29	-1,98	0,00
AbsDAR	64992	-0,07	0,16	-9,27	0,00	18413	-0,08	0,13	-2,30	0,00
AbsDAR_P	30015	-0,07	0,13	-5,14	0,00	8485	-0,09	0,13	-2,25	0,00
AbsDAR_N	34499	-0,06	0,19	-9,27	0,00	9832	-0,07	0,12	-2,30	0,00
AbsDREV	64992	0,0007	0,001	-0,03	0,00	18413	0,002	0,002	-0,02	0,00
AbsDREV_P	57875	0,0007	0,001	-0,03	0,00	16047	0,002	0,002	-0,02	0,00
AbsDREV_N	7069	0,0006	0,001	-0,02	0,00	2364	0,002	0,003	-0,02	0,00
Anmerk	64992	0,06	0,23	0,00	1,00	18413	0,0002	0,015	0,00	1,00
Autorisert_RF	64992	0,65	0,48	0,00	1,00	18413	0,84	0,37	0,00	1,00
Ln_REV_w05	64992	8,93	1,15	6,93	11,8	18413	7,81	0,58	6,93	11,8
Ln_Assets_w05	64904	9,41	1,42	5,84	13,8	18409	7,93	0,99	5,84	13,8
INV_w05	64992	0,07	0,17	0,00	0,94	18413	0,05	0,16	0,00	0,94
Alder_w05	64992	16,61	14,14	3,00	92,0	18413	13,02	12,00	3,00	92,0
LEV_w05	64992	0,65	0,28	0,01	1,43	18413	0,59	0,29	0,01	1,43
Growth_w05	64992	0,15	0,66	-0,66	7,55	18413	0,36	1,05	-0,66	7,55
ROE_w05	64987	0,95	4,30	-15,54	42,5	18409	1,26	5,17	-15,54	42,5
LOSS	64992	0,16	0,37	0,00	1,00	18413	0,14	0,35	0,00	1,00
OPCYCLE_w05	64992	40,98	58,68	0,00	442	18413	41,32	51,59	0,00	441,7
Y2016	64992	0,24	0,43	0,00	1,00	18413	0,22	0,41	0,00	1,00
Y2017	64992	0,26	0,44	0,00	1,00	18413	0,26	0,44	0,00	1,00
Y2018	64992	0,27	0,45	0,00	1,00	18413	0,34	0,47	0,00	1,00
NACE_71129	64992	0,02	0,15	0,00	1,00	18413	0,05	0,22	0,00	1,00
NACE_70220	64992	0,04	0,19	0,00	1,00	18413	0,09	0,29	0,00	1,00
NACE_47111	64992	0,03	0,17	0,00	1,00	18413	0,00	0,05	0,00	1,00
NACE_47710	64992	0,02	0,14	0,00	1,00	18413	0,03	0,16	0,00	1,00
NACE_71121	64992	0,01	0,12	0,00	1,00	18413	0,04	0,19	0,00	1,00
NACE_56101	64992	0,04	0,19	0,00	1,00	18413	0,02	0,15	0,00	1,00
NACE_68320	64992	0,02	0,14	0,00	1,00	18413	0,01	0,11	0,00	1,00
NACE_43210	64992	0,04	0,19	0,00	1,00	18413	0,03	0,17	0,00	1,00
NACE_96020	64992	0,01	0,10	0,00	1,00	18413	0,02	0,15	0,00	1,00
NACE_49410	64992	0,03	0,18	0,00	1,00	18413	0,06	0,24	0,00	1,00
NACE_43120	64992	0,03	0,17	0,00	1,00	18413	0,05	0,23	0,00	1,00
NACE_68100	64992	0,05	0,21	0,00	1,00	18413	0,04	0,20	0,00	1,00
NACE_62020	64992	0,03	0,16	0,00	1,00	18413	0,04	0,20	0,00	1,00
NACE_41200	64992	0,06	0,25	0,00	1,00	18413	0,07	0,26	0,00	1,00
NACE_62010	64992	0,02	0,15	0,00	1,00	18413	0,03	0,17	0,00	1,00
NACE_69201	64992	0,04	0,19	0,00	1,00	18413	0,00	0,06	0,00	1,00
NACE_73110	64992	0,01	0,11	0,00	1,00	18413	0,01	0,11	0,00	1,00
NACE_43221	64992	0,03	0,16	0,00	1,00	18413	0,04	0,19	0,00	1,00
NACE_43990	64992	0,02	0,14	0,00	1,00	18413	0,02	0,14	0,00	1,00
NACE_41109	64992	0,07	0,25	0,00	1,00	18413	0,04	0,19	0,00	1,00
NACE_45200	64992	0,03	0,16	0,00	1,00	18413	0,03	0,16	0,00	1,00

Note: Tabellen presenterer beskrivende statistikk for fravalselskaper og revisjonspliktige. Statistikken er hentet fra perioden 2014-2018. W05 indikerer at variabelen er «winsorized» til 0,5 %.

Tabell: E.3: Deskriptiv statistikk utover omsetning

Variabler	Driftsinntekt < 2 MNOK					Driftsinntekt 2-4 MNOK				
	N	Gj.snitt	Sd	Min	Maks	N	Gj.snitt	Sd	Min	Maks
AbsDACC	16882	-0,15	0,24	-2,3	0,0	18235	-0,16	0,24	-2,6	0,0
AbsDACC_P	10564	-0,14	0,22	-2,3	0,0	10448	-0,15	0,23	-2,6	0,0
AbsDACC_N	6318	-0,17	0,26	-2,0	0,0	7787	-0,17	0,25	-1,9	0,0
AbsDAR	16882	-0,04	0,10	-4,9	0,0	18235	-0,06	0,15	-9,0	0,0
AbsDAR_P	7417	-0,05	0,10	-2,8	0,0	8334	-0,06	0,12	-3,0	0,0
AbsDAR_N	9155	-0,03	0,10	-4,9	0,0	9790	-0,05	0,17	-9,0	0,0
AbsDREV	16882	0,001	0,001	0,0	0,0	18235	0,001	0,002	0,0	0,0
AbsDREV_P	16179	0,001	0,001	0,0	0,0	16552	0,001	0,001	0,0	0,0
AbsDREV_N	701	0,002	0,003	0,0	0,0	1679	0,002	0,003	0,0	0,0
Fravalg	16882	0,45	0,50	0,0	1,0	18235	0,38	0,49	0,0	1,0
Anmerk	16882	0,02	0,15	0,0	1,0	18235	0,03	0,18	0,0	1,0
Autorisert_RF	16882	0,68	0,47	0,0	1,0	18235	0,72	0,45	0,0	1,0
Ln_REV_w05	16882	7,27	0,20	6,9	7,6	18235	7,95	0,20	7,6	8,3
Ln_Assets_w05	16879	8,73	1,15	5,8	13,8	18231	8,77	1,38	5,8	13,8
INV_w05	16882	0,02	0,10	0,0	0,9	18235	0,04	0,14	0,0	0,9
Alder_w05	16882	16,70	15,12	3,0	92,0	18235	15,56	14,12	3,0	92,0
LEV_w05	16882	0,58	0,32	0,0	1,4	18235	0,61	0,29	0,0	1,4
Growth_w05	16882	0,19	0,83	-0,7	7,6	18235	0,21	0,82	-0,7	7,6
ROE_w05	16878	0,67	3,44	-15	42,5	18235	0,99	4,25	-15	42,5
LOSS	16882	0,17	0,38	0,0	1,0	18235	0,16	0,36	0,0	1,0
OPCYCLE_w05	16882	39,56	65,27	0,0	441,7	18235	38,57	56,35	0,0	442

Variabler	Driftsinntekt 4-6 MNOK					Driftsinntekt 6-8 MNOK				
	N	Gj.snitt	Sd	Min	Maks	N	Gj.snitt	Sd	Min	Maks
AbsDACC	10819	-0,17	0,23	-2,4	0,0	7044	-0,17	0,23	-2,2	0,0
AbsDACC_P	5944	-0,16	0,23	-2,4	0,0	3770	-0,17	0,24	-2,2	0,0
AbsDACC_N	4875	-0,18	0,25	-1,9	0,0	3274	-0,17	0,22	-1,7	0,0
AbsDAR	10819	-0,07	0,13	-4,2	0,0	7044	-0,08	0,18	-4,8	0,0
AbsDAR_P	4935	-0,08	0,12	-2,3	0,0	3295	-0,08	0,14	-4,8	0,0
AbsDAR_N	5844	-0,07	0,14	-4,2	0,0	3732	-0,08	0,21	-4,8	0,0
AbsDREV	10819	0,001	0,001	0,0	0,0	7044	0,001	0,001	0,0	0,0
AbsDREV_P	9375	0,001	0,001	0,0	0,0	6028	0,001	0,001	0,0	0,0
AbsDREV_N	1440	0,001	0,002	0,0	0,0	1015	0,001	0,002	0,0	0,0
Fravalg	10819	0,27	0,45	0,0	1,0	7044	0,08	0,27	0,0	1,0
Anmerk	10819	0,05	0,21	0,0	1,0	7044	0,07	0,26	0,0	1,0
Autorisert_RF	10819	0,74	0,44	0,0	1,0	7044	0,69	0,46	0,0	1,0
Ln_REV_w05	10819	8,50	0,12	8,3	8,7	7044	8,84	0,08	8,7	9,0
Ln_Assets_w05	10813	8,71	1,50	5,8	13,8	7041	8,88	1,50	5,8	13,8
INV_w05	10819	0,07	0,18	0,0	0,9	7044	0,08	0,18	0,0	0,9
Alder_w05	10819	15,02	13,37	3,0	92,0	7044	14,72	13,02	3,0	92,0
LEV_w05	10819	0,65	0,27	0,0	1,4	7044	0,67	0,27	0,0	1,4
Growth_w05	10819	0,20	0,75	-0,7	7,6	7044	0,21	0,79	-0,7	7,6
ROE_w05	10818	1,02	4,59	-15	42,5	7044	1,00	4,77	-15	42,5
LOSS	10819	0,17	0,37	0,0	1,0	7044	0,18	0,38	0,0	1,0
OPCYCLE_w05	10819	37,27	50,76	0,0	441,7	7044	38,44	50,09	0,0	441,7

Note: Tabellen fortsetter på neste side.

Variabler	Driftsinntekt 8-10 MNOK					Driftsinntekt > 10 MNOK				
	N	Gj.snitt	Sd	Min	Maks	N	Gj.snitt	Sd	Min	Maks
AbsDACC	4990	-0,17	0,22	-2,0	0,0	25435	-0,17	0,22	-2,5	0,0
AbsDACC_P	2706	-0,16	0,21	-2,0	0,0	13433	-0,16	0,22	-2,5	0,0
AbsDACC_N	2284	-0,18	0,24	-1,7	0,0	12002	-0,17	0,22	-2,2	0,0
AbsDAR	4990	-0,08	0,14	-3,0	0,0	25435	-0,09	0,19	-9,3	0,0
AbsDAR_P	2349	-0,09	0,14	-3,0	0,0	12170	-0,09	0,13	-5,1	0,0
AbsDAR_N	2630	-0,08	0,15	-2,7	0,0	13180	-0,09	0,23	-9,3	0,0
AbsDREV	4990	0,001	0,001	0,0	0,0	25435	0,0005	0,001	0,0	0,0
AbsDREV_P	4251	0,001	0,001	0,0	0,0	21537	0,0005	0,001	0,0	0,0
AbsDREV_N	738	0,001	0,001	0,0	0,0	3860	0,0004	0,001	0,0	0,0
Fravalg	4990	0,04	0,19	0,0	1,0	25435	0,01	0,11	0,0	1,0
Anmerk	4990	0,07	0,26	0,0	1,0	25435	0,06	0,23	0,0	1,0
Autorisert_RF	4990	0,70	0,46	0,0	1,0	25435	0,65	0,48	0,0	1,0
Ln_REV_w05	4990	9,10	0,06	9,0	9,2	25435	10,11	0,68	9,2	11,8
Ln_Assets_w05	4986	8,99	1,46	5,8	13,8	25363	9,77	1,48	5,8	13,8
INV_w05	4990	0,08	0,18	0,0	0,9	25435	0,11	0,20	0,0	0,9
Alder_w05	4990	15,26	12,54	3,0	92,0	25435	16,18	13,13	3,0	92,0
LEV_w05	4990	0,67	0,26	0,0	1,4	25435	0,68	0,24	0,0	1,4
Growth_w05	4990	0,19	0,70	-0,7	7,6	25435	0,19	0,69	-0,7	7,6
ROE_w05	4989	1,04	4,67	-15	42,5	25432	1,27	5,12	-15	42,5
LOSS	4990	0,16	0,37	0,0	1,0	25435	0,14	0,34	0,0	1,0
OPCYCLE_w05	4990	39,94	48,37	0,0	441,7	25435	46,39	57,70	0,0	442

Note: Tabellen presenterer beskrivende statistikk utover omsetning. Statistikken er hentet fra perioden 2014-2018. W05 indikerer at variabelen er «winsorized» til 0,5 %.

Appendiks F: VIF og korrelasjonsmatrise

Tabell F.1: Variance inflation factor

AbsDACC		AbsDACC_P		AbsDACC_N	
Variabler	VIF	Variabler	VIF	Variabler	VIF
Ln_Assets_w05	3,28	Ln_Assets_w05	3,19	Ln_Assets_w05	3,51
Ln_REV_w05	2,60	Ln_REV_w05	2,54	Ln_REV_w05	2,76
NACE_41200	1,77	NACE_41200	1,73	NACE_41200	1,84
Y2018	1,67	Y2018	1,67	Y2018	1,68
Y2017	1,63	Y2017	1,64	INV_w05	1,67
INV_w05	1,62	Y2016	1,61	NACE_47111	1,63
Y2016	1,60	INV_w05	1,61	Y2017	1,63
NACE_47111	1,55	NACE_47111	1,51	Y2016	1,58
NACE_47710	1,51	NACE_47710	1,48	NACE_47710	1,55
Fravalg	1,46	Fravalg	1,44	NACE_49410	1,48
NACE_56101	1,42	NACE_56101	1,41	Fravalg	1,48
NACE_43210	1,40	NACE_43210	1,39	NACE_56101	1,44
NACE_49410	1,40	NACE_49410	1,34	NACE_43210	1,43
NACE_69201	1,35	NACE_69201	1,34	NACE_43120	1,40
NACE_43120	1,35	NACE_70220	1,32	NACE_45200	1,40
NACE_43221	1,35	NACE_43221	1,32	NACE_43221	1,39
NACE_70220	1,34	NACE_43120	1,31	NACE_69201	1,37
NACE_45200	1,34	NACE_45200	1,30	NACE_70220	1,37
NACE_62020	1,29	NACE_62020	1,27	NACE_41109	1,31
NACE_41109	1,26	NACE_41109	1,24	NACE_62020	1,31
NACE_43990	1,24	NACE_71129	1,22	NACE_43990	1,28
NACE_71129	1,23	NACE_43990	1,21	NACE_71129	1,26
NACE_62010	1,21	NACE_62010	1,18	NACE_62010	1,24
Growth_w05	1,18	OPCYCLE_w05	1,16	Growth_w05	1,23
NACE_71121	1,17	NACE_71121	1,15	NACE_71121	1,19
OPCYCLE_w05	1,16	Growth_w05	1,15	LEV_w05	1,19
NACE_96020	1,16	NACE_96020	1,14	NACE_96020	1,18
LEV_w05	1,16	LEV_w05	1,14	OPCYCLE_w05	1,17
NACE_73110	1,14	NACE_73110	1,13	LOSS	1,16
Autorisert_RF	1,12	Autorisert_RF	1,12	NACE_73110	1,15
LOSS	1,11	NACE_68100	1,10	Autorisert_RF	1,13
NACE_68100	1,10	LOSS	1,08	NACE_68100	1,11
Alder_w05	1,09	Alder_w05	1,08	Alder_w05	1,10
ROE_w05	1,07	ROE_w05	1,06	ROE_w05	1,10
Anmerk	1,07	Anmerk	1,06	Anmerk	1,09
NACE_68320	1,05	NACE_68320	1,05	NACE_68320	1,05
Gj.snittlig VIF	1,40	Gj.snittlig VIF	1,38	Gj.snittlig VIF	1,44

Note: Tabellen fortsetter på neste side.

AbsDAR		AbsDAR_P		AbsDAR_N	
Variabler	VIF	Variabler	VIF	Variabler	VIF
Ln_Assets_w05	3,28	Ln_Assets_w05	3,33	Ln_Assets_w05	3,23
Ln_REV_w05	2,60	Ln_REV_w05	2,69	Ln_REV_w05	2,54
NACE_41200	1,77	NACE_41200	1,93	Y2018	1,67
Y2018	1,67	Y2018	1,68	NACE_41200	1,64
Y2017	1,63	INV_w05	1,68	Y2017	1,61
INV_w05	1,62	Y2017	1,66	INV_w05	1,59
Y2016	1,60	NACE_47111	1,65	Y2016	1,58
NACE_47111	1,55	Y2016	1,62	NACE_47111	1,49
NACE_47710	1,51	NACE_47710	1,60	NACE_47710	1,45
Fravalg	1,46	Fravalg	1,49	Fravalg	1,44
NACE_56101	1,42	NACE_43210	1,49	NACE_56101	1,40
NACE_43210	1,40	NACE_49410	1,48	NACE_49410	1,35
NACE_49410	1,40	NACE_56101	1,45	NACE_43210	1,35
NACE_69201	1,35	NACE_43221	1,42	NACE_69201	1,31
NACE_43120	1,35	NACE_43120	1,41	NACE_70220	1,31
NACE_43221	1,35	NACE_69201	1,41	NACE_43120	1,31
NACE_70220	1,34	NACE_45200	1,40	NACE_45200	1,30
NACE_45200	1,34	NACE_70220	1,39	NACE_43221	1,30
NACE_62020	1,29	NACE_62020	1,32	NACE_41109	1,27
NACE_41109	1,26	NACE_43990	1,28	NACE_62020	1,27
NACE_43990	1,24	NACE_71129	1,27	NACE_71129	1,21
NACE_71129	1,23	NACE_41109	1,26	NACE_43990	1,21
NACE_62010	1,21	NACE_62010	1,24	OPCYCLE_w05	1,20
Growth_w05	1,18	Growth_w05	1,23	NACE_62010	1,18
NACE_71121	1,17	NACE_71121	1,20	Growth_w05	1,16
OPCYCLE_w05	1,16	LEV_w05	1,18	NACE_71121	1,15
NACE_96020	1,16	NACE_96020	1,18	NACE_96020	1,15
LEV_w05	1,16	NACE_73110	1,16	LEV_w05	1,14
NACE_73110	1,14	OPCYCLE_w05	1,14	NACE_73110	1,12
Autorisert_RF	1,12	Autorisert_RF	1,13	Autorisert_RF	1,12
LOSS	1,11	LOSS	1,12	LOSS	1,11
NACE_68100	1,10	NACE_68100	1,11	NACE_68100	1,10
Alder_w05	1,09	Alder_w05	1,10	Alder_w05	1,08
ROE_w05	1,07	ROE_w05	1,08	ROE_w05	1,07
Anmerk	1,07	Anmerk	1,07	Anmerk	1,07
NACE_68320	1,05	NACE_68320	1,05	NACE_68320	1,04
Gj.snittlig VIF	1,40	Gj.snittlig VIF	1,44	Gj.snittlig VIF	1,37

Note: Tabellen fortsetter på neste side.

AbsDREV		AbsDREV_P		AbsDREV_N	
Variabler	VIF	Variabler	VIF	Variabler	VIF
Ln_Assets~05	3,28	Ln_Assets~05	3,20	NACE_41200	3,61
Ln_REV_w05	2,60	Ln_REV_w05	2,60	NACE_47111	3,28
NACE_41200	1,77	NACE_41200	1,71	Ln_Assets~05	3,13
Y2018	1,67	Y2018	1,67	NACE_47710	3,11
Y2017	1,63	Y2017	1,64	NACE_43210	2,89
INV_w05	1,62	Y2016	1,60	NACE_43120	2,81
Y2016	1,60	INV_w05	1,57	NACE_45200	2,77
NACE_47111	1,55	NACE_47111	1,44	Ln_REV_w05	2,65
NACE_47710	1,51	Fravalg	1,44	NACE_41109	2,47
Fravalg	1,46	NACE_47710	1,40	NACE_69201	2,44
NACE_56101	1,42	NACE_56101	1,39	NACE_43221	2,44
NACE_43210	1,40	NACE_49410	1,38	NACE_56101	2,40
NACE_49410	1,40	NACE_43210	1,35	NACE_49410	2,40
NACE_69201	1,35	NACE_70220	1,34	NACE_43990	2,23
NACE_43120	1,35	NACE_69201	1,32	NACE_96020	2,01
NACE_43221	1,35	NACE_43221	1,31	Y2018	1,80
NACE_70220	1,34	NACE_43120	1,30	INV_w05	1,77
NACE_45200	1,34	NACE_62020	1,29	NACE_71129	1,76
NACE_62020	1,29	NACE_45200	1,28	NACE_71121	1,72
NACE_41109	1,26	NACE_41109	1,24	NACE_70220	1,70
NACE_43990	1,24	NACE_71129	1,22	Y2017	1,68
NACE_71129	1,23	NACE_43990	1,20	Y2016	1,68
NACE_62010	1,21	NACE_62010	1,20	Fravalg	1,66
Growth_w05	1,18	NACE_71121	1,15	Growth_w05	1,63
NACE_71121	1,17	OPCYCLE_w05	1,15	NACE_62010	1,62
OPCYCLE_w05	1,16	LEV_w05	1,15	NACE_62020	1,57
NACE_96020	1,16	NACE_73110	1,12	NACE_73110	1,55
LEV_w05	1,16	NACE_96020	1,12	NACE_68320	1,49
NACE_73110	1,14	Autorisert~F	1,12	OPCYCLE_w05	1,27
Autorisert~F	1,12	Growth_w05	1,12	LEV_w05	1,27
LOSS	1,11	LOSS	1,11	NACE_68100	1,23
NACE_68100	1,10	NACE_68100	1,10	LOSS	1,20
Alder_w05	1,09	Alder_w05	1,08	Autorisert~F	1,20
ROE_w05	1,07	ROE_w05	1,07	Alder_w05	1,18
Anmerk	1,07	Anmerk	1,07	ROE_w05	1,12
NACE_68320	1,05	NACE_68320	1,04	Anmerk	1,08
Gj.snittlig VIF	1,40	Gj.snittlig VIF	1,37	Gj.snittlig VIF	1,99

Note: Tabellen viser beregnet VIF for samtlige variabler som inngår i de ulike regresjonene.

Tabell F.2: Korrelasjonsmatrise

Variabler	Min	Maks	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1 Fravalg	-0,42	0,17		-0,12	0,17	-0,40	-0,42	-0,04	-0,11	-0,09	0,12	0,03
2 Anmerk	-0,12	0,14	-0,12		0,04	0,05	-0,06	0,04	-0,03	0,14	0,01	-0,03
3 Autorisert_RF	-0,21	0,17	0,17	0,04		-0,05	-0,21	0,06	-0,07	-0,01	0,02	0,00
4 Ln_REV_w05	-0,40	0,33	-0,40	0,05	-0,05		0,33	0,22	0,00	0,14	0,00	0,05
5 Ln_Assets_w05	-0,42	0,46	-0,42	-0,06	-0,21	0,33		-0,09	0,15	-0,05	-0,26	-0,08
6 INV_w05	-0,23	0,42	-0,04	0,04	0,06	0,22	-0,09		-0,05	0,11	0,02	-0,01
7 Alder_w05	-0,11	0,20	-0,11	-0,03	-0,07	0,00	0,15	-0,05		-0,11	-0,10	-0,05
8 LEV_w05	-0,11	0,17	-0,09	0,14	-0,01	0,14	-0,05	0,11	-0,11		0,08	0,09
9 Growth_w05	-0,26	0,15	0,12	0,01	0,02	0,00	-0,26	0,02	-0,10	0,08		0,15
10 ROE_w05	-0,14	0,15	0,03	-0,03	0,00	0,05	-0,08	-0,01	-0,05	0,09	0,15	
11 LOSS	-0,14	0,17	-0,03	0,14	0,03	-0,04	0,00	0,08	-0,01	0,17	-0,04	-0,14
12 OPCYCLE_w05	-0,20	0,11	0,00	0,04	0,00	0,06	-0,05	-0,10	-0,03	-0,01	0,02	0,00
13 Y2016	-0,35	0,01	-0,02	0,00	0,00	0,00	-0,01	-0,01	0,00	0,00	0,00	0,00
14 Y2017	-0,38	0,01	0,00	0,01	0,00	0,00	0,00	0,01	0,00	0,00	0,01	0,00
15 Y2018	-0,38	0,06	0,06	-0,03	0,01	0,01	0,01	0,01	-0,01	-0,01	0,00	0,00
16 NACE_71129	-0,12	0,08	0,07	0,00	0,02	-0,01	-0,07	-0,03	-0,03	-0,05	0,03	0,02
17 NACE_70220	-0,16	0,11	0,11	-0,01	0,04	-0,08	-0,12	-0,07	-0,06	-0,08	0,05	0,06
18 NACE_47111	-0,11	0,26	-0,08	0,00	0,10	0,25	-0,04	0,26	-0,04	0,06	-0,02	-0,01
19 NACE_47710	-0,11	0,42	0,01	0,00	0,03	0,03	-0,10	0,42	0,02	0,00	-0,02	-0,02
20 NACE_71121	-0,10	0,07	0,07	0,00	0,03	-0,02	-0,09	-0,04	-0,02	-0,01	0,01	0,04
21 NACE_56101	-0,13	0,09	-0,03	0,05	0,06	0,09	-0,12	0,01	-0,05	0,06	0,00	0,01
22 NACE_68320	-0,09	0,04	-0,02	-0,02	-0,03	-0,02	0,04	-0,04	0,02	-0,01	0,00	0,00
23 NACE_43210	-0,14	0,11	-0,01	0,00	-0,01	0,11	-0,07	0,02	0,01	0,02	-0,01	0,00
24 NACE_96020	-0,11	0,06	0,05	0,00	0,05	-0,01	-0,11	0,06	-0,02	0,02	-0,01	0,00
25 NACE_49410	-0,15	0,06	0,06	0,02	0,06	0,06	-0,10	-0,07	-0,01	-0,01	0,00	-0,03
26 NACE_43120	-0,13	0,10	0,06	0,03	0,06	0,05	-0,08	-0,04	-0,03	-0,03	0,00	-0,02
27 NACE_68100	-0,16	0,09	-0,01	-0,01	-0,01	-0,11	0,09	-0,01	-0,03	-0,01	0,00	0,00
28 NACE_62020	-0,13	0,08	0,04	0,00	0,02	0,03	-0,09	-0,05	-0,05	-0,02	0,03	0,04
29 NACE_41200	-0,19	0,13	0,01	0,06	0,06	0,13	-0,14	0,02	-0,07	0,04	0,05	-0,01
30 NACE_62010	-0,11	0,05	0,02	0,01	0,02	0,01	-0,07	-0,05	-0,05	-0,02	0,04	0,02
31 NACE_69201	-0,18	0,05	-0,08	-0,02	-0,18	-0,01	-0,13	-0,06	0,02	0,02	-0,01	0,04
32 NACE_73110	-0,08	0,04	0,00	0,00	0,01	0,04	-0,06	-0,02	-0,01	0,01	0,02	0,01
33 NACE_43221	-0,13	0,07	0,02	0,01	0,04	0,07	-0,09	0,03	0,01	-0,01	0,00	0,00
34 NACE_68209	-0,27	0,46	-0,09	-0,07	-0,13	-0,27	0,46	-0,23	0,20	-0,02	-0,08	-0,06
35 NACE_41109	-0,18	0,21	-0,05	0,00	-0,04	0,02	0,15	0,21	-0,07	0,04	0,02	0,01
36 NACE_45200	-0,12	0,11	-0,01	0,02	0,01	0,06	-0,11	0,11	0,01	0,01	0,00	-0,01

Note: Tabellen fortsetter på neste side.

Var	Variabler	Min	Maks	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
1	Fravalg	-0,42	0,17	-0,03	0,00	-0,02	0,00	0,06	0,07	0,11	-0,08	0,01	0,07
2	Anmerk	-0,12	0,14	0,14	0,04	0,00	0,01	-0,03	0,00	-0,01	0,00	0,00	0,00
3	Autorisert_RF	-0,21	0,17	0,03	0,00	0,00	0,00	0,01	0,02	0,04	0,10	0,03	0,03
4	Ln_REV_w05	-0,40	0,33	-0,04	0,06	0,00	0,00	0,01	-0,01	-0,08	0,25	0,03	-0,02
5	Ln_Assets_w05	-0,42	0,46	0,00	-0,05	-0,01	0,00	0,01	-0,07	-0,12	-0,04	-0,10	-0,09
6	INV_w05	-0,23	0,42	0,08	-0,10	-0,01	0,01	0,01	-0,03	-0,07	0,26	0,42	-0,04
7	Alder_w05	-0,11	0,20	-0,01	-0,03	0,00	0,00	-0,01	-0,03	-0,06	-0,04	0,02	-0,02
8	LEV_w05	-0,11	0,17	0,17	-0,01	0,00	0,00	-0,01	-0,05	-0,08	0,06	0,00	-0,01
9	Growth_w05	-0,26	0,15	-0,04	0,02	0,00	0,01	0,00	0,03	0,05	-0,02	-0,02	0,01
10	ROE_w05	-0,14	0,15	-0,14	0,00	0,00	0,00	0,00	0,02	0,06	-0,01	-0,02	0,04
11	LOSS	-0,14	0,17		0,06	-0,02	0,00	0,02	0,02	-0,02	0,00	0,05	-0,02
12	OPCYCLE_w05	-0,20	0,11	0,06		0,00	0,00	0,01	0,08	0,07	-0,10	-0,09	0,06
13	Y2016	-0,35	0,01	-0,02	0,00		-0,33	-0,35	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
14	Y2017	-0,38	0,01	0,00	0,00	-0,33		-0,38	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
15	Y2018	-0,38	0,06	0,02	0,01	-0,35	-0,38		0,00	0,00	0,00	-0,01	0,00
16	NACE_71129	-0,12	0,08	0,02	0,08	0,00	0,00	0,00		-0,04	-0,03	-0,03	-0,02
17	NACE_70220	-0,16	0,11	-0,02	0,07	0,00	0,00	0,00	-0,04		-0,04	-0,03	-0,03
18	NACE_47111	-0,11	0,26	0,00	-0,10	0,00	0,00	0,00	-0,03	-0,04		-0,02	-0,02
19	NACE_47710	-0,11	0,42	0,05	-0,09	0,00	0,00	-0,01	-0,03	-0,03	-0,02		-0,02
20	NACE_71121	-0,10	0,07	-0,02	0,06	0,00	0,00	0,00	-0,02	-0,03	-0,02	-0,02	
21	NACE_56101	-0,13	0,09	0,03	-0,09	0,00	0,00	0,00	-0,03	-0,04	-0,03	-0,03	-0,03
22	NACE_68320	-0,09	0,04	0,01	-0,01	0,00	0,00	0,00	-0,02	-0,03	-0,02	-0,02	-0,02
23	NACE_43210	-0,14	0,11	-0,03	0,11	0,00	0,00	-0,01	-0,03	-0,04	-0,03	-0,03	-0,03
24	NACE_96020	-0,11	0,06	-0,01	-0,07	0,00	0,00	0,00	-0,02	-0,03	-0,02	-0,02	-0,02
25	NACE_49410	-0,15	0,06	0,04	0,02	0,00	0,00	-0,01	-0,03	-0,05	-0,03	-0,03	-0,03
26	NACE_43120	-0,13	0,10	0,03	0,10	0,00	0,00	0,00	-0,03	-0,04	-0,03	-0,03	-0,03
27	NACE_68100	-0,16	0,09	-0,01	-0,03	-0,01	0,00	0,01	-0,04	-0,05	-0,03	-0,03	-0,03
28	NACE_62020	-0,13	0,08	-0,01	0,08	0,00	0,00	0,00	-0,03	-0,04	-0,03	-0,03	-0,02
29	NACE_41200	-0,19	0,13	0,01	0,11	0,00	0,00	0,01	-0,05	-0,06	-0,04	-0,04	-0,04
30	NACE_62010	-0,11	0,05	0,03	0,05	0,00	0,00	0,01	-0,03	-0,04	-0,02	-0,02	-0,02
31	NACE_69201	-0,18	0,05	-0,04	0,05	0,00	0,00	0,00	-0,03	-0,04	-0,03	-0,03	-0,02
32	NACE_73110	-0,08	0,04	0,01	0,03	0,00	0,00	0,00	-0,02	-0,02	-0,02	-0,02	-0,02
33	NACE_43221	-0,13	0,07	-0,01	0,07	0,00	0,00	0,00	-0,03	-0,04	-0,03	-0,03	-0,02
34	NACE_68209	-0,27	0,46	-0,05	-0,20	0,01	-0,01	-0,01	-0,12	-0,16	-0,11	-0,11	-0,10
35	NACE_41109	-0,18	0,21	0,02	0,00	-0,01	0,01	0,02	-0,04	-0,06	-0,04	-0,04	-0,04
36	NACE_45200	-0,12	0,11	0,02	-0,03	0,00	0,00	0,00	-0,03	-0,04	-0,03	-0,03	-0,02

Note: Tabellen fortsetter på neste side.

Var	Variabler	Min	Maks	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
1	Fravalg	-0,42	0,17	-0,03	-0,02	-0,01	0,05	0,06	0,06	-0,01	0,04	0,01	0,02
2	Anmerk	-0,12	0,14	0,05	-0,02	0,00	0,00	0,02	0,03	-0,01	0,00	0,06	0,01
3	Autorisert_RF	-0,21	0,17	0,06	-0,03	-0,01	0,05	0,06	0,06	-0,01	0,02	0,06	0,02
4	Ln_REV_w05	-0,40	0,33	0,09	-0,02	0,11	-0,01	0,06	0,05	-0,11	0,03	0,13	0,01
5	Ln_Assets_w05	-0,42	0,46	-0,12	0,04	-0,07	-0,11	-0,10	-0,08	0,09	-0,09	-0,14	-0,07
6	INV_w05	-0,23	0,42	0,01	-0,04	0,02	0,06	-0,07	-0,04	-0,01	-0,05	0,02	-0,05
7	Alder_w05	-0,11	0,20	-0,05	0,02	0,01	-0,02	-0,01	-0,03	-0,03	-0,05	-0,07	-0,05
8	LEV_w05	-0,11	0,17	0,06	-0,01	0,02	0,02	-0,01	-0,03	-0,01	-0,02	0,04	-0,02
9	Growth_w05	-0,26	0,15	0,00	0,00	-0,01	-0,01	0,00	0,00	0,00	0,03	0,05	0,04
10	ROE_w05	-0,14	0,15	0,01	0,00	0,00	0,00	-0,03	-0,02	0,00	0,04	-0,01	0,02
11	LOSS	-0,14	0,17	0,03	0,01	-0,03	-0,01	0,04	0,03	-0,01	-0,01	0,01	0,03
12	OPCYCLE_w05	-0,20	0,11	-0,09	-0,01	0,11	-0,07	0,02	0,10	-0,03	0,08	0,11	0,05
13	Y2016	-0,35	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-0,01	0,00	0,00	0,00
14	Y2017	-0,38	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
15	Y2018	-0,38	0,06	0,00	0,00	-0,01	0,00	-0,01	0,00	0,01	0,00	0,01	0,01
16	NACE_71129	-0,12	0,08	-0,03	-0,02	-0,03	-0,02	-0,03	-0,03	-0,04	-0,03	-0,05	-0,03
17	NACE_70220	-0,16	0,11	-0,04	-0,03	-0,04	-0,03	-0,05	-0,04	-0,05	-0,04	-0,06	-0,04
18	NACE_47111	-0,11	0,26	-0,03	-0,02	-0,03	-0,02	-0,03	-0,03	-0,03	-0,03	-0,04	-0,02
19	NACE_47710	-0,11	0,42	-0,03	-0,02	-0,03	-0,02	-0,03	-0,03	-0,03	-0,03	-0,04	-0,02
20	NACE_71121	-0,10	0,07	-0,03	-0,02	-0,03	-0,02	-0,03	-0,03	-0,03	-0,02	-0,04	-0,02
21	NACE_56101	-0,13	0,09		-0,02	-0,04	-0,02	-0,04	-0,03	-0,04	-0,03	-0,05	-0,03
22	NACE_68320	-0,09	0,04	-0,02		-0,03	-0,02	-0,03	-0,02	-0,03	-0,02	-0,04	-0,02
23	NACE_43210	-0,14	0,11	-0,04	-0,03		-0,02	-0,04	-0,04	-0,04	-0,03	-0,05	-0,03
24	NACE_96020	-0,11	0,06	-0,02	-0,02	-0,02		-0,02	-0,02	-0,03	-0,02	-0,03	-0,02
25	NACE_49410	-0,15	0,06	-0,04	-0,03	-0,04	-0,02		-0,04	-0,05	-0,04	-0,05	-0,03
26	NACE_43120	-0,13	0,10	-0,03	-0,02	-0,04	-0,02	-0,04		-0,04	-0,03	-0,05	-0,03
27	NACE_68100	-0,16	0,09	-0,04	-0,03	-0,04	-0,03	-0,05	-0,04		-0,04	-0,06	-0,03
28	NACE_62020	-0,13	0,08	-0,03	-0,02	-0,03	-0,02	-0,04	-0,03	-0,04		-0,05	-0,03
29	NACE_41200	-0,19	0,13	-0,05	-0,04	-0,05	-0,03	-0,05	-0,05	-0,06	-0,05		-0,04
30	NACE_62010	-0,11	0,05	-0,03	-0,02	-0,03	-0,02	-0,03	-0,03	-0,03	-0,03	-0,04	
31	NACE_69201	-0,18	0,05	-0,03	-0,02	-0,03	-0,02	-0,04	-0,03	-0,04	-0,03	-0,05	-0,03
32	NACE_73110	-0,08	0,04	-0,02	-0,01	-0,02	-0,01	-0,02	-0,02	-0,02	-0,02	-0,03	-0,02
33	NACE_43221	-0,13	0,07	-0,03	-0,02	-0,03	-0,02	-0,04	-0,03	-0,04	-0,03	-0,05	-0,03
34	NACE_68209	-0,27	0,46	-0,13	-0,09	-0,14	-0,08	-0,15	-0,13	-0,16	-0,13	-0,19	-0,11
35	NACE_41109	-0,18	0,21	-0,05	-0,03	-0,05	-0,03	-0,05	-0,05	-0,06	-0,04	-0,07	-0,04
36	NACE_45200	-0,12	0,11	-0,03	-0,02	-0,03	-0,02	-0,03	-0,03	-0,04	-0,03	-0,05	-0,03

Note: Tabellen fortsetter på neste side.

Varier	Min	Maks	31	32	33	34	35	36
1 Fravalg	-0,42	0,17	-0,08	0,00	0,02	-0,09	-0,05	-0,01
2 Anmerk	-0,12	0,14	-0,02	0,00	0,01	-0,07	0,00	0,02
3 Autorisert_RF	-0,21	0,17	-0,18	0,01	0,04	-0,13	-0,04	0,01
4 Ln_REV_w05	-0,40	0,33	-0,01	0,04	0,07	-0,27	0,02	0,06
5 Ln_Assets_w05	-0,42	0,46	-0,13	-0,06	-0,09	0,46	0,15	-0,11
6 INV_w05	-0,23	0,42	-0,06	-0,02	0,03	-0,23	0,21	0,11
7 Alder_w05	-0,11	0,20	0,02	-0,01	0,01	0,20	-0,07	0,01
8 LEV_w05	-0,11	0,17	0,02	0,01	-0,01	-0,02	0,04	0,01
9 Growth_w05	-0,26	0,15	-0,01	0,02	0,00	-0,08	0,02	0,00
10 ROE_w05	-0,14	0,15	0,04	0,01	0,00	-0,06	0,01	-0,01
11 LOSS	-0,14	0,17	-0,04	0,01	-0,01	-0,05	0,02	0,02
12 OPCYCLE_w05	-0,20	0,11	0,05	0,03	0,07	-0,20	0,00	-0,03
13 Y2016	-0,35	0,01	0,00	0,00	0,00	0,01	-0,01	0,00
14 Y2017	-0,38	0,01	0,00	0,00	0,00	-0,01	0,01	0,00
15 Y2018	-0,38	0,06	0,00	0,00	0,00	-0,01	0,02	0,00
16 NACE_71129	-0,12	0,08	-0,03	-0,02	-0,03	-0,12	-0,04	-0,03
17 NACE_70220	-0,16	0,11	-0,04	-0,02	-0,04	-0,16	-0,06	-0,04
18 NACE_47111	-0,11	0,26	-0,03	-0,02	-0,03	-0,11	-0,04	-0,03
19 NACE_47710	-0,11	0,42	-0,03	-0,02	-0,03	-0,11	-0,04	-0,03
20 NACE_71121	-0,10	0,07	-0,02	-0,02	-0,02	-0,10	-0,04	-0,02
21 NACE_56101	-0,13	0,09	-0,03	-0,02	-0,03	-0,13	-0,05	-0,03
22 NACE_68320	-0,09	0,04	-0,02	-0,01	-0,02	-0,09	-0,03	-0,02
23 NACE_43210	-0,14	0,11	-0,03	-0,02	-0,03	-0,14	-0,05	-0,03
24 NACE_96020	-0,11	0,06	-0,02	-0,01	-0,02	-0,08	-0,03	-0,02
25 NACE_49410	-0,15	0,06	-0,04	-0,02	-0,04	-0,15	-0,05	-0,03
26 NACE_43120	-0,13	0,10	-0,03	-0,02	-0,03	-0,13	-0,05	-0,03
27 NACE_68100	-0,16	0,09	-0,04	-0,02	-0,04	-0,16	-0,06	-0,04
28 NACE_62020	-0,13	0,08	-0,03	-0,02	-0,03	-0,13	-0,04	-0,03
29 NACE_41200	-0,19	0,13	-0,05	-0,03	-0,05	-0,19	-0,07	-0,05
30 NACE_62010	-0,11	0,05	-0,03	-0,02	-0,03	-0,11	-0,04	-0,03
31 NACE_69201	-0,18	0,05		-0,02	-0,03	-0,12	-0,04	-0,03
32 NACE_73110	-0,08	0,04	-0,02		-0,02	-0,08	-0,03	-0,02
33 NACE_43221	-0,13	0,07	-0,03	-0,02		-0,13	-0,04	-0,03
34 NACE_68209	-0,27	0,46	-0,12	-0,08	-0,13		-0,18	-0,12
35 NACE_41109	-0,18	0,21	-0,04	-0,03	-0,04	-0,18		-0,04
36 NACE_45200	-0,12	0,11	-0,03	-0,02	-0,03	-0,12	-0,04	

Note: Matrisen viser korrelasjon mellom de ulike uavhengige variablene som er inkludert i den generelle testmodellen.

Appendiks G: Resultater fra empirisk analyse

Tabell G.1: Fullstendige regresjonsresultater fra modell 1 (samtlige residualer)

Linear regression		Number of obs = 83304				
		F(36, 26449) = 229.73				
		Prob > F = 0.0000				
		R-squared = 0.3121				
		Root MSE = .19164				
(Std. Err. adjusted for 26450 clusters in Orgnr)						
AbsDACC	Coef.	Robust Std. Err.	t	P> t	[95% Conf. Interval]	
Fravalg	-.0079915	.0023238	-3.44	0.001	-.0125462	-.0034368
Anmerk	-.0200052	.0040257	-4.97	0.000	-.0278959	-.0121146
Autorisert_RF	.0035239	.0018177	1.94	0.053	-.0000389	.0070867
Ln_REV_w05	-.0184228	.0013158	-14.00	0.000	-.0210019	-.0158437
Ln_Assets_w05	.0250327	.0011719	21.36	0.000	.0227358	.0273297
INV_w05	-.1024872	.0085482	-11.99	0.000	-.1192422	-.0857323
Alder_w05	.000286	.0000536	5.34	0.000	.0001809	.000391
LEV_w05	-.0245841	.0030338	-8.10	0.000	-.0305306	-.0186376
Growth_w05	-.1363696	.0025194	-54.13	0.000	-.1413077	-.1314315
ROE_w05	-.0015787	.0002703	-5.84	0.000	-.0021086	-.0010488
LOSS	-.023717	.0021877	-10.84	0.000	-.028005	-.019429
OPCYCLE_w05	-.0000765	.0000156	-4.89	0.000	-.0001072	-.0000458
Y2016	.001222	.0017473	0.70	0.484	-.0022029	.0046468
Y2017	-.0006078	.0018169	-0.33	0.738	-.004169	.0029533
Y2018	-.0040387	.0018469	-2.19	0.029	-.0076587	-.0004187
NACE_71129	-.0332209	.0064769	-5.13	0.000	-.0459159	-.0205259
NACE_70220	-.0521526	.0049627	-10.51	0.000	-.0618797	-.0424255
NACE_47111	.0945884	.0060681	15.59	0.000	.0826946	.1064823
NACE_47710	.085918	.0073195	11.74	0.000	.0715714	.1002646
NACE_71121	-.0072281	.0064265	-1.12	0.261	-.0198244	.0053681
NACE_56101	.0180837	.0058631	3.08	0.002	.0065916	.0295757
NACE_68320	-.0213823	.0065149	-3.28	0.001	-.0341519	-.0086128
NACE_43210	.0294111	.0048377	6.08	0.000	.0199289	.0388932
NACE_96020	.0669917	.0062685	10.69	0.000	.0547051	.0792782
NACE_49410	.0527329	.0042246	12.48	0.000	.0444525	.0610133
NACE_43120	.0246338	.0046905	5.25	0.000	.0154401	.0338275
NACE_68100	-.0265367	.0042646	-6.22	0.000	-.0348955	-.0181779
NACE_62020	-.0199028	.0058602	-3.40	0.001	-.0313892	-.0084164
NACE_41200	-.01467	.0048959	-3.00	0.003	-.0242663	-.0050738
NACE_62010	-.0519273	.0074747	-6.95	0.000	-.0665781	-.0372766
NACE_69201	.0275352	.0051161	5.38	0.000	.0175074	.037563
NACE_73110	.0002534	.0079826	0.03	0.975	-.0153929	.0158997
NACE_43221	.0341	.0052129	6.54	0.000	.0238825	.0443176
NACE_43990	.011754	.0058876	2.00	0.046	.0002141	.023294
NACE_41109	-.0565576	.0046409	-12.19	0.000	-.065654	-.0474611
NACE_45200	.0527638	.00531	9.94	0.000	.0423558	.0631718
_cons	-.1773148	.0090881	-19.51	0.000	-.1951281	-.1595016

Note: Tabellen presenterer regresjonsresultater for analyse av totale periodiseringer. Regresjonen er kjørt for absolutt verdi av residualer, dermed er positive og negative residualer behandlet likt. Variabler som ender med w05 indikerer at den er blitt «winsorized» til 0,5 %.

Tabell G.2: Fullstendige regresjonsresultater fra modell 1 (positive residualer)

Linear regression		Number of obs = 46793				
		F(36, 23110) = 162.74				
		Prob > F = 0.0000				
		R-squared = 0.3420				
		Root MSE = .18336				
(Std. Err. adjusted for 23111 clusters in Orgnr)						
AbsDACC_P	Coef.	Robust Std. Err.	t	P> t	[95% Conf. Interval]	
Fravalg	-.0073172	.002732	-2.68	0.007	-.0126721	-.0019623
Anmerk	-.0262965	.0053213	-4.94	0.000	-.0367267	-.0158663
Autorisert_RF	.0033198	.0020417	1.63	0.104	-.0006821	.0073218
Ln_REV_w05	-.0159874	.0015586	-10.26	0.000	-.0190424	-.0129324
Ln_Assets_w05	.0231658	.0013192	17.56	0.000	.02058	.0257515
INV_w05	-.1726195	.0108246	-15.95	0.000	-.1938364	-.1514026
Alder_w05	.0002948	.0000603	4.89	0.000	.0001765	.0004131
LEV_w05	.0212664	.003511	6.06	0.000	.0143845	.0281483
Growth_w05	-.1525117	.0036565	-41.71	0.000	-.1596788	-.1453447
ROE_w05	-.0020495	.0003453	-5.94	0.000	-.0027262	-.0013727
LOSS	-.0232297	.0027915	-8.32	0.000	-.0287011	-.0177582
OPCYCLE_w05	-.0001259	.0000192	-6.55	0.000	-.0001636	-.0000882
Y2016	.0016316	.0023878	0.68	0.494	-.0030485	.0063118
Y2017	-.0013712	.0023892	-0.57	0.566	-.0060541	.0033118
Y2018	-.0051842	.0024633	-2.10	0.035	-.0100124	-.0003559
NACE_71129	-.0284289	.0072601	-3.92	0.000	-.0426592	-.0141987
NACE_70220	-.0540874	.0057713	-9.37	0.000	-.0653996	-.0427752
NACE_47111	.0928143	.0073489	12.63	0.000	.0784099	.1072187
NACE_47710	.1078073	.0094085	11.46	0.000	.0893659	.1262487
NACE_71121	-.0236622	.0078078	-3.03	0.002	-.0389661	-.0083584
NACE_56101	.0030856	.006661	0.46	0.643	-.0099704	.0161417
NACE_68320	-.0276474	.0073911	-3.74	0.000	-.0421343	-.0131604
NACE_43210	.0229333	.0057358	4.00	0.000	.0116907	.034176
NACE_96020	.0603083	.0073687	8.18	0.000	.0458651	.0747516
NACE_49410	.0427846	.0054557	7.84	0.000	.0320912	.053478
NACE_43120	.0226118	.0056862	3.98	0.000	.0114666	.033757
NACE_68100	-.0213413	.0044551	-4.79	0.000	-.0300736	-.012609
NACE_62020	-.0237892	.0067275	-3.54	0.000	-.0369755	-.0106029
NACE_41200	-.0203004	.0056539	-3.59	0.000	-.0313824	-.0092185
NACE_62010	-.0619536	.0092976	-6.66	0.000	-.0801775	-.0437297
NACE_69201	.0095317	.0059869	1.59	0.111	-.002203	.0212665
NACE_73110	-.0130392	.0093597	-1.39	0.164	-.0313849	.0053065
NACE_43221	.0363398	.0062723	5.79	0.000	.0240457	.0486338
NACE_43990	.0132692	.0069667	1.90	0.057	-.000386	.0269244
NACE_41109	-.0348148	.0050049	-6.96	0.000	-.0446247	-.0250049
NACE_45200	.0552622	.0066542	8.30	0.000	.0422196	.0683048
_cons	-.1975858	.0104205	-18.96	0.000	-.2180107	-.1771609

Note: Tabellen presenterer regresjonsresultater for analyse av totale periodiseringer. Regresjonen er kun kjørt for positive residualer. Variabler som ender med w05 indikerer at den er blitt «winsorized» til 0,5 %.

Tabell G.3: Fullstendige regresjonsresultater fra modell 1 (negative residualer)

Linear regression	Number of obs =	36511
	F(36, 20763) =	119.55
	Prob > F =	0.0000
	R-squared =	0.2976
	Root MSE =	.1987

(Std. Err. adjusted for 20764 clusters in Orgnr)

AbsDACC_N	Coef.	Robust Std. Err.	t	P> t	[95% Conf. Interval]
Fravalg	-.0099361	.0034567	-2.87	0.004	-.0167116 -.0031606
Anmerk	-.0079291	.0056718	-1.40	0.162	-.0190463 .0031882
Autorisert_RF	.0033993	.0025988	1.31	0.191	-.0016945 .0084931
Ln_REV_w05	-.0183325	.0020142	-9.10	0.000	-.0222806 -.0143844
Ln_Assets_w05	.0245542	.0018097	13.57	0.000	.0210071 .0281013
INV_w05	.0186655	.0104368	1.79	0.074	-.0017914 .0391224
Alder_w05	.0002714	.0000765	3.55	0.000	.0001214 .0004213
LEV_w05	-.0962407	.0047141	-20.42	0.000	-.1054808 -.0870007
Growth_w05	-.1208216	.0033111	-36.49	0.000	-.1273117 -.1143316
ROE_w05	-.0009137	.0003999	-2.28	0.022	-.0016976 -.0001298
LOSS	-.0238329	.0031992	-7.45	0.000	-.0301037 -.0175621
OPCYCLE_w05	.0000134	.0000219	0.61	0.540	-.0000295 .0000563
Y2016	-.0010713	.0030319	-0.35	0.724	-.0070141 .0048714
Y2017	2.99e-06	.0029123	0.00	0.999	-.0057053 .0057113
Y2018	-.0014953	.0028727	-0.52	0.603	-.0071261 .0041355
NACE_71129	-.0389638	.0090284	-4.32	0.000	-.0566601 -.0212675
NACE_70220	-.0479609	.0071192	-6.74	0.000	-.061915 -.0340067
NACE_47111	.0804757	.0083152	9.68	0.000	.0641773 .0967742
NACE_47710	.0416252	.0089543	4.65	0.000	.024074 .0591764
NACE_71121	.0096147	.0083354	1.15	0.249	-.0067234 .0259527
NACE_56101	.0327183	.0085353	3.83	0.000	.0159884 .0494482
NACE_68320	-.0144967	.0099249	-1.46	0.144	-.0339504 .0049569
NACE_43210	.0320341	.0066071	4.85	0.000	.0190838 .0449845
NACE_96020	.0686729	.0085365	8.04	0.000	.0519406 .0854052
NACE_49410	.0601388	.0056005	10.74	0.000	.0491613 .0711163
NACE_43120	.0211897	.0064363	3.29	0.001	.008574 .0338054
NACE_68100	-.0373593	.0067962	-5.50	0.000	-.0506804 -.0240382
NACE_62020	-.0171651	.0083647	-2.05	0.040	-.0335605 -.0007696
NACE_41200	-.0118888	.0068988	-1.72	0.085	-.0254109 .0016334
NACE_62010	-.0382673	.010093	-3.79	0.000	-.0580503 -.0184843
NACE_69201	.0464302	.0070213	6.61	0.000	.0326679 .0601926
NACE_73110	.0099049	.0109759	0.90	0.367	-.0116088 .0314186
NACE_43221	.0257252	.0069828	3.68	0.000	.0120383 .039412
NACE_43990	.0085646	.0077109	1.11	0.267	-.0065494 .0236787
NACE_41109	-.0899995	.0070776	-12.72	0.000	-.1038722 -.0761269
NACE_45200	.0442801	.0070345	6.29	0.000	.030492 .0580682
_cons	-.1423663	.0132882	-10.71	0.000	-.1684122 -.1163205

Note: Tabellen presenterer regresjonsresultater for analyse av totale periodiseringer. Regresjonen er kun kjørt for negative residualer. Variabler som ender med w05 indikerer at den er blitt «winsorized» til 0,5 %.

Tabell G.4: Fullstendige regresjonsresultater fra modell 2 (samtlige residualer)

Linear regression	Number of obs =	83304
	F(36, 26449) =	373.33
	Prob > F =	0.0000
	R-squared =	0.2142
	Root MSE =	.13915

(Std. Err. adjusted for 26450 clusters in Orgnr)

AbsDAR	Coef.	Robust Std. Err.	t	P> t	[95% Conf. Interval]	
Fravalg	.0021525	.001351	1.59	0.111	-.0004956	.0048006
Anmerk	-.0162308	.0038762	-4.19	0.000	-.0238283	-.0086333
Autorisert_RF	.001302	.0013734	0.95	0.343	-.0013899	.0039939
Ln_REV_w05	-.0338416	.0009989	-33.88	0.000	-.0357995	-.0318836
Ln_Assets_w05	.033309	.0008353	39.88	0.000	.0316717	.0349462
INV_w05	.0031463	.0053866	0.58	0.559	-.0074118	.0137044
Alder_w05	.0004282	.0000351	12.19	0.000	.0003593	.000497
LEV_w05	-.0102985	.0024252	-4.25	0.000	-.015052	-.005545
Growth_w05	.0077323	.0010632	7.27	0.000	.0056484	.0098163
ROE_w05	-.0002925	.0002018	-1.45	0.147	-.0006881	.000103
LOSS	-.0191427	.0018238	-10.50	0.000	-.0227176	-.0155679
OPCYCLE_w05	-.0007859	.0000414	-18.99	0.000	-.0008671	-.0007048
Y2016	-.002238	.0010274	-2.18	0.029	-.0042518	-.0002242
Y2017	-.0032067	.0011565	-2.77	0.006	-.0054735	-.0009398
Y2018	-.010131	.0013304	-7.62	0.000	-.0127386	-.0075234
NACE_71129	-.0133375	.0047078	-2.83	0.005	-.022565	-.00411
NACE_70220	-.0076207	.0037017	-2.06	0.040	-.0148763	-.0003652
NACE_47111	.1105163	.0035298	31.31	0.000	.1035978	.1174349
NACE_47710	.0671038	.0038187	17.57	0.000	.059619	.0745887
NACE_71121	.0026609	.0058343	0.46	0.648	-.0087746	.0140965
NACE_56101	.0780634	.0031396	24.86	0.000	.0719097	.0842172
NACE_68320	-.0063515	.0037066	-1.71	0.087	-.0136166	.0009136
NACE_43210	.0214785	.0040574	5.29	0.000	.0135257	.0294313
NACE_96020	.0781219	.0030106	25.95	0.000	.072221	.0840227
NACE_49410	.0475803	.0030364	15.67	0.000	.0416288	.0535317
NACE_43120	.0112425	.0040315	2.79	0.005	.0033406	.0191444
NACE_68100	-.0367826	.0045461	-8.09	0.000	-.0456932	-.027872
NACE_62020	.0094851	.0045078	2.10	0.035	.0006496	.0183206
NACE_41200	-.0253126	.0044848	-5.64	0.000	-.0341029	-.0165222
NACE_62010	.0140415	.0041528	3.38	0.001	.0059018	.0221812
NACE_69201	.048978	.0038129	12.85	0.000	.0415046	.0564514
NACE_73110	-.0073604	.0057312	-1.28	0.199	-.0185939	.0038731
NACE_43221	.0108073	.0047077	2.30	0.022	.00158	.0200345
NACE_43990	.0003774	.0051465	0.07	0.942	-.0097101	.0104649
NACE_41109	-.0257891	.0037385	-6.90	0.000	-.0331167	-.0184615
NACE_45200	.0521805	.0029914	17.44	0.000	.0463172	.0580438
_cons	-.0479532	.0064157	-7.47	0.000	-.0605283	-.0353781

Note: Tabellen presenterer regresjonsresultater for analyse av inntektsperiodiseringer. Regresjonen er kjørt for absolutt verdi av residualer, dermed er positive og negative residualer behandlet likt. Variabler som ender med w05 indikerer at den er blitt «winsorized» til 0,5 %.

Tabell G.5: Fullstendige regresjonsresultater fra modell 2 (positive residualer)

Linear regression	Number of obs =	38494
	F(36, 21424) =	348.70
	Prob > F =	0.0000
	R-squared =	0.2980
	Root MSE =	.10602

(Std. Err. adjusted for 21425 clusters in Orgnr)

AbsDAR_P	Coef.	Robust Std. Err.	t	P> t	[95% Conf. Interval]	
Fravalg	.0028309	.0016002	1.77	0.077	-.0003057	.0059675
Anmerk	-.0133166	.0032411	-4.11	0.000	-.0196693	-.0069639
Autorisert_RF	-.0000379	.0013691	-0.03	0.978	-.0027214	.0026457
Ln_REV_w05	-.0316279	.0010657	-29.68	0.000	-.0337168	-.029539
Ln_Assets_w05	.0337972	.0008657	39.04	0.000	.0321003	.0354941
INV_w05	.0365938	.0050075	7.31	0.000	.0267786	.0464089
Alder_w05	.0003169	.000037	8.57	0.000	.0002444	.0003894
LEV_w05	-.0115983	.0023057	-5.03	0.000	-.0161176	-.007079
Growth_w05	-.0135501	.00151	-8.97	0.000	-.0165099	-.0105904
ROE_w05	.0001145	.0001899	0.60	0.546	-.0002576	.0004866
LOSS	-.0113942	.001758	-6.48	0.000	-.0148399	-.0079485
OPCYCLE_w05	-.0005069	.0000194	-26.07	0.000	-.000545	-.0004687
Y2016	-.0050563	.0013559	-3.73	0.000	-.0077139	-.0023986
Y2017	-.0032839	.0012945	-2.54	0.011	-.0058211	-.0007466
Y2018	-.0091518	.0016476	-5.55	0.000	-.0123811	-.0059225
NACE_71129	-.0172084	.0042499	-4.05	0.000	-.0255385	-.0088783
NACE_70220	-.0107292	.0033117	-3.24	0.001	-.0172204	-.0042381
NACE_47111	.0993806	.0038659	25.71	0.000	.0918031	.1069581
NACE_47710	.0483708	.0042116	11.49	0.000	.0401158	.0566258
NACE_71121	-.0004038	.0047655	-0.08	0.932	-.0097446	.008937
NACE_56101	.0741353	.0033844	21.91	0.000	.0675016	.080769
NACE_68320	-.0067463	.004292	-1.57	0.116	-.0151588	.0016663
NACE_43210	.0071195	.0037725	1.89	0.059	-.0002749	.0145138
NACE_96020	.0753167	.003187	23.63	0.000	.06907	.0815635
NACE_49410	.0415578	.00306	13.58	0.000	.0355599	.0475557
NACE_43120	.0004018	.0038394	0.10	0.917	-.0071238	.0079274
NACE_68100	-.032063	.006681	-4.80	0.000	-.0451584	-.0189677
NACE_62020	.0025727	.0041087	0.63	0.531	-.0054806	.0106261
NACE_41200	-.0290398	.0037778	-7.69	0.000	-.0364445	-.0216351
NACE_62010	.0097003	.0044972	2.16	0.031	.0008854	.0185153
NACE_69201	.0394412	.0037103	10.63	0.000	.0321688	.0467136
NACE_73110	-.0169464	.0063027	-2.69	0.007	-.0293002	-.0045925
NACE_43221	.002048	.0040347	0.51	0.612	-.0058604	.0099563
NACE_43990	-.0053353	.0048371	-1.10	0.270	-.0148164	.0041458
NACE_41109	-.0336541	.0031393	-10.72	0.000	-.0398074	-.0275007
NACE_45200	.0439067	.003264	13.45	0.000	.037509	.0503044
_cons	-.0723284	.0064361	-11.24	0.000	-.0849437	-.0597131

Note: Tabellen presenterer regresjonsresultater for analyse av inntektsperiodiseringer. Regresjonen er kun kjørt for positive residualer. Variabler som ender med w05 indikerer at den er blitt «winsorized» til 0,5 %.

Tabell G.6: Fullstendige regresjonsresultater fra modell 2 (negative residualer)

Linear regression	Number of obs =	44324
	F(36, 23631) =	206.96
	Prob > F =	0.0000
	R-squared =	0.2050
	Root MSE =	.16033

(Std. Err. adjusted for 23632 clusters in Orgnr)

AbsDAR_N	Coef.	Robust Std. Err.	t	P> t	[95% Conf. Interval]	
Fravalg	.0018678	.0018249	1.02	0.306	-.0017092	.0054447
Anmerk	-.0177864	.006691	-2.66	0.008	-.0309013	-.0046715
Autorisert_RF	.0026497	.0019743	1.34	0.180	-.00122	.0065194
Ln_REV_w05	-.0359063	.0014513	-24.74	0.000	-.0387509	-.0330617
Ln_Assets_w05	.0331292	.0012165	27.23	0.000	.0307447	.0355137
INV_w05	-.0175699	.007886	-2.23	0.026	-.0330269	-.0021128
Alder_w05	.0005019	.0000482	10.42	0.000	.0004075	.0005963
LEV_w05	-.0079339	.0037185	-2.13	0.033	-.0152224	-.0006453
Growth_w05	.0277705	.0014321	19.39	0.000	.0249634	.0305776
ROE_w05	-.0006507	.0003139	-2.07	0.038	-.001266	-.0000355
LOSS	-.0244651	.0030172	-8.11	0.000	-.0303791	-.0185512
OPCYCLE_w05	-.0010377	.0000774	-13.40	0.000	-.0011895	-.0008859
Y2016	-.000407	.0017707	-0.23	0.818	-.0038776	.0030636
Y2017	-.0035546	.0019163	-1.85	0.064	-.0073106	.0002015
Y2018	-.0107043	.0020357	-5.26	0.000	-.0146943	-.0067142
NACE_71129	-.0067018	.0072661	-0.92	0.356	-.0209438	.0075402
NACE_70220	.0002568	.005578	0.05	0.963	-.0106764	.01119
NACE_47111	.1208269	.0049007	24.66	0.000	.1112212	.1304325
NACE_47710	.0800123	.0050847	15.74	0.000	.0700459	.0899787
NACE_71121	.0117458	.0093621	1.25	0.210	-.0066046	.0300961
NACE_56101	.0825772	.0044434	18.58	0.000	.0738679	.0912865
NACE_68320	-.0053873	.0042298	-1.27	0.203	-.0136781	.0029034
NACE_43210	.0391461	.0064284	6.09	0.000	.026546	.0517462
NACE_96020	.0809071	.0040928	19.77	0.000	.0728849	.0889293
NACE_49410	.0578826	.0046351	12.49	0.000	.0487974	.0669677
NACE_43120	.0253183	.0062427	4.06	0.000	.0130823	.0375543
NACE_68100	-.0409248	.0059314	-6.90	0.000	-.0525507	-.029299
NACE_62020	.0203354	.0071982	2.83	0.005	.0062264	.0344443
NACE_41200	-.0172008	.0071366	-2.41	0.016	-.0311889	-.0032126
NACE_62010	.0225242	.0059952	3.76	0.000	.0107732	.0342752
NACE_69201	.060885	.0057473	10.59	0.000	.0496199	.0721501
NACE_73110	.0087771	.0075249	1.17	0.243	-.0059721	.0235264
NACE_43221	.0235911	.0073063	3.23	0.001	.0092704	.0379119
NACE_43990	.011514	.0077941	1.48	0.140	-.0037629	.0267909
NACE_41109	-.0177682	.0053088	-3.35	0.001	-.0281737	-.0073626
NACE_45200	.064133	.0041742	15.36	0.000	.0559512	.0723148
_cons	-.0315688	.0091768	-3.44	0.001	-.049556	-.0135817

Note: Tabellen presenterer regresjonsresultater for analyse av inntektsperiodiseringer. Regresjonen er kun kjørt for negative residualer. Variabler som ender med w05 indikerer at den er blitt «winsorized» til 0,5 %.

Tabell G.7: Fullstendige regresjonsresultater fra modell 3 (samtlige residualer)

Linear regression	Number of obs =	83304
	F(36, 26449) =	557.96
	Prob > F =	0.0000
	R-squared =	0.4029
	Root MSE =	.00102

(Std. Err. adjusted for 26450 clusters in Orgnr)

AbsDREV	Coef.	Robust Std. Err.	t	P> t	[95% Conf. Interval]
Fravalg	-.0003253	.0000144	-22.54	0.000	-.0003536 - .000297
Anmerk	-.0000508	.000021	-2.42	0.015	-.0000919 -9.67e-06
Autorisert_RF	.0000712	9.62e-06	7.40	0.000	.0000524 .0000901
Ln_REV_w05	-.0000608	6.53e-06	-9.31	0.000	-.0000736 -.000048
Ln_Assets_w05	.0005569	7.15e-06	77.91	0.000	.0005429 .0005709
INV_w05	.0002935	.0000285	10.31	0.000	.0002377 .0003493
Alder_w05	1.27e-06	3.29e-07	3.87	0.000	6.29e-07 1.92e-06
LEV_w05	-.0000129	.0000163	-0.79	0.429	-.000045 .0000191
Growth_w05	-.0000177	.0000183	-0.97	0.332	-.0000536 .0000181
ROE_w05	-4.22e-06	1.55e-06	-2.72	0.007	-7.27e-06 -1.18e-06
LOSS	-.0001849	.0000118	-15.62	0.000	-.0002081 -.0001617
OPCYCLE_w05	4.21e-07	7.62e-08	5.53	0.000	2.72e-07 5.70e-07
Y2016	.0000648	9.40e-06	6.90	0.000	.0000464 .0000832
Y2017	-.0000825	9.88e-06	-8.36	0.000	-.0001019 -.0000632
Y2018	-.0000676	9.57e-06	-7.06	0.000	-.0000863 -.0000488
NACE_71129	.0001518	.0000349	4.34	0.000	.0000833 .0002203
NACE_70220	-.0003278	.0000332	-9.88	0.000	-.0003928 -.0002628
NACE_47111	.000774	.0000286	27.10	0.000	.000718 .00083
NACE_47710	.0009387	.0000313	30.00	0.000	.0008773 .001
NACE_71121	.0001611	.0000426	3.78	0.000	.0000775 .0002446
NACE_56101	.0000277	.0000371	0.75	0.455	-.000045 .0001004
NACE_68320	.0002271	.0000335	6.79	0.000	.0001615 .0002927
NACE_43210	.0007685	.0000244	31.49	0.000	.0007207 .0008164
NACE_96020	.0011359	.0000339	33.50	0.000	.0010695 .0012024
NACE_49410	.0002294	.0000328	7.00	0.000	.0001652 .0002937
NACE_43120	.000736	.0000262	28.09	0.000	.0006846 .0007873
NACE_68100	.0000448	.0000164	2.73	0.006	.0000127 .0000769
NACE_62020	-.0001684	.0000379	-4.45	0.000	-.0002426 -.0000941
NACE_41200	.0002765	.0000262	10.55	0.000	.0002251 .0003279
NACE_62010	.0001981	.0000352	5.63	0.000	.0001291 .0002671
NACE_69201	.0001366	.0000373	3.66	0.000	.0000635 .0002096
NACE_73110	.0002874	.0000485	5.92	0.000	.0001923 .0003825
NACE_43221	.0007343	.0000269	27.28	0.000	.0006815 .000787
NACE_43990	.0005145	.0000311	16.52	0.000	.0004535 .0005755
NACE_41109	.0000962	.0000166	5.78	0.000	.0000636 .0001288
NACE_45200	.0005076	.0000323	15.70	0.000	.0004442 .000571
_cons	-.0056371	.0000587	-96.05	0.000	-.0057522 -.0055221

Note: Tabellen presenterer regresjonsresultater for analyse av inntektsføringer generelt. Regresjonen er kjørt for absolutt verdi av residualer, dermed er positive og negative residualer behandlet likt. Variabler som ender med w05 indikerer at den er blitt «winsorized» til 0,5 %.

Tabell G.8: Fullstendige regresjonsresultater fra modell 3 (positive residualer)

Linear regression	Number of obs =	73822
	F(36, 25657) =	557.19
	Prob > F =	0.0000
	R-squared =	0.4680
	Root MSE =	.00091

(Std. Err. adjusted for 25658 clusters in Orgnr)

AbsDREV_P	Coef.	Robust Std. Err.	t	P> t	[95% Conf. Interval]	
Fravalg	-.0003225	.0000144	-22.41	0.000	-.0003507	-.0002943
Anmerk	-.0000539	.0000212	-2.55	0.011	-.0000954	-.0000125
Autorisert_RF	.0000702	9.59e-06	7.32	0.000	.0000514	.000089
Ln_REV_w05	-.0000958	6.48e-06	-14.79	0.000	-.0001085	-.0000831
Ln_Assets_w05	.0005977	7.30e-06	81.87	0.000	.0005834	.000612
INV_w05	.0002519	.0000294	8.56	0.000	.0001942	.0003095
Alder_w05	1.66e-06	3.30e-07	5.02	0.000	1.01e-06	2.30e-06
LEV_w05	2.73e-06	.0000159	0.17	0.864	-.0000285	.0000339
Growth_w05	.0002674	.0000182	14.69	0.000	.0002317	.0003031
ROE_w05	-4.43e-06	1.24e-06	-3.58	0.000	-6.86e-06	-2.00e-06
LOSS	-.0001603	.0000114	-14.11	0.000	-.0001825	-.000138
OPCYCLE_w05	3.70e-07	7.12e-08	5.19	0.000	2.30e-07	5.09e-07
Y2016	.0000664	8.24e-06	8.07	0.000	.0000503	.0000826
Y2017	-.0000954	8.87e-06	-10.76	0.000	-.0001128	-.0000781
Y2018	-.0000809	8.77e-06	-9.23	0.000	-.0000981	-.0000637
NACE_71129	.0001643	.0000344	4.78	0.000	.0000969	.0002316
NACE_70220	-.0003402	.0000325	-10.46	0.000	-.000404	-.0002765
NACE_47111	.0008633	.0000294	29.32	0.000	.0008056	.000921
NACE_47710	.0010243	.0000325	31.51	0.000	.0009606	.0010881
NACE_71121	.0001323	.0000445	2.97	0.003	.000045	.0002196
NACE_56101	-.0000174	.0000406	-0.43	0.668	-.0000969	.0000621
NACE_68320	.0001919	.0000345	5.56	0.000	.0001243	.0002595
NACE_43210	.0008343	.0000235	35.50	0.000	.0007882	.0008803
NACE_96020	.0012488	.0000346	36.07	0.000	.0011809	.0013166
NACE_49410	.0002393	.0000315	7.60	0.000	.0001776	.000301
NACE_43120	.0007928	.0000266	29.85	0.000	.0007408	.0008449
NACE_68100	.0000336	.0000158	2.12	0.034	2.60e-06	.0000647
NACE_62020	-.0001637	.0000372	-4.40	0.000	-.0002365	-.0000908
NACE_41200	.0002589	.0000261	9.93	0.000	.0002078	.00031
NACE_62010	.0002113	.0000332	6.37	0.000	.0001464	.0002763
NACE_69201	.0000705	.0000393	1.80	0.072	-6.40e-06	.0001475
NACE_73110	.0002634	.0000496	5.32	0.000	.0001663	.0003606
NACE_43221	.0007931	.0000256	30.97	0.000	.0007429	.0008433
NACE_43990	.0005101	.0000322	15.83	0.000	.0004469	.0005733
NACE_41109	.0000625	.0000167	3.75	0.000	.0000298	.0000952
NACE_45200	.0004961	.0000321	15.44	0.000	.0004331	.0005591
_cons	-.0057978	.0000608	-95.43	0.000	-.0059169	-.0056788

Note: Tabellen presenterer regresjonsresultater for analyse av inntektsføringer generelt. Regresjonen er kun kjørt for positive residualer. Variabler som ender med w05 indikerer at den er blitt «winsorized» til 0,5 %.

Tabell G.9: Fullstendige regresjonsresultater fra modell 3 (negative residualer)

Linear regression Number of obs = 9432
F(36, 7478) = 52.93
Prob > F = 0.0000
R-squared = 0.4292
Root MSE = .00138

(Std. Err. adjusted for 7479 clusters in Orgnr)

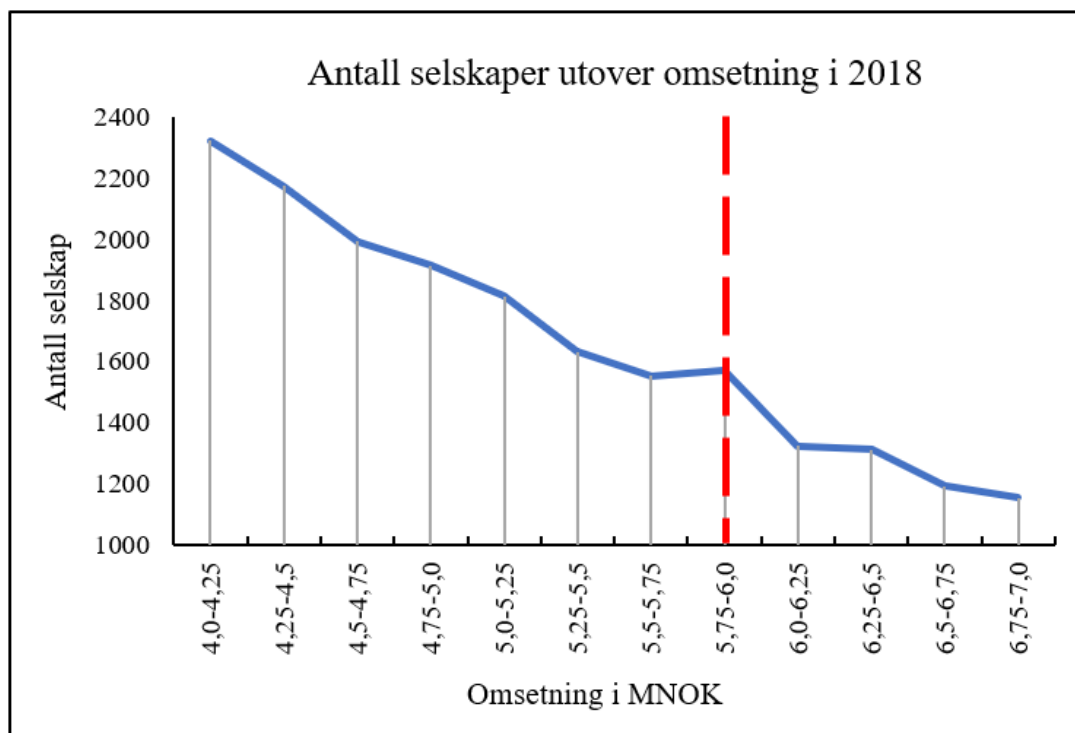
AbsDREV_N	Coef.	Robust Std. Err.	t	P> t	[95% Conf. Interval]
Fravalg	-.0003038	.0000482	-6.31	0.000	-.0003982 - .0002093
Anmerk	-.0000215	.0000574	-0.38	0.707	-.000134 .000091
Autorisert_RF	.0000386	.0000381	1.01	0.311	-.000036 .0001133
Ln_REV_w05	.0000202	.0000268	0.75	0.450	-.0000323 .0000727
Ln_Assets_w05	.0003767	.000025	15.05	0.000	.0003276 .0004257
INV_w05	.0002128	.0000714	2.98	0.003	.0000727 .0003528
Alder_w05	9.93e-07	1.21e-06	0.82	0.412	-1.38e-06 3.37e-06
LEV_w05	-.0003749	.0000715	-5.24	0.000	-.0005151 -.0002347
Growth_w05	-.0005776	.0000335	-17.25	0.000	-.0006432 -.0005119
ROE_w05	.0000103	5.64e-06	1.83	0.068	-7.61e-07 .0000213
LOSS	.000059	.0000467	1.26	0.207	-.0000326 .0001506
OPCYCLE_w05	3.47e-07	3.72e-07	0.93	0.352	-3.83e-07 1.08e-06
Y2016	-.0000789	.0000442	-1.78	0.074	-.0001655 7.75e-06
Y2017	-.000067	.0000445	-1.51	0.132	-.0001542 .0000202
Y2018	-.0001229	.0000417	-2.95	0.003	-.0002047 -.0000411
NACE_71129	-.0003947	.0001679	-2.35	0.019	-.0007238 -.0000656
NACE_70220	-.0003339	.0001856	-1.80	0.072	-.0006977 .00003
NACE_47111	-.0004926	.00014	-3.52	0.000	-.000767 -.0002182
NACE_47710	-.0003882	.0001305	-2.97	0.003	-.000644 -.0001324
NACE_71121	-.0005579	.0001457	-3.83	0.000	-.0008435 -.0002723
NACE_56101	-.0006028	.0001395	-4.32	0.000	-.0008762 -.0003293
NACE_68320	-.0003499	.0001433	-2.44	0.015	-.0006308 -.000069
NACE_43210	-.0003689	.0001332	-2.77	0.006	-.0006301 -.0001077
NACE_96020	-.0002207	.0001387	-1.59	0.112	-.0004925 .0000512
NACE_49410	-.000566	.0001497	-3.78	0.000	-.0008595 -.0002725
NACE_43120	-.0003597	.0001273	-2.83	0.005	-.0006093 -.0001101
NACE_68100	.000514	.0002298	2.24	0.025	.0000635 .0009644
NACE_62020	-.0005625	.0002018	-2.79	0.005	-.0009582 -.0001668
NACE_41200	-.0003816	.0001359	-2.81	0.005	-.000648 -.0001151
NACE_62010	-.0000328	.0001724	-0.19	0.849	-.0003708 .0003052
NACE_69201	-.0004417	.0001571	-2.81	0.005	-.0007497 -.0001336
NACE_73110	-.0003283	.0001705	-1.93	0.054	-.0006624 5.92e-06
NACE_43221	-.0003158	.0001421	-2.22	0.026	-.0005943 -.0000373
NACE_43990	-.0005156	.0001348	-3.82	0.000	-.0007799 -.0002513
NACE_41109	-.0002263	.0001214	-1.86	0.062	-.0004644 .0000117
NACE_45200	-.0005719	.0001382	-4.14	0.000	-.0008428 -.0003011
_cons	-.0030113	.0002073	-14.53	0.000	-.0034176 -.002605

Note: Tabellen presenterer regresjonsresultater for analyse av inntektsføringer generelt. Regresjonen er kun kjørt for negative residualer. Variabler som ender med w05 indikerer at den er blitt «winsorized» til 0,5 %.

Appendiks H: Distribusjon av selskaper utover omsetning

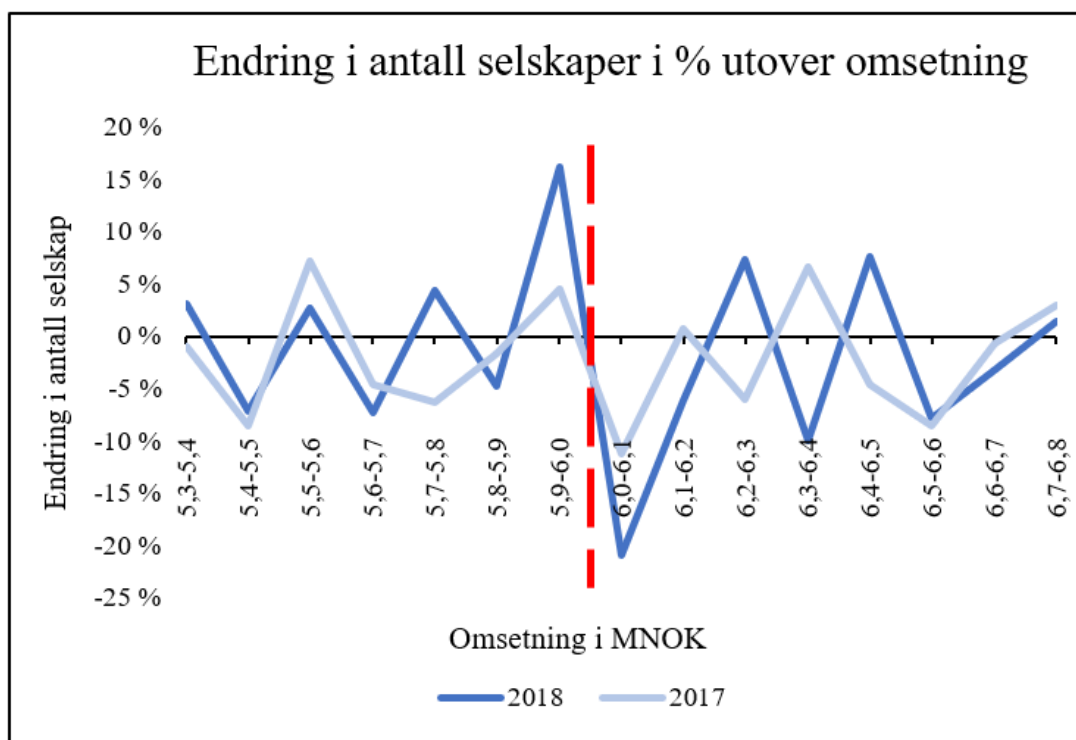
Vedlegget presenterer distribusjon av norske aksjeselskaper utover omsetning i 2018, samt endring i antall selskaper utover omsetning i 2017 og 2018. Figur H.1 illustrerer at antall selskaper er stort sett fallende utover omsetning med unntak av intervallet rett under grensen for revisjonsplikt. Figur H.2 viser derimot endring i antall selskaper i 2017 og 2018, med noe mer innskrenket intervall for omsetning. Fenomenet er ikke like tydelig i figur H.2, men den viser likevel en økning i antall selskaper rett under grensen og en reduksjon i antall selskaper rett over grensen i 2017 og 2018. Dette kan indikere at flere selskaper rett under grensen muligens skulle ha vært revisjonspliktige. Denne analysen er kun ment til å belyse at problemet kan forekomme og bekrefter ikke at det har forekommet, da mønsteret ikke er hypotesetestet. Denne analysen er kun ment for å komplementere diskusjonen i kapittel 8.

Figur H.1: Antall selskaper utover omsetning i 2018

Note: Figuren viser distribusjonen av norske aksjeselskaper utover omsetning i 2018. Den røde stripete linjen illustrerer dagens grense for revisjonsplikt. Statistikken er hentet fra Proff Forvalt.

Figur H.2: Endring i antall selskaper i % utover omsetning i 2017 og 2018

Note: Figuren viser endring i antall norske aksjeselskaper i % utover omsetning i 2017 og 2018. Den røde stripete linjen illustrerer dagens grense for revisjonsplikt. Statistikken er hentet fra Proff Forvalt.

Appendiks I: Brukerne av regnskapet

Vedlegget belyser hvem av brukerne som kan bli berørt av en eventuell økning i grensen for revisjonsplikt. Analysen tar utgangspunkt i en hypotetisk økning på 1 million kroner i grensen for omsetning. Undersøkelsen gjøres med hensyn til hva flertallet av selskaper med 6-7 millioner kroner i omsetning har i egenkapital, gjeld, lønn og driftsresultat. Endring i grensen for revisjonsplikt som berører selskaper med vesentlig høyere regnskapsposter enn dagens fravalgselskaper, kan muligens føre til at enkelte brukergrupper blir særlig eksponert for risiko.²³ Dette fordi man risikerer at valgmuligheten tilbys til selskaper med andre agentproblem sammenlignet med dagens fravalgselskaper.

Statistikken som er benyttet i denne analysen er hentet fra Proff Forvalt. Da det er begrenset mulighet for å innhente all regnskapsdata utfører vi strukturerte søk for å kartlegge antall selskaper innenfor ulike intervaller. Vi tar utgangspunkt i hvilke verdier flertallet har utover omsetning, noe som blir en tilnærming til å beregne medianen. Vi anser tilnærmingen som relevant, da en effektiv bestemmelse bør etter vår mening representere flertallet som berøres.

De strukturerte søkene på Proff Forvalt utføres ved å registrere antall treff ved å søke på selskaper innenfor forhåndsbestemte intervall for egenkapital, gjeld, lønn og driftsresultat. Søkene er begrenset til regnskap avlagt i 2018 for aktive aksjeselskaper i Norge. Da vi ønsker å studere hva økning i grensen for omsetning kan medføre, presenteres omsetning som x-akse. Intervall for egenkapital, gjeld, lønn og driftsresultat, presenteres som y-akse, da konsekvensen av å øke grensen for omsetning er at slike poster ikke revideres. Hvor egenkapital er relevant for aksjonæren, gjeld for kreditor, lønnen for staten og driftsresultatet for både aksjonæren og staten. Sammen vil disse regnskapspostene illustrere agentproblemet i selskapet.

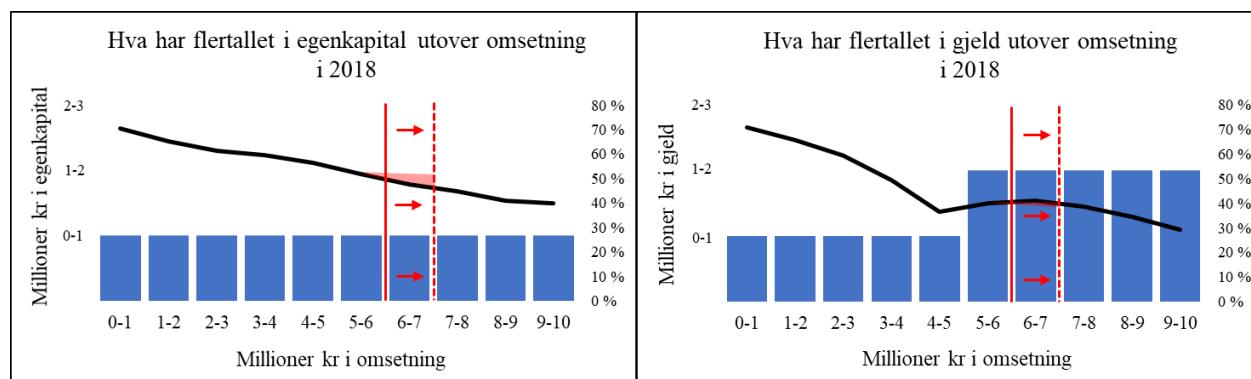
²³ Med vesentlige regnskapsposter henvises det til egenkapital, gjeld, lønn og driftsresultat.

Finansiering

Figur I.1 presenterer hva flertallet av aksjeselskaper i 2018 hadde i egenkapital og gjeld utover omsetning. Den rød heltrukket linjen representerer dagens grense for revisjonsplikt på 6 millioner kroner i omsetning. Mens den stripete røde linjen illustrerer en hypotetisk grense på 7 millioner kroner. Den svarte kurven viser hvor stor andel flertallet utgjør i forhold til antall selskaper innenfor intervallet for omsetning. Flertallet av selskaper med 5-6 millioner kroner og 6-7 millioner kroner i omsetning har under 1 million kroner i egenkapital og mellom 1 til 2 millioner kroner i gjeld.

Økning i grensen fra 6-7 millioner kroner i omsetning, vil gi tilsvarende konsekvens som ved å øke grensen fra 5-6 millioner kroner, i all vesentlighet. Ettersom at flertallet har lik egenkapital og gjeld i begge tilfellene, vil konsekvensen være lik. Da en har akseptert en økning med tilsvarende konsekvens tidligere, argumenterer dette for at en tilsvarende økning ikke vil gi vesentlige konsekvenser.

Figur I.1: Flertallets egenkapital og gjeld utover omsetning

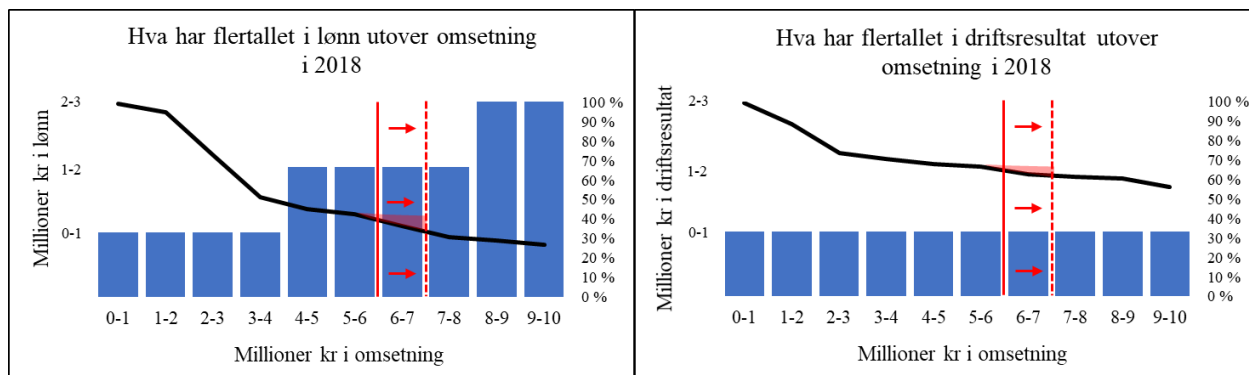

Note: Figuren illustrerer hva flertallet har i egenkapital (til venstre) og gjeld (til høyre) utover omsetning. Den svarte kurven viser hvor stor andel flertallet utgjør i forhold til antall selskaper innenfor intervallet for omsetning. Denne andelen illustrerer med andre ord hvor representativ flertallet er for populasjonen. Rødt areal representerer endring i hvor representativ flertallet er for populasjonen. Rød heltrukket linje illustrerer den nåværende grensen for revisjonsplikt. Stripet rød linje representerer ny hypotetisk grense for revisjonsplikt, dersom man øker grensen for omsetning med 1 million kroner. Intervallet mellom heltrukket og stripet rød linje representerer dem som blir berørt av denne hypotetiske lempelsen. All statistikk er hentet fra Proff Forvalt.

Verdiskaping

Figur I.2 kan tolkes på lik måte som figur I.1, med unntak av at y-aksen i dette tilfellet er lønn og driftsresultat. Figur I.2 viser at flertallet blant selskaper med 5-6 millioner kroner og 6-7 millioner kroner i omsetning, har lik lønn og driftsresultat. På lik linje som tidligere, vil det å ha akseptert en økning med tilsvarende konsekvens, argumentere for at tilsvarende økning ikke vil gi vesentlige konsekvenser.

Figur I.2: Flertallets lønn og driftsresultat utover omsetning

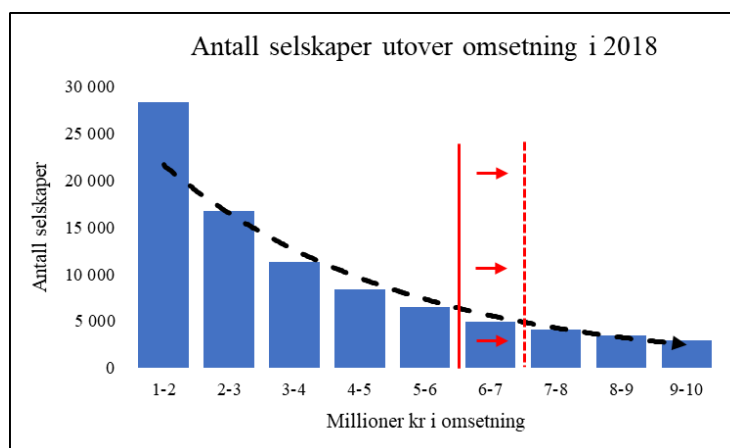

Note: Figuren illustrerer hva flertallet av selskaper i 2018 hadde i lønn (til venstre) og driftsresultat (til høyre) utover omsetning. Se figurtekst til figur I.1 for hva de ulike elementene representerer og hvordan statistikken kan tolkes. All statistikk er hentet fra Proff Forvalt.

Omfang

Analysene i dette vedlegget illustrerer at en økning i grensen ikke innebærer at man tilbyr valgfrihet til selskaper som avviker vesentlig fra selskaper som allerede er under grensen. Denne argumentasjonen tar derimot kun hensyn til kjennetegnet med selskaper i det spesifikke intervallet som berøres av en eventuell økning, og ikke endring i antall selskaper. På bakgrunn av dette komplementeres analysene med statistikk over antall selskaper totalt i Norge utover omsetning i 2018, presentert i figur I.3. Trendlinjen i figuren demonstrerer at reduksjonen i antall selskaper er eksponentiell utover omsetning. Per 2018 var det registrert totalt 6 529 aktive aksjeselskaper med omsetning mellom 5-6 millioner kroner. For selskaper med omsetning mellom 6-7 millioner kroner er det derimot registrert 4 940 antall aktive aksjeselskaper, det vil si 25 % færre selskaper. Dette betyr at en økning i dagens grense vil ramme færre selskaper enn tidligere økning, med utgangspunkt i 2018 statistikk.

Figur I.3: Distribusjon av selskaper utover omsetning

Note: Figuren presenterer antall selskaper utover omsetning i 2018. All statistikk er hentet fra Proff Forvalt.

Appendiks J: Grenser for revisjonsplikt i Europa

Tabell J.1: Grenser for revisjonsplikt i Europa i 2020

Land	Balansesum (A)	Driftsinntekter (B)	A / B
Østerrike	5 000 000	10 000 000	0,50
Belgia	4 500 000	9 000 000	0,50
Bulgaria	1 000 000	2 000 000	0,50
Kroatia	2 000 000	4 000 000	0,50
Tsjekkisk	1 500 000	3 000 000	0,50
Danmark	537 000	1 075 000	0,50
Estland	800 000	1 600 000	0,50
Finland	100 000	200 000	0,50
Frankrike	4 000 000	8 000 000	0,50
Tyskland	6 000 000	12 000 000	0,50
Hellas	4 000 000	8 000 000	0,50
Island	1 400 000	2 800 000	0,50
Irland	6 000 000	12 000 000	0,50
Italia	4 000 000	4 000 000	1,00
Latvia	800 000	1 600 000	0,50
Litauen	1 800 000	3 500 000	0,51
Luxembourg	4 400 000	8 800 000	0,50
Malta	46 600	93 000	0,50
Nederland	6 000 000	12 000 000	0,50
Polen	2 500 000	5 000 000	0,50
Portugal	1 500 000	3 000 000	0,50
Romania	3 500 000	7 000 000	0,50
Slovakia	2 000 000	4 000 000	0,50
Slovenia	4 000 000	8 000 000	0,50
Spania	2 850 000	5 700 000	0,50
Sverige	150 000	300 000	0,50
Sveits	18 203 000	36 405 000	0,50
Tyrkia	5 500 000	11 000 000	0,50
Storbritannia	6 451 000	13 082 000	0,49
Gjennomsnitt			0,52
Median			0,50
Min			0,49
Maks			1,00

Note: Tabellen presenterer grenser for revisjonsplikt for land i Europa i 2020. Norge. Alle grenser er angitt i euro. Kypros og Ungarn er ekskludert fra listen, da deres grense for revisjonsplikt ikke er sammenlignbare med andre EU-land (Accountancy Europe, 2020).

Appendiks K: Kapitalens omløpshastighet

Kapitalens gjennomsnittlige omløpshastighet kan beregnes ut ifra regnskapsstatistikk for ikke-finansielle aksjeselskaper hentet fra Statistisk sentralbyrå (2020). Denne statistikken er presentert i tabell K.1 nedenfor. Gjennomsnittlig omløpshastighet for kapitalen var 0,45 i 2018 og 0,44 i 2017. Dagens grense for revisjonsplikt representerer derimot en omløpshastighet for kapital på 0,26, som illustrert nedenfor.

Kapitalens omløpshastighet: $6\ 000\ 000\ \text{kr} / 23\ 000\ 000\ \text{kr} = 0,26$

For å oppnå et forhold mellom grensen for driftsinntekter og balansesum i tråd med kapitalens omløpshastighet må enten balansesum nedjusteres til omtrent 13,5 millioner kroner eller justere opp driftsinntekter til omtrent 10,25 millioner kroner, som illustrert nedenfor.

Justering av balansesum: $6\ 000\ 000 / [(0,45 + 0,44) / 2] = 13\ 478\ 273\ \text{kr}$

Justering av driftsinntekter: $23\ 000\ 000 \times [(0,45 + 0,44)/2] = 10\ 238\ 701\ \text{kr}$

Det antas korrekt å bruke totale regnskapstall, da dette representerer likevekt. Merk derimot at statistikk spesifikt for små selskaper kan være mer representativt, men vi ser oss nødt til å bruke en tilnærming da slik statistikk ikke er tilgjengelig hos Statistisk sentralbyrå.

Tabell K.1: Regnskapsstatistikk for ikke-finansielle aksjeselskaper i 2017 og 2018

Regnskapsstatistikk i mill. kr	2018	2017
Driftsinntekter	5 915 724	5 415 932
Anleggsmidler	9 566 249	8 936 630
Omløpsmidler	3 573 394	3 369 446
Sum eiendeler	13 139 643	12 306 076
Kapitalens omløpshastighet	0,45	0,44

Note: Tabellen presenterer aggregerte regnskapstall for ikke-finansielle aksjeselskaper i 2017 og 2018 i millioner kroner (Statistisk sentralbyrå, 2020).

Appendiks L: Alternative konsepter for monitorering

IKEA-revisjon

Konseptet innebærer at selskapet i praksis reviderer seg selv. Selskapet vil ved bruk av et standardisert revisjonsprogram utarbeider relevante oppstillinger, analyser, samt detaljtester et utvalg av selskapets transaksjoner. Handlingene vil naturligvis være tilpasset de respektive regnskapslinjene. Basert på vår erfaring opplever vi at den revisjonspliktige avdekker selv feil når man ber om for eksempel oppstilling avstemt mot saldobalansen. Flere kunden har ved denne anledningen avdekket manglende avsetninger, reverseringer og generelt inkonsistent regnskapsdata. Konseptets grad av monitorering vil naturligvis avhenge av hvem som kontrollerer revisjonsdokumentasjonen.

Portefølje revisjon

Konseptet innebærer at revisor kontrollerer et utvalg for å konkludere på hele populasjonen på lik linje som hypotesetesting. Hvis revisor ikke oppnår akseptabel sikkerhet må utvalget utvides for å kunne konkludere positivt. Revisor foretar enten utvalget tilfeldig eller basert på profesjonelt skjønn. Hvor skjønn kan innebære diverse analyser som identifiserer risiko for vesentlig feil. Revisor kan for eksempel vektlegge merknader, historikk, likviditet eller lignende. Ved å inndele porteføljer etter bransjer kan man muligens fremme spesialisering i revisjonsbransjen og følgelig øke revisjonskvaliteten.

Risikobasert revisjon

Flere eksempler for risikobasert revisjon listes nedenfor.

Pant-revisjon: Metodikk for selskaper med pantsatte eiendeler og høy gjeldsgrad. Revisor kontrollerer balansen med hensyn til pantsatte eiendelers eksistens og verdsettelse, som kan for eksempel innebære fysisk inspeksjon av eiendelene som er stilt for sikkerhet.

Kredittrisiko-revisjon: Metodikk for selskaper med høy gjeldsgrad, lav kredittscore og lånevilkår basert på regnskapsdata. Ordningen kan være særlig aktuell for folkefinansierte selskaper. Metodikken innebærer at revisor utfører bestemte revisjonshandlinger for å påse overholdelse av vesentlige forpliktelse, korrekt kommunikasjon til långiver i forhold til lånevilkår, vesentlige endringer i selskapets økonomiske situasjon, samt bekrefte forutsetningen om fortsatt drift. Med andre ord også påse at selskapet slås konkurs på riktig tidspunkt, eventuelt at selskapet utfører nødvendige handlinger for å sikre fortsatt drift. Ordningen har som formål å skjerme kreditor for økt risiko.